

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00368

ALE SHRIFTEN

S. G. Frug

Permanent preservation of this book was made possible by

Sarge Korman Ruck

in memory of

Solomon & Clara Korman

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

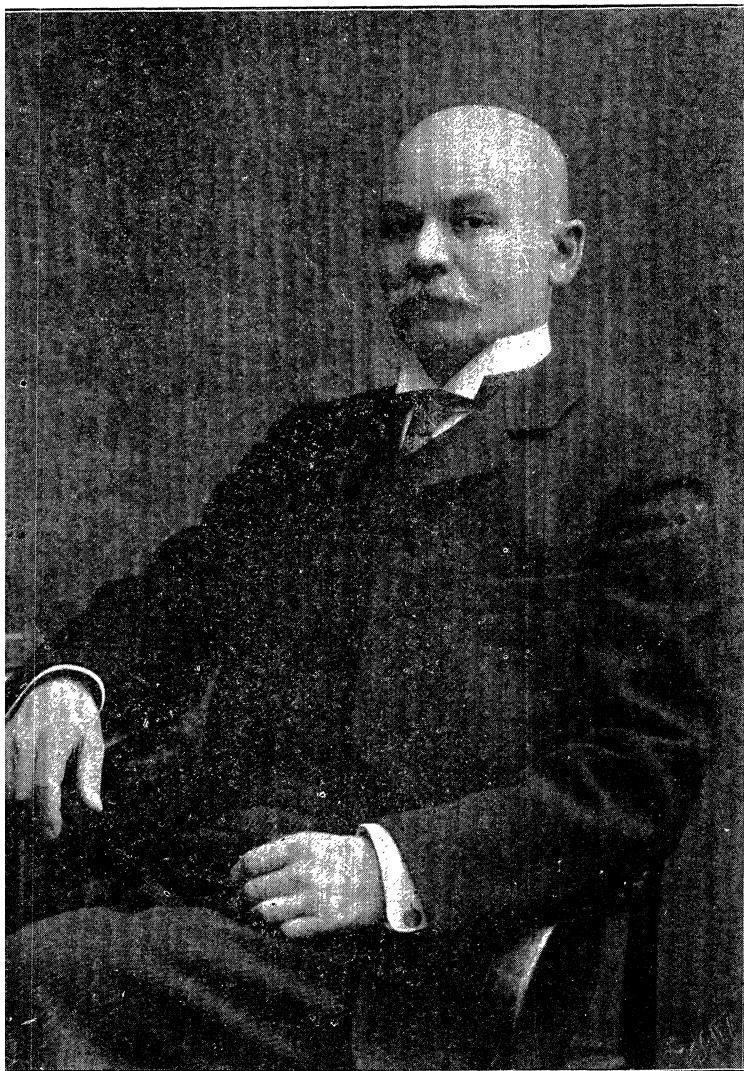
Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ଶ୍ରୀ କୃତ୍ୟାମାନ

אלע
שְׁרֵי פֶּטֶן
- פָּוּן -
פַּרְגָּשׁ.

ערשתער באנד.

פָּעָזִיעַ.

היברו פאבלישינג קאמפאנַי
קאנַאל סטראיט 83-85
ניו-יַּרְקָן.
1910.

Copyrighted by the Heb. Pub. Co., 1910.

פָּרָעֹם

דיא אירישע פאעזען, איז אונגעער מאמעלשלו, האט זיך איהר גאנץ בעונגדרערען וועלט; איהר אינגענעם הוועלט; איהר ערדר; איהר עגנון בענטצען פון שענטצענים.

דיא אירישע פאעזען האט איהר אינגענעם פידעלען; איהר גאנץ בעזונגערט בלומען, איפיל איהר ערעדן מאכבים.

איז איהר וועלטליל איז אפללו דאס לאבען איז מיז ווינגען, קלאנגען איז שטונציגן איז ביטשל בעיינערדער גושווער, ערוכמארעט, פערוואאלענט; איהר הימעל אלערן — פערשלאָר בענטצען פינסטער; איהר ער מלאכאים — שעוערט אלערן. אומבעניע איז ערוכטנע נייפטטו.

דיא אירישע פאעזען האט בעקמעו איהר קראפט איז זאטפט, איהר טעפעטן זונז איז איהר מענטשייכע צורחה ערשות איז אונגעער צייט, אוזעלצ'יך דיבטערן וויא מיר האבען יעטצט, איז אונגעער מאמעלשלו, האבען מיר נאך קיון מאל גוט פערמאָנגן.

איז איניער פון אונגעער גראטטען איז בעטטע פאלקס-דייבטער איז שטמעו שמואל פרוג.

*

איבער דאס אוייסטרע ליעבען פון שטעהו שמואל פרונג איז ניט פיעג צו דערצעעלען. זיין אינערעס ליעבען ערצעעלען אונז זייןגע לעדרער אוון פאנעטען אוין רושיש, איז זיינע דורי הילקיט איזן איריש וואס ליגען דא אידער איז. זיינע ספק דאס פרונג האט אונז נעקעט ערצעעלען פון ערצעעלען איז זיינע אינערען ליעבען, פון זיינע אינערע ערצעעלען אוון לירידען אלס אונז איז בעקענט. ערער דבלער ערצעעלעט אפם מיל זיינע מאמענטן דיא פוןינטערעסען, ערעם תמצית, פון אונגענץ צוועזעטען זיינע ברכובווען. ערער פרגן זיינע איז איביגויקיט, ערער דרינגט ערער ערצעעלען מיט זיינע פערשוועיגען בנווען זי זיינע איז גענצעיג געונז זי קראט, צו שפערזאום, צו פיטרמאן פאָרְקַעֲדָה טַרְוֹתָה, ערער רעטמענישען פון זיינע שיילדערונג. ערער ערצעעלעט זיינע קידשידערשען, לאוט ער קידניעס מיט צה, זיינע ערברוגט ניט זי זיינע ערנונגגען), וועלען זיינע עוויזס זעהר אינטערעסאט, האט ער לעת ערחה גאנך ניט בעשריבען (אוו זומר וויס אובי ער האט, איבערחויפט, לומט אונז ערערערט זי זי רעריבען) זיינע האט ער ערנעלליך נאָד ניט געונט. דען איז זיינע שרירס האט ער אונז ניט אלעס געונטן.

שמעו שמו אל פרוג איז געבארטע געווארטע איין דעם אַהֲרֹן 1860 (תרכ"א) איז דער אידישער קלאנשען באָדָרָאוּקִיטָן (איין חערטאנגען גובערנֿיעַ). זיין אַטְמָוּסְטָן, משה צ'וּבָּה, איז געווֹזָעָן דער אַטְמָוּסְטָן, הַרְלָיְהָרָן, דער אַטְמָוּסְטָן.

ער, דער פאעם, האט פערבראכט זיין זונגען, — דאס אַלעֲם פִּיהְלָעָן מֵיר אַין
טייעלע פֿוֹן זַיְנָען לְעִדרָּעָן.

פֿרָוג אַיּוֹ בֵּין הַיִּנְטָן גַּבְּלִיבָּעָן, אַיּוֹ אֶגְּנוּסָעָר מַדְרָגָן, אֶפְּרִיעָט
קִינְדָּר פֿוֹן דָּרְשָׁן פִּילְּגָרָן אַיּוֹ וּוְאַדְּרָא, קָאַטְּשָׁסָטָם, דָּאַס שְׂעוּרָעָ לְעַבְּנָן
פֿוֹן אֶגְּרוּשָׁן דִּיכְטָרָה, האט אַחְוֹ אֶצְּוּמָנִישָׁטָם, צָוְרָאַנְצָלָטָן זַיּוֹן דִּיכְטָעָיָ
שְׁטָעָרָעָן, גַּבְּוִינְגָּעָן זַיְנָע שְׁלָטָעָרָן אַיּוֹ גַּבְּרָאַכְּבָּעָן זַיּוֹן גַּנְגָּעָן גַּוָּתָן. פֿרָוג אַיּוֹ
זַיְנָע אַילְּסָן וּוְיאָן זַיְנָע פְּלָאַגְּלָיְוִין.

דָּעַר פְּלִיאַנְדָּרָה, וּוְיאָן אַלְּעָל אִידְיָוָשׁ קִינְדָּרָעָר אַיּוֹ דָּעַר קָלָאנְגָּעָן,
גַּלְעָרָגָּט אַיּוֹ דָּרָה, וּוְעַכְּבָּעָן עַר האט נַאֲכָהָר אַיּוֹ פָּרָשִׁיעָרָעָנָע פֿוֹן זַיְנָע שִׁירָים
אַזְּוִי מִיּוֹסְטָעָרָה אַפְּטָם, וּוְיאָן אַלְּעָל אִידְיָוָשׁ קִינְדָּרָעָר אַיּוֹ זַיְנָע עַרְשָׁטָעָ
חַדְרִיאַחְרָעָן :

וְעַבְּנָן יַאֲחָר אַיּוֹ מִיר גַּעֲוָרָעָן —
אוֹן דֵּיאָ מַכְּפָעָן, זַאי גַּעֲוָרָן זַיְנָע,
הַאַט גַּעֲוָגָט : נָגָ, צִוְּיָט אַיּוֹ חַדְרָ
צִוְּיָט אַיּוֹ חַדְרָ גַּעֲנָה, מִירָן רִינְגָר
אוֹיְסָן, אֶסְוָה, גַּעֲנָגָן גַּעֲהָוָילָעָן
אוֹוְרָ דָּעָר וּוּלָטָם, אַרְמוֹנוּפְּלוֹגְיָנָעָן
פְּרָויָן גַּלְילִיאָה, וּוְיאָן אֶפְּגָ�וָעָל
פְּרִישָׁ אַיּוֹ פְּרָעָהָיוָר וּוְיאָן דָּעַר וּוְינָה,
צִוְּיָט אַיּוֹ חַדְרָ — דָּרְשָׁן מִיּוֹנָעָן !

אוֹן גַּבְּרָאַכְּטָם אַיּוֹ חַדְרָ אַרְיָוָן אַיּוֹ אֶגְּבוֹנִיָּהָן פְּרִיהָ מַאֲגָּנָעָן, אַיּוֹ דָּרָטָם :
הַאַבְּנָן שְׁטָרָהָלָעָן זַיךְ גַּעֲנָסָעָן
דוּרְבִּין פְּעַמְּטָעָוִילָן חַדְרָ
אוֹן גַּעֲפְּנָעָלָט אַוְפְּטִין רְבִּין
אוֹיְפִּין סִידָרָן, אוֹיְפִּין טִישָׁן.
אוֹן מַטָּסָנָס גַּעֲבָעָן שְׁלָדָרָעָט פֿרָוג זַיּוֹן עַרְשָׁטָעָן רְבִּי, רְבִּי בְּנִיְמָן,
אוֹן זַיּוֹן עַרְשָׁטָעָן פְּעָהָרָעָן בִּיְמָן אַנְקָסָעָן אַיּוֹ זַיּוֹן חַדְרָ :

„זַאלְסָטָם מִיטָּחָשׁ לְעַרְנָעָן תּוֹרָה,
לְעַרְנָעָן תּוֹרָה, לְעַרְנָעָן חַכְמָה,
אוֹן גַּעֲרָעָנָה, מִיּוֹן קִיהָר, וּוְרָסְטָן סְיֻוּלָן נִימָן
לְעַרְנָעָן, בְּלִיכְבָּן אַוְתָּה אַיְבָּגָן בְּלִינְדָן...“
לְיִודָּעָהָן זַיּוֹן זַעֲהָר זַיּוֹנִיגָּעָן פֿוֹן אַונְגָּזָרָעָ אִידְיָוָשׁ דִּיכְטָרָ גַּעֲמָלָגָן
רְבִּי בְּנִיְמָן עַצְּהָ.

פֿרָוג האט קִיּוֹן כָּאֵל קִיּוֹן גַּוְפְּטָגָעָם, בְּיוֹזָס וְאַרְבּוֹכָט אַיּוֹ זַיּוֹנָעָ
שְׁלָדָרָעָנָגָעָן גַּעֲנָנוּ דָעַם אַלְטָעָן אִידְיָשָׁן חַדְרָ, אַיּוֹ וּוְעַכְּבָּעָן עַר האט אַלְיָוָן גַּעֲנָי
לְעַרְנָעָן, וּוְיאָן אַבְּנָן גַּעֲמָטָהָן פְּעַלְמָעָן גַּוְגָּעָן בְּרוֹסְטָעָן, אַיּוֹ הַעֲרָבָאִישָׁ
אוֹן אִידְיָשׁ. פֿרָוג האט קִיּוֹן מַאְלָן וּמַעְמָכָט דָעַם אַלְטָעָן אִידְיָשָׁן חַדְרָ פָּאָר אֶחָעָס
לְכַעַט קָאַרְקָאַטָּה. אַפְּלָו וּוְעַר שְׁיַדְלָרָטָם דָיָה שְׁאַטְמָעָן וְיַסְטָעָן פֿוֹן דָרְרָר פְּהָלָט
וְיךָ נָאָה, אַיּוֹ עַדְרָעָר שְׁוֹרָה, אֶטְמָוּנִירָגָעָר שְׁמִיכָּעָל, אֶרְחַמְנוֹתְזִוְּיָוִץ אַיּוֹ דָאַס
אַלְעָס בְּגַעֲנָסָעָן מִיטָּחָשׁ דָעַם פְּאַעֲטָשָׁעָן חֹזֶן :

דָעַר אַקְנְשָׁטִיךְ אַיּוֹפְּרָה דָעַם בְּעַנְסְטָלָעָן,
דֵיאָ טִוְיָעָל אַוְיִמְּזָן טִישׁ ...
נוֹ, לְבָגְעָדָגָעָר, אַגְּנָעָלָן !
מִיטָּחָשׁ, שְׁנָעָל אַוְ פְּרִישָׁן !
דָעַר רְבִּי הַוּסָט ... אַיּוֹ שְׁפָטָב אַיּוֹ אַיְינָגָן
מִשְׁאָן דָעַרְשָׁעָט וּוְרָעָן ...

איך אבדר הער ניט און ניט ועה —
איך גערען, גערען, גערען ...

או איז חדר האט דער סילוינער קאלאנסטעלינד געלערענטן תנ"ך*)
או דער תנ"ך איז געוווען, אויך געליביען, זיזו לעבען. פרגו דערצעהלהט איז
א פריווטס בזיעע, האט דיא נבאים ישעה איז ייחאל האבען אויך איהם.
נאר אלס פינה, געמאכט זעהר א שטארקען, ניט פערגעסלייכן תנ"ך*.
איו דעם יאוחר 1869 איז פרגו אלס 9 ייְהָרִיגָּוּס קידר אונגעקמען איז
דרער דארפישולע, ווא ער האט דריי יאהר געלערעטן רוסיש לעזען איז שיריבען.
או דער מאט זיך גענדיגט זיזו שלביבילדונג, זיזו וויטערע ביזלונג איז
ער זיך אליזו שולדינג, וויא דיא מיסטע אירישע פאעתן, האט האבען וואט
געלערענטן מעהאר אודער וויניגער, האט ער אלעט פו זיך אליזו געלערענט איזו
לעהרער, איזו סיטטען איזו פראגראטן.

דרער חדר מיט זיזו מלמדים האט אויף פרגוֹס טאלענמא, אויף זיזו גויסט.
אויף זיזו גיידער אויז געאנגען" פועל מעהאר איזידורך געמאכט וויא דיא
"דאָרְפִּשׁוּלַע" מיט איזהר לעהרע איז איזהר לעהרע.*
וועז פרגו איז אפלט עוואזרכו 16 זיזה האט ער זיך א "לאז געטאהה"
קיין ערבראזו צו זוכין מיטלען צום לעבען. וויא מס זיזו גענינג איז זיזו געטאי
דענס הייז ניט צופדייל ברויט געוווען. ואחרהשיניך איז איז דער יונגער פרגו
גענאנגען קיזו ערבראזו ניט נור ברויט צו זוכין, אבדר אויך ביזלונג איז א
תבלית איזו לעבען.

דרער אָפָּזָאָנָּעֶר רב פון ערבראזו האט איזם געומען נאר א שרייבער
אייז קאנצעלאריע, פרגו האט איזם געפער דאסס מיטעריקעלובער. דער
צוּסְפִּטְמִינְדְּרִיךְ בענצעלער דיבער איז זיזו פראערערעטן יונגהה, אלס 15—14
וואחריגער אינגעל, בעשעפעטיג מיט פאנצעלוי ארביזען בי דעם משגיח פון
זיזו קאלאנסו.

אייז ערבראזו, איזו דער קאנצעלאריע פון דעם קאָזָאָנִירַבְּ, האט זיך
פרג בעקען מיט דעם איזרשע טרעהרין, איזושע איזו זיזו ביטערקייטן. דארט איז איזה
בעקען געוואזרכו פיעלעס פון איזרישען שטאדטישען פאמיליעולעבען, זיינע
גוטע איזו שעכטער זיזו טנטן.

עם איז אפט זעהר נויטיג פאר דעם דיבער, פאר דעם טרוימער איז
שוערמר קנען צו לאָעֵנְבָּעָן אויך דיא ניט פאָעְטִישָׁע זיזען פון לעבען. דיא
הארטער, פראָזָאָיִשְׁעָ ווּרְקִילִיקִיטְּ.

אייז ערבראזו האט זיך פרג בעקען מיט א קלינען קרייסטליכען בעאָפְּיָ
טען, וועלכער איזו געוווע דער קאָרְפִּטְּרָר פון דיא "געבענְסְּקָאָ ווּוּדְמָאָסְּ"
אוֹ קָאָרְפִּסְּפָּאָרְנָעָן פון דיא אָרְפִּסְּרָרְרָהָרְרָה צִיְּמָנָנָן,
זעהר וויניג נעלידרטער טינטלער האט געווועט איז פרגוֹז זיזו דיבער טאָ
לאָנָמָן. ער האט איזם געלערענט וויא מען "מאכט" ליידער.

*) איז דיא קינדרעריאיהרען האט פרגו געאר תנ"ך געלערענטן, שפעטער
האט ער זיך אויך איזו מדרש איזו איז דער איפער תילמייד'ישער אגדה פער
טיעפטן. ר. ב.

**) איז וויס קיזו איזו אינציגע געריכט בי פראָגָן, ניט איז רוסיש
אוֹ ניט איז איזושע, איזו וועלכער ער ואָלְשָׁלְדָרָעָן אַדְרָבָּעָן דיא "דאָרְפִּיְּשָׁלְעָן",
וויא ער האט דאס אפט געטאָהן מיט דעם איזרישען חרר. ר. ב.

שם איז א געוועהנלייב ערדיינונג איזו דער וועלט פון פאעזען איזו קונסטען. דאס בעשרענ侃טער, קליינע מענשען דערקענען, ערדיילעלען איזו דערטאנען דאס פאלענען, דאס וועיעד דארט וואז דיא וועיעסיטט, דיא מיטסומם, מלעען ניט איזו דאס דיא זעפער אלס דיא בעוואסטע דרכטער אדרט. ננטווקיליגן פון מאלטנונג זעפער זעעהןיכ, דורךנטימענשען זעאנגען בי צו דער קיינטעלער. דיא לאצטער וועהנו ניט, אדרט ווילען ניט זעההן דיא זונגע אויש שארטאנצענד ערקלענען. איזו וווע זוי ערקלענען איזו אונדרקלענען דיא זונגען דיא זונגען דאס אדרטער בעמיהן זוי זיך, זעהר אפטט זוי אונטרכטיכען זוי, דאס אדרט זוי זונגיידערן.

דער איזובנעם גאנער קאראעלטער האט, וויא און גאנצען אפּלעגנט איזוין פרוינו זיין פֿאָטעןיש נושא אוון האט איזה געלערטן גאנר דיא "אַרְבִּיטֵיט".
דיא ווילט זיין פֿאָטעןנט האט ניט צו גונדרהָט, זונז זו דער נושא פֿוֹן
ויא ווילט גוּטֵר אַסְטְּרָמָר אוֹן, וויא אַפְּטַה האט
דער שעהָפּער-יַיִן-טַלְלָעָר געלערטן, אַנוֹ מִיט גְּרוֹס ווֹטֶץ, בֵּין דָּעַם בעַל-מְלָכָת.

דאם ערשותנו נעדרת פון פרוגן איין געווארען איזן יאַתָּה 1880
 איין דער דאַמְּפָּסְטָּרְגִּינְּגָּר אַרְּזִישְׁדָּוּשְׁיָּר וְאַעֲנְשִׁירְבֶּטֶּסֶת "ראָזְסֻעָּה".
 פרוגנס ריכטער טאלאנט האט זיך ענטפלעקטן, האט אוֹפְּנַעֲלִימַץ פונקט
 איין רעד צייט, ווען צוֹוַשְׁנִין דיאַ ווּסְׁחַטְׁשַׁן אַידְעַן האט דערְאַכְּטָה, אוֹפְּנַעֲלִימַץ
 האט נאַצְּצָאַלְעַד, דאס איז געוווען אַזְעַטְּשָׁן אַפְּרַעְטָה דעם ווּסְׁפַּעַן דונְגָּה,
 וועלכער האט פְּלַעֲלֵנְגָּן צוֹוְלָאָפָּם, זומְשָׁמֵן פְּלַעְתָּן וְרוּהָנוּן אַרְדִּישָׁעָן קָעָם.
 דאס איז געוווען צוֹוְיָה פְּאַר דיאַ ערְשַׁטְׁעָן פְּאַרְוָאַמְּעָן אַזְנָבָן דָּרָם

* * *

שווין דאס ערשות געדיכט פון פרוגן'ן האט איזו דער אידישידוטשע
איגוניגלעגענט וועלט עטמאכט גראים אויפזונט. מהאט גלייך דערעלענט דאס
ערער לאגנונג ערוארטעטער אידישער פאעת איזו געוממען.
אוו ער איזו נוקמען פריש. שטאדק אוו ערבעט.
דייא רושסאיידערש ייטעטען אוין דאן גאנטאנגען איזו זיינר בליטחע
וילט. ערשטטען פלאטץ איזו איהר האבען פערנונגונן דייא ערצעעהליר ייסוח
אַבְּגָנָאָוּתֶשׁ, לִבְּ עַזְוָנָאָדֶן אַיְזָנָאָדֶן רַזְעָנָאָדֶן וְלִבְּ
רַזְעָנָאָדֶן וְלִבְּכָרָע בְּדַרְיוֹמָוֹן אַיְזָנָאָדֶן אַיְזָנָאָדֶן פְּרוֹגָן
וְסִישָׂאָדוּשֶׁר דִּיכְמָעֵר פָּוּן וְעַרְתָּה אַיְזָנָאָדֶן מִינְקָפִי (וּלְעָנָפִי) : אַבְּכָרָע
אַטְמָז זַיְדָנָךְ דָּאָן אַיְזָנָאָדֶן פְּרָעָם אַטְמָז אַטְמָז אַטְמָז

נו איז געפומען, מיט דרייסיג זיאחר צורעט, אונזער פֿרָונְן מיט דעם
תַּנְגִּיד איזו דער האנד, מיט דער אידישער הארטע, מיט אונזער עזרע זמירויות איזו
זונגענט פֿינְט, מיט אלעט אמאטיוועז איזו אַ נײַ פֿאַרְטָן. אונזער פֿרָונְן איזו גויסט
ועו אַפְּלִין קָטֵן אַיז אַנְגָּוֹר לְשׁוֹן.

הער אידישער יונגען.
אוון איז אנהויב פוּ דעם יאָהָר 1881 האט די א אידישע אינטעליגענין
אַרְאָאָפָּגָנְבָּרָכָּטָּס פֿרְנִיעָן קִיּוֹן פֿעְמְבָּרוֹגָן.

* * *

אוון און עהדר אָרְכַּעֲרֵץ צִיּוֹן הַאֲמָת פָּרָה דָּרְבָּר זְנוּןָה בְּכִינְשׁוּן גְּדַרְבֶּעָן,
אלעכְבָּעֵן ער האָמָת גְּנַשְׁרָעֵן אָיוֹן דָּרְבָּר רְוִיסְמָעֵר שְׁפָרָהָן, בעקְמָנוּן אָרוֹטְמָנוּן גְּמַעְמָנוּן
זְנוּןָה יְזָרְעָלָטוּן. וּסְמִיעָשׁ עַבְקָעְנָעָן שְׁרִיפְמָשְׁטָעָלָעָר אָוֹן קְרִיבְקָעָר

ונונגענו. יעדערעד האט געוואלט זיין זיין, "בְּמַרְאָן".

או שמוואל פרוגן האט בע████גאנט אוו בעונגנען זיין פלאק אוו זיין פאָר אַטְּפָּנְגָּנְעָנְגָּהִים. מיט אָז קְרָפְּפֶם, מיט אָז טְיֵעַפְּעָן גַּעֲטָמָחוֹן עַטְּפִילָה, ווַיַּאֲזִין אַתְּמָה דָּאַס נַאֲךְ קִינְעָר גַּעֲטָמָחוֹן דָּרְרָה וּדְשָׂרָה. בָּעָרְבָּהָן זַיְדָה אַתְּמָה נַעֲשָׂאָלָמָהָן זָוִין בְּרִילְיָנְטָמָן פְּרָדָרָה, אַיְינָה נַאֲךְ דָּרְרָה אַנְדָּרָרָה. בִּילְדָּרָה, נַעֲשָׂאָלָמָהָן הָאָט רַעֲמָאָטָהָן פְּנוֹ אַוְנוֹעָט אַלְמָע צִיְינָהָן מִטְּ דָּרָה חַיְמָטָה אָוֹן. שְׁטָמָרְקָסְטָהָן פְּרוֹבָּרְעָן.

פרוגו האט לעבדין געמאכט מיט זיין פאטעישן כווש פארומעטיגעלע איזונגעדרוינעט לעבענדער אוון מעשטן אוון זיין פאטעישן כווש פארומעטיגעלע גענאנסאו איזו אונזער ברענאנד זונז אונזערו : מותה, האפאנונג איזו אומונה איז עספאנסער צייטווע האט ער אונזערנווחוכט איזו דיא העזרץ פון זונז שוואז אונזעליגילטערזוויזטעלט בירדרער. מיט גיטטינגר אריאנער, מיט איז אשמדאי

על-עכטער האט ער חוזק נומאכט פון אונזערע פיניך.
 אוּ דעם זיין איזהר 1884 האט ער גאנטער העבענישער דיקטער פון
 ענער צוים, יהודיה לארדאו מושר בעבו או פרוג דאס בעקאנטער געדיכם:
 עלה נכל אכבי, תחת צץ ורחה

(איך בז' א פונועעלקטען בלעטן, דר בייזט אן אויפבליהענדע בלומ'), נארדראן האט אופגעמנונטער דעם וויגאנן פרוג זע קעמאפצען מיט דער גרויסער מהציג זען אונגעראַד בעוטשניאָס.

ויאו דער וונגען דוד, מיט א זיסער הארטען אין איין האנד און מיט
וועויסטריבוינגענער בעי זיין איז ערנער האנד, איז ערשיינען פרגן פאר
יעובייליגן איז אידער אשעראַטער אַתְּהָמָּת אַתְּהָמָּת גַּעֲוָעָן, איז יענער צ'וֹם, דער
ער אידער שטודירענדער יונגען איז בעטערבורג.

* * *

אוו דער גוטער נאמען, וועלכון, פֿרְגָּוֹן האט בעקומווען אוין דער רוסיעישער ייטערעטען, דיא לאָרבּעַרְכָּן-גִּזְעָן, וואָס מְהָאָט אַיִּחָם גַּעֲרָבָּט פָּוּ אַלְגָּוּ יוֹמְמָעָן האַשְׁוֹן זַיְנָה קָאָס פֿעַרְדָּעָט, ער אוין קְרֵי גַּעֲבִיבָּעָן זַיְנָה פֿאַלְגָּוּ

אוֹ דָר אִירְשָׁעֶר מַוּן.
אֵין יְמֻנָּר צִיּוֹן פָּנוּ וַיַּוְיַּד גָּלָגָן הַאֲטָמָה
עַדְרְכָתָם, אָנוֹ דָּאָס וְיַיְן כָּלְגָעָן הַאֲבָבָעָן אֲלִילְשָׁעָן אַוְרָחָדָרָה
עַלְלְבָעָן וַיַּיְעַנְדָּעָן נְגַדְּרְכָתָם אַיְזָה לְעַנְדָּרָה. וַיַּוְיַּד
עַוְוָונָה אַפְּלָקָס קִיעָר; אַדְמַעַנְט אָנוֹ דָר קְדוּמָה פָּנוּ דָר אִירְשָׁעֶר אָפְעוּן.

אין דיא ניונציגער אַחרען, פָּנוּ רָעִים אֲרָנוֹגִינְעָן יַהְרָהוֹנְדָרָעָט, האט דער
וַיְכִיבָּר וַיְאַמְּלָאֵרָעָן אֲשֶׁרֶת פָּנוּ וַיְזִוֵּן קְרָאָפֶת אָנוּ גְּלָאָן, פָּרוֹג אָינוּ גְּעוֹאָרָן
אֲצִיטְוָנִיגְסְּאָרְבִּיכְיִיטָן, אָנוּ שְׂעוּרָעָ צְעִידָעָן הַעַט אָרְטָג עֲמָדוֹת דּוֹרְמָאָכָּעָן, זְעָרָבָן
אַפְּטָפֶת האט אַיִּחַם דֵּיא פָּאַלְצִיזְיָה גְּנוּאָלָט אַרְיוֹנְטָרְבִּיבָּעָן פָּנוּ פָּעַטְעָרְבָּוּגָן אלָם
וְאַלְעָרְגָּוּן וְאַסְּמָכָן בְּלָא מְלָכָה אָרְבָּאָלְמָה תְּבוֹרָה מְטוֹבָה

איך זינגן און פון שמערץ
צונגעטס זיך צוין הארץ.
* *

אונזער פאעת געפינט אבר דעם עכטעה, רעכטעה אידיען, זיין גוטעס
העיר, זיין שעגען וועלע אפיו איזטן אַזְרָק, אויפֿן זיריה, איז רעכטעה
אַקְעַנְעַס פּוֹ נְעַשְׁעַט, האַנְדָּעֵל אַזְנְכָּעֵל; אַזְוִינְעַס מִיטָּעַן חַזְ-חַזְ...

אונזער פאעת געפינט דיא אידישע אַרְמִיקִיט, עַלְגָּעֵן אַזְוִינְעַס אַפְּלִין
בִּיּוֹן סְחָרֶב, בֵּי דָעַם גְּרוּיְם-הַנְּדָרֶר. דָּרָר פָּאָעַט שִׁילְדָּרֶת אַזְוִינְעַס וְוַיָּאָדָם
גַּאנְצָע אַידְישָׁע גַּעֲשַׁעט אַזְוִינְעַס אַידְישָׁע אַידְרָאַידָּען זַיְינְגַּן וְוַיְינְדָּן אַזְוִינְעַס שְׁטוּבָּה,
ニシט שבנאר נישט.

אייז זיין ואונגערבָּרָעָן גַּעֲדָבָּט "הַיּוֹם אָזְן קָאַלְטָן" שִׁילְדָּרֶת פָּרוֹג וּוֹיָ
דר עַיְד האַנְדָּעֵל. הַרוֹזָעָם, אַקְעַט אַזְוִינְעַס אַלְעַרְדָּעָן גַּעֲדָבָּט, קוֹמִיכָּא
פְּעַלְקִוּפְּט פָּעַל, אַקְעַט, אַלְעַרְדָּעָן, פְּלָאַקְסָם, גַּעֲדָרָה, אַזְוִינְעַס צָמָס כּוֹחַ — הערט
אַ מעַשְׁהָן — שְׁטָאַרְבָּט עַר אַזְוּעָק עַזְוָן מַזְנָר בענְגָּבָעָן וְוַעֲרָעָן אַזְוִינְעַס פְּרַעְמָדָע
תְּכִירִים.

וּוְפִיְעל בְּפָטָעָרָע, שְׁעַבְּרִיבִּיְיְסְנָדָע אַידְאנְיָי, וּוְפִיְעל פָּאַלְקָסְטָהִוְלִיכְיָי
לוֹעַגְטָן אַזְוִינְעַס דִּיא לְעַצְעַט שְׁרוֹת פּוֹ דָעַם דָּזְיַוְוָן לְעַדְעָר. עַס וְוַעֲרָעָן טָאַקָּעָן לְיַעַנְגָּעָן
דִּינָן "הַיּוֹם אָזְן קָאַלְטָן".

"ברענַטן, ברענַטן — אַיהֲרָה וּוֹט אַבְּגָנְקִילָּט וּוֹעֲרָעָן, רַב אַידָן
אַיהֲרָה אַיְלָת זַיךְ נַאֲפָרְשָׁה? נַאֲפָרְשָׁה אַידָן בְּרַעְמָדָע,
נַאֲפָרְשָׁה זַיךְ אַזְוִינְעַס — זַיְינְגַּן קָאַלְטָן, אַיהֲרָה זַיךְ
פְּעַרְנָעַטָּס נַאֲפָרְנִית — זַיְינְגַּן נַוְט —
פּוֹן זַיךְ אַשְׁטְוֹקָעָל לְיוֹוֹעָנָט צָו בְּרוּיְגָנָן רַב פְּעַרְמָדָע...
עַס פְּלָאַפְּטָן דִּיא פְּוִישָׁעָט... עַס אַרְבִּיטָן דִּיא וְעַגְ...
פִּיעָר בְּרַעְמָדָע, צַוְוִי שְׁרַבְלָעָר — אַזְוִינְעַס אַלְעַס מִיט אַזְעָמָ...
גַּעַלְמָנָן צָו פָּהָרָהָן פּוֹן לְעַטְעַטְעָן וְוַרְדָּלָן...
נוֹגָן וְכָהָה, שְׁמָשִׂים! פְּעַרְשָׁתָן שְׁוֹיָן, בְּעַהְלָלָטָן...
אוֹן, אַידְעַלְאָד! קָאַלְטָן אַזְוִינְעַס דָרָט — זַיךְ נַיְךְ — קָאַלְטָן! — ..

* * *

פָּרוֹג אַזְוִינְעַס נַאֲפָרְנִית אַזְוִינְעַס דָר עַרְכָּנְגָּטן. עַר וּוֹיָס גַּאנְצָגָט, אַזְוִינְעַס
אַידְישָׁרָה המְרוּעָס פְּעַלְגָּנָטן פּוֹן דָעַם פָּאָעַט עַטְוֹאָס גַּאנְצָגָט אַנְדָּרָעָס וּוֹיָס
עַר אַזְוִינְעַס פּוֹן דָר עַטְוֹרָה. דָר עַטְוֹרָה אַזְוִינְעַס צָו נַבְּיאָן. זַיְינְגַּן הָרָץ פְּלָאַפְּטָרָט
דָר עַטְוֹרָה דִּיבְּכָעָר אַזְוִינְעַס פּוֹן דָר נַטְמָר אַזְוִינְעַס. דָר עַטְוֹרָה אַזְוִינְעַס
פּוֹן לְיַעַבְּיָן אַזְוִינְעַס צָו זַיְינְגַּן פָּאַלְקָסְטָה. דָר הַיְלָינְגָּר אַמְתָן גַּטְיָהָן קִיְוָן רֹותָה.
עַס שְׁפָרְיִעָן פּוֹן זַיְינְגַּן פְּעַרְגָּגָנְגָהָיִיט, וּוֹתְרָה וְוַיְיָבָן פְּנָגָעָן, אַרְעָר וְוַיְיָבָן
וּזְיָה בְּיוּמָעָל. דָר עַטְוֹרָה דִּיבְּכָעָר אַזְוִינְעַס אַזְוִינְעַס, אַזְוִינְעַס אַזְוִינְעַס
שְׁלִידָעָט בְּלִידָעָר פּוֹן דָר פְּעַרְגָּגָנְגָהָיִיט, זַעַחַת גַּיְעַלְמָהָן אַזְוִינְעַס אַזְוִינְעַס
קְנוּמָט. דָר פְּלִיעָטָן אַזְוִינְעַס לְעַבְּגָן, מַוְתָּה אַזְוִינְעַס אַזְוִינְעַס אַזְוִינְעַס
צָעָר. דָר פָּאָעַט טְרָאָגָט שְׁמָנְדָרָן אַזְוִינְעַס אַזְוִינְעַס אַזְוִינְעַס
טוּמְפָעָן מְעַנְשָׁלִיכָּעָן פְּינְסְטָרְעָנוֹיָשׁ, דָעַן עַר אַזְוִינְעַס גַּעֲדָבָּט פּוֹן דָר
פְּינְסְטָרְעָנוֹיָשׁ.

אַבְּגָר :

"פְּעַרְשָׁאַלְמָעָן אַזְוִינְעַס דָר, וּוֹעֲמָעָן גַּאטָהָט
בְּעַשְׂרָתָן צָו זַיְינְגַּן אַזְוִינְעַס אַזְוִינְעַס:
אַזְוִינְעַס, אַזְוִינְעַס, אַזְוִינְעַס, אַזְוִינְעַס, אַזְוִינְעַס,
אַזְוִינְעַס, אַזְוִינְעַס, אַזְוִינְעַס, אַזְוִינְעַס, אַזְוִינְעַס,
אַזְוִינְעַס, אַזְוִינְעַס, אַזְוִינְעַס, אַזְוִינְעַס, אַזְוִינְעַס,

דער עולם זאג האבעו פון איהם פערנונגעו".

* * *

או דאך איז אונזער פֿרָוֹג זעלטען אַ בְּהֵן, זעלטען גַּאֲרָאַ וְוּרְטוֹלַזְוַן
זאגער. אָפְּטָמָאַלְּ פּוֹמֶט עַר וְוִיא אַ רִיכְטָנְגֶּרְןְּבָּיָא: עַר טְרוֹיְסְטַן, עַר שְׁטָאָרְקְטַן, עַר
זַעַרְתַּם דַּעַם ?יכְרִינְגְּשְׁטָרְזָהְלַזְוָן זָאַקְיְּנְשְׁזָהְלַזְוָן מַעֲקָטְתַּם גַּאֲדָןְגַּוְן. עַר רְוּסְטַן:

"מיין ברודער שלעכט איז דִּוְתַּה, אַיד וְוִוִּוִּסְטַן,

עַס מַזְוָן, עַס וּוּטַן דַּאְךְ ?יכְרִינְגְּזְוּרְעָן".
איין דַּאְךְ שְׁרָפְּטָעַן, וְאַסְטַּגְּנָעַן דַּאְךְ פְּאָרְדַּעַם גַּעֲזָרַעַם, אַיז דַּאְךְ כְּמַצְטַן
גַּאֲרָאַיְוָה לְיעָה, אַיז וּוּלְכָבָר דַּעַר פְּאָעָט זַעַרְתַּם גַּאֲדָןְגַּוְן רְוִוְהִים זִיסְטַן
נוֹר אַיזְוָה לְיעָה, אַיז וּוּלְכָבָר דַּעַר פְּאָעָט זַעַרְתַּם גַּאֲדָןְגַּוְן, צַאֲרָנְטַן נִיסְטַן
אַיזְוָה לְיעָה, נַאֲרָנְטַן כְּמַעַט אַיזְוָה לְיעָה, אַיז וּוּלְכָבָר מִיר זַעַרְתַּם גַּאֲדָןְגַּוְן אַיזְוָה
שְׁטָעְנְדָרְגַּן פְּעַרְכְּמָאָרְעָטָה, אַדרְעָרְבָּר פְּאָעָט שְׁפָאָטְעָנְדָרְבָּר פְּאָעָט בְּעַטְרָאָכְטַן אַיזְוָה
ニיסְטַן דִּוְתַּה שְׁעַנְגָּעַן עַטְפְּלִיבָּן נַאֲטָרְמָרְטַן פְּאָעָט גַּעֲזָרַעַם, אַיזְוָה
מִיטַּן אַיזְוָה סְקִינְדִּינְגְּשָׁוּן גַּעֲמִיתָה, דַּאְסַמְּקָה אַיזְוָה דַּאְסַמְּקָה".
אַונְזָעַר מִיטַּן דִּוְתַּה גַּרְיְּנָעַן בְּלָעָטָה, דִּוְתַּה פְּיִיכְמָה גַּרְיְּנָעַן, דִּוְתַּה
אַלְטָעַ בְּיוּמָעַר מִיטַּן דִּוְתַּה גַּרְיְּנָעַן בְּלָעָטָה, דִּוְתַּה פְּיִיכְמָה גַּרְיְּנָעַן, דִּוְתַּה
אַלְטָעַ קְוָאָלָעַן. אַיז זַוְּיָּה דַּעַעַט צֻוְּמָעָט:

"קְסָמָה אַרְיָה אַיזְוָה וְאַלְטָרְדָּה! מִיר וּוּלְעָלָעַן דִּוְתַּה

עַרְקְוִוִּישָׁעַן אַיזְוָה עַרְפְּרִוִּישָׁעַן".

אַיזְוָה דַּעַר אָעָט פְּעַרְגָּעָט יְזִין וְאַלְטָרְדָּה אַיזְוָה דַּעַר אָהָעָטְמָקְיָה, פָּוֹן דִּוְתַּה
בְּעַגְאָלְדָעָטָה בְּלוּיָה וּוּלְעָלָעַן וְאַוְתַּה עַרְטָה יְוִינְגָה, זַיְעָנְגָה, זַיְינְגָה
אַלְטָעַ שְׁמַעְיָה, אַיזְוָה יְזִין הָאָצְעָן, זַיְעָנְגָה, זַיְעָנְגָה, זַיְינְגָה, זַיְינְגָה
קְרָעְפְּטָעַן, נַיְעָנְגָה. אַבְּרָעַר אַונְזָעַר פְּאָעָט עַרְוּאָכְטַן שְׁנָעַל פָּוֹן זַיְין זַיְינְגָה
דְּרָעָמִי, דִּוְתַּה וּוּרְקְלִיבְּרִיטַן וְיִוְוִזְטַן אַחֲתָם תְּהִיר שְׁוּעָעַן, טְרוֹעָרְגָּעַן בְּיְלָעַר
אַיזְוָה זַיְין פְּרָעָלְקְרָעָטָה, לְקָוְעָטָה. עַס הָעָלָטָה אַיזְוָה דַּאְזָן דַּעַר לְיַעַעַטָּה
זַוְּמָעַר, דִּוְתַּה פְּעַלְדָּרָעַ, דִּוְתַּה מַחְאָלָעַן, שְׁהָעָלָעַן זַאֲגָעָן, דִּוְתַּה זַוְּמָעַר
פְּוּגְוָעָהָר אַיזְוָה אַיזְוָה בְּנִיָּה, זַעֲלָעַבְּטָה טָאָצְעָן, שְׁפָרְגְּנָעַן אַיזְוָה זַוְּמָעַר. עַס
קָעַן פָּוֹן זַיְין אַלְטָעַן, נַאֲגָעָנְדָעַן שְׁמָעָרִיךְ נִיסְטָמְרִיךְ לְיִגְּנָעַן שְׁוֹרוֹתָה:

"דִּוְתַּה אַיזְוָה לְיִכְּבָּזְגָּן אַיזְוָה דַּעַר הַוּמְעָלָה".

זַוְּמָעַר, זַיְינְגָה, הַעֲרָבָטָס אַיזְוָה פְּרִיהְלִינְגָה

בְּלִיְבָּדָה אַיזְוָה אַיזְוָה שְׁמָעָרִיךְ לְיִגְּנָעַן אַיזְוָה פְּרִזְגָּשָׁס לְיַעַדָּה, אַיזְוָה

דָּאָרוֹם הַאָבָּעָן זַיְין אַיזְוָה שְׁטָאָקְעָן וּוּרְקְוָגָן אַיזְוָה לְיַעַדָּה.
פְּרָגָן פְּנִיסְטָעַלְטַן זַיְין זַיְינְגָה לְיַעַדָּה: עַד קוּוּטְשָׁטָן זַיְין נִיסְטָמְרִיךְ מִוְּטַן
גּוּוֹאָלָרְפָּוֹן פְּעַדְעָרָה. זַיְין פְּלִיסְטִי בַּיִּים זַיְין פָּוֹן זַיְדָן אַלְיָוָן. זַיְין שְׁמָעָרִיךְ
אַיזְוָה נִיטָּאָגְמָאָכְטָרָה. זַיְין שְׁמָעָרִיךְ אַיזְוָה דַּעַר אַיזְוָה זַיְדָן אַלְיָוָן. זַיְין
נִיטָּמָעָה, גּוּדְרִיקְלָפָּעָן, צְטָרָאָפְּעָנָעָם פָּאָלָם, אַיזְוָה זַיְין הַאָבָּנָהָגָה, זַיְין גּוּבְּגָן אַיזְוָה
בְּעַסְטָרְעָלְצִיטְזִוְּנָעָם.

אַיזְוָה דָּאָרוֹם וּוּרְסָטְלִיכְמָרְטָן אַיזְוָה הָאָרְצָה, וּוּרְסָטְלִיכְמָרְטָן אַיזְוָה אַיזְוָה
אַבְּוּסְטַלְלָה לְגָנוֹת. דָּרְדָּה דִּוְתַּה טְרָהָרָעָה, וּוּרְסָטְלִיכְמָרְטָן אַיזְוָה אַיזְוָה
זַעְהָעָן מִיר דַּאְךְ דַּעַם רְגָעָנְבָּגְּנָעָן פָּוֹן הַאָפְּנָגָן.

ראובן ברדיין

ניו ז'אנְקָה, מַארְטָשׁ 1910.

דאָם יְוֹדִישׁ לַיְעֵד.

(אנשטאָט אַפְּאַרְרָעֶדֶע).

אין גרויהען, פערנגלויווערטען, טויזט-שטומען נעהעל
האבען זיך צוויי נשמהיליך באגעגענט.
וואָ אַפָּאָר פערבלאנגעט טיבעליך צונגעטולעט זיך אַשטייל
שוועבענדען וואַלקען, האבען זוי אַינְגַּע דער אַנדערער פון זײַער
לעבען דערצעהַט.

— אַומְגָּלִיקְלִיךְ, שוועסטער, בין אַיךְ געווען, — האָט
איינְגַּט: יונְג בין אַיךְ פון דער ווועלט גענְגַּנְגַּן, מיט
די נַאֲהַעַנְתָּע אָוָן לַיעַפֵּעַ מִינְגַּנְתַּע נִיט גַּעַלְמַעַרְט זיך ...
— נִיןְגַּן, שוועסטער, דו בִּיסְט גַּלְיְּקִילִיךְ געווען, — האָט
געזאגט די אַנדערע: אַיךְ האָבָּלָאנְגָּן אוֹפְּפָן דער ווועלט גַּעַלְמַבְּט,
פָּן קִין יונְגַּנְד אַפְּבָּר האָבָּאָךְ אַין מִין לַעַפֵּעַ נִיט גַּעַוְאַסְט ...

*

* * *

אָרוּם, עַלְעַנְד יְוֹדִישׁ לַיְעֵד!
וּאוֹ אַיז דִּין זִסְעָר פֿרִיהְלִינְגַּן, דִּין לִיכְטִינְגָּר פֿרִיהְ
מַאֲרְגָּן, די פֿרִישָׁע, שְׂטָאַלְצָע יְוֹגָעָנְד דִּינְגַּע?

האבען זיך דינגען זאנגען געפֿאָדען אין הימעל-שיין זיך
צווינגען גערוישט, זיך בינגען געווומט, זיך שטראָהַלען געועבט
פאר דיר אָפְּרִיִּי, גָּאָלְדָּעָן גָּעֶזְעָלָט?
אָרוּים, עַלְעֲנָד יְוִידִישׂ לִיעְדָּה!

*

* * *

donekul און מאט האט אויפֿן פרוּפְּצִיךְ דאס פִּיעָרִיל
געברענט — געעטעמאַט, גענעס'עט.
מייט אַנְיאָפְּגָעָרִיסעָנָעָם לְאָדָעָן האט דער ווינְד אין פָּעָנְסְטָעָר
געקלָאָפְּט.

מייט אִמְתָּדוֹת האט זיך שווארצע נאכט דורך זיך פָּעָרָה,
ווינְטָעָ שׂוֹבְּעָן גַּעֲקָוֵט, מייט זיך גַּרְוִיהָע בָּעַלְמָעָם גַּעַפְּינְטָעָלָט,
געוֹאוֹנְקָט ...

אַבלְיכָע, דָּאָרָעָה האָנָּדָה האט דאס ווַיְעַנְּלָעָ גַּעַוְיָעָנָט:
— שלְאָף, קְרָאָנָק פִּינְגָּלָע, שלְאָף, יְתֻמָּהָלָע, שלְאָף,
שלְאָף, אָרוּם יְוִידִישׂ לִיעְדָּה!
קָאָלָט אָוָן שוֹאָרָץ זְעַנְעָן גַּעַוְעָן זיך טָעָג ווּעָן דָו בִּיסְט
איַף דָּעָר ווּעָלָט גַּעֲקָוֵט.
מייט קְבָּרָ-בְּלוּמָעָן אַיז גַּעַוְעָן דְּזִין ווַיְעַגְּלָל בָּאָקְרָעָנְצָט, מייט
אַיְאָהָרְ-צִיְּתָן לְיַכְּטָעָל דְּזִין אַלְקָעָרִיל בָּעַלְוִוְכְּטָעָן.
אָוָן מייט אַ גַּעַנְיִיטְשְׁטָעָן שְׁטָעָרָעָן, מייט טְעַמְּפָּאָ-איַנְגְּעַפְּאָ.
לְעַנְעָ אַוְינְגָּעָן, גַּרְוִיה אָוָן אַלְטָם בְּוּסְטָוּ פָּוּן ווַיְעַגְּלָעָ אַוְיפָּ גַּאֲטָם
וּוּלְטָ אָרוּם, פָּוּן קִיְּזָן וַיְסָעָן פְּרִיהְלִינְגָּן, פָּוּן קִיְּזָן לְיַכְּטָגְּנָעָן פְּרִיהְ
מָאָרְגָּעָן, פָּוּן קִיְּזָן פְּרִישָׁע, שְׁמָאָלְצָעָ יְוָגָנָד נָוָט גַּעַוְאָסְט ...

אוֹן דָּאָר . . .

לעבען אוֹן בליהען אוֹן לייכטען זאל דאס יודיש האָרֶץ !
— שׁוועסטער מײַנע, שׁוועסטער טרייעע! — רופט צוַיִם
אלטען ליעד דאס אַלְטַט, פֿערבייטערט האָרֶץ .
אוֹן טולעט עַמְ-צַו, אוֹן פרעַסְט עַמְ-צַו צַו זַו, אוֹן נִיסְט
ארֵין אֵין אִיחָם נִיעָם, פֿרִישָׁע אַינְקָלְאנְגָּעָן, אוֹן שֻׁעְפָּט אַלְיָזָן
פּוֹנִים אלטען לְיעַד נִיעָם, יוֹנָגָע טְרִיסְט אוֹן פֿרִישָׁע, יוֹנָגָע
הָאַפְנוּנָגָען . . .

*

* * *

לעבען אוֹן בליהען אוֹן ווֹאַקסָּען אוֹן קלִינְגָּעָן זאל דאס
אַרְים, עַלְעַנְד יְודִיש לְיעַד! . . .

א. סְכִינָה.

אדיעסָט, דצְמַבְּרָה 18, 1909.

אינה אלטס-פערצייכנים.

גלוֹת־לִיעְדָּר :

3	צו מינע לעזער
4	האַט רהמָנות
7	דעֶר וויטער קראָנֵץ
10	די מְצָבָה
12	צוווי טראַיקעס
16	אויף קבר-אַבָּות
19	מוֹבָּחַ-אַדְמָות
21	שׁוּעָר צו זְגַגָּן
23	צְוָאָנִיגְסְּטוּר פֿעְבוֹרָאָר
30	דעֶר פֿרִיהְלָנֶג
33	משָׁה רְפִינּוֹס קָבָר
35	דרְוֵי (דעֶר עַלְטָעַר-זְיוּדָע, דָּעֶר זְיוּדָע, דָּאָס אַיְנוֹקָעָל)
39	מיּוֹן לִיעְד
41	זָכָר אָן שְׁטָעָרָעָן
43	איַין וּוְהַטָּאָג-בְּעָט
51	אוֹפָּז בִּתְעַלְמָן
54	דָּאָס יְוִישָׁ-קִינְדָּר
56	דעֶר צִיכְעָן

אַרְבִּיטָעָר אָן פֿרִיהְיַטָּס-לִיעְדָּר :

61	ליּוֹדֶר דָּעֶר אַרְבִּיטָעָר
64	צָרָם שְׁרוֹבָּעָר
66	די תְּפָלָה

67	... פָּאָהָן
69	... סְאוֹן צִוְּיָת
72	... פְּרִיחַלְינֶגֶל-לֵיעֶד
75	... וּוּעֶגֶל-לֵיעֶד

נִיְּיָהָר אָנוּ יוֹם טוּבְלִיעֶדֶר

81	... נִיְּיָהָר
83	... צָוֶם נִיְּיָהָר 1889
88	... דָּאמֶם נִיְּיָהָר לֵיעֶד
91	... אָוִיפָּן נִיאוֹוִי-גָּאָר
95	... תְּקִיעַה-גָּדוֹלָה
100	... דָּאָס קְוּוִיטָעָל
103	... עַל חֲטָא
108	... כְּוִין סֻכָּה
110	... אַיִן סֻכָּה
114	... אַיִן סֻכָּה (חָלוּם בַּיְלָדָעָר)
124	... דִּיאָ לְאַקְשַׁעֲנֶבֶרֶעֶט
130	... הַושְׁעָנוֹת
134	... דָּעַר הַיְמָעֵל שְׁפָאַלְתַּזְׂדָּה
137	... שְׁמָהָת תּוֹרָה
140	... הַגָּדָה לַיְדָעָר, 1. דָּעַר חַשְׁבָּוֹן 2. אַרְבָּעָ כּוֹמוֹת
146	... מָה נִשְׁתַּבְּגָה
148	... שְׁבֻעוֹת-לֵיעֶד
152	... שְׁבֻעוֹת
154	... מְתַן תּוֹרָתֵנוּ
159	... לְגַג בְּעוּמָר
166	... חַנּוֹכָה שְׁפָעַל
174	... חַמְשָׁה-שִׁשָּׁר
181	... צְוּוִי-בַּיְלָדָעָר
184	... דִּי מֶלֶכֶת
188	... שְׁלַח-מְנוֹת (אַ פּוֹרִיס-לְעַדְעָל)
198	... שְׁלַח-מְנוֹת (אַ גְּרָאָס-לְעַדְעָל)

202	דער פורוים-טאסט
204	זיט (א ליעדעל צום פורוים שפיעל)

ל ע ג ע נ ד ע נ

209	דער הייפען ערד
224	דעס שמשיס טאכטער
237	חנן-טורה
246	דער גאלדגענער שליטסלע
250	דער פורומער שד

בַּיְלָדָעַ פּוֹן פָּאָרְצִיְּתָעַן

267	מחוץ למוחנה
273	איוב
276	גבווארן
284	המן
294	די שראָה
299	פרעה
304	מתתיהו
310	אַ וְכוֹת (פָּאָנְטָאֶזְיָע)

גלות לייעדר

צז מײַנע לְעֹזֶר.

ברידער מײַנע, לייעבע ברידער!
פֿול מיט לִיד אָן שָׁאנְד —
זִינְג אַיך ווּיעַדְעַר מײַנע לִיעַדְעַר
פֿון אַוּוּטְשָׁען לְאָנד.

פֿון אַגעַנְעַנד, ווֹאוֹ דָּעַר הַיְמָעֵל
רַעֲגַנְעַנט קָלָאָן אָן לִיד:
אָן אַטְיַעְפָּעַר שְׂוֹאַרְצָעַר דָּרִימָעֵל
לייעַנט אַזִּיף אלְץ פֿערַשְׁפְּרִיט.

בָּעַט פֿון מִיר קִין זִיסְע שְׁטִימָעַן,
בָּעַט קִין פֿרִיְיעַם לִיעַד:
אַזִּיף מִין פֿיעַדְעַל לִיעַנְטָדָע סִימָן
מִיטְזָן שְׁטָעַמְפָּעַל «אִיד!»

אָזִי, דָּאָם אַיז אַטְיַעְפָּע חַתִּימָה
אַזִּיף מִין קְרָאַנְקָעַם הַעֲרִין,
אָן עַם גִּסְטָט זִיךְ פֿון מִין שְׁטִימָע
נָאָר גַּעֲווֹיַן אָן שְׁמָעַרְץ!...

האט רחמנות.

I.

שטראמען בלוט און טיכען טרעהָען
וידעען, פליסען טיעפ און ברײַט...
אונזער אלטער, גרויסער אומגלאַק
האט זיין האנד אויף אונז פער'שפּרייט.

הערט איזה דארט, ווי מוטערם קלאגען
און פון קינדר ער דאמ געשרי?
טויטע ליגען אויף די נאמען,
קראנקע פאלען נבעען זי... .

ברידער, שועטער, האט רחמנות!
גרויים און שראַקליך איז די נויט –
נויט די טויטע אויף הכהריכים,
נויט די לעבעדינע ברויט!... .

II.

פָּוֹן דַּעַר וְוַיִּטְעַן שְׁוֹעֵר צָו פִּיהְלָעַן:
וְוַיִּטְעַ טְרֻעָה רְעֵן — פְּרֻעַם גְּנוּזַן,
וְוַיִּטְעַ אֲוָמְגָלִיק — פְּרֻעַם דַּעַר אֲוָמְגָלִיק,
פְּרֻעַם דַּעַם בְּלוֹט ... נַיְן, בְּרִידַעַר, נַיְן!

הַעֲרָצָעַר טְוִיזָעַנד — אָוֹן אַיְין וּוְעַדְתָּאַג
טְוִיזָעַנד הַיְזָעַר — אָוֹן אַיְין טָהָר;
אַלְעַ, אַלְעַ — אַיְין פָּעַרְקָלָאנְטָעַר
קְרָאַנְקָעַר יְתָזֵם זְעַנְעַן מִיר! ...

בְּרִידַעַר, שְׁוֹעַם טָעַר! הָאָט רְחַמְנָות!
גְּרוּוִים אָוֹן שְׁרַעְקָלִיךְ אַיְזָדִי נַוִּיט —
נִיט דִי טְוִיטָע אָוִיפֶת תְּכָרִיכִים,
נִטֶּדֶד לְעַבְדִּינָע בְּרוּוִיט! ...

III.

שְׁטְרָאַמְעַן בְּלוֹט אָוֹן טְיִבְעַן טְרֻעָה רְעֵן
וַיְדַעַן, פְּלִימַעַן אַהֲן אַשְׁיַעַר ...
אַוְתָּדוֹת קוֹקְטַע אַיְן פָּעַנְסָטָעַר
אָוֹן דַּעַר הַוְנָגָעַר קְלָאָפְטַע אַיְן טָהָר ...

שלאפ איז אונזער האנד צו שטראיטען,
שטארק און שווער איז אונזער שמארץ...
קומזשע, דו, מיט טרייסט און ליעבע,
גוטעם, הייסעם יודיש הארץ !

ברידער, שוועסטער, האט רחמנות!
גרויים און שרעליך איז די נויט —
גייט די טויטע אויפת תבריבים,
גייט די לעבעדיגע ברויט! ...

דען רויטער קראאנץ.

איך הערט, חברים? ער טרעת אב,
ער, אונזער תלן און רוזח,
וואם האט געעתעטט מיטין דה
פונ בלאוט און שרפזות... ער טרעת אב!
א סוף איז אויך צו איהם געקומען, –
און אשמדאי בעקרוינט זיין קאָפ
מייט נינהַסְטְּ-בלומען...

א קראאנץ, א קראאנץ ליענט אויף זיין קאָפ.
א קראאנץ פון יענע רויטע בלומען,
וואם שפראצעען איצט אי דא, אי דארט,
אויף יעדען טרייט, אויף יעדען ארט,
וואו ס'זענען אונזערע קרבנוזת
געשעכט געווארען אהן רחמנזת
פונ קזֶן-מאָרד.

* * *

די רויטע בלומען וואקמען איצט
אויף יעדער גאנס, אויף אש און שטינגרע,
דארט, וואו עט זידט און שטראהלט און בליצט
דער פריהייטס-קוויאל, דער היימער, ריגער,
שטעהט-אויף פון גראנד, פערפלוייזט דעם ברעה –
און איהם פערצויימען קען ניט קיינער
זיין פריען וועג ...

* * *

דער בייזער פײַנד האט אבעגעטראטען, –
ער האט דער גרייבט זיין מערדער-צוווק :
עם ליענט אויף אלז, פון עק ביז עק,
דער שווערדר עאָה, דער שווארצער שאטמען
פון קלאג און לֵיד, געוואַלט און שרעעך ...
די קלוייסטער-לוּים הַלְּל זונגען,
די גַּלְעָקָעָר קלינגען ...

* * *

עם הערשען פרײַי, פון עק ביז עק,
די שארפֿע האָק, די הויכע תלהה,
די קײַט פון שׂרְעָקְלִיבָעָן געוויבט ...

טָא צִינְדַּטְ-זְשָׁע אָן דֵי שְׂוֹאָרֶץ לִיבְטָ
אוֹן בְּלָאוֹט דֵי לְאָנְגָע חֲרֵמָ-תְּקִיעָה,
בְּעַלְיִבְטָ, בְּעַשְ׀יִינָט מִיט גִּיהְנוּם-גָּלָאנָץ
דָּעַם רְוִיטָעָן קְרָאנָץ ! . . .

די מצהה.

קרבענות היילגע און רײַנע
פאר אונזער פרײַהייט, גליק און פרײַד!
דעָר ביזער שׂזְנָא האט דעם חַלְפַּ
נאָך ניט אַרְיִינְגֶּלְיִינְט אֵין שִׁיד.

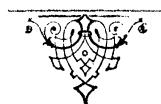
דאָם בלוט אֵיז נאָך ניט אַבְגָּעוֹוָאַשְׁעָן
פֿוֹן זַיְנָע מַעֲרְדָּעָרִישׁ הַעֲנָד;
עם הענגען נאָך די אלטע שלעטער,
עם שטעהן נאָך די אלטע ווענד.

ניטא קיַין צִיְּתָ אַיך צַו בְּעוּוִינְעָן,
מיַט האָם אֵיז אַגְּנוּזָאָפְּט די לַופְּט,
דאָם הָאָרֶץ מִט יָמָעָר אֵין מִט צָאָרָעָן;
דעָר שְׁטוֹרָם נַעַתָּט, דַעַר שְׁטוֹרָם רַופְּט!

ניטא, ניטא קיַין צִיְּתָ צַו קְלָאנְעָן
אוֹיפְּט אַיִּירָן בלוט, אוֹיפְּט אַיִּירָן לִיד,
קרבענות היילגע אֵין רײַנע
פאר אַונְזָעָר פרײַהייט, גליק אֵין פרײַד!

עם קלאפט דער פויך, די שופרות שאלען,
עם וועהט און פלאטערט אונזער פאהן;
דער קאמפֿפֿ דער שרעקליבער, דער גרויסער,
ער געהט נאָך ער'שט, ער הייפֿט זיך אָן, —

און מיט די קולות פונג'ס שטורות
רוףּט אוים דער שונא פּליַּיך און שאנד
און זינגט נאָך אייך „אל מלא רחמים“
דאָם גאנצע פֿאַלק, דאָם גאנצע לאַנד !

צווויו טראיקעס.

א.

דער שניי איז גענאנגען צוווי טעג נאכאנאנד,
א שליט-זועג א חיות געווארען,
די פעדעלעך שטעהן און שליטען געשפאנט,
אלץ נרייט שוין און פארטיג צום פאהרען.

אי, פעדעלעך-חיזות! נו, זען זיך און פאהר! –
מייט צאצקעム געטאקט איז דער שליטען,
צוווי פערד פון די זיטען – ווי הידשען א פאר,
א לעמפערט, א ליב און דערמיטען.

דער קיטשער געהט באילד אלע לייצען אין האנד:
– נו, קינדרעלעה, לעבעDIG, פרעהלה? –
דעם שליטען חאפט אויף מייט אמאל ווי א בראנד...
– שטעה, אייל זיך ניט, ווארט-זוארט, פאמעליך!

ניין, ברודער, אומזיסט! ווי א פונגעל, א ווינד,
א פיל פונטם בוינען, א וויבער,
זוי לויפען, זוי שועבען, – זוי פלייהען, געשורינד,
וואם וויתער – אלץ ניבער און ניבער.

דער וועג איז אין פעלד ווי א לאק'שענברעט גלאט,
 די זון שיינט פון אלע פיער זויטען,
 דער קוטשער – א מזיק, די פערדעלא – זאט,
 די גלעקלעך קלינגגען פון זויטען.

פאחרט, פריצים, קאטאייט זיך, – גליקליך טען!...
 נאר ווארט נאָה, וואָס איז דאמ? פאמטאיידק!
 ווערד קרייכט דאמ דאָרט? אַי! אַי! אַראָפּ פונִים וועגן!!...
 – דאמ שלעפט זיך די יודישע טראַיקא ...

ב.

אואנען – א פאלאָץ! – די בoid איז געוועבט
 פון גאנצע טריינ אלטע שטיקליך,
 די אקסען מיט וואָקם פון הבדלה געקלאָבט,
 די רעדער געפונדען מיט שטיריקליך.

דרוי קליאטשעס-דרוי אדלערס! דרי לייבען א שרעקס!
 זי שפרינגען, נו טאָקע ווי זשאָבעם ...
 ישראליך פאָחרט, פאָחרט און פאָחרט אָהֶן אַנְעָק.
 אַהיַם צו פאמפֿיַען אוֹיפּ שְׁבַת ...

א הים... אוי, ווי ווית נאך, ווי ווית איז זיין הים,
ויי שוווער, נעפיך, איז די נסיעה:
עם זינקען די רעדער איז שמוץ און איז לײם,
חאטש טרענץ זיך, חאטש קרייך אויפֿ דער תליה!

עם זינקען די רעדער, עם טראשטעט דער סכּעַ,
די זאויעסקען סקריפֿען און קנאקען,
אט, אט איז אגרוב, אָפּערזינקעניש – טראך!
ער פלייהט און צופרבעט האלו און אקען...

נאָר האָט ניט קײַן מורה: יִשְׂרָאֵלִיק אַיז קלאָר,
אַיז בְּקִי אַין הַלְּכַתְּ-עֲגַלָּה:
ער שלעפט זיך דאָך שווין פָּמֶעֶט צוּוֹי טויזענד יאהָר,
דאָם אַיז דאָך פֿוּן אַיבִּיגִין זיין רָאַלְעַ...

ער שלעפט זיך דורך פָּעלְדָּעָר אַון ווּעלְדָּעָר אַים,
ער בלאנדוושעט אַין סְטָעֶפֶם, מְדֻבָּרוֹת,
ער האָט שווין גַּעֲפִילָּט אַון ער ווִיסְט שווין דַּעַם טַעַם
פֿוּן אלְעָרְלִי בִּיטְעָרָע צְרוֹת.

ער האָט שווין בעגעגענט אַי לִיְּבָעָן, אַי הַינְּדָר,
אי לְצִים, אַי שלענגּ, אַי גּוֹלְנִים;
עם האָט בְּזַי אַין בְּיַי אַיהם גַּעֲשְׁמִיסָּעָן דָּעָר ווִינְד
דָּעָר האָגָעָל – גַּעֲפָאַטְשָׁטָט אַיהם אַין פְּנִים.

עם איז אבער נאר ניט געוווארען פון דעם :
— בילט, פלבים, עד לב השמים !
ויזן טראיקעלע שלעפט זיך נאך, ברוקידחן,
ער לעפט נאך און פאהרט נאך עד חיים.

פייעל טראיקעם געוווארען שוין הינקדיג, בלינד,
פייעל גלעקלעד צופראכען, פייעל בייטשען צורייסען ;
עם איז שוין קיין זבר ניטה פון די הננד,
ווזם האבען אמאָל איזהם געפינען .

עם איז ניט געבליבען אפיילו דער ארט
פון טויזענד פאטשטאווע קוריערען און רייטער,
און זעהט נאר, יישראלייקס טראיקע — זי פאהרט
זיז שלעפט זיך אלין וווײַטער

די יודישע טראיקע — איזהר קענט זי, איזהר ווייסט ?
מיר האבען אויפ איזהר א חזקה
די אלטיטשקע יודישע טראיקע — זי הייסט :
תשובה ותפלת וצדקה !

אויפֿ קברְאָבוֹת.

פריעד און רוה צו אייך, הייליגע קברים!
אלטעם פאטערלאנד, הייליגעם לאנד!...
זעהט, ווי שוואָק איז בּין אַרְים אָן עַלעֲגֵד...
גרוּים אָן טִיעַפֿ אַיז מַיְן שָׁאנְד! —

און די גֶּליקְלִיבָּעַ קִינְדְּעָרְשָׁעַ יַהְדָּרְעַן
הָאָב אַיךְ מַעֲשָׂות נִימְצָאַנְהָן גַּעֲהָרְטָן
וּוְאָם מִיר זַעֲנָעַן גַּעֲוָעָן פָּאָרְצִיטָּעַן
אויפֿ דָּעַר זַיְנִינְגָּעַר עַרְד;

דָּעַר מַלְמָד, דָּעַר זַיְדָעַן, די מַאמְעַן —
פְּלַעְגָּעַן טַעַנְהָן מִיטְמַיר: «דו פָּעָרְשָׁטָעַה,
וּוְאָם בְּעַדְיִיטָּעַן די הייליגע גַּעֲמָעַן,
וּוְיַי מִיר דָּאָרְפָּעַן שְׂטָאָלְצִירָּעַן מִיטְזַי:

«אָנוֹזָעַר גַּעַטְלִיבָּעַר מִשְׁהָדְרְבִּינוּ,
וּוְעַלְכָּעַר הָאָט אוּפֿ די פִּים אָנוֹ גַּעַשְׁטָעַלְטַן,
אָן פָּוּן קִנְעַכְטִישָׁאָפְטַן, פָּוּן פְּרֻעָהִים מִשְׁרָתִים
פְּרִיְּן גַּעַמְאַכְטַן אוּפֿ דָּעַר וּוְעַלְטַן;

דבורה, שמשון-הגבור און גדען,
וועלכע האבען בעשיצט אונז מיטן שועערד;
אונזער דוד המלך און שלמה,
דער בערידמתעטער לייט אויפֿ דער ערֵד;

יענע הייליגע, גרויסע נביאים,
וואם אויפֿ זי האט די שכינה גערוהט;
די גבוזים, וואם זענען געפאלען
און פָּאַרְגָּאַסְעָן פָּאַר אונז זיינַר בְּלוֹטָן ...

יא, מיט שטאלץ און מיט פרײַד פְּלַעַג אִיךְ הַעֲרָעָן
די געשיכטען פָּוּן זי ... נאריש קינד!
האָב אִיךְ דַּעַמְּאַלְתְּ גַּעֲקֻנְתְּ גַּאַר פָּעַרְשְׁטָעָהָעָן,
זי נאָיוו אִיךְ בִּין, בלנד:

פָּוּן גְּבוּרִים, נְבִיאִים, פָּוּן לִיְבָעָן
האָב אִיךְ מְעֻשֹּׂות גַּעֲוָאָסְטְּ אַחֲן אֲשִׁיעָר,
און דַּעֲרַבְּיִ נִישְׁתְּ בְּעַמְּעַרְקָטְטָ, וְוָאָם פָּאַר מִלְּבָעָן
אנְשְׁטָאַט זַיִ, קְרִיבָעָן אַיצְטְּ אַרְוּם מִיר ...

דְּבָזָהָן, גַּדְעָזָן, שמשון-הגבור
פרובען וויזען אַהיַנְטִיגָּעָן יָוד —
וואָם אִין גַּאנְצָעָן אִיז עַר הָוִית אַן בִּינָעָר,
זַי עַר צִיטָעָרטְטָ פָּאַר יַעֲדָעָן טְרִיט ...

אדער מ'שהדרבינו זאל קומען
און דערזעהען, וואם טהוות זיך אין גראונד
אייף דער וועלט מיט אהיינטיגען יודען,
וועלכער שעהמת זיך שוין נאר ניט אצונד,

וואם ער האט אויך שוין עברי פערגעטען
און פערשטעהט ניט אפילו א זוארט
אייף זיין אייגענער מאמעם מצבה,
אויפֿן היילגען ארט...

נאריש קינד! מיט די אבות שטאלצידען
טאקווע מעגען מיר, — אונז אבער פעהלט,
או זי זאלען מיט אונז זיך ניט שעהמען
אייף דער אמת'ער וועלט...

מזהב האדמה.

“מזהב האדמה תעשה לי”.

מיר האבען פיעל טיעידען, גרויסע מזבחות
געהאט אין די גליקליבע טאג,
וואם האבען אמאָל אונז געלאנצט ווי די שטערען,
געשיינט אויפּן ליכטיגען וועג.

זוי זענען געוועזען פון גאלד און פון קוּפֿער
און קונציגן געטאקט און געקריצט;
אויף זוי האט געברענט אונזער היילגען פִּיעַר,
די היילגע פלאמען געבליצט.

נאָר טיעידע אין זוי איז געווען ניט דער קוּפֿער
און ניט אינֶס גאלד זיַּעַר ווערט:
דעם ערשותען מזבח האט משה רבינו
געבּוּיט אונז פון פְּשׁוֹטַעַר ערֵד;

פון פְּשׁוֹטַעַר ערֵד איז געווען דער מזבח,
דער ערשותען מזבח געמאכט,
אויף וועלכען מיר האבען פָּאַרְצִיַּעַטְעַן צום ערשותען
דעם היילגען קרבּן געבראכט.

מיין פאלק! ניט פערגעטס אוית די אלטע מובהזת,
בעט נאט, ער זאל וויעדר צורייך
אונז אומקעהדען אונזערע ליבטיגע יאהדען
מייט אונזער פערנגאנגעגעט גליק;

געדענוק אבער אייביג דעם ער'שטען מובהח:
בעארב יט מיט ליעבשאפט די עריד, –
אין דעם ליינט פערבארגען דיין קראפט, דיין נחמה,
אין דעם אויז דיין גליק דיר בעשערט!...

שׁוּעָר צֹ זִינְגַּעַן.

לייעדר דורךגענליהט פון צארען,
לייעדר אונגעזאפט מיט פין;
אויסגעלאשען אויז געווארען
זיעער היטען און זיעער שיין.

עלענד קינד מיינס! שׁוּעָר צֹ זִינְגַּעַן
וואען עם געהט די שטורות-נאכט,
וואען די שׁוּעָר עֲקֵיטָעָן קלינגען
און דער בייזער תלין לאכט!...

זעהט? א שׁוּאַרְצָעֶר קְבָרוֹזִת-גָּארְטָעָן
האט בעפֿלְאַנְצָט אַי באָרג, אַי מהאל:
ניט קיין בזימער וואקסען דארטָעָן -
תליות, תליות אַהֲן אַזָּהָל!...

קינד מיינס, קינד מיינס! שׁוּעָר צֹ זִינְגַּעַן
וואען עם רזישט די שטורות-נאכט,
וואען, ווי גָּלְעָךְעָר, קְיִיטָעָן קלינגען
און דער בייזער תלין לאכט!...

ס'ברענט און פלאם דאמ הארץ פון צארען –
און דעם פלאם פערלעשט דער ווינד,
וואי א שפינועבעם – פון א דארען
פלאצט די סטראזען... עלענד קינד.

יתזם מיינער! שווער צו זינגען
ווען עם רזישט די שטודטנאכט,
ווען די קיטען קלינגען, קלינגען,
און דער תלין – לאכט און לאכט!...

20-טער פָּעַבְרוֹאָר.

אין א נײַעַם בְּגַד,
אין א נײַעַר גְּדוֹלָה,
שִׁיְנַת דָּעַר אַלְטַעַר פָּאַלְאַזְן,
שִׁיְנַת אָזֶן גְּלָאַנְצַט אָזֶן בְּלִיצַט,
צָו אָנַיְעַם לְעַפְעַן,
אוֹפְּגַעַוְאַכְט שְׂזַן וּוַעֲדַע ...
אָנֶן אָזִיף טְזִימַט דָּעַרְשָׁרָאַקְעַן
אוֹפְּפַז בְּזִידַעַם זִיכַט;

איַנְגַּנְעַהּ יְקֻעַּלְתּוּ נְעַפְעַהּ,
איַנֶּאָ פְּינַסְטַעַר וּוַינְקָעַל,
זַיְפַצְט אָזֶן קְלָאַנְטַט דָעַר אַלְטַעַר,
גְּרָאַהָעָר דָּאַמְּאַוְאַץ :
וּוַעֲדַע שְׂזַן גְּעַקְוִמַעַן
נִיעַ בְּעַלְיְבָתִים ! ...
סְרַזְיַשְׁט אָזֶן לְיאַרְעַמְט וּוַעֲדַע,
אַיְנַס פָּאַלְאַז ... אַי !

וואַי איז מיר, איך פֿרגָן איז?
זעהען דאמ און הערען?!
וואַי איז מיר דעם עדוז,
פֿון די ווֹיִטְעַ טען,
פֿון די לֵיעֶבע יאהָרָעַן.
זִיכְעָן דא און שׂוֹיִגְעָן.
קִיכְעָנְדִּיג אַזְיָף ווֹאַסְמָעַר
פֿאַלְשָׁעַן, קְרוֹמָעַן ווֹעַג

סְגֻּהַת אַוּעַך דָּם בְּעַסְטָע
פֿון די בְּעַסְטָע צִיכְעָן?!..
אַזְנַבְמִיט אַלְעַ פְּחָזָת
רוֹפְטַ עַד אַזְנַבְעַשְׁוּרָת
אַלְעַ רְזַחְתִּידְרָזָת.
שְׁדִים אַזְנַבְמִוקְים,
וַיְפִיעַל סְאַזְנַבְפַּאֲרָהָאנָעַן
עַרְגָּעַן אַזְיָף דַּעַר עַד:

«קְלִפּוֹת אַזְנַבְמִשְׁפּוֹת!
וַאלְקַאַלְאַקְעַם רְזִיטָע!
פִּיעַרְדִּינַע שְׁלַאַגְעַן!»

שׂוֹאָרֶצֶעַ נִיהְנוּסֶם-קָעֵן!
קְרִיכֶט אֲרוֹזִים וּוְאָמֶן גִּבְעָר
פָּנוֹן דִּי טִיעָפְסְטָעַ זַומְפָעַן
אוֹן צַוְשְׁפְרִיַּת וּוְאָמֶן בְּרִיְטָעַר
זַיְעָר פְּשֻׁזְפָּנְעֵן.

חַאָפְטָדָרָום, פָּעָרְוּוֹיְקָעַלְטַט
אַיְן גַּעֲדִיכְטָעַן נִעְבָּעַל
אוֹן דָּעַרְשְׁטִיקָט אַיְיף אַיְיבָּג
יַעַנְעַ פְּרִיְעַ פְּלוֹטַם,
וּוְאָמֶן פָּעַרְפְּלִיאַיצָּט מִיטַּהְיָסַע,
כְּלָאָהָרָעַ לְעַבְעָנָסֶם-שְׁטָרָאָמָעַן
אַיְנוֹעַרְ אלְטָעַ נְחָלָה,
אַיְנוֹעַרְ האָבָד-אוֹנְדָגָטָם!...
⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮ ⋮

אַ רְחַמְנָוָת נִעְבָּיךְ
אוֹן אַ צָּעָר צָו הַעֲרָעָן...
בִּיטָעַר אַיְזָוְאָן פִּינְסְטָעַר
אַיְהָם, דָעַם בְּזִידְעָם-שָׁד...
אַלְעַ אלְטָעַ תְּרוּפָות

אָוִיסְגַּעֲנֹצֶט – עַמְּ הַעֲלֵפֶת נִיטָּה;
פָּאָר דָּעַם אַלְטָעַן פְּשׁוֹף
שְׂזִין צְרוּשְׁפָעַט, צִידְשָׁפָעַט! ...

אייז דאָךְ דָּאָם אַסְימָן
אוּ עַמְּ טָאגָט, עַמְּ טָאנָט שְׂזִין!
אָנוּ וּוּ שְׁוֹעֵר אָנוּ וּוּיְיטָ נָאָךְ
סְאַיזְ פָּאָר אָונָזְ דָּעַר וּוּגָן, –
וּוְעַלְעַן דָּאָךְ בְּעַזְעַגְעַן
מִירָ דָּעַם בְּיְזָעַן אַבְגָּרָגָנד
אָנוּ דָּעַרְגִּיבָּעַן גְּלִיקְלִיךְ
צְוִיָּה דָּעַם שְׁטִילָעַן בְּרָעַג... .

* * *

יאָ, אַיךְ זְעהָ וּוּ בִּיטָּעָר,
טְרִזְיְעָרִינְגְּ דָו שְׁמִיְבָּעַלְמָטְטָה,
יִדְיְישָׁעָ נְשָׁמָה:
– גָּאָרְ פְּעַרְגָּעָסָעָן שְׂזִין
אָזְיִיפְּ דָעַם גְּרוֹזָעָן חָרָבָן
פָּוּנִים, “בִּתְדָּאָשָׁן?”
וּוְאָיְ אַיזְ יְעַנְעַ גְּדוֹלָה?
וּוְאָיְ אַיזְ יְעַנְעַ קְרָזָן? ...

לייעבע ברידער מײַנע!
גרזִים איז די בעדייטונג
פָּזֶן אַ פֿאַלְקַסְטֿ-פֿערְטֿרְעַטְזָנְג
אַבְּעָדֶר, וֹוֵי אַיְהָרֶ וּוּיסְטֶן,
אַיְזֶן גַּעֲוָעָן שְׁוִין עַפְעָם
גְּרַעְמָעָרָם, — אָזֶן דִּיעַנְעַן
קָאָן דָּאָם אָנוֹן אַזְּיָּה אַיְצְטָעָר
פָּאָר אַ טִּיעָפֶעֶן טְרִיְיסְטֶן:

איַהָר גַּעֲדִיְינְקַטְטֶן דַּעַם גַּזְרָל
פָּזֶן די שְׁבָרִידְלְחוֹזֶת?
אַזֶּן דָּעָר סְטוּפֶן דָּעָר וּוּיסְטָעָר,
דָּאַרְטָעָן, וּוּאוֹ אַנְשָׁטָאָט
נָאָט, דַּעַם בּוֹרָאָ-עוֹלָם,
נָאָט פָּזֶן וּוּאַרְהִיָּט, לִיעַבעָן,
אָנוֹזָעָר גַּרְזִיסְעָן, אַיְבִּיגְ-
לְעַבְּעַדְיְגָעָן נָאָט,

הָאָט זַיְהָ אַיְפְּגַעַדְיוֹבָעָן.
בְּלִישְׁטְשָׁעַנְדִּיגְ מִיטְ זַיְנָעָן
גָּאַלְדָּעָןָעָן, נָאָר בְּלִינְדָּעָן

אויגען פון דער הויך,
דער פערשטאטפטער עגל.
און פאר איהם האט הייליג
זיך געדראַהט, געשלענגעלאַט
דער מובהחרזיך...

דאָרטען האבען משה'ס
הענד געמוות פער'חלישט
ווערען, און די לוחזט
פאָלען אויף דער ערְד...
נאָר צום בלינדען אַבְנָאַט
אייז אַסּוֹף געקומען.
און דאמ פאלק האט ווייעדר
משה'ס קָוֵל דערהערט

העבער נאָך ווי פריהער,
מעבעטינען און קלאהַרער;
ווײַיל צוּבְרָאַבָּעַן ווערען
האַט געקאנט דער שטײַן.
אַבער ניט די ווערטער,
וועלבָּע אַיִינְגְּעַקְּרִיצְטָן

האט און איזם דער אָצְפָּעַ
אָלְקִים אַלְיִין!

ווען עם וואלט דאם זעלבע
מייט די צווײַטַּע לְחוֹזֶת,
מייט די פֿינְפְּטַע, צעהנטע
טרעפַּען, וואלט עט דאָך
ニימֶט דערְשְׁטִיקָט אָן לְעֵבָעַן
דעם געדאנק פֿוֹן גָּאַתְּהִיט,
לְעֵבָעַן, גָּלוֹזְבָּעַן, פֿרְיִהִיט,
אוֹן מְצֻרִים יָאָך
ニימֶט גָּעָקָעַנְט שְׂזִין וּוַיְעַדְעַר
אנְטָהָאָן אוֹיְפַּץ נְאַקְעַן
פֿזְנִים פֿאָלָק. די פֿרְיִהִיט
איּוֹ אַזְגַּעַן-שְׁטְרָאַהָּל:
זִיךְ פֿוֹן אַיְהָם פֿעַרְדַּעַקְעַן
אוֹן בְּעַהְלָמְטָעַן קָאָן מְעַן,
אַבְעַר נְיִט זְיִין מְקוֹר,
ニימֶט זְיִין קְלָאַהְרָעַן קוֹאָל!...

דער פְּרִיהַלְינָג.

I.

דער פְּרִיהַלְינָג געהט מיט בליען און דונען,
מיט העלע שטראַהַלען, פְּרִישׁע לוֹפְטַ...
איך הער א לֵיעֶבֶע, זִסְעַ שְׂטִימַע -
זַי קְלִינְגַט אָוּן לאכְט, זַי זִינְגַט אָוּן רַופְטַ:

צָוּ מִיר, אָוּן מִינְעַ גְּרִינְעַ גְּרַטְנָעַר,
אוֹיְףַ מִינְעַ פָּעַלְדָּעַרְ פְּרִישׁע אָוּן פְּרִיְ;
דָּאָרָט הַעֲרָשָׁתְ פָּוּנְ עַווְינְג אָוּן בֵּיזְ עַווְוִיגְ
דָּעַרְ לֵיעֶבֶעְ, שְׁעַהְנָעַרְ קָעַנְגַ מָאִ!

עַר געהט בעקראנצט מיט פְּרִישׁע רְזִיזַעַן,
בעשפְּרִיצַטְ מִיטְ טְהִיְ, עַר שְׁיַינְטַ אָוּן בְּלִיחַתְ;
אָוּן גְּרִינְעַם גְּרָאַז, אָוּן בְּלוּמְעַן וּוּאַקְסְעַן
דָּאָרָט וּוּאָזְ עַר געהט אוֹיְףַ יְעַדְעַר טְרִיטַ.

נִיטָא פָאָר אַיְהָם נִיטְ רַיְיךְ, נִיטְ אַרְעַם,
נִיטָא פָאָר אַיְהָם נִיטְ קְלִיןְ, נִיטְ גְּרוּזִים,
נִיטְ קִיןְ שְׂטָאַרְקָעַרְ, נִיטְ קִיןְ שְׁלָאַפְעַרְ...
צָוּ מִיר - רַופְטַ עַר - פָאָרָאָזִים! פָאָרָאָזִים!

צָו מִיר, צָו מִיר, אַיְהָר קְרוּמָע רַוקָּעַנֶּס,
פָּעָרוֹיְגַטָּע אָזְגָּעַן, קְרָאָנְקָעַם הָעָרָץ!
אֵיך וּוֹעֵל פָּעָרְיָאנָגָעַן אַיְיָעָר טְרוֹזָעָר,
אֵיך וּוֹעֵל פָּעָרְדוֹזְיָילָעַן אַיְיָעָר שְׁמָעָץ!

II.

אֲהָ, אֵיך וּוֹיל אָונָ טָאָר נִיט זְגָגָעַן. —
וּוַיְיָגָעַן זִיפְצָעַן מַעַג אֵיך נָאָר;
וּוַיְיָל אֵיך בֵּין, מִיְּזָן קִינְד, אָן אַבְל
שְׂזַיְן בְּמַעַט צְוּוֵי טְוַיְוָעַנד יָאָהָר.

* * *

*

אַלְטָע, אַלְטָע קְבָרִים רִינְגָּלָעַן
מִיךְ אַרְוָם אָזְיָפְיָעַדְעָן טְרִיט —
אַיְן בְּעַקְלָאָגָעַן זַי אָזְיָפְיָעַוְיָג
אָונָ פָּעָרְגָּעָסָעַן — קָעַן אֵיך נִיט! ...

אַלְטָע בִּילְדָעָר, אַלְטָע לִיעַדָעָר.
אַלְטָע שְׁמָעָרְצָעַן אָהָן אַצְּהָל ...
וּוַיְיָן מִיְּזָן קִינְד, בְּעַנְיָס מִיט טְרָעָרָעַן
פָּעָלָד אָונָ גָּאָרְטָעַן, בָּאָרְגָּן טְהָאָל!

וועין, בענים מיט הייסע טרעערען
יענע וויסטעה, טזטעה פעלד,
וואג עם ליגנט בענראבען אונזער
אלטעה האפנונג אויזט דער וועטלט.

ריים, צינראב די אלטעה קבריהם!
רופא ארזים פון זי צויריק
אונזער אלטעה מותה און גלייבען.
אונזער אלטעה פריד און גליק.

משה רבינוים קבר.

ולא רוע איש את קברתו
עד חום הוה.

(לכבוד ר' מענדלי מוכר ספרים)

יעדעם מאל, וווען איך פידל או עם געהען מיר אוים
אלע בחות פון טראכטען און קלערען
ווי דאם לעבען איז ביטער, דער אומגליך איז גרויס
און קיין מיטעל געהאלפען צו וווערען.

דאמאלים פליהען צו דיר אוים דער פינסטערעד וועלט
אוים דעם גלוות דעם שועערען און לאנגגען,
משה, געטליכער מענטש, אונזער קריין, אונזער העלד,
מיינע ביטערע, טיעפע געדאנקען.

אווי, ווי זים וואלט געווען אונז איז טרויער און שמערץ
אריף דיין קבר צו קניהען. — דעם שועערען.
גרויסען איך פון דעם קראנקען, צובראבענעם הערץ
אויסצונגסען איז הייליגע טראחרען.

אבער וועה איז אונז, וועה! אונזער נביא און העלד
הערט ניט מעחד אונזער וויינגען און קלאנגען.
האט קיין איינציגען טרייסט אונז געלאוזט אויף דער וועלט
האט אויף אייביג זין קבר פערבארגען! ...

* * *

און א קול, א קול פון הימעל
 הער איך קלינגען זום און רין:
 – ניט קיון קבר פול מיט שימעל,
 ניט קיון קאלטען, טוידטען שטיין,
 ניין, א קוואל, א ריינעם, זיסען,
 און א שטארקען ווי א מיך
 האט ער אייביג, אייביג פלייסען
 אויף דער וועלט געלאָט פאר איה.
 אויף די ברעגען וואקסען, בליהען
 בוימער, בלומען פריש און רין;
 פאר זיין הייליג וואסער קניהען
 קנעכט און קעניג, גראַס און קלִין.
 אינַם קלִינעם, אינַם שטיבעל,
 אינַם נרויסען, ריבען זאל
 קויקט און פרישט זיין וואסער: ביבעל
 הייסט דער ליעבער, זיסער קוואל.
 טרויעדר, אונמאכט, אימתדמּות –
 אלֵץ פֿאַרטֿרְיֿיבְּטַ ער ווי דער ווינֶד.
 געה צו איהם אויף קבר אַבּוֹת,
 זוך איז איהם דיין טרייסט, מײַן פֿינֶד!

דָּרִיִּי

I.

דָּעַר עַל טַעַר־זְוִיֵּדָעַ.

אַ וְאַסְעַר־קֹוָאַל, אַ קִּיהְלָעַר, לְוִיטָעַרָּעַר ...
אַ שְׁטִילָעַ טְוִיב ... אַ מִילְדָּעַ בְּלָם ...
אַ שְׁיַין אַ לְיעֶבֶעַ אָוָן אַ רְוִהְגָּעַ,
אַ שְׁיַין פָּוָן בְּעַנְשְׁ-לִיכְטַמַּעַ שְׁוּעָבַט אַרוּם ...

אַיְן יְעַנְעַם נְעַסְט, אַיְן יְעַנְעַם וּוַיְנְקָעַלְעַ
הָאַטְמַט פָּוָן דָּעַר יוֹנְעַנְד בִּיזְזַן סְוִיפַּ
דִּי אַלְטָע, פְּרוּמַע פִּילְאַסְמָפַע
גְּעוּעָבַט אַיְדָר זַיְלָבָעַר־קְלָאַהְדָעַן שְׁטָאָפ ...

בְּעַוּעַהַת מִיט יְעַנְעַר לְיַעַבָּעַר וּוְאַרְמִיקִיַּט —
הָאַט אַוְיְפָגְעַשְׁטָרָהַלְט מִיט קְרָאָפַט אָוָן מַאֲכַט
דָּעַר גִּיסְטַמַּע אַלְטָעַן מְשָׁה דַעַסְסָעַוּעַר
אַיְן אַוְנוּעַר לְאַנְגָּעַר, שְׁוֹאַרְצָעַר נַאֲבַט.

און מיט זיין נאמען פעם צווניפגעועבעט,
זאל אונז געלזיבט אויף איביג זיין
פון אונזער ערשותער פרײַער וויסענשאפט
דעָר קלארהער קוֹאָל, די רײַנע שיַן...

II.

דער זייד ע.

די ארגעל-דרהרען רוישען, ברומען...
די פידעל זיפצט, עם ווינט די פלייט...
די "זומער-נאכטס חלומות" שועבען...
א, ליעד אהן וווערטער" קלאנט און געהט...

עם געהט און קלאנט א ליעד אהן וווערטער...
אין דעם בעזיזערט העילדען-קלאנן
ニסט-אוּס די נאכט איזהֶר שטילען טרווער,
דעָר טאג — זיין ליכטיגען געוואנג...

דאָם ליעד פון מענד עלמאָהן-בּֿארטאלדי!
אייך דו, פֿאָרְקֿלָאנְטֿער, קראָאנְקֿעָר יִוד,
געפֿינְסְטֿ מִיטֿ אַלְעָמָעָן אַינְאַיְינָעָם
א זִיםָע טְרֵיְסָטֿ אַיןְ יָעָנָעָם לְעָד...

III.

דאם אײַינִיקעל.

וואָם מזַיק! ווועֶר פִּילָּאָסָּאָפְּיַע!...
אוֹף דער ווועלט-אַרְעֵנָע הַיִּגְּנָט
פִּירְמָא „מַעֲנָד עַלְמָאָהָן עַט קָאָמְפָאָנִי“
פְּלָאָמָט אָוָן פִּינְקָעָלֶט, גְּלָאָנְצָט אָוָן שִׁינְגָּט...“

יוֹדְעַן שְׁלָאָגָט מַעַן, יוֹדְעַן פִּינְגָּט מַעַן,
יוֹדְעַן יָאָגָט מַעַן פָּנוּ דָּעַר וּוּעָלֶט...
לַיְּעַבְּרָה „מַעֲנָד עַלְמָאָהָן עַט קָאָמְפָאָנִי“!
אוֹף הַוּצָאָהָת דָּאָרָפּ מַעַן גַּעַלְד;

„גִּיט, זִיְּט מַוחְלָל, אַ הַלְּוָהַלְעַן,
קוֹוַיְּינְקָעָלֶט נִיט אָוָן שְׁעוֹמָט זִיךְ נִיט;
יְדִישְׁ בְּלוֹט אָוָן טְרֻעהָרָעַן יְדִישְׁעָ?“
סְאִיז אַ גָּאָט-זָאָק...“, אָוָן – עַר נִיט!

ער, דעם דעַמְמַעוּעָרִים אַנְאַיְּנִיקָעַל
הַאַלְט, פָּעָרְשְׁטוּהָט אַיְּהָר, אוֹף דָּעַר וּוּעָלֶט
פָּנוּ דָּעַר נִיְּעָר פִּילָּאָסָּאָפְּיַע:
„בְּלוֹט אַיְּזָה בְּלוֹט, אָוָן גַּעַלְד בְּלִיבָּט גַּעַלְד...“
• • • • • • •

און... איהר זעהט? פון אלע ווינקעלעה.
שרין פערגעסענדיג די קלעפ,
קוקען טוייזענד "מענדעלסאהן'טשייקלעה".
ziehun אוים א הין די קלעפ —

פון דער-זוייטען צו בעליךן זיך.
חאטש-בי פון דער הינטער-טהיר
אויפֿן עגֿל, אויפֿן גאלדענען,
אויפֿן יודישען באנקיַר! ...

מיין ליעד.

איך בין א חזן אהן א עמוד
במעט שווין פינף און צוואנגציג יאהר.
דאך קלינגען מיינע תפילות תמיד
און ב'האב דערצוו א שעהנעם באר.

א גרויסען באר פון אלע סארטען
פון אלע שטימען אויף דער וועטלט:
AMILIANUN FOIGEULIK אין גארטען,
AMILIANUN KOIYITTELIK אין פעלד.

דער וויינשטאָק איז מיט מיר מתפלל
אויף טלזומטר אין דער צייט,
די וועלדער זאגען מיט מיר הילל;
עם קלינגנט און זינגעט פון יעדער זיט.

דער שטורות העלפט מיר בלאוּן תקייעת —
ער האט א שופר גאר א פראכט —
און הערען ממש איז אהייז
ויזן בלאוּן אין איין אסיען-נאכט;

מיר זינגט די זוּן מבלפל-חיהם,
הושענות שלאנט דער ווינד ביימט טיך...
און מיט א ניגען גאר א ניעם
ויל איך די ליעדר זינגען איך.

מיין הארץ אוֹז אבער ווי איז רינגען
געפאט, און ווינגען ציחט עם מיך;
מייט וואס איך חייב ניט אן צו זינגען, —
מייט "מנ-המצד" ענדיג איך...

זאמֶד און שטערען.

עם שיינט די לבנה; עם גלענצען די שטערען;
די נאכט שוועבט אויפּ בערג און אויפּ טהאל...
דאמ אלטיטשקע ביבעלע ליינט פאר מיר אפּען,
איך לייען עם, לייען עם טזיזענדער מאָל.

איך לייען די היילגע, טיעערע וווערטער,
מיר הערט זיך א שטימע: «איך שוער –
טײַין פֿאַלְקַ, די וועסט זײַן ווי די שטערען אַן הימעל,
וואַי זאמֶד אויפּז בְּרַעֲגַ פֿוֹנְגַּס מַעַר...»

רבונֵו של עזָלָם! עם וווערט ניט פֿערפֿאַלְעַן
פֿוֹן דִּינְעַ הַבְּתָחוֹת קִיְּזַ אַינְצִיגְעַם ווּאָרטַ:
מְקִיְּם מָוּ ווּעָרָעַן דִּין הַיְּלִינְגַּעַר ווּילְעַן.
אלְעַן קוּמַט אַין זַיְּנַט, אוֹיפּ זַיְּנַט אָרט.

און איינַס אַיז שׂוֹן טַאַקָּעַ מְקִיְּם גַּעוֹוָרָעַן –
דָּאמַ פִּיהְלַ אַיךְ, דָּאמַ ווּוִים אַיךְ גַּעוּוִים:
מִיד וּעֲנָעַן גַּעוֹוָרָעַן ווי זאמֶד, ווּאָם אַיז הַפְּקַר,
וּוּאָם יַעֲדַרְעַר טַרְעַט מִיט די פִּים...

יא, גאטענוו, אמת, ווי זאמד און ווי שטינער,
צושפּרײַיט און צעוואָרְפּעַן אויף שאנד און אויף שפּאָט...
נו, אבער די שטערען, די לִיבְטִינְגַּע, קלאָרָע –
די שטערען, די שטערען – ווֹאו זענען זי, גאט? ! ...

אין וועהטאנגבעם.

(געויזדמעט דעם כשר'ן יודישען דאקטאר בוקי בן גלי).

I.

איך ליגן אין בעט א קראנקער
אין צימעריל ארום
אייז נעלטדייג און חשך,
און אומגעטיג און שטום.

עם שמעקט מיט גראזען, זאלבען,
עם וועהט מיט טיעפער פיין,
א בענקעניש א היינץ
נאך פרישע לופט און שיין...

עם שוועבט איזיף מיר א דרימעל,
א בליבער חלזם ציהט...
עם דרימעלט ניט דער וועהטהן,
עם שלאפט דער טרזייד ניט.

מיר חלז'ט זיך: דער זיידע
שטעהט בײַ דער וויסער וואנד...
עם האלט דעם מעבר יבק'
די אוּסְגָּעָדָרְטָעָה האנד;

עם שלאנט פון זיינע אוּזִינָע
א שטומער טראָרען-קואָל...
דאָם זילבער אוֹיף די ברילען
בענילדט דער אַבעָנְד-שְׁמָרָאָהָל...

און דארטען און די סקעליעם,
וואּו סְרוֹיזָעָן. קאלט ווי איז,
די שפיגעל-קָלאָהָרָע שטראמען
און סְזוֹאוֹזָעָן פְּלָעַדְעָרְמִיָּי,

דאָרט קָלאָפֶט און קָלאָפֶט דער האמער,
ער אַרְבִּיט אָהָן אֲשִׁיעָר, —
דער שטײַינהָקָעָר דער אלטער
טאָקָט-אָוִים אַשְׁטֵיָן פָּאָר מִיר...

* * *

עם קליננט דער שׂווערעד האמער
און האקט דעם פֿעַלְזָן מיט מאכט...
אי, נײַן! דאמ קָלאָפֶט אַין פֿעַנסטער
דער שׂטָּוָרָמְדוֹינְד בִּיְּנָאָכָט.

דאָם קְלַאֲפַט צֹ מִיד אֵין פָעַנְסְטַעַר
דָעַר בִּיּוֹעַר שְׁטוּרְמָדוּינְד:
נוֹי נָאָרִישׁ אֵיז דָאָם – רְזִישׁת עָר –
נוֹי נָאָרִישׁ, וּוִילְד אָונַן בְּלִינְד!

איַהֲרַ, קְרָאָנְקָעַ, גְּרָאָהַעַ, בְּלִיבָעַ,
דָעַרְשָׁלָאָגָעָנָעַ פָוָן שְׁרָעַק,
צְוַבְּרָאָבָעָנָעַ פָוָן יָאָישׁ
אֵין טְרוֹזְיָעַר אָהָן אֶבְרָעַן.

לְיעַנְטַ רְוֹהִיג אֵין דַי וּוַנְכָלָעַן,
פָוָן טְזִימַט אָונַן לְעַבָּעַן וּוַיִּטְ
פָאָר יְוָנָגָעַ, פְּרִישָׁעַ, שְׁטָאָרָקָעַ,
אֵיז שְׁטָמָרָבָעַן יְעַצְטַ דַי צִיטַ.

עַם קָאָכְט בַּיְ זַי דָאָם הַיִּסְעַ,
דאָם יְוָנָגָעַ בְּלוֹט אֵין בְּרוֹסְטַ
עַם גָּאָרָט נָאָךְ לִיכְטַ, אָונַן לְעַבָּעַן,
עַם צְאָפָעָלַט, בְּיִנְקָט אָונַן גְּלוֹסְט –

אָונַן שְׁפְרִיצַט אָונַן שְׁלָאָגַט פָוָן הָאָרָצָעַן
אָונַן פְּלָסְטַ אֵין גְּרוֹב אָרִיַּן,
אוֹזְיַיְיַ וּוֹיְ פָוָן אֶלְאָגָעַל
דָעַר פְּרִישָׁעַר רְזִימַעַר וּוַיִּן...

מיט זיירע מצבוז
אייז פול דאמ הייליג ארט, —
פאר אלטער, בליעבע, קראנקע
קיין פלאז ניטה שווין דארט!...

II.

געקימען דער דקטאר: וויאם פעהלט אייך מײַן
לייעבער?
ער נעהמת מיך בייס דזפק, בעטראבט מיר די צונגע.
עט, נאריעשקייטען—זאנט ער—אָקאפֿעַטְשָׁקָע פִּיעַבְּעָר...
געלוייבט אייז זיין נאמען! אַין אַרדְנָגָן די לונג,
די ליעבער געזונד אַין נישקַשָּׁה די נירען...
פרובט אַינְגַּעַםְעַן חינע אָבלְאַטְקָעָם אַ פָּאָר,
מיט יָאָד אֵי די ברומט, אֵי דעם רוקען בעשמייערען,
אַ טְרוֹקָעַנְעַ בְּאַנְקָעַ שָׁאַדְתָּ אַיְיךְ נִיט... אַין נָאָר;
אַין אַלְעַ חֹלְאָתֶן שִׁיקְטָאָב צָום שְׂוֹאָרְצָעַן,
צָום פִּינְסְטָעַרְעַן יָאָהָר!... הָא? וויאם זאנט אַיהָר?
סְאַיז אַיְינְג?
עם קוועטשט אַין עם דושעט?... עם חאפט פָּאָרְץ
הָאָרְצָעַן?

אָך בְּרוֹדָעֶר, דָּאמ אַיז שְׂזִין דֵי יְוִדִּישׁ עֲקָרָעֶנּוּ!
אֲקָרָעֶנּוּ, אֲפַעַרְשְׁלָעַפְטָע פָּנוּ כִּמָּה יְאַדְּרִיךְ-וְגַנְדָּעָרט,
אַיז טַיעַף בַּיְּ דָעַם יְדַעַן אַין הָאָרְצָעַן אַרְיַין...
אָונַן סְגִיבָּט גָּאָר קִין תְּרוּפָה נִיטָּה? — פְּרָעָנְט אַידָּר
פֻּעָרָוְאַונְגְּדָעָרט;

נִיטָּא, בְּלָעַטְעָרָט-אַיְבָעָר דָּאמ נָאנְצָע לְאַטְיַין!...
דֵי חַכְמִי-דְּרָפְּיָה, דֵי וּוּלְטָ-פְּרָאַפְּעָסָארָעָן —
זַי זָאנּוּן: דָּאמ מַוּ נָאָק פָּעַרְבְּלִיְּבָעָן אַוִּיפָּ לְאַנְגָּ...
דָעַר אַוִירְדָּה-עוֹלָם אַיז קָאַלְיָע גַּעַוָּרָעָן.
דֵי מַעֲנְשָׁהִיט, אַינְגָּאנְצָעָן דֵי מַעֲנְשָׁהִיט אַיז קְרָאָנק,
אָונַן צַיְּתָעָנוּיָוּזָה טָאָקָע אַחְלָה מַסּוּפָן.
פִּוּן וּוָאָם? דָּאמ פָּעַרְשְׁטָעָהָט אַידָּר אַלְיַין דָאָךְ גַּעַוָּוִים:
דֵי לְאַסְטָ פָוָנִים לְעַבְעָן צַיְּפָרְעָבָט אַידָּר דָעַם רָוּקָעָן,
דָּאמ לְזַיְּפָעָן נָאָק גְּלִיק הָאָקָט אַידָּר אַונְטָעָר דֵי פִּים...
גַּעַפְּאַלְעָנָע גַּעַטָּעָר, צַוְּרָאַבְּעָנָע טְרָאַהָנָעָן,
פָּעַרְדָּעְבָּטְגָּעָן נְדוּלָה מִיטָּ קְלָעָפָ אַהֲן אַצָּהָל,
מִיטָּ פָּאַלְשָׁע גְּבוֹרִים, פָּעַרְלָאַטְעָטָע פָּאַהָנָעָן —
דָּאמ אַלְץָ מַאְכָט זַי מַעְהָר נָאָק גַּעַרְוָעָז יְעָדָעָם מַאלָ
נָאָר... גַּאָט אַיז דָאָךְ גְּרוֹזִים אָונַן פָּאָר אַיְהָם אַיז
אַלְץָ מַעְגְּלִיךָ, —
פָּנוּ יִם וּוּרְט אַוְאָלָד אָונַן פָּנוּ בָּאָרְגָּן וּוּרְט אַמְּהָאָל, —

עם בית זיך, בענigkeit זיך די טבע טאנגעטניליך;
פערענדערט וועט אלץ מזוען ווערען אמאל,
דער גאנצעער פאראנדעך, די גאנצע קארטינע,
וואם ליענט אויפֿן נארישען וועלטעל ביז היינט" ...
— כ'פערשטעה... און דערוויל, הייסט-עם? — באנקעם
און חינע.
— א דענק, ליעבער דאקטאר! — אדייע, ליעבער
פרײַנד! ...

III.

פִּילָעַן, פְּרָאַשְׁקָעַן גָּאנֵצָע בָּעֶרֶג,
זָאַלְפָעַן, שְׁמִירָעַכְזָעַן אֲמָאָה ...
אַקְ, וְאוֹ נְעַמְתָּן מַעַן זַי אַצְנָד,
די קְמַעַ, די קְמַעַ?

די קְמַע וְואָם דָוָךְ אַיְדָר
פְּלָעַגְטָן מַעַן נִיכְ גַּעֲנַעַזְעַן וְועָרָעַן,
נִיכְ אָונְ גּוֹטְן, פָּנוֹן וְואָם אַיְדָר וּוַילְטָן:
פָּנוֹן אַקְלָאָפְ אַשְׁוּעָרָעַן.

פָּזָן אַ רְזִיחָעַן, הַארְטָעַן אַזְיָבֶם,
פָּזָן אַ שְׁעַדְלִיבָּעַר פַּעֲרָקְיְהַלְוָגָן
איַן אַ פִּיכְטָעַר אַסְיָעַנְצִיַּט,
איַן אַ רְעַגְנְדִינְגָּעַן פְּרִיהַלְינָג

פָּזָן אַ גְּלִיטְשָׁן, אַ גְּנוּטָעַ אַזְיָנִי,
פָּזָן אַ פְּעַמְעַן בִּיסְעַן,
פָּזָן אַ שְׁרָעַק (קִיּוֹן יִדְיָישׁ קִינְד
זָאַל פָּזָן דָּעַם נִיט וּוִיסְעַן);

סְאַזְיָן קִיּוֹן טְרוֹזְיעָר נִיט גְּעוּוֹן,
נִיט דֵי גְּרָעְסְטָע אַיְמָה,
סְזָאַל נִיט קִזְמָעַן בָּאַלְד צָזִי
אַ רְפּוֹאָה שְׁלָמָה.

אָה, וּוֹאַי גְּנָהָמָט מְעַן זַי אַצְוָנָד.
איַן דֵי טָעַג, דֵי שְׁטוּמָע, קָאַלְטָע,
שְׁרָעְקָלִיךְ-שְׁוּעָרָע וּוּינְטָעָר-טָעַג,
דָּאַם קְמָעַלְעַ דָּאַם אַלְטָע

צַי בְּעַפְלִיעְגָּלָעַן דָּעַם גְּיִיסְט,
די נִשְׁמָה צַי דָּעְרָקְוּיְקָעַן?...
אַרְעָם, עַלְעַנְד הַאֲרִץ! גַּעַדְעַנְקָמָט?
נִיט קִיּוֹן שְׁמָזָות אַזְן גּוּטְרִיקָוּן —

פְּשׁוֹט אָזִינָע'כָּתְבָ'עַט דָּאָרֶט,
אֵין דָּעַם סְטִיל, דָּעַם שְׁעהֲנָעַם, לְיַעֲבָעַן.—
אֵיז גְּעוּעַן דָּאָמָן אַיִינְצִיג וּוְאָרֶט
יְזָגָעַנד אַנְגָעַשְׁרִיבָעַן!...

אויפֶן בֵּית־עַלְמִין.

וַיֹּוֹתֵפֶן שָׁמְעוֹרֶן, פָּנוֹן גָּלִיק, פָּנוֹן אַוְמָנְגָּלִיק,
פָּנוֹן דָּעַם לְעַבְעַן פָּנוֹן דָּעַר וּוּלְט —
זְעַהַסְטָוִי, קִינְדְּ דִּי אַלְטָעַ קְבָּרִים
אוֹיְףֶן דָּעַם שְׁטוּמָעַן טְזִיטָעַן פָּעַלְד ?

גְּרִינְעַ בְּזִימָעַר, נְרָאָ אָונָן בְּלוּמָעַן
וּוְאַקְסָעַן, בְּלִיהָעַן דָּא אָונָן דָּאָרְט ...
אָקָה וּוְיָטְרוֹעֲרִיג, וּוְיָאָרְעָם
אָזָּעַ דָּעַר וּוְיָסְטָעַר, הַיְילִינָג אָרְטָן !

נִיטֶן פָּנוֹן מִירְמָעַלְשָׁטִיָּן קִיְּזָן זְיַלְעַן
זְועָה אִיךְ שְׁטָעַהָן הַזְּיַהָן אָונָן שְׁטָאָלָן ;
נִיטֶן קִיְּזָן זְילְבָעַר, נִיטֶן קִיְּזָן בְּרָאנְדוֹ
מִיטֶן גַּעַשְׁנִיטָעַן בְּיַיְן אָזָן הַאלָן .

אָונָן קִיְּזָן אוֹיְפְּשָׁרִיפָט — «אָזָן דָּעַם קְבָּר
לִיעַנְטָן אַגְּרוֹסְטָעַר, שְׁטָאַרְקָעַר הַעַלְד ...»
וּוְיָסְטָוִי קִינְדְּ וּוּעָד לִיעַנְטָן בְּעַגְרָאָבָעַן
אוֹיְףֶן דָּעַם וּוְיָסְטָעַן, טְזִיטָעַן פָּעַלְד ?

קל'ינע, ארים מצבות;
קורצע איזיפשריפטען אויף זי,
קל'ינע אונבעקאנטע געמען...
ווער געדענטט, ווער ווים פון זי?

ניין, מיין קינד! דא ליעגען גרויסע,
גרויסע העלדען! שטארקע לייט!
אhn טרומיטען, ahn פלייזין,
אייז גענאנגען זיער שטראיט.

אבער לאנג, און שועער, און שאָרעליך
האט גערזישט ער און געברענט;
מיט מיליאגען שוערדע קיטען,
מיט מיליאגען שטארקע הענד –

האט גדריקט דער בייזער שונא
זיער שואכעם, קראנקעם העץ,
האט געוואשען עם אין טרען,
האט געבראטען עם אין שמעץ.

זיער שלאכט-פעלד אייז די ברײטער,
גרויסע וועלט – פון עק צו עק;
זיער שונא אייז דער גלוות,
ahn אַנְאַנְפָּאָנְג, ahn אַבָּרְעָנְג...

יא, דא ליענען גראיסע העלדען!
שעהם זיך ניט, מײַן קינד, אָזֶן ווַיְזָן.
וַיְזָן, בענַס מיט הייסע טרערען
זַיִעַר טַיְיטָעַן, קָאַלְטָעַן שְׁמַיְין . . .

דאָם יְוִדִּישׁ קִינְדֶּ.

(א ליעדרל).

טַיְעֵף בְּעַנְרָאָבָעַן אֵין דָעַר פִּינְסְטָעַר,
וַיְיִתְ פָּוֹן לַופְטָן אָזְן לִיכְטָן –
זַעֲהַמְטָן דָאָרֶט דַעַם בְּלִינְדָן וּוֹאָרִים,
וַיְיִעַר קְרִיבָט ?

אֵין דַי עַרְד אָזְן עַר גַּעַבָּאָרָעַן
אָזְן בְּעַשְׂעָרַט
אָזְן אַיְבָּגָן, אַיְבָּגָן קְרִיבָעַן
אֵין דָעַר עַרְד !

וַיְיִאָוָרִים אֵין דָעַר פִּינְסְטָעַר,
עַלְעַנְד, שְׁטוֹמָן אָזְן בְּלִינְד, –
לְעַבְסְטָן אָבָדְיַיְקָנְדִיְהַרְעָן
יְוִדִּישׁ קִינְד !

אוֹרֵף דִּין וַיְיִעְגַּל זִינְגַּט דִּין מַאֲמָע
נִישְׁטָם קִין לִיעַד
פָּוֹן אַרְוָהִינְ-שְׁטִילָעַן לְעַבְעָן
פְּרִיְהִיט, פְּרִיעַד, –

פָּנוֹן דַּי נְעַרְמָנוּר, פָּנוֹן דַּי פָּעַלְדָּעָר
וּוֹאוֹ דָּאָם פְּרִישָׁע קִינְד
שְׁפִיעָלָט אָוֹן פְּרָעהַת זַיֵּה פְּרִי אָוֹן לְסָטִיג
וּוֹיְ דָּעָר וּוַינְד, —

נִין, אַ קְוֹאָל פָּנוֹן טִיעָפָעָן יַאֲמָעָר
רוַיְשָׁט אָוֹן קְלִינְגְּטָן;
אי, וּוֹיְ בִּיטָּעָר אַיְזָה דָּאָם לְיעַדָּעָל,
וּוֹאָם זַי זִינְגְּט !

טִיעָפָע זִיפְצָעָן, הַיִּסְעָר טְרֻעָהָרָעָן
מִיט אַ שְׁטָאַרְקָעָר מַאֲכָת
קְלִינְגְּעָן, רְוִיְשָׁעָן אַיְזָה דָּעָם לְיעַדָּעָל
טָאגּוֹן וּוֹיְ נַאֲכָת ...

טִיעָפָע זִיפְצָעָן, הַיִּסְעָר טְרֻעָהָרָעָן.
הַוּנְגָעָר, קָעַלְט —
שְׁלַעְפָּעָן זַיְהָ מִיט דִּיר אַיְנָאַיְנָעָם
אוֹףְ דָּעָר וּוַעַלְט !

אָוֹן פָּנוֹן וּוַיְעַגְּעַל בֵּיזְ צָוָם קְבָר.
אוֹיפְּזָן לְאַנְגָּעָן וּוֹעָג —
וּוְאַקְסָעָן גַּאנְצָעָן וּוַעַלְדָּעָר צְרוֹת,
אַהֲן אַ בְּרָעָן ! ...

דער צייבען.

מען האט אמאָל בײַם שטערענעזעהער,
וואָס איז איז הימעל-זאָבען קלאָהֶר,
געפֿרֿענט פֿאָר וואָס דער רענענּבוֹיגּען
בעוֹיּוֹט זיך אָפְט אַהֲלבּעֶר נָאָר.

— דָּאָם אַיז אַצִּיבּעַן, לִיעַבּעַ קִינְדּעַר —
הָאָט עָר גַּעַנְטְּפּעַרְט — אַיְהָר גַּעַדְעַנְקַט
פּוֹן חַוְשׁ נָאָה, אֹז וּוֹעֵן דָּעַר מְבוֹל
הָאָט אַגְּנוּעָר וּוּלְטַעַל אַבְּגַעַשׂ-וּעַנְקָט,

אַיז נָח הָאָט דֵּי תִּיבְהָ זִינְעַ
גַּעַפְּרֿעַנְט; זַעַנְעַן בַּאֲלַד אַרְזִים
פּוֹן דָּאָרְטַעַן אֶלְעַ חַיוֹת, עַפְּזָות
מִיט אֶלְעַ שְׁרַצִּים קְלִין אַיז גְּרוֹזִים.

אַיז חַעַנְדוּמְ-פְּעַנְדוּמִים זיך צַוְּלָאָפְעַן
אַיז פָּעַלְד, אַיז וּוֹאָלְד, אַיזְטּ בָּאָרְג אַיז טְהָאָל.
פּוֹן זַי הָאָט אַגְּנוּעָר לְאָנְד, נַאֲטִירְלִיהָ,
בַּעֲקוּמָעַן אַיזְטּ אַהֲבָשָׁע צָהָל.

“צום גרויסען אומגליק האבען אבער
בי אוננו די חיזות-טמאז באַלד
אוֹזִי זֶה אָנְגָעָה-זִיבָעָן פְּלָאָדִיעָן
אֵין אַלְעָן ווַינְקָעָלָעָה – אַנוֹוָלָד !

“פְּעַרְפְּלִיְּצָעָן אַלְעָן בְּעַסְטָעָן עַרְטָעָר
צָעַרְזָיְבָעָן אֲנוֹוָעָרָה האָבָּן גַּטָּה
זַיְּ יָגָעָן אֵן אוֹיְףָ אֲונָנוּ אַנְאַיְמָה
אֵין זַיְגָעָן אֲנוֹוָעָרָה מַאֲרָךְ אָוָן בְּלִיטָן .

“מַעַן קָעָן שְׁזַיְן אָפְטָ קִיְּזָן טְרִיטָ אָפְּלִיּוֹ
נִימָטָתָהָן אֵין מִיטָעָן הָעַלְעָן טָאגָן ...
דָעָר בּוֹרָא-עוֹלָם לְעַבְטָ נָאָךְ אָבָעָר,
פָעָרָנָה-הָמָט מִיטָ רְחִמָּתָ אֲנוֹוָעָרָה קְלָאָן ;

“דָעָר אַלְטָעָר, שְׁטָאַרְהָעָר אַלְ-נְקָמוֹת
פִּיהָרְתָּ קְלָאָהָר זַיְן חַשְׁבָּן יְעֻדָּם מַאל –
אֵין מִיטָ דָעָם הָאַלְבָעָן רַעֲגַעְבָּזָיְגָעָן
בְּעֻווּיּוֹזָט עַר אֲונָנוּ, אוֹ סְזָועָט אַמְאָל

“אֲוָן אָפְשָׂר גָּאָר אֵין גִּיבָעָן טַאַקְעָן
אַ צְוַיְיָתָעָר גְּרוֹיזָעָר מְבוֹלָ זַיְן
אֵין מִיטָ אַשְׁטְרָאָם פָּן שְׁטְרָאָף אֵין צָאָרָעָן,
פָאָר אֲנוֹוָעָר בְּלִיטָן, פָאָר אֲנוֹוָעָר פִּיְּזָן .

“דערשטיין אלע חיות-דרזות
אין טיעפונג וואלד, אין פרייען פעלד,
עם זאל קיין זבר שווין אפֿיין
פָּונְזִי ניט בליבען אויזַפְּ דער ווועלט!...”

ארבייטער אונ פרייהיטס ליעדר

לייעד דער אַרְבִּיֶּט.

פאר אַיָּךְ, מײַנע אַרְיִמָּע בַּרְדִּיעַר אָוֹן שׁוּעוּסְטָעַר,
וּואָם זָעַנְעַן צְוַיִּית אָוֹן צִשְׁפְּרִיָּת אַוִּיפְּ דָּעַר וּוּעַלְתָּ
וּואָם קָרִיבַּעַן אָוֹן בַּלְאַנְדוֹשָׁעַן אַוִּיפְּ טְוִיזְעַנְדָּעַר וּוּגַּעַן,
אָוֹן רָעַנְעַן, אָזְנַטְּרָם, אַזְנַחַן אָוֹן קָעַלְתָּ,

פאר דֵּיךְ, אוֵי, דַּזְ אַיְבִּינְגָּעַר קְרֻעַבְּצָעַר אָוֹן זִיפְּצָעַר,
פָּעַרְשָׂוֹאַרְצָטָעַר, פָּעַרְקָלְאַגְּטָעַר, פָּעַרְיָאַמְּעַרְטָעַר יְהָדָה,
טָהָוָת שָׁאַלְעַן אָוֹן זָנְגַּעַן אָוֹן הַלְכַּעַן אָוֹן קְלִינְגַּעַן
מִין פְּרִישָׁעַם, מִין לַעֲבָדִינְגְּ-פְּרֻעָהְלִיכָּעַם לִיעַד.

אָזְנַחַן שְׁטָרָמָעַן גַּיְעַסְט זִיךְּ דָּאָם לַעֲפַעַן
אָוֹן קוּמָטָ פָּאָרְטָ צָוָם אַלְטָעַן, צָוָם אַיְבִּינְגָּעַן בְּרַעַן...
די וּוּעַלְתָּ אַזְנַחַן פָּאָר אַיְינָעַם אַבְּלִיהָעַנְדָּעַר גַּאַרְטָעַן,
פאר טְוִיזְעַנְד — אַשְׁוּעַרְעָר, אַזְמְפִינְגָּעַר וּוּגַּן.

אָ, לְוִיב אָוֹן גַּעַזְאָגְגָּעַן דָּעַר מִיה אָוֹן דָּעַר אַרְבִּיֶּט!
זִינְגָּט, גְּרִיסְטָ זַיְּ פָּוָן הַאֲרְצָעָן, לַעֲבַעַנְד אָוֹן הַיִּם!
גַּעַזְוָנְד זָאַלְעַן זַיְּן דֵּי הַעַנְד מִיטָּ מַאֲזָאְלִיעָם,
דָּעַר שְׁטָעַרְעָן, פָּוָן וּוּלְכַּעַן עַמְּ גַּיְעַסְט זִיךְּ דָּעַר שְׁוֹוִיָּס!

געבענשט זאלען זיין די וווערקבָּשְׁטָאַט, דאמ שפינדעל,
דעַר האָמָעָר, די סָאָכָע, דער סָעָרָפָ אָזָן די זעַנָּ!
די ווועלט אִיז פָּאָר אַיְנָעָם אַבלְהָעַנְדָּעָר גָּאָרְטָעָן,
פָּאָר טְוִיזָעָנָד — אַשְׁוּעָרָד אָזָן זָוְמְפִיגָּעָר ווּגָן.

געַשְׁמָאָק זעַנָּעָן, בָּרִידָעָר, דָּעַם שָׂרָהָם מָאָכְלִים!
געַשְׁמָאָקָעָר פָּוָן אַלְעָם — דָּאָמָ שְׁטִיקָעָלָעָ בָּרוּיט,
וּוְאָמָ צִיהָט זַיֵּךְ פָּוָן אַיְגָעָנָעָר, עַהֲרִילְבָּעָר אַרְבָּיִט
מִיט שְׁוֹוִיָּם אָזָן מִיט מִיה, אַבְּיָ נָאָר אָהָן גְּנוּיט.

געַשְׁמָאָק אִיז דָּעַם שָׂרָהָם שְׁלָאָף אַין זַיֵּן צִימָעָר,
אוֹיפָ וּוּיכְעַנְקָעָ קִיסְעַלְעָה, וּוּיָסָ וּיְ דָעָר שְׁנָיָ;
געַשְׁמָאָקָעָר — אַשְׁלוּמָעָר פָּאָר נָאָכָט, נָאָק דָעָר אַרְבָּיִט
אַין פָּעָלָד, אוֹיפָ אַקְאְפִיצָעָר פְּרִישְׁנָקָעָם הֵי.

פִּיעָל לִיבְטִינָעָר שִׁיְנָטָ די זָוָן נָאָק אַרְעָגָעָן;
די וּוּאָרָעְמְקִיָּט — לִיעָבָעָר אָזָן זִיסְעָר נָאָק קָעָלָט;
נָאָר די, וּוּעָלָבָעָה האָבָעָן דָּאָמָ אָונְגָלִיךְ גָּעָנָאָסָעָן,
פֻּרְשְׁטָעָהָעָן וּוְאָמָ גְּלִיקְלִיךְ-זַיֵּן הִיָּסֶט אוֹיפָ דָעָר ווּעָלָט,

די פִּיל אִיז פָּוָן שְׁמָאָהָל, דָעָר האָמָעָר — פָּוָן אַיְזָעָן,
גָּאנְץ אַיְנְפָאָקָה גָּעָמָכָט אָזָן נִיט אַיְבָרִינָג שְׁעהָן,
מִיט זַיִ אָפָעָר מָאָכָט מְעַן דָּאָמָ שְׁוּעָרָד אָזָן דָעָמָ פָּאָנְצָעָר
אָזָן טָאָקָעָ די הַיְלִינָעָר קְרוּינָעָן אַלְיָן.

דער סערפ איז פון שטאהל, די סאכע – פון אייזען:
קיין ציירונג קיין גרויסע זענען זי ניט;
און זי אבער ליענט אונזער קראפט, אונזער לעבען.
ahan זיא איז אונמעגליך איין איינציגער טרייט.

טא לויבט-זשע און זינט דער מיה און דער ארבייט!
זינט, גריסט זי פון הארץן, לייעבענד און הייס!
געונדר זאלען זיין די הענד מיט מאזאליעם,
דער שטערען, פון וועלכען עם ניעסט זיך דער שווייס!

צום שרייבער.

מיין ברודער! שלעכט איז דיר, איך וויס;
נאָר געה און טראָג דעם יאָך דעם שווערען.
שטעה שטאלץ און קרעטען אויף דיין ארט;
עם מז, עם ווועט דאָך ליכטיג ווערטן!

ניט שרעקליך איז די פינסטערנים –
ס'זועט אנהיבען צו מאָגען;
די שטראהַלען וועלען פון דער וועלט
די שוווארצע נאָכט פעריאָגען.

עם וועלען אויפוואָכען פון שלאָך
נאָר נײַע לײַיט מיט נײַע מוחות;
זוי וועלען ברײַנגען אויף דער וועלט
פיעַלע נײַע, פרישע, שטארקע בחוץ.

פיעַל העלַע שטראהַלען, גרויסע ליכט
וועט דאמאלטס ווערטן אַנגעצונדען;
דער שלאָפער וועט בעקמטען קראָפַט
און ליכטיג וועט ווערטן דעם בלינדען.

דאָם מַזְוּ זַיִן, בְּרִידָעֶר! ... אֲבָעֶר אַיזְטַּ,
דָּעֵדוֹיִיל – אַיזְ נָאָט צַו דָּאנְקָעָן, חַלְעָפָעָן,
פָּאָר יְעָדָעָן שְׁטוֹרָאָהָל פָּאָר יְעָדָעָן פָּוָנָקָן,
וְאָמָּצְינְגְּדָט זַיִךְ אַן אַין אָנוֹזָעָר לְעָפָעָן!

די תפלה.

צ' דיר, אָ, פַּרְיַהִיט! רַיְנָעֶר קֹוָאֵל
פָּוֹן פַּרְיַדָּעַן לִיכְטִינָּע אָוּן שְׁטִילָע,
פְּלִיחָת אָגְנוּעָר לִיעַד, פָּוֹן טְרַעֲרָעַן מִיעַד,
פָּאָר דִּיר צְוִינָסְט זִיךְ אָגְנוּעָר תְּפָלָה:

קָוָם, לַיעַבָּע, טְרַיְּעַ, קָוָם צָו אָגְנוּז!
אָזָן וּוּי די שָׁאָרְפָּעַ פִּילְ פָּוֹן בּוֹגְגָע
וּוְעַט טְהָוָן אַשְׁלָאָג דִּין הַעֲלָעָר טָאָג
אַזְּן די תְּלִינָסְט בִּיזְעַ אָזְגָּעָן.

וּוּי אִיזָּעַן הַאֲרָט אָזָן שְׁוּעָר וּוּי בְּלִי,
וּוְעַט זִיךְ דִּין פְּרִישָׁעָם וּוַיְנַדְּטָעַל דְּרִיקָעָן,
אַטְּזִיטְשְׁטָרָאָפְּ זִין וּוְעַט זִיךְ דִּין שִׁין,
דִּין רַיְנָעַ לַוְּפָט וּוְעַט זִיךְ דֻּעָרְשְׁטִיקָעַן.

צָו דִיר, אָ, פַּרְיַהִיט! קְלָאַהְדָּעַר קֹוָאֵל
פָּוֹן פַּרְיַדָּעַן לִיכְטִינָּע אָוּן שְׁטִילָע,
פְּלִיחָת אָגְנוּעָר לִיעַד, פָּוֹן צְיָאָרָעַן מִיעַד,
אַזְּן פְּלָאָמָעַן גִּיסְט זִיךְ אָגְנוּעָר תְּפָלָה...

די פאהן.

ניט פון גאלד-שטפאָף, ניט פון זידענס
אייז די פאהן געמאכט;
אין א שרעקליבען געוויטער,
אין א שטורם-נאכט

האט גערווישט דאמ אלטע שפינראָד,
און די בליכע נויט,
און א פיבטען קעלער-זונקעל,
ביי א חלב-קנויט.

האט געועבט די גרויע פאדים
ריין און שטייף און גוט.
און געפארבט זי מיט די לעצט
טראפען איגען בלוט.

אלע וועהטאנגען און ל'ידען.
יעדע פרײַשׁע וואונד
פון די טיעפֿע תפיסה-גִּיבְּעָר,
פֿונִים שׂווארצען גִּוּנִיד.

פָּנוֹן דַּי הַוְּנֶגֶרְגֶּנֶעָ דַּעֲרֵפָעָר,
פָּנוֹן דַּי דַּוְשְׁנֶעָ שְׁטִיעָדָט,
וּוֹאָו עִם אָזָו פָּעָרְבְּלָעְנְדָעָט דָּאָם לְעַבְעָן
וּוֹי פָּנוֹן הַיְהָנֶגֶרְפָּלָעָט;

אַלְעָ וּוְעַתְמָאָגָעָן אָוָן לִיְדָעָן,
אַלְעָן, וּוֹאָם יְאַהֲרֻןְלְאָנָג
הַאָטָפָעָרְגִּיפְטָעָט אַיְהָרָ נְשָׁמָה,
וּוֹי דַּי בִּיּוֹעָ שְׁלָאָנָג.

אַלְעָן, מִיטָּוּ וּוֹאָם גַּעֲדִיקָּט אַיְהָרָ לְעַבְעָן
הַאָטָפָעָרְגִּירָאָנִי
אַיְן גַּעַמְתָּה אַיְהָרָ גַּאלְגַּעַמְסָעָן
אָוָן אַיְן הַאֲרָצָעָן בְּלִי —

הַאָטָפָעָרְגִּילְקְמִינִיט אַיְן דַּי רְוִיְטָע
פָּאַדְעָם אַיְינְגְּעוּוּעָבֶט...
זְעַמְתָּ? דַּי פָּאָהָן — זַי וּוְעַתָּמָט, זַי פָּלָאַטְעָרָט
אָוָן צּוֹם הַיְמָעָל שְׁטָרְעָבֶט.

אָוָן דַּי שְׁאַטְעָנָם וּוּעְרָעָן בְּלִיְכָעָר,
אָוָן עִם קְרַעַתְמָט דַּעַר הַאָהָן —
אָוָן עִם שִׁינְגָּטָט דַּעַר מַאֲרְגַּעַנְשְׁטָרָעָן
אוּיפָּט דַּעַר רְוִיְטָעָר פָּאָהָן!...

ס' איז צוית!

אין רוסלאנד איז יומ-טוב : עם גרייט זיך , עם געהט
דאמ לאנד צו א לעבען א ניעם ;
עם קלינגען די גלעקר איז קלוייסטער מיט פריד –
מען פיערטט „ציאת מצרים“. .
עם קלינגען די גלעקר , זי וועקען אי מותה ,
אי גלייבען איז קרייסטיליכען הארץ –
און שטראמענויז נימט זיך דאמ יודישע בלוט
אין אונגראונד איז קאלטען און שווארצען ! ...
עם שוועבט איז אריינער און ליכטיגער פלווט
דעך ענגעל פון פריהייט און פריעדען –
און טיבענויז נימט זיך דאמ יודישע בלוט ...
ניטה קיין רתמנות פאר יודען !
ניטה קיין רתמנות , קיין גלייבען , קיין גאט !
דעם טויט איז די פריהייט געגעבען , –
דעך יודישער נאמען – צו שאנד און צו שפאמט

און הפרק דאמ יודישע לעבען ! ...

חבריט און ברידער ! די פינסטער עצייט
פון קלאג און געבעט איז ארייבער ;
געקומען די צייט
צו פאלען אין שטרײַט,
נאָר פאלען — ווי שמשון הגבור ! ...
געקומען די צייט !
ניטא שוין ניט „ווײַיט“,
ניט „נאָהענט“, ניט „פרעמד“ און ניט „איינען“ ;
איין אומגליק — איין מיטעל ; איז שזנא — איז שטרײַט !
געקומען די צייט,
געקומען די צייט
זיין אייזערנעט נאָקען צו בוינען !
איין הוואָליע פון צארען זאל זידען, איין שטראַם
זאל פלייסען אין אונזער נשמה ...
איין קבר, איין יתום, איין גזאל-הדם,
איין היילגע, גרויסע נקמה ! ...
חבריט און ברידער ! די פינסטער עצייט

פָּזְןַ קְלָאנְגַ אָוּן גַּעֲבעַט אִיז אַרְיבָּעֶר :
גַּעֲקוּמָעַן דֵי צִיּוֹת
צַוְ פָּאלָעַן אַיְן שְׁטְרִיּוֹט .
נָאָרְ פָּאלָעַן – וּוּי שְׁמַשּׂוֹן הַגְּבָזָר ! ...

פריה לינן-לייעד.

1.

עם ווארעט זיך, עם פיעטיעט זיך
דאם גרינע אקער פעלד.

עם שפראצט ארים דאמ קערענדיל,
דעוזעהט די ליעבע וועלט,

דעופיהלט די זונן די לבטגע,
דעם פרישען, פריען ווינד,
עם ציחט זיך צו דעם הימעל-שיין
און קויקט זיך, ווי א קינד ...

געונג געלעגען טיעפֿ אין דער ערֵד,
פֿון ליבט און ליעבען וויט.
די גראהע מעג, די שווארצע נעכט.
די לאנגע ווינטער-צייט!

שפראצט-אויף, אידר, זאנגען גאלדענע,
און פֿילט זיך און מיט זאפט!
פֿערנים, פֿערפלײַז דאמ פריעע פֿעלד,
אה, יונגען, פרישע קראפטן!

* * *

דער פְּרִיהַלִּינְג גָּעַתְמָ... עַם בְּלִיצָטָ, עַם רְוִישָׁטָ...
פֻּרְשָׁוֹאָונְדָעָן וּוּדְרָעָן וּוַיִּטְ
די נְרָאָהָע טָעָנָ, די שְׂוֹאָרֶצָע גָּעַבְטָ,
די לְאַנְגָּע וּוַיְנְטָעָרְצִיָּט ...

2.

א שְׂטִילָע, זִיסְעַ רֹוח צֹ דִירָ,
מֵיַין אָמְגָלְקָלְבָעָר פְּרִיְינְדָ!
דיַין אַנְדָעַנְקְשִׁין, דיַין יַאֲהָרְצִיְיטְלִיכְטָ
איַז אַנְגָּעַצְוָנְדָעָן הַיְינְטָ.

דיַין שְׂטִיבָעָלָע, דיַין גְּרִיבָעָלָע
איַז פִּינְסְטָעָר, אַיְינְג אָוָן קְלִיְיןָ.
עַם גְּרִינְטָדָם עַרְשָׁטָע גְּרַעְזָעָלָע
אַרְוָם דיַין קְבָּרְשְׁטִיְיןָ.

א טְוִיטָע שְׂטִילְקִיָּט שְׂוּעָבְטָ אַרוּם
דָעַם שְׂטָוּמָעָן, טְוִיטָעָן אַרְטָ...
דָאָךְ הָעָל אָוָן מְעַבְטִינָג שָׁאָלָט אָוָן קְלִינְגָט
אוֹנוֹ דיַין צְוָאָהָדוֹאָרָט :

— שפראצט־אוף, איהר, קעטפפער מוטהינע,
ווע זאנגען פול מיט זאפט!
פערנים, פערפלוייז דאמ נאנצע לאנד,
אה, יונגען, פרישע קראפט!

דעד שטורות געהט!... עם רויישט, עם בליצט!...
פערשואונדען וועדען וווײיט
די לײַדען־טעג, די טרויער־געכט,
די שווארצע שקלאפענ־צייט!...

וועיגליעד.

די נאכט איז קאלט; עם רױישט דער ווינד.
שלאָפּ אײַן, מײַן קינד; שלאָפּ אײַן, מײַן קינד!

דו בײַט נאָך קלײַן,
דו בײַט נאָך רײַן,
ווײַיסט נאָך ניט פֿוֹן שְׁמֻעָרֶץ אָונֵן צָאָרָעָן,
מיַט פֿרִײַיד אָונֵן לְוַסְט
בַּי מְוַטְעָרָם בְּרוֹסְט
שְׂיִינָעַן דִּיר די קִינְדָּהִיטָם יַאֲהָרָעָן . . .

די נאכט איז קאלט; עם רױישט דער ווינד.
שלאָפּ אײַן, מײַן קינד; שלאָפּ אײַן, מײַן קינד!

סְזִוּעַט זַיִן אַ צִּיִּיט —
פֿוֹן יַעֲדָעַר זַיִט
וּוְעַסְט דוּ נִיְיעַס זַעַהָעַן, הַעֲרָעָן:

ניע פריד,
ניע ליד,
ניע געלעטער. ניע טרארען . . .

די נאכט איז קאלט; עס רזישט דער ווינד.
שלאָפַ אַיִּזְן, מײַן קִינְד; שְׁלָאָפַ אַיִּזְן, מײַן קִינְד!

פרעמאָדָע לייט
פָּנִים דָּעֵר וּוּיְיט,
וועלען ניע ליעדר זינגען,
וּוּיְיט פָּנִים דָּיר
אהָן אֲשִׁיעָד
וועלען שווערָע קִיטָּעָן קְלִינְגָּען . . .

דו הערסט ווי ביטער ווינט דער ווינד? . . .
שלאָפַ אַיִִזְן, מײַן קִינְד; שְׁלָאָפַ אַיִִזְן, מײַן קִינְד!

סְאִיז דָּא אֲלָאנְד,
וּוֹאו פִּין אָוָן שָׁאנְד
הָאָט בְּעַדְעַקְטָּה דָּאָם גָּנְצָעָן לְעַבְעָן.
גִּיבְטָּ קִין צִיעָל
דָּעֵם גַּעֲפִיהָל,

דעם געדאנק – קיון פרייען שטראבען . . .

דו הערטט ווי ביטער ווינט דער ווינד? . . .
שלאָפּ אַיִן, מײַן קִינְד; שלאָפּ אַיִן, מײַן קִינְד!

נאָבט אָזֶן טָאג
שְׁמַעֲרֵץ אָזֶן קְלָאָג
זִינְגָּעָן טְרְזִיעָרִיגָּע לִיעְדָּעָר . . .
דָּאָרָט, מײַן קִינְד,
קְרָאָנָק אָזֶן בְּלִינְד
לְעַבָּעָן, דִּינְגָּעָן אַלְטָעָן בְּרִידָעָר . . .

דו הערטט ווי ביטער ווינט דער ווינד? . . .
שלאָפּ אַיִן, מײַן קִינְד; שלאָפּ אַיִן, מײַן קִינְד!

* * *

*

רַזְחָה דִּיקָה אֹזִים, מײַן פּוֹינְגָּעָלָע,
שְׁטָעָה אֹזִיפּ שְׁטָאָלָץ אָזֶן שְׁנָעָל.
סְזָאָל דִּין לִיבְטִיג אֹזְגָּעָל
שִׁינְגָּעָן קְלָאָהָר אָזֶן הָעַל;

סיאַל דיַן קליַינָע פְּלִיעַנְגָּלָע
ווערַען שטָאַרְק אָן גְּרוֹיִם
אָן — אֲרֹזִים פָּנוּ ווַיְעַגְּלָעַ!
אוֹיפֶּה דֵּי ווּלְתָ אֲרֹזִים!

דָּארַט, ווֹאָגֶשׁ לְאַפְּעַ צִיטָעַרְעַן
פָּנוּ דָּעַם טַיעַפְּעַן פִּין.
מִיטֶּ דָּעַם שְׁמֻעָרֶץ דָּעַם בִּיטָעַרְעַן
זָאָל דיַן שְׁלָאַכְטָ-פְּעַלְד זִין!
געַנְעַן טְרוֹזִיעַר, אַרְמַזְתָּה, לִידָּה,
שְׁטוֹרְיַעַן וּיְ אַהֲלָד;
פְּרִיְהִיָּט, לְיעַבְּעַ, לִיכְטָ אָן פְּרִיְד
ברַעַנְגָּעַן אוֹיפֶּה דֵּעַר ווּלְתָ!...

נִיְיָאָהָר אֹן יוֹם־טוֹב־לַעֲדָעָר

נַיְידִי אָהָר.

חדש ימיינו פקדט.

נַיְידִי אָהָר! — שְׁפִיעַל, מֵין אַלְטַע פִּיעַדְעַל!
שְׁפִיעַל אֲנִי, אַפְּרַעַלְךָ לִיעַדְעַל,
זַינְגַּן אֲנִיעַם, זַיסְעַן שִׁיר —
דִּינְגַּן סְטוֹרָנוּם זַאלְעַן קְלִינְגַּן;
אַלְעַן הַעֲרַצְעַר זַאלְעַן זַינְגַּן,
זַינְגַּן, פְּרַעַהְעַן זַיקְמַיט דִּיר! ...
אוֹן דַּי פִּיעַדְעַל עַנְטַפְּרַעַטְמַטְמַרְטַה:
— אַוְיַף אֲבוֹים בַּיִם טִיךְ פָּוּן בְּבָל
בֵּין גַּעַהְאַנְגַּן אַיְיךְ אַמְּאַל,
אוֹן נַאֲרַן קְלַאֲגַן וּוְיַאֲנַאֲבַל
קָאָן פָּוּן דַּעַמְּאַלְטַהְאָן מֵין קוֹל ...
נַיְין, אַיְיךְ הַאָב קִיְין נַיְיעַ לִיעַדְעַר,
אַלְטַע קָעַן אַיְיךְ, לִיעַבְעַר בְּרִידְעַר!
דָּאָרַט, בַּיִם גַּרְוִוְסָעַן אַלְטַעַן טִיךְ
הַאָב אַיְיךְ זַיְגַּעַתְמַטְמַרְטַה פְּאַרְצִיְּטַעַן

און אויף אלע נייע צייטען
איינט נאר ווינשען וועל איך איה:
מייט זיין ליעבע. מיט זיין טרייהיט
זאל גאט שענקען איך צוריך
אייער אלט ע קראפט און פריהיט
אייער אלט עם גליק!..."

צום נייעם יאָהָר — 1889

רבונו של עולם! מיט האפנונג און פורכט,
געקניעט און דעם נאקיין געפיגען,
טהחות שטעהען דיין ארעמער, עלענדער קנעכט
פאר דינגע ליטזעליגע אויגען.

רבונו של עולם! פארנעהם פון דער הויך
מיין ביטערען קראָג און מיין ברומען;
טהו נוינען דיין אויער צו מיר, וויל אַך בין
צו דיר אין אַשליחות געקומען:

געשיקט האט מייך, גאטעניז-פאטער, צו דיר
דיין זוּהן, דיין בְּנֵיהִיד יִשְׂרָאֵלִיק,
מיט וועלבען דו לערנטט שווין צוּוִי-טוֹזֶעֶןד יאָהָר
פִּירוֹשִׁים אוּפְּטָסְדָּה בְּלָק...

— געה! — האט ער געוואָגט — געה! דו בייסט דאָך בַּי אונז
אַשְׁאָרְפָּעָר בְּעַלְּדָבָרָן, אַדִּיבְּטָעָר;
דו שרייסט דאָך, אוֹ מיר אלָעָה שְׁלָאָפָעָן פָּעָרְשָׁוּעָכְט
דו אַינְגָּר בִּימָט ווֹאָך אָן בִּימָט נִכְטָעָר:

— טא געה־זושע און ברײַנג אונזו צום נײַיעם יאהר איזט
אוּ, גאטענָיו! ניב מיר זפֿרָן:
איך האב דיר אָזֶוּ פִּיעָל בְּקֹשֶׁת גַּעֲבָרָאכְט,
אוּ אַיךְ בֵּין צוֹטוּמָעַלְט גַּעֲוָאָרָעָן.

עם קְלָאָפְט וּוּ אַין קֻמְעָלְ-פּוֹיק, דּוֹנְעָרָט אַון בְּלִיצְט,
עם צִיטָעָרָט דֵי עַרְד וּוּ פָן פִּיבָּעָר,
עם בְּלָאוּן דֵי שׁוֹפְרוֹת, עם פָּאָלָעָן דֵי וּוֹעָנָד —
מִיר דָאָכְט זַיְה — דֵי וּוֹעָלָט קַעַרְתָּן זַיְה אַיְבָּעָר ...

אַון וּוְאָם אַיְזָדָם, וּוַיִּסְטָ אַיְהָר? — סְקָה־הַבְּלָל, הַקּוֹל
קוֹל יַעֲקֹב — אַקְרָעָבְצָן פָּן אַחֲלוֹש ...
דָּאָם טַעַנְהָן מִטְגָּאָט, מִטְדָּעָם הַאֲרָד פָּן דָּעָר וּוֹעָלָט
דְּרִיכְתָּה־אַלְבָּעָן מְנִינָּים אַין פָּאָלָעָש.

עם הַעֲרָעָן זַיְה קְלוֹת אַרְוָם —
זַיְה קַעַנְעָן אַטְוִידָטָעָן דְּעַרְשָׁרָעָקָעָן;
רַב בְּרוֹךְ בְּעַט דָּאָם, אַון רַב זָרָח בְּעַט יְעַט —
עם הַוְדִיעָת פָּן אַלְעָ פִּיעָר עַקְעָן ...

רְבָּנוֹ שֶׁל עַולְםָ! דּו זַעַמְתָּ דָאָה מִין הָאָרֶץ —
אַיךְ דִּיעַן דִּיךְ מִטְיָרָה יְרָאָה אַון אַהֲבָה;
טָא שְׁטָרָאָפְ-זְשָׁע מִיךְ נִיתְ פָּאָר דֵי זַיְנְדִיגָּע רַיְדָ:—
אָ, הַאֲמָטוֹ אַפְּאָלָק אַצְּקָאָוּ!

רב איצען איז קאלט, און רב פיצען איז הײַם;
היינט וואו איז רב שמעיל, רב זיאלייך?
געעה, ברײַנְגָן – און אנעך, יוד האט בּי גאט
דאך אַינְגָעַלְעַנט פְּשׁוֹת אַחֲלָק.

וואָ הייסט? יעדער יוד שאבט נאָר אָב פֿוֹן זִין גַּופּ
דאָם בִּסְעַלְעַ נְשָׂמִיוֹתִישְׂמָעַל –
אַבְּדָמֶלֶךְ זִצְטַדָּךְ פֻּרְבָּאָרְגָּנָעַ אֵין אַיִּהְמַן,
ער האָלָט אַנְאָרָעַנְדָּע אֵין הִימָּעָל.

ער בעט – נאָר אַיִּים אַיְדָעְלְקִיט, מְחַמַּת עַם אֵיז...
פֻּרְשְׁטָעַהַט אַיְהָרָה? – עַם פָּאַסְטַּנְתַּ –
אֵין תּוֹךְ אָפְּעָר – קוֹמֶט טָאָקָע, קוֹמֶט אַיִּהְמַן פֿוֹן גַּאט –
ער האָט מִיט אַיִּהְמַן אַלְטָעַ השְׁבּוֹנוֹת...

היינט פְּרַעַנְט זִיךְ אַקְשִׁיאָ: פָּאָר וּאַמְּזַשְּׁעַ זַאל גַּאט
פָּאָר יְדִישְׂעִידְקִינְדָּעַ נִיט מַאֲכָעַ
אַמְּפָתָה, אַנְסָם, עַם זַאל וּוּעָרָעַן בּי זִי
את חַאַטְשַׁבְּיַי דִּי דָאָוְגָעַ זַאֲכָעַ:

לְמַשְׁלֵךְ: אַטְיְכָעַל מִיט רָאוּינְקָעְזִיזִין
אוּיפּ פְּסָהְדִּינְגַּע אַרְבָּעְ-פּוֹתָהָן:
אַנְאָרְטָעַן מִיט בְּרָפְּמָ, מִיט מְרוֹרָא וּוּאָלָד,
אַנְאָנְצָעַ פָּאָבְּרִיק מִיט חַרְמָתָה.

א מאושעלקע וואסער, אין וועלכע (אנשטאט
די טמא און טרפהָגע זשאבעם)
עם זאלען ארוםשוימען קארפען און העבט,
און טאקע געפֿילטע – אויף שבת...

דערצטו נאך – א ברונען מיט דרייד-פרaabנע ייש,
בפֿינן אויף קידוש צו מאבען,
א פֿעלד מיט געוויז אויַף הבדלה... וואם אויז?
דאָם זענען דאָך יוזֿי שׂע זאבען.

קרויט, בוראקים וואקסען דאָך וואו נאָר אָ דאָרְךָ,
פֿאָר וואַמְזִישׁע זאָל דאָרטען, אַנְיעָךָ,
אָ יַיד נאָךָ אָ לְלָב זֹה שְׁלַעַפּעַן – אָיךְ ווַיִּסְ –
אין בּוֹיְבִּירִיךְ, אין גּוֹשֶׁן... אָ דָרְךָ!

אין וואָלְד – פִּיצְעִירִיצָעָם מיט ווַיְנַפְּעַרְלָעָה – בְּזֹיִים!
וועָר דָאָרְךָ דָאָם? עַמְּטִינְג אוֹיפּ פְּפָרוֹזָה!
און קְרִיעָעָן אֲנַאיְהָרָזָן – אֵיז, גַּעַת נָאָר אַקָּאָרְשָׁט –
הַזְּצָאָות, אֵי טְרָחָה, אֵי צְרוֹזָה!...

אָ מְצֻוָּה טְהָאָן? אָךְ, ווּעַלְכָעָר יוֹד זָאָנְט זֹה אָבּ?
פְּרִיטִי אֵיז דָאָם פָּאָרְט נִיט קִין יוֹשָׁר:
טְהָוָת מְצֻוּת וּוּי באָפּ אָון בַּיִ יְזָדָעָן בְּלִיבָּט פָּאָרְט
אוֹיפּ טְוִיזָעָנד קְבָּצָנִים אַיִן עֹשֶׂר.

רבענו של עולם! אווי האסטע א פאלק!...
נאָר שטראָפּ מיך ניט, — טיעַפּ אַיְנֶגְעֶבְוִינֶן
טהוֹטּ שטעהָעַן דִּין אַרְעָמָעַר, עַלְעַנְדָּעַר קְנַעַבְטּ
פָּאָר דִּינָעַ לִיְטוּלְיגָעּ אַוְגָעּ.

אַיךְ בָּעֵטּ נִיטּ קִיּוֹן נִסִּים, פֻּרְלָאָנְגּוֹן נִיטּ פָּוּן דִּיר
קִיּוֹן מַזְפְּתִים פָּוּן דִּין יַדְ-חַזְקָה,
אַיךְ וּוֹיִסּ דָּאָךּ — אַין סַאֲדָעָנוֹר אַיזּ שְׁוִין פָּוּן לְאָנְגּוֹן
גַּעֲבְּלִיעַבְּעַן אַוְיָפּ דָּעַם דִּי חַזְקָה... .

נִיּוֹן, זָאֵל זִיךְ דִּין וּוּלְטַעַלְעַ גַּעַזְנָן וּוּיְם גַּעַתְהָ;
מַעְ דָּאָרְפּ זִיךְ נָאָךּ נִסִּים נִיטּ יַאֲגָעָן:
דוּ, נָאָטּ, בִּסְמַטּ גַּעֲרָעָכְטּ אָוֹן דִּין מַשְׁפְּטָא אַיזּ רַעַבְטּ, —
אַיךְ וּוּלְ דִּירּ קִיּוֹן דָּעוֹתּ נִיטּ זָאָגָעָן.

אַיְינָס בָּעֵטּ אַיךְ בַּיְ דִּירּ, בָּאַרְעַמְהַאֲרַצְיַנְעַרּ נָאָטּ! —
טהוֹ זַעֲלַגְעַן אָנוֹן מִיטּ דִּין פְּרִיעַדְעַן;
בָּעַשְׂיָן אָוֹן בְּעַהִיטּ שְׁוִין פָּוּן שָׁאָנְדּ אָוֹן פָּוּן שְׁפָאָטּ
דִּין עַלְעַנְדָּעַם בִּיסְעַלְעַ יַדְעַן;

גַּעַנְגּוֹן שְׁוִין, רַבְּזָנוֹ שֶׁל עָזָלָם, גַּעַנְגּוֹן
מִיטּ יַעֲקָבְן שְׁלָאָגְעַן כְּפָרוֹת... .
אוּיּ, נָאָטָעָנוֹ! נַחַת אַ בִּיסְעַלְעַ מַעַהָר,
אַ בִּיסְעַלְעַ וּוּנְגַעַר צְרוֹת!... .

ראם ניידיאהר-לייעד.

I.

די ליעבע קינדהיטס-יאהרען . . .
ס'געדענק זיך נײַ-אהר מיר :
א פראסטיגער פריה-מארגען :
עם עפענט זיך די טהיר

און ס'קומט אריין און צימער
א שיינגעצ'יל פון דארף,
ער טהווט א הוייען זוימען
און בעטעל מיד א ווארפֿ, —

ווײַז, קארען הירוש און האבער —
עם שטעכט דאמ לייב, אַיְדָא !
דאמ שיינגעצ'יל שיט וויטער
און שיט און זאנט דערבי :

— געהט-אויף, בליחט-אויף, אויהָר, זאנגען,
בעדעקט מײַן אַקער-פֿעלד ! . . .
מײַן ברזיט — מײַן גאלד — מײַן האפֿנוונג,
מײַן רִיכְתּוֹם אויף דער וועלט ! . . .

בעקזענדיג, געוועהנליה,
א גראשען א שפיטן,
פון שבת'דיגען קוילעטש,
בעדאנקט ער מיך מיט היטץ ...

און לאנג נאך קלינגט דאמ ליעדען:
„בעדען מיין אקער-פעלד,
מיין ברזט – מיין גאלד – מיין האפונגונג,
מיין ריבטהום אויפֿ דער וועלט! ...

II.

פארבי די ליעבע יהדרען ...
סקומט נײַ-אָהָר וויעדען אָן, –
און ... שטינגר, שטינגר פְּלהָעָן,
און ס'שיט זיך שוואָרטזער מָאן ...

עם שטעבט איז מות, האָרְצָעָן ...
עם שטעבט ... אַי, מאמע, אַי!
זעהסט? מיט א גרויסער טארבע
קִימְטָן דער גרויסער גַּי ...

די זוֹמְעָן אוֹיְסֶגֶעֶר עַמְּעָן
האט בֵּיזָן סֻזָּף שְׂזָין לאָנָג

די נויט, די ביוז חיה,
די הינגעריגע שלאנגע;

און האט מיט שווערעד שטיינער
די טארבע אונגעפלט ...
און אונזער טהיר איז אפען
צובראכען אונזער שילד -

און שטיינער פליהען, פליהען
אין וועהטאנד-בנט צז מיר ...
אָה, מאמע, מאמע! ניכער
פערמאך, פערשליעם די טהיר!

פערשליעם די טהיר, פערשליעם מיר.
פערוואונד דאם קראנקע הארץ!
די קראהען שריין שרעקליך ...
די נאכט איז קאלט און שווארץ ...

די קראהען שריין, קלאנען,
די טויטע נאכט זינגט-מייט
מיט טווענד טויטע שטימען
מיין ליעד - מיין נײַ-יאַהַרְ-לִיעַד ...

אויף נאויינגן אד.

דאנקען און לויבען זיין נאמען דעם ליעבען –
נאך א יאהר אַבְגָּעַלְעֶבֶט אַרְיִם צוֹ רֵיכָ –
פַּיעַל וְעַנְעַן אַלְטָע חַשְׁבּוֹנוֹת גַּעֲבַלְעֶבֶן
פָּונְ פָּאָר אַיְהָרָעָן אוֹיפָ נַיְיַאָהָר בַּיְ אַיְהָ.

אלטע חשבונות מיט גאט און מיט ליטען ...
וואס זאל מען טהוֹן? – זאנט אַיְוד מיט אַקְרָבֶץ –
הַיְנַטְּיגָע מַעֲנְשָׁעָן אָוָן הַיְנַטְּיגָע צַיְטָעָן ...
ניִין, לְיעַבָּע בַּרְיַדְעַרְלָעָה! אַסּוֹר, קַיְן שְׁלַעַכְתָּם:

כְּזָאָג אַיְהָ דָעַן עַפְעַם? – אַיְקָ בִּין דָעַן אַפְּיאָוּקָעַ.
וואס זאל אהָן אַנְיַאָוְהָעָר אַיְקָ זַוְגָעָן דָאָס בְּלוֹט?
ניִין, לְיעַבָּע בַּרְיַדְעַרְלָקָ, הַיְנַטְּ, זַעַחַט אַיְהָר, דּוֹקָא
בִּין אַיְקָ מִיר פַּרְעַהָלָקָ, הַיְנַטְּ פִּיהָל אַיְקָ מִיקָּ גּוֹטָ.

שְׁפִיעַלְזָשָׁע, מַיִן פַּיְעַדְעַלְעָ, הַאַדְיִיעָ צוֹ קְלָאנְעָן.
קרָאָז נִיט דַי אַלְטָע, דַי בְּלוֹטִיגָע וּוֹאָונְד!
בְּעַמְעַר צָוּ נַיְיַאָהָר אַיְהָ מַוְלָּטָב זַוְגָעָן.
וואס אַבְעָר וּוַיְנַשְּׁטָ מעַן אַיְהָ, זַאנְטָ מִיר, אַצּוֹנְד?

וואם ווינשט מען אייך? – נו, קלוייפט אייך אוים.
 רב בערל, שמערל, רב אליקום!
 אָה, יידען זענען דורךאויים
 א פאלק פון לוייטער מפינקים,
 אָנָאַיְדָעֵל פֿאַלְקָן! הײַנט געה, טְרָעַפְּצָו,
 אוֹ אַלְעַ זַאֲלַעַן זַיִן צְוָרְיעַדְעַן,
 אַיְךְ חָאָב קִין מִיטָּעָל נִיטְ דָּעַרְצָו –
 בְּכָן אַיְזָ אַט וּוָאָם, לְיעַבְּעַ יְודָעַן:
 זָאַל גָּאָט אָוִיף אַיְיךְ אַחֲן וּוָאָגָן אָוָן מָאָם
 יְשֻׁועָת אָוָן נְהָמֹות שְׂשַׁטְעַן;
 אַיְךְ וּוּעַל בְּעַמְּעַרְקָעַן נָאָר פָּוָן וּוָאָם
 דָּעַר לְעַבְּרַ גָּאָט זָאַל אַיְיךְ בְּעַהְיָתָן:

בעהית אַיְיךְ גָּאָט, בְּעַשְׂיָן אַיְיךְ גָּאָט
 פָּוָן לְיעַנְעַן קְרָאנְק אָוִיף קְנָדְעָרָם סְטוּשָׁאָט,
 פָּוָן אַקְלִינְשְׁטֶעְטְּלִידְגָּעַן עַוְשָׁר,
 דָּעַר וּוּבְּיָבָס פְּעַרְדִּיעַנְסָט, דָּעַם סְבָאַרְשְׁטָשִׁיקָם יוֹשָׁר
 פָּוָן אַבְּעַל טָאַקְסָע – אַמְּחוֹתָן
 מִיט אַבְּצָעָהָן שְׁנֵי דָעָר... פָּוָן אַרְבָּה
 וּוָאָם הָאָט צַוְּהָאָן מִיט דָעַם "נִיט גּוֹטְעַן"
 אָוָן מַאֲכָתָן נָאָר סִינְיָם עַל-פִּידָּוָב,
 פָּוָן טַיְעַפְּעַ קָעַשְׁעַנְעָם מִיט לְעַבְּרַ,
 פָּוָן תַּלְמֹוד-תוֹרָהָם – אָוִי! – אַחֲן דְּעַבְּרַ!...

פָּנוֹן קְהַלִּים בְּרוּיטַח אֲטַשׁ אוֹיפֶּת אַוְיֵילָעַ,
אַמְרַחַן פָּאָר דְּרִיטַה אַלְבָעַן וְוַיְעַרְסַטָּה,
אַנְיֻופֶּף פָּאָרְזָן קְרָאנְקָעַן — מִיטָּה אַשְּׁאָלה,
אַיְזָךְ צָוָם סָדָר — מִיטָּה גַּעֲרָשַׂט;

פָּנוֹן אַבְּעַלְ-חַובָּ, וּוֹאָם אַטְגָּה, הִתְאִיחָם
עַד זָאָל נִיטָּמָאָכָעָן, «נָא אָוּטְיאָקָ!»
אוֹן פָּנוֹן אַנְיָאָתְרוֹן — אַחֲן אַפְּיטָוּם
אוֹן פָּנוֹן שְׁטִיעָוּעָל — מִיטָּה אַטְשְׁוָאָקָ,
פָּנוֹן קִינְדָּעָר קְלִינְיְרָהְיִיד — חַבְמָיִם
אוֹן פָּנוֹן אַפְּרִיזְיוֹו מִיטָּה גַּעַלְמִיטָּ...
בָּעַהַת אַיְיךְ גָּאָט אַיְחָר זָאָלָט פָּאָר נִוְיטָ
פָּנוֹן חַיְוָעָן דָּאָרְפָּעָן שְׁלָאָגָעָן פּוֹטָעָר
אוֹן פָּנוֹן יְחַסְנָוָת — בָּאָקָעָן בְּרוּיטָ;
פָּנוֹן זַיְד מִיטָּסָאָמָעָט — אַחֲן אַבְּיַסְעָל
גָּאָרָר פְּרָאָמָטָעָן לְיִנוֹאָנָד אוֹיפֶּת אַחֲמָדָ,
פָּנוֹן וּוֹיְן מִיטָּה לְעַקְעָה אַיְן דָּעָרָ פְּרָעָמָדָ,
אוֹן אַיְן דָּעָרָהִים — אַפְּוּמָטָעָ שִׁימָעָלָ...

דוֹ גְּרוּסָעָר גָּאָט, דוֹ לְיַעַבָּר גָּאָט!
בְּעַשְׂיַץ דִּין פָּאָלָק מִיטָּה גְּרוּסָ גַּעַנָּאָד —
פָּנוֹן חַיְסָעָ קְלָעָפָּ, פָּנוֹן קְאַלְטָעָ דִּירָותָ,
פָּנוֹן אַיְנְפּוּלְעָנָגָאָ, פָּנוֹן מְסִירָותָ.

פון גוטע-יודען, פונם קרייזש
 פון ייז-שרף — אהן אקציז...
 און פון א קאוזאק מיט א פיקע
 און פון א חונ א זאייקע...
 פון שאכער-מאכער, פון האפ-לאפ,
 פון אניין-הרע, פון עטיאפ,
 פון פראטא-קאלאן, צורות, קלולות,
 פון לציים בי דער נאכט אין וואלד,
 פון קראענץ, פון ליד, פון נויטה און — גוואלד!
 פונם גלוות, פונם גלוות!...

„תְּקִיעָה־גָּדוֹלָה“.

א מרדַה־שׁחֹורה שׁוועבט און פֿאלט
אויפֿ אונזער שׁטעדטיל... יונג און אלט
בענימט א שווערער, שווארצער שאטען...
דעֶר קּוֹל פֿוֹן שׁופֿר הילכט און שאט
דעֶר אלטער טָאן, די אלטע נאטען...
און דארט.... אין פראָפִיל — די געשטאלט
פֿוֹן דעם מאַעֲמָטָרָא בעַלְדוֹקָעָ :
א בלֵיך געזיכט... א גרויע פָּאה...
א ברֵיל אין זילבער איינגעפאָט...
און צו דער دونקעלער רָאצְעָמָאָרָע
אוויסער קָאלְנָעָר צוֹגָעָפָאָט...
א שווערער יָאָה, א גרויסע לאָסָט
ליענט אויפֿ זִין גָּאָלְדָעָנָעָר עַטְרָה :
די תְּקִיעָה־זָהָב ! סְטוּיְיטְשָׁ, אַ קלִינְגְּקִיט !
עם ברענט דאמ האָרִץ, עם פְּלָאָמָט דער מָזָה...
וּואָם פָּאָר אַ מאָכָט, וּואָם פָּאָר אַ בָּח

עם ליענט אין זי... עם געהט אַשטרײַט
 אויף טויט און לעבען... הויך און וווײַט
 ניסטּאָוים די שטימען פֿון דעם הארען
 דער גרויסער העראלֶד... לאנגע יאהרען
 איז בעלְהוֹקע ער איז שטאדט...
 געוועזען יונגע און אלט געווארען.
 אי דאר, אי בלײַך, נאר, דאנקען גאט,
 איהם האט זיין קראפט נאָך ניט פֿערלאָזען —
 ער קרייבצט, ער הוּסְט זִיכְּרָאָוּס און — אַט,
 ער שטעלט זיך וויעדר שופֿר בלְאוּזָן...

 נאר וואמ איז דאמ?... וואו איז דער קּוֹל,
 וואו איז דער בּח וואמ אַמְּאָל?...
 אהא! זוי לאָזָען ניט! זוי שטערען,
 זוי ראנגלען זיך!... נאר ווי אַרְזֵיך
 ווועט זיינער קראפט פֿערשׂוֹאָונְדָען וווערען,
 און פֿרְיִי און מעכְּטִיג, הּעל און הויך
 ווועט וויעדר קלְנְגָעָן, וויעדר שאָלָעָן
 דער אלטער שופֿר און צו שפֿאַט
 און שאָנד זוי מאָכָען!...
 נײַן, פֿערפֿאָלָעָן!

דו, ליעבער נאט, דו, גרויסער נאט!
אנטקעגען רוחזת, שדים, לילית,
אנטקעגען בייזען אַשְׁמָדִי,
פארצ'יטען פָּלָעֵגָן הַעֲלָפָעָן תְּפָלוֹת,
קְמֻעּוֹת, גְּרָאוֹן, שְׁפָרָעָכָרִי;
סְפָלָעֵגָט זַיִן גְּנָנוֹג אֶבְלָאוֹ, אַשְׁפִּי
בְּדִי דִּי טּוֹמָאָה צַוְּ פָּעָרִיאָגָעָן;
גְּנָנוֹג, אַפְּשִׁיטָא, קְרִיאָתְ-שְׁמָעָן זַגָּעָן;
אוֹן פּוֹנִים שְׁוֹפֵר פָלָעֵגָט אַרְוִוִּים
די קליפה באָלָד, ווֹי שְׂטָאָרָק אוֹן גְּרוּוִים
זַיִן פָלָעֵגָט נִיטְ זַיִן... אוֹן אַיצְטָן!...
דָּרְשָׁרָאָקָעָן,
פָּעָרְצִיטָעָרט, שְׁטָעָהָט דָּעָרְ גְּרוּיָעָר זָקָן,
דָּעָר בָּעָלְ-הָזָקָעָ... אוֹן אַרוּם
איַן שְׁוֹהָל איַז דּוֹשָׁנָעָ, אַיִּינָג אוֹן שְׁטוּמָ...
דָּעָר עַזְלָם וּוְאָרָט מִיטְ פּוֹרְכָּט אוֹן גְּלוּיָבָעָן...
דָּעָר עַזְלָם וּוְאָרָט...
אוֹן מִיטְ אַמְּאָל
דוֹרָךְ די פָּעָרְשְׁטוּבָטָע, אַלְטָע שְׁוַיְבָעָן
שְׁלָאַנְטָ-אוֹים אוֹן פָּאַלְטָ אַרְאָבְ פָּוּן אוֹיְבָעָן
אַפְּיָיל פָּוּן גָּאָלְדָ אַוְן פָּוּן קְרִיסְטָאָל...
...

עם פליסט א שטראָם פון הייסע שטראָהַלען...
און שופרות בלואען, קלינגען, שאַלען...
און הוּך און מעכטיג געהט א קזֿל:

— דארט, זואו דער מענש איז בלינד און טויב,
האלט ווי א קנעכט דעם קאָפ געבעגען;
אין טיעפען זומפ, אין שמוֹץ, אין שטוֹיב,
מיט שפנוועבס קלעפיגע פערצ'יינען, —
דארט פראווען סעודזות פראנק און פרִי
מוֹזִיקֶם, שדים, לְצִים, רוחות;
דארט ווערט א גבוז אַשְׁמָדָאי
און יעדער חוּיר — אַמְוּחָם!...
נית נאר אין שופר, נײַן, אין האַלְדוֹן,
אין גָּרְגָּעֵל קָרִיבָעָן זַי אָן שְׂטִיקָעָן
און ווֹאָרגָעָן אהָן רְחַמְנָות אַלְז —
דעם רְיַינָּעָם אֲתָהָם, פרִיּוּ בְּלִיקָעָן,
געפִיהָל אָן ווֹילָעָן... פון דעם שמוֹץ,
פון זומפ אָן שטוֹיב, פון שווּום אָן שְׂמָעָל
אייז דָא איין הְרֻופָה נָאָר, איין שׂוֹן:
די פרִיּוּ לְופָט, דער רְיַינָעָר הִימָעָל,
די ברוֹסֶט, ווֹאָס טְרִינְקֶט ווי פון אַקוּוֹאָל

פָּנוּ פְּרִיעַן וּוִינֶד, פָּנוּ הַיִּסְעָן שְׁטְרָאָהָל;
דָּעַר נִיסְטָן, וּוֹאָם קְרִיכְטָן נִיטָּוּ וּוּ אַוְאָרָעָם,
צּוֹקְנִיְּטָשָׁט, צּוֹבְרָאָכָעָן וּוּ דִי "שְׁבָרִים"
פָּנוּ אַיְירָן שְׁזָפֶר; יַעֲנָעָר נִיסְטָן.
וּוֹאָם וּוּ אַנְאָדָלָעָר פְּלִיהָתָן רִיסְטָן
דִּי נֵעַז פָּנוּ זִיךְ, דִי שְׁקָלָאָפָעָן-קִיטָעָן,
רִיסְטָן וּוּ אַרְאָב מִיטָּ בְּלוּט, מִיטָּ הוּוּט
פָּנוּ אַיְגָעָן לִיבָּ, גַּעֲנִיסְטָן דָּעַם טְוִיטָן
אַבְּיָ דָעַם שְׁזָנָא צָו דָעַרְטוּטָעָן! ...
* * * * *
דוּ הַעֲרִסְטָן דָעַם קָזָל — דִי תְּקִיעָה-גְּדוּלָה?
שְׁטָעָה-אוֹיפָה, בֶּל זָמָן סָאָזָן נָאָק נִיטָּ שְׁפָעָט,
מִין פָּאָלָק, מִין פָּאָלָק, דוּ, אַלְמָעָר חֹלָה,
פָּנוּ דִיְן פֻּרְשִׁימְעַלְטָע אָן פּוֹילָעָן,
פָּנוּ דִיְן פֻּרְהָאָסְטָע וּוּהַטָּאָגְ-בָּעָט! ...

“ד אָס קֹוּיַט עַל”.

I.

רויט פון בלוט און שווארץ פון פולווער,
איינגעהילט אין אימת-מוות,
וואו עם הענט דעם מענשענס ליעבען
אויף א האהר, —

זוי פערהאמט און זוי פערשאַלטען
מיט די גרעטען, מיט די טיעפטען
קלות, ביטערע און בייזער
אלטער יאהר! ...

זוי פערשאַלטען. זוי פערשאַלטען
פאר די בלוטיגע קרבנות,
פאר יתומים און אלמנות
וועמעם קלאג

פליסט און ניסט זיך ווי די שטראמען
פון די פעלזען אין די טהאלען,
אהן אַנְאַנְפָּאָנְג, אַהֲן אַנְאַוְּפָּהָעָר,
נאכט און טאג! ...

II.

אין דער האנד א רייזע-שטעקען
און א פעקעל אויף די פלייצעם,
זוי געבענשט פון ערְד און הימעל,
אלטער יהאר!

זוי געבענשט ווי דער געוויטער
מייט די דונערען און בליצען,
וועלכע מאכען דיין דעם אויר,
פריש און קלאר!

זוי געבענשט פאר יגען בליצען,
יעגען שטראחלען, יעגען פלאמען,
וועלכע האבען אונז מייט נײַעט
לייכט בעשיגנט

און איז אונזער קראאנקען דהארצען
אויפגעמנגעטרט מותה און ווילען.
הויך און שטאלץ דעם קאָפ צו האלטען
פארן פײַנד!

III.

און צו איה, צו איה, פארקלאלגע
און פעריאמערטע נשומות
איןם יאָה פון וועהטאג, אונסטען,
שאנד און שפאת —

קינדר ער מײַנע, קינדר ער ליעבע ? —
קליגנט די שטיימע פונַם שטארקען
אלהייזבאָת, פון אונזער
אלטען גאט :

ניט מיט קראָבצען, ניט מיט טרעדערן,
ניט מיט סודזּות און חלמּוֹת,
נאָר מיט ווילען און מיט שטרעבען
אויפֿז וואָהֶר

צּוּ אַ פְּרִיּוּן מַעֲנֵשׁעַן-לְעֵבָעַן
שְׁרִיבֶּת אַיִּיךְ-אָן אַלְיָן דָּאָם קוֹוִיטָעַל
אוֹיֶךְ אַ לִיבְטִיגָּעַן אָן זִיסְעַן
נִיעּם יָאָהֶר ! ...

על-חטא.

איך געדענק: פארצ'יטען,
אין די קינדהייטס-יאהרען.
או איך פלעג יומ-פפּוֹר
שטעהען בי דער וואנד
אנגעהטהון אין וויסען,
הונגערגן אין דורשטייג,
מייט דעם אלטען, גראבען
מהווור אין דער האנד

און מיט הייסע טראעדען
און מיט גרויס פונה
דעם "על-חטא" פון אנհזיב
זאגען ביזן סוף, —
פלעג איך עפעם פיהלען
גלייך ווי כ'בין אין חלום,
גלייך ווי איך וואלאט ליעגען
אין אטעפּען שלאף:

וואג על-חטא! נו, ניכער! –
פלענט דער מאטער הייסען.
איך מאה אויף דעם מהזור,
שטעה און קוּק איהם אן
צעהנדיגע עברות,
צעהנדיגע חטאַים,
ויאם איך האב זי קינמאָל,
קינמאָל ניט געטהָן ...

גרויסער גאט דו מײַנער!
איך, אַיְדִישׁ יונגעַל,
איך, אַקלִינֶם, אַנְאָרִים,
קראנקעַם יַודִישׁ קִינֶר,
קען איך דען זיין שולדיַג
אט אין די עברות,
און אַזְעלְבָעַ גַּרְוִיסָעַ,
שַׁרְעַקְלִיךְ-שַׁוּעַרְעַ זִינְד?

„שַׁחַד“ ... „גַּשְׁךְ“ ... „מְרֻבִּית“ –
פַּעֲרָצִיךְ דָּרִי עֲבֹרוֹת
איך, אַיְדִישׁ-יונגעַל ...
געַהַט שְׂוִין, – גַּלְאָט גַּרְעָדָט! ...

נין, צו נראב געוויזען
אייז פאר מיד דער מהוחר
און צו לאנג דער גרויסער
צעטעל פון על-חטה...

* * *

טעג, חדשים, יאדרען
זענען פארגענאנגען –
איך בין אלט געווארען,
אלט און שוואך און גרווי;
מיינע האר בעשאטען
האט דער שניי פון עלטער,
אויף מיין קראנקען הארצען
ליינט דער אווענד-טהו...

פון דעם קל'ינעם יונגעל
אייז א יוד געווארען ...
איינזאם אייז מיין צימער
זיע איך איצט פערטראכט;
דונקעלע געדאנקען
ציהען זיך און שוועבען,
וויי די שווארכען וואלקען
אין אניאסיען נאכט:

איך בעטראכט דיין לעבען,
לייעבעם פאלק ישראל,
ב'קוק אין אלע ווינקעלעה,
קוק, בעטראכט, בעקלעה:
אונזער הייסע אחדות,
אונזער טיעפע פרײַנדשאפט,
וועלכע וואקסען, ווערטען
גרעסער אלץ און מעהר,
אונזערע מתעטקים,
בעל-טוּבָהִים, וועלכע
באָדָען אונזו אין שפֿע,
ニסען פרײַיד אַקוֹאָל,
אונזערע רבנִים,
אונזערע דִינִים,
שולען, תלמוד-תורהִים,
הקדשׂן ... אַפְלָל,
אונזער טיעפע עהדע,
אונזער הייסע לעבען
צָו דָעַם נָאָמָעַן, וועלכען
שׂוֹיֵן דָרְיִי טְוִיזָעֵנד יָאָרֶך

טראנען מיר און טראגען
וואי דעם בעטטען אויזר.
לאזען ניט אפילו
פאלאען אויף א האר,

היטען זיך און סטארען.
קיינער זאל ניט קענען
אונזער ריינעם נאמען
מאכען צו געשעפט ...
אייך בעטראכט דאם אלעם,
נעهم דעם גראבען מהווער,
עפען אויף דאם לאנגע
צעטעל פון „על-חטא“, —

און ... אָך, זאנט מיר, ברידער,
ניט מיר צו פארשטעהן —
וואנדערליך זאכען
זעה אייך אויף דער וועלט ...
וואם איז דאם געווארען
מייטן לאנגען צעטעל?
גוואלד, צו קויז, לרבותים
גוואלד, עם פעהלט! עם פעהלט!!!...

מיין סופה.

מיין ליעבע, שעהנע, מהיערע,
מיין הארציגע נשמה,
אט וועל איך דיר באָלד איזס-סטראַיען
א סופה א נחמה.

קיין אינסטראֹומענטען דארפ איך ניט —
א האק, א זעג, א האמער;
פער דרום-שיקעם, א פאָר צוועקעלעַך.
און אויך די מהיר פון קאמער.

א טיש-ברעט און א לאקשען-ברעט,
דערכו נאָך א פאָר לאָדען,
און אויב עם בליבט א לעכעל וואָג,
אייז אויך גאר ניט קיין שאָדען.

אבי עם זאל דער דאָך אויף אונז
מייט גריינט בעדיעקט נור וווערטן.
און שיינען זאל אונז דורבן סכח
דער הימעל מיט די שטערען.

אָנוּ לְעֹבֵר אַיז דָּאָךְ נַאֲרִישְׁקִיט –
וְאֶל זַיִן אַי דָּא אַי דָּאָרְטַ...
אַין הַאֲרַצְׁעַן אַיז דָּאָךְ נַרְעַסְעַרְעַן.
אָנוּ, עַטְ; מַעַן לְעֹבֵט דָּאָךְ פָּאָרְטַ!...

אין סוףה.

זוי מיר געבענטשט, מײַן זומע רוּה,
מײַן גריין און שטיל געצעלט!
דָּאָם אַיִינְצִיג ווַיְגַעַלְעַ וּוֹאָגֶ בְּפִיהָל,
אוֹ ווַיְרָקְלֵךְ אַיִּף דָּעַר וּוּלְט

אָזֶה דָּא אַבְּלִיהֻנְדָּע נָאָטוֹר
מִיטֶּ פְּרִישָׁע דַּוְפְּט אָןֶן זָאָפָּט;
מִיטֶּ לִכְתִּיקִיט, מִיטֶּ וּוְאַרְיְמִיקִיט,
מִיטֶּ לוֹפְּט אָןֶן פְּרִיד, אָןֶן קְרָאָפָּט...

אַמְּלָאָהָאָזְגַעַלְעַ, אַפְּנָק
פָּנוֹן גַּעֲטְלִיךְ רִיְנָעָם פְּלָאָם,
אַגְּאָוּעָנְדָשְׁטָעָרְעַן ווַיְנַקְטַּצְוַיְמִיר
פָּנוֹן בְּלָאָהָעַן הַיְמָעָלִים.

עַם ווַיְנַקְטַּ, עַם בְּלִיצְטַ, עַם צִיהָת צַוְיִיר
אַפְּאָדָעָם גַּאֲלָדְשִׁין.
בְּעוּוּבָטַ, בְּעַשְׁפִינַטַּ מִין עַלְעַנְדַ הָאָרֶץ
אָןֶ שְׁלַעְפָעָרַטַ שְׁטִילַ מַיְקַ אַיְן...

עם ווינקט, און בליצט, און שעפטשעט: – לאנג
און פינסטער איז די נאכט.

פון זומפען היילען ציהט זיך פרי
אידר שווארצע, בייעז מאכט.

דען אלטער בישות האט צושפרייט
די פליינגען... ער פערשמיידט,
פערקלעטן דין ברומט אין חלומ-קיט,
ער וועהט מיט גיפט, ער שיט

מיט פחד-שטיב איז אלץ ארום,
מיט אונמאכט, אונסט אין פיין...
אין איך קלין, ארעם שטערענדעל,
אין פונק פון יענער שיין,

וואם גיט דער וועלט פון אייביג-אן
אידר געהרונג און אידר פראכט,
איך הער ניט איז אונגענבליך
וץ פיהלען יעדער נאכט,

ווי אונגעזאפט מיט יונגענד-קראפט,
מיט קראפט, מיט פלאם, מיט גלאן
אין גאלד-געשטראיקטען קעניג-קליד
אין העלען פורטנור-קראנץ.

שטעט-אײַף דער מאָג, דער יונגעֶר מאָג,
דער ליעבעֶר שטראַהַלעַן-העלַד,
געבענטשטער בכּוֹר פֿוֹן דער נאַטּוֹר
און שפֿיעַגְּעַל פֿוֹן דער וועלַט . . .

איך קעַן די נאַכְט, – זִי האַט שׂוֹן פֿיעַל
נְשֵׁמָה לְעֵךְ דְּעֵרְשְׁטִיקְטַּה;
איך ווֹיס אַין ווֹאמֶר אַיהֲרָ מְאַכְט בְּעַשְׁטַעַת
אַיהֲרָ שְׁוֹאַרְצְעַר בָּחַ לְיעַנְטַ.

און איך, קלִין, אַרְעַם שְׁטַעַרְעַנְדָּעַל,
איך זאג דיר: גְּלוֹיב אַזְנַן הַאָפַ –
עם געהַט אַמאָג, פֿוֹן לִיבַט
און לעַבְעַן אַהֲן אַסּוֹפַ.

פֿוֹן זַיְן גַּנְדְּעַדְן-זְוַאַרְעַמְקִיטַּה,
מְחַיְּה-דִינְגַּע שַׁיְן
וּוְעַט וּוְעַרְעַן יְעַדְעַן מְעַנְשַׁעַן לְיעַבַּר,
און לִיעַב אַזְנַן טִיעַר זַיְן

די ווֹאַרְהִיַּט אַזְנַן גַּעֲרַבְטִיגְקִיטַּה
אוֹזַי ווִי לִופְט אַזְנַן בְּרוֹזִיטַּה,
איַין פָּאַטְעַרְדְּהַיּוֹן פָּאַר אלְעַמְעַן
וּוְעַט וּוְעַרְעַן אוֹיפְגַּעַבְזִיטַּה;

מיט פאלמען-צווינען, פריעדער-סכה
געדעקט – אין געם, אין ווועג;
אין פאטער-הוזי, אין וועלט-געצעלט
פונ ליעבען, פרײַד און גליק...

דאָם פרײַש בענינען-וואַינדטעלע –
עם עטעט שׂוין, עם ווועחת...
דער טאג, דער טאג, דער גרויסער טאג –
ער געהט, ער געהט, ער געהט!...

אין סובה.

(חלום-ביברער).

I.

מיר דריימעלט זיך... מיר חלזומט זיך
א קיהלע, נאר א ליבטינגע
און שטילע סובות-נאכט
מייט שטערנדליך, צוושאטגען
וואי פײַז-געשל'יפטער דימענטען,
און בלזיען הימעל-פראכט.

די שטערנדליך די גאלדענע,
די קלארהיע, פרומע אויגעליך,
וואם זענען אייביג וואָה,
זוי צאנקען און זוי שימערען,
זוי פינקלען און זוי ווינקען מיר
און שיינען דורךן סכח.

עם בלאות א מלדעם ווינטעלע,
אנ'אטעם א בעלעבענדער,
פון וויטען, פרייען פעלד:
עם פאכט-ארום א שטיל גערזיש
פוּ דונקעלע, מאטע נאכט-שטיימען
טײַן גריין-בעדעקט געצעלט...
מיר דריימעלט זיך... מיר חלומט זיך:
עם ציהט זיך און לאסטעט זיך
צ'וּ מיר דער פרייער ווינד
און זומט און זונגעט א ליעדעעלע:
— די נאכט איז קייל, די נאכט איז שטיל,
שלאט, רוזהיג שלאף, טײַן קינד!
שלאף רוזהיג, ארימ, עלענד קינד!
דיין ווועגעל פלייסיג ווועגענדיג,
צודקאפענעם שטעהת ביִי דיר
דאם ליעבע קלאהרדזויים ציעגעעלע...
שלאף רוזהיג, ארימ, עלענד קינד! —
די לאדען מיט דער טהיר,

דאָם זאלְץ-ברעטעל, די לאַק՛שען-ברעטע,
די לאָפֶעטע, די קאַטְשָׁעלְקָע.

די מּוֹלְטָעֵר אָנוֹן הַבְּלִל,

דָּעֵר גָּאנְצָעֵר סָאמָע יְוִידִישָׁעָר.

מַאֲסִיוּעָר, בָּעָלְ-הַבּוֹתִישָׁעָר

אָנוֹן פִּינְגָּרְעָר מַאֲטָעְרִיאָל,

פָּונְזָוּלְבָּעָן עַמְּ אַיְזָן-עַבְּזָוִיט

אַיְזָן אַלְטָעָן סְטִיל, אַיְזָן נְלוֹתְ-סְטִיל

דִּין גְּרִין בָּעַדְעָקָט גַּעַצְעָלָט –

נִיטָּא קִיּוֹן בְּנִין לִיְּטִישָׁעָר.

נִיטָּא קִיּוֹן פָּעַסְטוֹנָג זִיכְרָעָר

אָנוֹן שְׂתָאָרְקָעָר אַיְזָף דָּעֵר וּוּלְטָ:

בְּאַמְּתָה עַירְ-מְקָבְנָזָת

מִיטָּז וּוְעַנד פָּונְזָוּלְבָּעָן שְׂטָאָל אָנוֹן מִידְמָעָל-שְׁטִיוֹן.

אָפָּעָלוֹ, אָצִיטָאָדָעָל;

עַם פָּאָלָעָן שְׁלַעַסְעָר, מְזִיעָרָעָן.

עַם וּוְעַרְעָן חַרְזָב פָּאָלָאָצָעָן.

פָּונְזָוּלְבָּעָן וּוְעַרְטָא אַתְּל –

אָזֶן זַיְהָ, דַי סָופֶה... חָאַדְחָאַדְחָא!...
אַיְהָ טָהָר אַבְלָאוּ - אִין אַזְוֵינְגְּבָלִיק -
שְׁזַיְן, דַוְכְטַ זַיְהָ, פָאַלְעַן גְּרִיטַ
זַי בְּזִינְגַט זַיְהָ, וּוֹעֲנַט זַיְהָ, טְרִיבְסְעַלְטַ זַיְהָ...
אַט קְרָאַכְטַ זַיְהָ, אַט צְוַשְׁיַט זַיְהָ...
אָזֶן זַעַהַסְטָן? - זַי שְׁטַעַהַט, זַי שְׁטַעַהַט!...

טָא שְׁלָאַת-זְשַׁעַר זִים אָזֶן אַיְמָגָעַשְׁטָעַרְטַ,
בְּעַדְעַקְטַ מִיטַ גְּרִינְסַ מִיטַ זְאַפְטִינְגַעַן,
נִיטַ רִיחַרְ זַיְהָ אַזְיַיפַ אַהַאַר,
וּוְ דִינְגַע אַמְתַ-גְּלִיכְבָעַ
אָזֶן פְּרִוְמַע עַלְטָעַר-עַלְטָעַרְעַן
בְּמֻעַט צְוַויַי טְזִוְעַנְד יְאַהַר!...
...

עַם צִירַהַט זַיְהָ אָזֶן עַם לְאַסְטְשַׁעַט זַיְהָ,
עַם בְּלָאָזֶן אָזֶן זִינְגַט דָאָם וּוֹינְטַעַלְעַ:
“שְׁלָאָפַ... חָאַדְחָאַדְחָא... מִין הַעַלְדַ!”.
עַם בְּלָאָזֶן זָוְמַט, עַם זִינְגַט אָזֶן פִּיְפְטַ
אָזֶן וּוֹעֲרַט פֻּרְשְׁוֹאַגְנְדַעַן לְאַבְעַנְדִיגַ
אָזֶן וּוֹיִטְעַן פְּרִיעַן פַּעַלְד...
...

II.

מיר דרימעלט זיך... מיר חלזט זיך;
 אין פייבטען נעהבעל אינגעעהילת,
 אין סופה קומט ארין,
 דעם לולב ציערליך האלטענדיג,
 דער אלטער שמש אונזערעד,
 א מלדע, וויבע שיין,

א שיין פון בענש-ליך ניטט זיך אוים,
 בעדעתט מיט בליבען זילבער-גלאנץ
 דעם אתרזג אין זיין האנד —
 דעם אויבם דעם לייעבען, היילגען
 פון גריינעם וואלד, פון וויבטען וואלד
 אין אונזער הייליג לאנד,

— בענש אתרזג — זאנט דער אלטיטשקר —
 זמן שמחתנו, זההנענץ,
 ערפיל דאם אלט געהאט...
 איך הער זיך אין זיין שטימע אין,
 איך קווק זיך אין אין פנים איהם —
 וואם איז דאם, לייעבער נאט ? !

ער בזונט דעם רוקען אויס,
הזיבט-איזיף דעם אלטען גרויען קאָפּ
און וווערט פערענדערט נאר,
ווערט הזיך און שטאלין, וווערט יונגע און פריש,
דאָם סיוע בערדעל – טונקעלער,
דעָר שטערען גלאַט און קלָהָר;

די איזנען גליהען בליצענדיג
מייט ווילען-קראָפט, מייט צארען-פלָאם;
ער אַמְּהָעֵמֶת טִיעָף אָזְן שׁוּעוּר . . .
אַיְךְ קוֹק זַיְה אַיְן אַיְן פְּנִים אַיְרָהּ,
אַיְךְ הָעָר זַיְה אַיְן זַיְן שְׂטִימָע אַיְן . . .
אַיְךְ קוֹק זַיְה אַיְן אַיְן הָעָר ;
— מייט הָזִיכָּע בָּעָרָג, מייט שׁוֹאָרְצָע בָּעָרָג,
מייט ווּלְדָעָר טִיעָפּ, פִּינְסְטָעָרָע
פָּעָרְצְׂיָמָט פָּוָן אַיְךְ, פָּעָרְשְׂטָעָלָט,
אַיְזָיףּ יְעַנְעָר זַיְיט סְמְבָטוֹן לִיעַנְטּ
צּוֹשְׁפְּרִיּוֹט, צּעְוֹוִיקָעָלָט בְּרִיּוֹט אָזְן פְּרִיּ
אַגְּנָנְצָע גְּרוֹזְסָע וּלְעָלָט;

א גרויסע וועלט, א מענטשען וועלט,
מיט מיה, מיט זרג, מיט אריםקייט,
מיט היינגר נויטה און קעלט –
און דאך א וועלט א גליקבע,
א גליקבע, א ליכטיגע,
אנאייביג-יונגנו וועלט.

פון תפיסות פון פערניבטטען,
פון קיטען פון צובראבגען
פער'שלאנט דעם לעצטען קלאנג
די שורה פון דעם גראמעטען גליק –
דאם לעבענ-לייד, דאם פרידען-לייד,
דער פריהויטס לוייב געוואנג,
סמבטיין קאכט, סמבטיין ברענט,
מיט ניפט און פיער אטההעט ער
און לאזט ניט צו צום ברעה;
צינגלהטע שטיינער, איינגעטונקט
איי פעה און שוועבעל, שיטען זיך
וואי האגעל, אהן אניעק.

אַיָּהֶר, שׁוֹאָבָע, אַיָּהֶר, דָּעֵרְשָׁלָאֲגָעָנָע,
אַיָּהֶר נִידְעָרִינְגָּע «קְנַעַכְתָּ בֵּי קְנַעַכְתָּ»,
אַיָּהֶר שְׁטָעָהֶת, דָּעָרוּעָנֶת זַיְךְ נִיט
אַרְיָהֶר זַיְךְ טָהָאָן פָּוּן אַלְטָעָן אַרְטָה,
דָּעַם גְּרָעָנִיךְ־שְׁטוּרִיךְ אַרְיָבְרָעְגָּעָהָן
אָפְּיָלוּ אַזְּיָף אַמְּרִיטָה:

אָזְּן זַיְ — זַיְ פָּאָלָעָן הַונְּדָעָרְטָדוּיָּוִיָּוִי,
בְּעַנְּסָעָן זַיְ מִטְּהִימָּעָן בְּלָוָט
אָזְּן גְּעוּהָעָן, גְּעוּהָעָן דָּאָה
אָזְּן רִימָעָן פָּוּנָמָּהָאָלָהָ אַרְאָב
דֵּי גְּרוֹזְמָעָן קִיְּטָה, דֵּי שְׁוּוּעָרָעָן קִיְּטָה,
דָּעַם אַלְטָעָן שְׁקָלָאֲפָעָן־יאָה.

אָזְּן, אָזְּן דָּעָרוּוּיָּטָעָן שְׁאַלְעַנְדָּיָּה,
פָּוּן שְׁלָעָמָעָרָפָן צּוּבָרָאֲבָעָנָע
פָּעָרְשָׁלָאֲנָטָה דָּעַם לְעַצְמָעָן קְלָאָנָג
דֵּי שְׁוֹרָהָפָן דָּעַם גְּרָעָמָטָעָן גָּלִיק,
דָּאָמָ פְּרִיְּהִיטְ-לִיעָד, דָּאָמָ פְּרִיְּדָעְן-לִיעָד.
דָּעָרָ זִיסָּעָרָ לְזִיבְ-גְּנוּזָאָנָג! . . .

III.

מיר דרייטעלט זיך... מיר חלומט זיך:
 עם ליענט און הערשת אויף בארג און טהאל
 א טיעפע, בלינדע נאכט
 און ווינדען ריזען. ברעבענדיג
 די צוויינגען אינ'ם אלטען וואלד
 מיט צארען און מיט מאכט.

און דער סמברטיזן קאכט און ברענט
 און קולות קלינגען, ניסען זיך
 צום פלאמענדיגען פלום
 פון בארג און טהאל, פון וואלד און פעלד
 " – א גרום אייך, רזיטע יודעלעך!
 א הייסער, טיעפער גרום.

מיר, קראנקע, מיר, דערשלאגגענע.
 מיר, נידעריגע "קנעבט בי" קנעבט",
 דערוויטעלט פון אייך,
 מיר, וועמען פון די יונגע טעג
 דערצעהלהט מען באבע-מעשָׂהָם נאר
 פון יונעם וויתען טיך,

וואם ברענט און קאכט, צוניגסענדינג
אויף איינער ברעג דעם זודינגען
און פלאמענדיגען פלט,
מיר שיקען פון דער פינסטערניש
א גערום איזיך רזיטע יודעלעה,
א טיעפען, הייסען גרום! ...

אייהר, כחوت, רײַנע, הייליגע.
וואם הערשען און דער אייביגקייט,
פעריאנט די נאכט, בעועהט
דאם עלענד הארץ מיט שטראבען-קריאפט
צום העלען טאג, צום גרויסען טאג
פון פרײַהייט גליק און פרײַד! ...

די לאק יש ענברעט.

(א סוכות מעשה'לע).

יום-פפור, דאנקען גאט, אוועק;
דערלעבט, געטרייע פרידער,
אוים ווינען, זיפצען גאנצע טעג —
מען זיצט אין סופה וויעדר;

מען זיצט בעדעקט מיט גראנעם סכּה
און רוחע און אין פרידען ...
דער לולב שיינט, דער אתרוג שמעקט —
אריח פון גנדען! ...

מען לעפט, מען פרעהט זיך, מען קוועלט-אן
וואי קינדרער אין די וויעגען ...
אי, אי, ווי גוט איז מצות מהאן —
בפרט מיט פערגעניעגען

עם קומען אבערד-פאר אמאָל
דערבי איזוינע זאכען,
וואס ממיש, ביזאג איזה, גראום און קלײַז
אהן פחות בליבען פון לאכען,

פערוואָרַף דעַם קאָפֶ אָן קִיְּקָעֵל זִיךְ
אָן האַלְט זִיךְ בֵּי די זַיְתָעָן!...
די מעָשָׂה אַיז גַּעֲוָעַן בֵּי אָנוֹ
איַן שְׁמוּנָעָוָקָע פָּאַרְצִיְּטָעַן.

איַהֲרַ מְעַגֵּט עַם הַעֲרָעָן: מְשַׁהַדְבָּעָר,
אַבְּעַלְהַבִּית אַין שְׁטַעַדְטַיל,
הַאֲטַ פְּלִיְּסִינְגַּ צַו דַּעַר סֻפָּה זִיךְ
גַּעֲנוּמָעַן; וּוֹאו אַבְּרַעְטַיל,

אַטְהַיְּר, אַלְאָדָעַן – אַלְעַז גַּעַשְׁלַעַפְט
צָוֵם בְּנֵין, אַלְעַז גַּעֲנוּמָעַן;
די מַיְלְטַעַר מִיט דַּעַר לְאַקְשַׁעַנְבָּרָעַט
איַז אוּיךְ צְוָנוֹין גַּעַקְוָמָעַן;

אַלְעַז פִּין אָן רִיבְטִינְג צְוָנוּפָאַסְט, –
די לְאַקְשַׁעַנְבָּרָעַט בְּעוֹזְנְדָעַר:
אַגְּנַצְעַ לְאַקְפָּעַטְעַלְט מִיט אַיְהָר...
אַסְוָפָה נָאָר אַוְאַנְדָעַר!

איַהֲיַךְ, איַבְּרִיאַט, איַגְּרוּם, חַאְטָשׁ טָאנַץ
חַאְטָשׁ דָּאוּעַן מִיט אַמְּנִין;
פָּאָר בְּרָאַדְסִין אָן פָּאָר גַּינְצְבּוֹרְגָּעַן
אַנְיַיְסְגַּעַטְאַקְטָעַר בְּנֵין.

און דאנקען גאט, דערלעבט די צייט –
מאייז פון של געקומען
און צו די יומ-טוביינגע פיש
מייט חשק זיך גענומען.

– אָי, הטעט מיט חרײַן! אָזְקַז אַג אַיַּה, געהמט
די ביטערסטע טרייפֿנַיאקעם,
וּאַם עַמְּעָן חֹזֶר אוֹפִּין פָּוד
און קוויקען זיך מיט רַאֲקָעָם

און ווילען ניט (אַמְּבָה זַיְּה)
אוֹאַרט פָּון יְדֻעָן הָעָרָעָן.
געהמט זאנט זַיְּה: "פִּישׁ מיט חרײַן" – אַיז רַעַכְת
חַאֲטָשׁ דֵי פְּפָרָה וּוּדְרָעָן!"...

אוֹזְיַּה האט אַונְזָעָר מְשַׁהַדְבָּעָר
גַּעֲדַרְשַׁנְטְּזַיְּקָה בְּנָעִימָות
און נַאֲךְ דֵי לְאַקְשָׁעָן בְּרִיאַת אַונְ פִּין
גענומען זיך צום צימעם.

נאָר דָא, אַין מִיטַּעַנְדְּרִינְעַן... גַּוְאָלְדַּן,
וּאַם אַיז דָאָם? גַּאֲטַדְוּ לְיעַבְעָר!
די סַוְּפָה טַרְעַמְטַשְׁעַט, הוֹדַעַת זיך
און צִיטָעַרְתּוּ פָוּן פִּיעַבְעָר...

๙๙

עם טהוֹט אַ קְרָעֵץ, אַ קְנָאָק אָוָן... טְרוֹרָאָךְ!
אוּס סְוֶפה!... וְוָאָונְדָעֶר, כְּלָעֶבֶן,
וְוָאָס נִיט דְּעַרְדָּגָעַט... יָא, אֲרוֹס
נָאָר טְאָקָע מִיטָּן לְעֶבֶן:

בַּי מִשְׁהַדְּבָרֶן אַיז אַהֲנָד
צְוֶבָּרָאָכָעָן, בַּי נְחַמְּהָן
אַפּוֹם, בַּי רְבָקָהְלָעַן פֻּרְקָלְעָמַט
דָּאָם בַּיְכָעַל... וּוְהַ דָּעַר מַאְמָעַן!

בַּי יַאֲסָעָלָעַן צְוָהָאָקָט אַלְיפָּן,
בַּי נְחַמְּנָקָעָן צְוָרִיםְעָן
אַבָּאָק, אָוָן חֹזֶן דָּעַם נָאָךְ דִּי צְוָנָג
אַהֲלָבָע אַבְגָּעָבִיםְעָן.

פָּנָן צִיְּהָן אָוָן נְעוֹזָר רְעַדְתָּ מַעַן נִיט...
אַיְהָר פְּרָעָמָט: וְוָאָס אַיז דִּי סְבָה?
וּוְעָר הָאָט דָּאָם אַלְזָן דָּא אַנְגָּעָמָכָט?
אַחֲזָר, מִינָּעָ לְעֶבֶן!

דָּעַם שְׁכָנָס חַזָּר אַיז פָּאָרְבָּי
גַּעַנְגַּנְגָּעָן פּוֹנְסָם שְׁפָאָצִיר
אָוָן בַּי דָּעַר סְוֶפה אַבְגָּעָשְׁטָעָלַט
אַקְרָאָץ זִיךְ טְהָוָן... נָו, קְרָאָצָט עָר

פָּאַמְעָלִיקָה, וּוֹאַלְטָ קִיןָ אַוְמְגָלִיקָ זַיְן...
אַיְזָ נַיְן, סַאיַזָּ אֵיַהַםָּ נִיתָ נִיחָה,
מִיטָּ אַלְעָ פְּחוֹתָ אַנְגַּעַשְׁפָּאָרֶטָּ
וּוִיָּ מִיטָּ אַמִּיןָ רַצְיחָה,

אוֹןָ דּוֹקָאָ אָןָ דּוֹרָ לְאַקְשָׁעַנְבָּרָעַטָּ!...
אַתְּלָ פָּוּןָ אַלְעָ גַּעֲוָאָרָעָן...
נוֹ, הַיְינָתָ דָעַםָּ מְנַהָּגָ וּוֹיְסָטָ אַיְהָרָ דָאָךָ
פָּוּןָ יַעַנָּעָ אַלְטָעָ יַאַהְדָּעָן:

גַּעַטְרַיאָפָעָןָ וּוֹאָםָ נִתָּ אַיְזָ אַיְזָ שְׂטָאָדָטָ —
אַיְזָ גַּעַתָּמָעָןָ צְרוּםָ קַוְאָרְטָאַלְנָעָ.
מַעַ בְּעַטָּ אֵיַהָםָ עַרָּ זָאָלָ מַשְׁפְּטָןָ,
וּוִיָּ סְדָעָדָטָ זַיְקָ, גַּאנָץָ פַּאַרְמָאַלְנָעָ.

אַיְזָ שָׁוֵלָ אַפְּיָלוּ הַאָטָמָעָןָ שְׁוִיןָ
גַּעַרְיעַשְׁעַטָּ: סְדָאָרָףָ דּוֹרָ שְׁבָןָ
פָּאָרָ אַלְעָ בְּעַצְאָהָלָעָןָ, — הַעֲרָסָטָ, וּוִיָּ דָעָןָ?
זַיְןָ חֹזֶרֶתָ אָטָמָ צַוְּבָרָאָכָעָןָ!

נַאֲרָ דּוֹרָ קַוְאָרְטָאַלְנָעָןָ אַיְזָ גַּעֲוָעָןָ
אַחֲכָםָ עַתִּיקָ: « — אַמְתָהָ.
הַאָטָמָעָןָ עַרָּ גַּעַזְגָּטָ, אַחֲזִיקָ, יַאָ;
דיּ שָׁוֹלֵדָ אַיְזָ אַבְּעָרָ וּוּעָמָעָ?

דעם חוירט? נײַן: אָגראָבע זאָך
יאָ, אָבָעָר ווַיְתָעַר — גָּאָר נִיטָּה:
עַם בַּיִסְטָ אַיִּהָם, נַעֲבֵיהָ, קְרָאָצָט עַר זִיךְּ;
וּאוֹ שְׁטוּחָת עַם, אוֹ מַעַן טָאָר נִיטָּה?

נִין, שְׁוָלְדִּינְג אַיְזָדִי לְאַקְשַׁעַנְבָּרָעַטָּה:
נַאֲךְ זְוָאָס אַיְזָדִי נַעֲפָלָעָן?
בָּזְוִיִּים, אַרְיָף אַפְּרָעַמְדָע קַעַשְׁעַנְעָן
אַיְזָ יַעֲדָרָעָר אַבָּעָן.

גָּאָר אַיִּהָר בַּעֲקָלְעָרטָה דִּי זַאֲךְ אַלְיָין
גָּאנֶץ רֹוֵיג אָונְגַעַדְוָלְדִּינְג —,
אַיְאָ? דָעַר חֹוֵיד אַיְזָ גַעֲרָכְטָה,
דִּי לְאַקְשַׁעַנְבָּרָעַט אַיְזָ שְׁוָלְדִּינְג!

הוֹשָׁעַנוֹת.

„אני وهو חושעה נא.“

א ליעבער גאנט איז דא בי אונז —
הוֹשָׁעַנוֹדְרֶבֶה איז גִּעְקּוּמָן ! ...
א גְּרוּם דֵּיר, אַלְטָעַם פָּאַטְעָרְלָאָנד,
מִיטּ דִּינָעּ פְּרוֹזָת, צוֹוִיגָּעּן, בְּלוּמָעּ !
א גְּרוּם אַיִּיךְ, פֻּלְדָּעָר, נַאֲרְטָעַנְמּ, לוּפְטּ
אוֹן שִׁין אַוּן וּאוֹרְמְקִיּוֹת ! אַ זִּיסְעּוֹן,
א ליעבען גְּרוּם אַיִּיךְ, בָּאָרְגּ אַוּן טְהָאָל,
וּאוֹ וּוּלְדָעָר רְוִיְשָׁעּוֹן, טִיבְעַן פְּלִיסְעּוֹן.
וּאוֹ לִיעְדָּעָר קְלִינְגָּעּוֹן וּוֹי אַ קְוָאָל,
אוֹן קוֹוָלָעּן קְלִינְגָּעּוֹן וּוֹי דִּי לִיעְדָּעָר ! ...
וּוֹי זִים אַיז אַוּנוֹ דִּין לוּפְטּ אַוּן לִיכְטּ
חָאַטְשּׁ פָּוּן דָּעַרְוּיְתָעּ פִּיהְלָעּ וּוּיְדָעּ
איִין טְרַאְפָעּן חָאַטְשּׁ פָּוּן אַלְטָעַם גְּלִיכְ
זָאָל הַיְנָטּ דָּעַרְפְּרִישָׁעּ אַונְזָעּ גְּנוּמָעּ ...
א גְּרוּם דֵּיר, אַלְטָעַם פָּאַטְעָרְלָאָנד,
מִיטּ דִּינָעּ פְּרוֹזָת, צוֹוִיגָּעּן, בְּלוּמָעּ ! ...

* * *

מען האט אין שוחל' בעל אויסנצעקעררט
 און אויסנעראמט אין אלע עקען.
 אויפֿ ניקּ פֿערוואשען ווי ניט איז
 פֿון בלוט און מאָרֶךְ די שׂווארצע פֿלעKEN,
 פֿערשטאפט די לעבער אין די ווענד,
 אַריינגעשטעלט אַדרײַפֿיעַר שׂויבען.
 פֿערדיכט די שׂטענדערם מיט די בִּינְק —
 און זאל זיך פֿרעהן נאט פֿון אויבען ! ...
 הַשׁענָאַרְבָּה אַיז בַּי אָנוֹן !
 און וויפֿיעַל יְדִישַׁע נְשָׂמֹת,
 אַזְוֵי פֿיעַל לִיעְגַּט "הַשׁעֲנוֹת" דָא
 צוֹשְׁפְּרִים, צֻウְוָאַרְפָּעַן. אַרְחַמְנֹות
 צו קִיקְעַן ! — נְעַבְתָּן זְעַנְעַן זַי
 גַּעֲוָעַן אַי פֿרִיש אַי פֿיְכַט, בַּיִּים רַיְגַּעַם
 אַזְן פֿרִיעַן טַיְבָעַלְעַ גַּעַלְעַבְט,
 גַּעַוְוָאַקְסָעַן אַזְן גַּעַבְלִיחַט אַיְנָאַיְנָעַם,
 אַזְן אַיצְט . . .

* * *

דער עולם אַיז אוועק.

דער 'שמיש האט די טהיר פערשלאסען;
 א שטומער, טויטער דונקעל ליינט
 אין יעדען ווינקעל אויסגעגאטען.
 און אין דעם טויטען דונקעל די
 איז אבעגעפלדעת פונס ווינקעל
 און ביזן קבר אונזער ווועלט
 ווי אין א רײַנען, העלען שפיעגעל:
 פון אונזער אלטען, ליעבען בוים
 ווי מיט א מעסער אבעגעשניטען,
 צושפרײַט, צעוווארפען, מיט די פִּס
 אין שטזיב, אין בלאטע אײַנגעטראטען...
 איינט נאר — די טהיר איז אפען! ... געהט
 און זוכט, געפינט דעם בוים דעם אלטען..
 די טהיר איז אפען, — חוויבט זיך אויף
 אין געהט... מען ווועט אײַך ניט פערהאלטען...

* * *

*

חשענאנדרבה איז בי אונז.

דער הימעל שפאלט זיך... יודען קווקען
 און ווארטען... אין די אויגען ברענט,
 עם שטעבט איז קארק, עם ברעכט דער רוקען...

אָחֶה, שְׁטוֹרָאַף מִיַּּךְ נִיטָּה, דּוּ, נְרוּיסָעָר גָּאתָה!
אוֹדָאָה, כְּהָאָב צַו דֵּיד קִין טְעַנָּת,
נָאָר פָּאָרְט ... אַפָּאָלְק, אַגְּנָצָעָם פָּאָלְק
פָּוּן — אֲפָגָעָשָׂלָגָעָנָעָה הוֹשָׁעָנוֹת!!!!!!...

דער הימעל שפאלט זיך.

(א הושענאי-רביה ליערעל.)

וּי טרויעידיג, פינסטער און קאלט איז די נאכט!
דער הימעל מיט וואלקען בעצייגען:
איין איינציגיגען שטערען, איין איינציגיגען פונק.
זיך איך אין דער הויך מיט די אויגען.

געדיכט זענען אבער די וואלקען און שווארץ –
זוי האבען די שטערען בעהאלטען...
– נא, נארעלע, נא, וואס-זשע קעהרטט עם דיך אן?
היינט מוז דאך דער הימעל זיך שפאלטען...

יא, يا, טאקוּ אמת – היינט איז דאך די נאכט,
ווען יעדער קען אויפגערכט ווערען:
דער קרוםער קען אנהייבען וויעדר צו געהן,
דער בלינדר ער צו זעהן, דער טויבער ער הערען;

די וויסטע עקרה – א מוטער צו זיין
און וויעדר א וויב – די ענונה,
דער שטומער קען ווערען א מניד אין שטאדט;
דער בעטלער בעקמען בפבזד חוינה;

דער גרענטער לא-יזלַח קען ווערען אַנְגִּיר,
דער גרענטער שלִם-מוֹל – אַפְּרִיאַז,
אנַאיְזָעַל, אַפְּעַרְד – בָּעַלְיִדְעָה אֵין שְׁטָאַדְט,

אַדְּן – דער גרענטער עַמְּדָאָרִיךְ;
אַשְׁוֹמְטָעַר קען ווערען אַמְּזִיכְיָאָלָאָזֶר –
אַנְחַת צַו הָעָרָעַן, אַחֲיוֹת צַו קוּקָעַן!
אַוְיִינְשֻׁעְנְקָעַר אַנְהַיְבָעַן קוּעַטְשָׁעַן קְרִיטִיק,
אַנְאַלְפְּ-בִּירְ-יְנְגָעַל – רָאַמְּאַנְעַן צַו דְּרוּקָעַן.

אַזְקָעַן קען ווערען אַי יְנַגְּגַע אַי גְּזַוְונַד
אוֹן אַנְהַיְבָעַן וַיַּעֲדַעַר דָּאָם רַעַדְעַל צַו פִּיהָרָעַן,
אַזְשְׁלַדְחִיף קען ווערען אַנְאַרְטָעַן – אַפְּרָאַכְט; –
אַזְהַקְדִּיש – אַפְּאַלְאַץ מִיט פַּעַנְסְטָעַר אוֹן טְהִירָעַן...

אַשְׁמַאלְצְ-גָּרוֹב בַּי יַעֲדַעַן מַלְמַד אַזְשָׁטוֹב,
אוֹן וּוֹאָרָן אַקְלוֹז – אַגְּדָעַן ...
אַפְּלָל: עַמְּ קען ווערען אַגְּלִיקְלִיבָע וּוּלְעַט
מִיט חַכְמָה, מִיט גְּבוֹרָה, מִיט פְּרִינְדְּשָׁאָפְט אוֹן פְּרִידָעַן!...

– טָא זַאנְטְ-זַשְׁעַ מִיר, יַודְעַן! פָּאָר וּוָאָסְ-זַשְׁעַ הָאָט אַיְהָר
בַּיּוֹ אַיְצָט אֹזָא פִּינְסְטָעַרְעַן פְּנִים –
אַבְּזָנִים – וּוֹי זַאמְד אַוְיָף דַּעַם בְּרַעַג פּוֹנִים יִם,
וּוֹי שְׁטָעַרְעַן אֵין הִימָּעַל – קְבָּצָנִים?

קְבָצִנִים, דַלְפָנִים מֵיט צְרוֹזֶת, מֵיט שְׁלָעֶג,
יְתּוֹמִים, עֲנוּנוֹת, אַלְמָנוֹת...
אֵיך קָוק אַוִיפָאַיִיךְ, יְוִדָעָן, אָוָן קָעָן דָאָם גָאָר נִטְמָן;
פֿערְשְׁטְעָהָעָן — אַוִיפָמִינָע נָאָמָנוֹת!

עַמְגָעָהָעָן, עַמְפְּלִיהָעָן אַיְאָהָר נָאָק אַיְאָהָר
אָוָן צְיוֹהָעָן אַלְעָז לְעַנְגָעָר דָעָם אַוְמָגְלִיכָה דָעָם אַלְטָעָן;
עַמְשְׁפָאָלָט זִיְךְ דָעָר מָזָח, עַמְשְׁפָאָלָט זִיְךְ דָאָם הָאָרָץ —
וְעַמְוּעָט זִיְךְ דָעָר הִימָעָל שְׂוִין שְׁפָאָלָטָעָן?!...

שְׁמַחַת תּוֹרָה.

„שְׁמַחַת תּוֹרָה — הַאֲפִיעִינָיו!
מִיטֵּן פּוֹם אַ קְלָאָפְעִינָיו,
מִיטֵּן צִוְנָג אַ קְנָאָקָעַלָע —
אוֹן אַיִן הַאֲרִיזָן... אַ מְפַחְלָעָן...
(אַנְאַלְטָ פְּאָלְקָס=לִיעָרָצָלָן)

פְּרֻעהַלְךָ אַוְן פְּרִישָׁ
זְעַצְתָּ זִיךְ צָוָם טִישָׁ.
מִאָכְטָ סְעוֹדָת-מֶלֶךָ,
קוּוִיקָטָ זִיךְ אַוְן טְרִינְקָטָ.
יְוַדְעַלְעָךָ, זִינְגָטָ
לְעַבְעִידָגָן, פְּרֻעהַלְעָךָ!
אַהֲן וּוְאָגָ אַוְן אַהֲן אַמָּאָם
אַ פּוֹם נָאָךְ אַ פּוֹם —
הַאָטָ נִיטָ קִין מָוָרָא.
קוּוִיקָטָ זִיךְ אַוְן טְרִינְקָטָ.
יְוַדְעַלְעָךָ, זִינְגָטָ
לְכָבוֹד הַתּוֹרָה!...

אָה, יְוִדִּישׁ שַׁמְחָה
 אָוֹן יְוִדִּישׁ לֵיעַדֶּר!
 זָאַנְט, זָאַגְט מִיר, אַיךְ בָּעַט אַיִּחָ.
 עַרְקָלָעַט דָּאַם מִיר, בְּרִידֶעֶר:
 פָּאָר וּוָאָם וּוּעָרֶט פָּוּן זַי אָזְזִי שְׁוּעָר?
 דָּאַם הָאָרֶץ וּוּעָרֶט פֻּעֲרָקְלָעָמֶט,
 דָּעַר קָאָפֶן וּוּעָרֶט גַּעֲבִינְגָּעַן
 אָוֹן אָפְטַן גָּאָר נִיט וּוּלְעַנְדִּיגַן
 טְרִיפְטַן פָּוּן דֵי אָוִינְגָּעַן
 אָהִיסְעַן, אָבִיטָעֶרֶן טְרָעָהָר?...
 פִּיעַל מָאָל הָאָט דָּאַם גְּלִיק אָוֹנוֹ
 זַיְן פְּנִים גַּעֲוַיְזָעַן
 דֵי זָוַן פָּוּן נְצַחְנוֹן
 גַּעֲשִׁינְט אָוֹן גַּעֲבְּלִיצְט;
 מִיר זַעַנְעַן גַּעֲוַיְזָעַן
 שְׁטָאָרָק וּזַי דֵי רַיְעָזָן -
 אָוֹן דָּאָה, בְּרִידֶעֶר, הָאָבָּעָן
 מִיר נָאָה בִּזְ אַיְצָט
 קַיְיַן אַיְינְצִינְגָּעַן יוֹם-טָבוֹב

וואם זאל ניט דערמאהנען
 אויף אונזערע אלטע,
 צורייסענע פאהנען,
 אויף אונזער צוּבראכענען שׁווערד;
 אויף יענק גבורים,
 וואם זענק געשטארבען,
 אויף יענק מזבחות,
 וואם ליינגען פערדאָרבען,
 צוּשטויסען, צוּשפרית אויף דער ערְד;
 קיין ליעד וואם זאל האבען
 צוּוֹי פרעהליבע ווערטער,
 צוּוֹי לבטיגע ווערטער,
 וואם זאל זיך אין זי
 ניט הערען קיין ביטערלעַ
 ביזער געלעכטער,
 פון שאנד און פון וועהטאג
 קיין ווילדים געשרי...
 * * *

גרויסער, ליעבער יומ-טוב, שמחת-תורה!
 הויך און לבטיג שיינט דיין העלער שטערען.
 פאר אזעלכען יומ-טוב, האטש פאר איינעם,
 איז כדאי צו פאמטען צעהן תעננים...

הנְּגָדָה־לִיעַדָּעַר.

I.

דָּעַר חַשְׁבּוֹן.

די אלטע הנְּגָדָה לִיעַנְטָ אַפְעָן. אַ בְּלָאַט
אַ גַּאנְצָע (אייך לִיעָן זַי גַּעֲרָעַן)...
אַ חַשְׁבּוֹן אַ קְלָאַרְעָר מִיטָּ דְּרוֹשָׁ אָוֹן מִיטָּ פְּשָׂת
פָּוֹן מְכֹות, וּוְאַם פְּרֻעהַ האָט נַעֲבֵיךְ גַּעֲהָאָט.
אי, מְפֹזָות! בְּעַהֲוִית זָאַל מַעַן וּוּעֲרָעַן!
דָּעַר חַשְׁבּוֹן בַּי רַבִּי עַקְיָבָא אַיוֹ קְלָאָר:
צְוּוּיִ הַוְּנְדָעָרֶת מִיטָּ פּוֹפְצִינָן! אַ קְלִינְגְּקִימָט גַּאֲרָן!
מִקְאָן שְׁוִין מִיטָּ דָעַם אַי דָעַם גִּיהְנוּם פֿעַרְשָׁפָאָרָעָן...
אייך לִיעָן די אלטע הנְּגָדָה אָוֹן טְרָאָכָט:
„רְפּוֹזָנוֹ שֶׁל עַזְלָם, וּוְיַנְרְוִים אַיוֹ דִּין מַאֲכָט
אָוֹן שְׁרַעְקְלִיךְ אַוְיָף אַונְזָעָרָע שְׁזָנָאִים דִּין צָאָרָעָן!...“

נאר וואם איז דאמ? וועמעס געלעכטער ב' נאכט
 דערהער איך? ... ער גיטציגק מיט ביטערע טרעהרעו ...
 – אווי, יודישע-קינדרער דער חשבון זאל וועדען
 נאך קלארער, בערעהנט די אומגליקען, שלעך,
 די בלוטיגע מפוז, די ביטערע צרות,
 וואם גאט האט געשאטען אויף אונז און עך,
 און ניט אויף די ימים, און ניט אין מדברות
 און וועלדר, וואו וויסט איז אי פינסטער, אי איינגע,
 אי אונמענגליך וואסער א טראפען בעקומען –
 בענצען די ליפען, דערפרישען דעם גומען;
 ניט דארט, וואו עם קריבען די ניפטיגע שלענג,
 ניט דארט, וואו די חייזט די שרעקליבע ברומען ...

גרים, גרים איז דער חשבון, און מאם און און צהאל,
 די ציפער געשריעבען מיט פיער און שטהאל,
 מיט קיטען די שורות געקאוועט, אין וואנדען,
 אין בלוטיגע וואנדען די בלעטער געבונדען,
 און טיעפ ווי דער אונגראנד און שווארץ ווי די נאכט
 איז דארט אויפז טאוועל די אויפשריפט געמאכט. –

* * *

אהן וווערטער געקריצט און אהן פעדער געשריעבען. —
די מפה, וואם אונז אויז פון פרעה געליעבען:
דעך חשך!... אויז, ברידער, אידער זעהט
און רביה יהודהַס סימנים,
וואי שראעליך, וואי ברייט
צונגאמען, צושפראיט,
ער ליענט אויפֿן יודיישען פנים?!..

יא, גרוים וואי די וועלט אויז דער חשך! — און דאך
מיר לעבען נאך, ברידער, מיר ציהען זיך נאך
פון שמוץ און פון שמעל,
פון שלאפקיות און דריםעל,
פון הונגען און קעלט
צום ליבטיגען הימעל,
צום גליק אויף דער וועלט!..

II.

ארבע פוזות.

דער גרויער ווינטער איז אוועק,
דער יונגער פריהלנג איז געקומען ...
צינד אן די ליכט פון עק ביז עק.
בעקרענץ דעם טיש מיט פריישע בלומען!
דרי' שענטטע רוייען, העל און פיין,
קלוייב אוים, מײַן קינד, און שטעק אריין
אין מזור, ברפם און חרזמת
און מיט דעם ריינטען. בענטטען וווײַז
גִּים אָן בֵּיז פּוֹל די ארבע פּוֹסּוֹת!

מיט פרייד און ליעבע אהן אמאם,
מיט הייסען גלויבען, טיעפע טרייהית
חויב אויף, מײַן קינד, דעם ערשותען כוּס
פאר אונזער אלטע, זיסע פרייהייט! —
אין יס-טוף ליגט די שוערטע קיטט.
דער קנעבטשאפטס-דיך פון לאנד מצרים ...

א גאנצע איביגקייט פערגעט –
און יעדען יאהר וואכט אויפֿ און שטענט
דעָר גראיסער נס פאר אונז עד הום ...

דעם צויזטען כוּם הייב אויפֿ, מיין קינד,
לפבזד אונזער אלטער תורה –
די ליעבע, אינציגגע מנורה,
וואם פלענט און גראסטען שטודס-זווינד
אין האגעל, פינסטערנייש און רעגען
פערהיילען אונזער ליד און פײַן –
פערנישען וואריםקייט און שיין
פאר אונז אויפֿ אלע וויסטער וועגען ...

דעם דרייטען כוּם געהם, קינד, אין האנד
און הייב איהם אויפֿ ווי א זפרן
פֿון אונזער אלטער פֿאטער לאנד,
פֿון יענע טעג פֿון יענע יהארען,
וואען אונזער פֿאלק האט אויפֿ דער וועלט
געהאט אהיים, אין רוח געועסען
און פֿון זיין איינגען, פרײַען פֿעלד
אנאייגען שטיקעל ברויט געגעסען ...

דעם לעצטען, פיערטען פום ניס-אן
און טריינק, מיין קינד, — לחיים, ברידער,
פאר אונזער נײַע פרײַהײַטס-פאָהן,
ז' זאל אין וועג אונז פִּיהֶרְעָן וויעַדר
צ'ו אונזער ליעבען פָּאַטְּעָרְלָאנְד :
מיר זאלען, פרײַ פֿון לֵיְד אָן שָׁאנְד,
דעם לאָנגָעָן גָּלוֹת דָּארְט פָּעָרְגָּעָסָעָן,
נִיט וויסען מעהָר פֿון שְׁרַעְק אָן נִוְיט
און וויעַדר אונזער אַיגָעָן בְּרוּיט
פֿון אונזער פָּעָלְד אין נָתָת עַסְעָן ! ...

מה נשתנה.

I.

א פערוואָרפֿען שטעדטעל
אין די אלטע צייטען.
ערב-פֿמח. ס'פֿלאַקערט,
ס'קֿאַכט פֿין אלע זייטען ...
לבטינע מלאָכִים
פליהען ווי א וויכער,
טריבעָן-אָונטער, איילען:
„נִיכּעֶר, יְדֻעֵן, נִיכּעֶר!“ ...
די מלאָכִים שׁוועבען,
פליהען-אָפּ צום הימעל,-
און פֿון נִידְחָטוֹפּת,
פֿונְנָם זומפֿעָן-שִׁימָעָל
ריישט דער בִּיזְעָר בְּלְבָגָל -
נִיחְנוּמָן-קָעְסָלָעָן זְדָעָן:
„גְּזִיאָשׁ בְּלוּט אַזְיפּ פֿמָח!“ ...
גְּזִיאָשׁ בְּלוּט בַּיְיָדָעָן!“ ...

II.

ל'יבטינגע מלאכים
 פון די נייע צייטען:
 וויסגענשאפט און בילדזונג,
 ל'יבט פון אלע זויטען . . .
 פון די קירכען-טזורטם
 געהן פאסהאר-קלאנגען . . .
 מנורות, ווירעה, בלומען . . .
 און ווי ביוזע שלאנגען
 קריבען שווארצע שאטטען
 פון דער אלטער שנאה,
 און ווי ניהנэм-קעטעלען
 קאכט די גאנצע מדינה:
 "ווײַדִּישׁ בְּלוֹט אָוִיפּ פָּאַמְּחָא! . . .
 פִּינְגֶּטֶן אָהָן רְחַמְנוֹת! . . .
 צֹ דֻּעַם קְרַבֵּן-פְּסָתָה —
 יְדִישׁ קְרַבְּנוֹת! ? . . .

שׁבּוֹזָעָזֶת-לִיעַד .

זיסער שׁבוֹזָעָזֶת-אַרְאָמָט ...
שַׁאֲטַעַנְסָמָן גַּרְינָעַ שַׁוּעַבְעָן ...
פָּוֹנָם אַלְטָעַן, טַעַפְעָן וּוְאַלְדָּן
וּוְהַתְּ מִיטְ יִנְגָּעַן לַעֲבָעַן -

מִיטְ פֿרְהַמְּאַרְגָּעַן-לִיכְטָן אָן פֿרְיַיד,
אַבְעַנְדָּס בְּלָאַהָעַן, קִיהְלָעַ ...
גַּרְינָעַ צְוַיְגָּעַן שַׁעַפְטַמְשָׁעַן זֵיַךְ ...
הַעֲרָטְ זֵיַךְ אַיְן : דֵי שְׁטִילָעַ,

נְרָאַהָעַ אַיְבִּינְקִיְטָ דַעַרְצַעְהַלְטָן
פָּוֹן דֵי אַלְטָעַן יְאַהְרָעַן ...

• • • • • • • • • • • • • • • • • •

* * *

אוַסְגַּעַצְיַהַרְתָּ אַיְן חַיְמָעָלָ-פֿרְאָכְטָן ,
שַׁטְרַאַהְלָעַן-קְרָאַנְצָן אָן בְּלִיצְעַן-בְּלוּמָעַן -
אַיְן דָּאָם הַיְלִיגָּעַ נְגַעַץ
אוֹיפְּ דָעַרְ עַרְדָּ אַרְאַבְגַּעַקְוּמָעָן :

אין מצרים, צו די קנעט,
פאטוטובער און צינעלאַקנעטער
האט איהם נאט געשיקט צו זיין
זוי א העלפער און א רעטער.

שטאלץ און זיבער האט זיין וועג
דעָר שליח אַנְגַּהוֹבָן,-
אדֶלְעָרְ-פְּלִיעָגָלָעַן האבען פרײַ
איהם געטראָגעַן, און פֿוֹן אוַיְבָעַן

האבען העל געשיגנט פֿאָר איהם
שטערטען לְכֻתְּגָע וּזְנוּן;
דאָך דעם רעכטען וועג צוּם פֿאָלָק
האט ער נִימָּט געפּוֹנָעַ...

און דער בּוֹרָא האט געזאגט
צַוְדָעַרְ פֿרִיאַהִיט: דִּינָעַ
אוַיְגָעַן זַעֲהָעַן בעסְעָר... גַּעַהַ,
ליַעַבָּעַ טַאַכְטָעַר מִינָעַ.

צַיְגַּ דַעַם וּוְעַג אֵהֶם - אָן דָאַם פֿאָלָק
וּוְעַט בְּעַגְעַנְגָעַן אֵהֶם מִימָּט גְּלוֹבָעַן...
און די פֿרִיאַהִיט האט אַיְהָרְ פֿאָחָן
הוֹיָק אָן מַוְתָּהִיג אַוְיפּגְעַהוֹבָעַן!...

וַיְהִי פָּנָן שֶׁלְאָפָּה זַיְהָ אֲזִיפְנָעָחָאָפָּט
הָאָט דֵּי וּוּעָלָט... אַרְיָינָעָר, זִיסָּעָר
קוֹוָאָל פָּנָן יוֹגָעָנָד, לִיכְטָ אָזָן פְּרַיְיד
הָאָט פֻּעָרְפְּלִיאַצְט, וַיְהִי אַגְּנוּוֹסָעָר,

דֵּי פֻּעָרְשְׁטוּבְטָע, אַלְטָע וּוּעָלָט...
אוֹמְגָעְרִיבְטָם אַנְיָיעָם
גַּעַנְגָּעָר מִיט אַנְיָיעָר קְרַאָפָּט
הָאָט דַּעֲרַפְּהִילָּט מְצָרִים —

אוֹן דָּעָר אַלְטָעָר מְדִבְרָסְפִּינְקָם
הָאָט פֻּעָרְמָאָכָט דֵּי טָוִיטָע אָוִינָעָן,
מִיטְמַן גְּרָאָהָעָן מַאְרָמָאָרְקָאָפָּט
צַו דָּעָר עָרְד זַיְהָ צְוָנָעְבּוֹיָגָע...
* * *

הַוִּיפְטְּ-זִישָׁע אוֹיפָּה דֵּי תּוֹרָה הַיְּהָךְ,
פְּרַיְידָעָר מִינְיָעָן! אוֹן מִיט טְרַיְהִיָּט
אוֹן מִיט הַיְּסָעָר לִיעְבָּע זִינְגָּט,
זִינְגָּט אַלוֹבָּדָעָר פְּרַיְהִיָּט!

לוֹבָּדָעָר פְּרַיְהִיָּט! זַי הָאָט אָוָנוֹן
מִיט דָעָר גַּעַטְלִיבְקִיָּט פֻּעָרְאִיְנִינְגָּט
אוֹן אַבְּרַיְתָעָן, פְּרַיְעָן וּוֹגָן
פָּאָר דָעָר תּוֹרָה אַבְּגָעְרִיְנִינְגָּט;

זי האט אונזער פאלק געפיהרט
פון מצרים און בי ציון;
אייביג זאל איהר בילד בי אונז
טיעפ און הארצען גליהען.

זי זאל ווערען אונזער ציעל,
אונזער ווילען, אונזער שטרעבען,
נויטהיג זיין, ווי ברויט און לופט,
טיער – ווי דאמ לעבען.

שעצען זי און לויבען זי
הייסט אלין די תורה,
גאט אלין האט זי בעקרזנט
מיט דער קריין פון בכורה....

הויבט-זושע אויפ די תורה הויך,
ברידער מײגע! און מיט טרייהיט
און מיט היימער לייעבע זיננט,
זיננט א לויַּעַד ער פריהויט!....

שְׁבָועֹת.

I.

א בישוף-מאכער אויז די נאכט,
די שטילע, בלאהע נאכט –
מייט צארטע פינגערד האט זי מיר
די אויגען צונגעמאכט;

די אויגען מיר פערשלעפערט שטיל,
דאם הארץ מיר אויפגעוועקט:
מייט ווייסע פליינעלען, וויהך ווי זיך,
מיך ליעבליך צונגעדעקט.

דער ליעבער, גריינער יומ-טוב געהט.
די לופט אויז בלאה און ריין:
אויף יעדען גרעזעלע שטראהטלט-אויף
א העלער איידעל-שטין ...

II.

דער גריינער יומ-טוב קלאפט אין טהיר
די זון געהט-אויף און שיינט.
וואו, זידע, ווועלען מיר דאם גרים
אויף יומ-טוב געהטען היינט?"

— וואו, פֿרְעָמְטַו ? קּוֹם, מֵין גַּאלְדָּע קִינְד,
אוֹיפֶּ אָונְזָעֶר הַיְלִיג אַרט, —
דַּעַר פֿרְהָלִינְג האַט מִיט נְרוֹאֶ בְּעַדְעַט
דיַין טָאַטְעַנְמֶן קְבָּר דָּארְט...

קּוֹם, קִינְד מֵינְס ! אָונְזָעֶר אִינְגָּעֶן גְּרִינְס
דִּעֲרַקְעַנְעַן אֵיז נִיט שְׁוּעָר :
פָּנוּ יַעֲדַעַן גְּרַעְזָעַלְעַ שְׂטְרָאַהְלְטַ-אַב
אַהֲיֵסֶע יְתָזְמַ-טְרָעָהֶד ...

מתן תורהנו.

מיר דריימעלט זיך... מיר חלומט זיך
א בילד פון יונע יאדורען.
וואס זענען מיט דער עטלטער מיר
אי ווית, אי פרעם געווארען...

שבועות, ליעבע קינדערלעך,
שבועות אויז נעקומען!
בעפלאכטען מיט נירלאנדען נרינט,
בעקרענצעט מיט פרישע בלומען.

געהת זומער-דלאָב... עם שיינט און קלינגט
אין וואָלד, אין פעלד, און גארטען;
עם פליהען, פליהען פוינגעלעך
און זינגען שירה דארטען:

דער ליעבער גראינער יומ-טוב געהט,
זמנן מתן תורהנו!...
און נאט אויז אנ'איין-איינציגער,
זיין ערהַלְעָ איז אײַגע!

דארט שטעט...”

אין וואלד, אין פעלד, אין טהאל,
ארום אויפֿ אלע ערטער
וואי פערעל, שיטען, שיטען-זיך
די ליעבע, זיסע ווערטער ...

נאָר אונגעבעמַערקַט הויבט-אן אַוינְד
צּוֹ בְּלָאוּן אָוּן צּוֹ בְּרוּמְעָן ...
אַשְׁוֹאָרְצָעַ חַמָּאָרָעַ רַוקְטַּזְיךְ אָן,
פַּעֲדָוָנְקַעַלְטַם נַרְאָו אָוּן בְּלוּמָעַן.

לעַשְׂטָ-אוִים די פָּונְקָעַן אוּפְּזַן טִיךְ-
דאָם נִינְגָּאָלְד אַוְיֵף די זַאנְגָּעַן,
אוּן פָּוְנִים זַומְפַּ אָין טַיעְפָּעַן וּוְאָלְדַּן,
וּוְאוּ סְהָעָרְשָׁעַן פְּרַעַשְׁ אָוּן שְׁלָאָנְגָּעַן

אוּן פְּלָעְדָּעָרְמִיזְ – רַיִסְטַּזְיךְ אַרְזִים
אַ טִּיוּוּלְשָׁעַר גַּעַלְעַטְעַר ...
עַם גַּעַת אַוְינְדְ-זַיִל בִּיאַו אָוּן וּוְילְדַּן,
די צַוְּיִינְגָּעַן רַיִסְטַּזְיךְ אָוּן בְּרַעַבְטַם עַר ...

— חאהההההההה ! — לאכט אַשְׁמָדָא !

שבועות... אַלְצְנוֹת !

מיר מאכט זיך אויך אַיּוֹם־טוֹבֵיל
ניט זעלטען, בנאמנות;

אַיּוֹם־טוֹבֵיל. אַפְּרָאוֹדְנִיקָעַל
אַפְּרָעהֲלִיבָעַר בַּיְ לִיטָעַן :
עם זענען אויף דער וועלט פֿאַרְהָאַן
אוינע גוטע צַיְטָעַן .

(אנ אַיך בענרייף, דערפֿיהַל זַי באַלְד
מייט אלע מיינע חוּשִׁים)
ווען אויף דער תּוֹרָה מאכט מען נְרִינְג
נאָר נִיעְנְקָע פֿרוֹשִׁים :

לְמַשֵּׁל — וְעוֹן גָּאנֵץ עַפְעַנְטֶלְיךָ
מַעַן אַיז דַּעַם עַזְלָם מַזְהִיר :
וְשִׁמְחַת בְּתַנִּיךָ הַיִּסְטָ —
פֿרָעָם. זַיְף אָוָן הַוּלִיעַ, חַזְרָה !

ווען, געהענדיג פון נאם צו נאם
און מיט א ווילדען זמר
שהחינו אויף א שטאטפ געמאכט
און קידוש אויף אנעמער.

דערפיהלט דער בלינדר, ווילדער מענש
און זעהט עם בפרהסיה,
או גולגען און רצחניען
אייז גאר א מזות עשה...

וואען יגען, וועמען סאייז פון נאט
די מאכט און קראפט געגעבען
צו היטען אייעד האב און גוטס,
בעשיצען אייעד לעבען.

דערלאווען אלץ...
ניין, אשמדרי!
ניין, ניין! דו, שער של טומאה!
חאטש גרים איז נאך דיין קראפט בייז איצט
און שרעקליך די מהזומה,

דאך גלויב איך ערענטט, הייס און טיעט
און פיהל מיט אלע גליעדער –
גאטם ליכט, גאטם מאכט, גאטם העלער טאג
וועט אונז ער'שינגען וויעדר ;

דאם לעבען וועט אונז נייעם מוטה
און ניע בחזות טראגען,
די שלאנגען און די פלאדעראמייז
צורייך אין זומפ פעריאגען.

מיר וועלען, ווי די גלקילבע
נשנות אין גנדען,
דעם גריינעם יומ-טוב פיעידען
אין ליכט, אין לויפט, אין פרידען! ...

ל"ג בעזמר.

ויאם פאר א העלד
פליהט דארט אין פעלד
קלינגענדיג מיט אייזען און שטאהל?
אונטעד זיין פערד
וועיגט זיך די ערדים
צייטערט דער בארג און דער טהאל ...
ויאם פאר א פיינד
איינגעהמען היינט
געהת ער? איהם שלאגען צו טויט,
ויסט און צו שאנד
מאבען זיין לאנד
רויבען זיין קליד און זיין ברויט ...

נארישע וועטלט!
נארישער העלד,
נארישע גבורה, נצחון!
גלאיליך איז דער,

וואם אויף געוועהָר
לעגט ניט אַרוּף זִין בְּתַחַן.
און או שוין יא,
אוֹז עַפְעָם דָא
בְּעַסְעָרָם פָוּן בֵּיקְסָעָן, קַאנְאַגְעָן.
טוֹזְעָנֶד מַאֲהָל וּוּרְתָה
מַעַהָר פָוּן דֻעָם שׁוּרָט,
מַעַהָר פָוּן טְרָאַמְפָעַטָעָן אָוּן פָאַהְגָעָן . . .

אָנָרִישׁ בְּיַלְד, אָלְיעַבְעָם בְּיַלְד
שְׁטַעַהַט אוֹיְף אָוּן שְׁפִיעַנְעַלְט וַיְהִי אָוּן שְׁפִיעַלְט . . .
די רַיְנָעַ קִינְדָהִיטָס־יַאֲהָרָעַן,
די חַדְרַ-צִיִּיט, די יַוְגַנְגַע טַעַג
שְׁיפְט וּוּיְדַעַרְ-צָוּ צָוּ שְׁטַלְעַן בְּרַעַג
דַעַר שְׁיפְעַר — דַעַר זְפָרָן:
אָיַן פָעַלְד, אָיַן פָעַלְד, אָיַן פְרַיְעַן פָעַלְד,
הַזְיַיךׁ וּיְהִי דִי טָאַנְעַנְבּוּמְעַר
שְׁטַעַהַט אָוּנוּרְ רַבִּי, אָוּנוּרְ הַעַלְד,
אָיַין מַאֲלָ אָיַין יַאֲהָר — לְגַג בְּעָמָר,
דַעַר רַבִּי שְׁטַעַהַט, — אָיַן בְּרוֹסְט אַבְרָאנְד

פְּלָאָמַדְפִּיעָר אֵין דַי אוֹגָעָן,
אֲפִילְעַנְבּוֹיָגָעָן אֵין דַעַר הָאָנָד
אֵיז שְׁרַעְקְלִיךְ אַנְגַעַצְוִיָּגָעָן.
דַעַרְזַעְהָעָן אִיהָם מִיט זַיִן גַעֲוָעָהָר —
אַלְיַיבָּ, אַהֲלָפָאנָד אָונָ אַבָּעָר
וּוְאַלְטָ אַנְגַעַחַאַפְטָ אַפִּיעַבָּעָר ...
מִיט וּוְעַמְעָן הָאַלְטָ מְלַחְמָה עָרָ,
דַעַר גְּרוֹיסָעָר, שְׁטַאַלְצָעָר גְּבוֹר ?
דַי סְטַעַפָּ אֵיז פּוֹסָטָ, דַי סְטַעַפָּ אֵיז וּוַיסָטָ :
דַעַר רַבִּי צַיְעַלְטָ זַיִךְ דַאָךְ אָונָ שִׁסְטָ —
דַעַם שָׁטָן טַוִיט צַו שְׁלָאָגָעָן,
דַי קְלִיפָה צַו פֻּרְעִיאָגָעָן !
תַל מַאָכָעָן פָוָן וַיְיַאַלְעָ דָא
פָוָן אַשְׁמָדָי דַעַם בִּיּוֹעָן,
פָוָן לִילִית וּבָל פָתְ דִילָה
נְשָׁמוֹת צַו דַעַרְלִיְזָעָן ...
אָונָ יְעַדְעָן יְאַהַר לְגַבְעָמָר גַעַתָּמָת
דַעַר רַבִּי צַו גַעַנִיסָעָן
דַעַם הַעֲכַמְטָעָן גַלְיָיקָ, דַי טַיְעַפְסָטָעָ פרַיְיד —
דַעַם שָׁטָן טַוִיט צַו שִׁסְעָן ! ...

יא, אמת, רבַּי, אַיְלָר מַאכְתָּב
אוֹ גְּרוּם, דֵּי הַיְלִגְקִיט אַפְּרָאכְט;
דָּעַר שְׁטָן מִיט זַיִן גַּאנְצָעַר בְּתָה
אוֹן דֶּלֶת אֲמוֹת אַרְוָם אַיְיךְ
אוֹוֹ וּוֹי פִּיעַר אַוְפְּזַן טַיְיךְ,
פָּעַרְלִיעַרְט זַיִן בָּחָ אָוֹן זַיִן שְׁלִיטה.
אַיְיךְ גְּלוּבָּא אַיְיךְ, רְבִינוּ, אַיְיךְ וּוּוּם,
אַיְיךְ פִּיהָל עַמְּטָאָקָע טַיעַפְּ אָוֹן הַיָּם –
אוֹיפְּ אָוְנוּעָר וּוּעָלָט, אוֹן אָוְנוּעָר לְעַבְעָן
אוֹזְ אַיְיךְ אַצְיוּבָּעָר קְרָאָפְּט גַּעֲנָבָעָן.
פָּאָר אַיְיךְ קִין שַׂוְעַרְקִיט אָוֹזְ נִימָא,
אַיְהָרְ קָעַנְטָ דָעַם שְׁטָאַרְקָסְטָעָן פִּינְדְּ פֻּרְשָׁטוּסָעָן;
אוֹן אַיְינָם, אוֹן אַיְינָם נָאָר הָאָט אַיְהָר דָא
אַטְעוֹת, רבַּי, אָוֹן אַגְּרוּסָעָן:
דָּעַר אַומְגָלָק אָזְ, וּוּאָמְגָלָק נִיט דָאָרט,
אוֹן סְטָעָפְּ, אוֹן מְדָבָר, אוֹזְ דָעַר אַרְט
מִיט אָוְנוּעָר שְׁטָן, מִיטְזְ אַלְטָעָן
אוֹן בִּיזְעָן פִּינְדְּ, מַלְחָמָה הַאלָטָעָן:
נִיןָ, אָוְנוּעָר קְלִיפָּה, אָוְנוּעָר פִּינְדְּ,
אוֹזְ צְוַיְישָׁעָן אָנוֹ, זַיִן זִיכְטָ בֵּי הַיְינָט
אוֹן יְעַנְעָ נָאָרָעָם, יְעַנְעָ לְעַכְעָר

מיט קרומע ווענד, מיט פוילע דעכער,
וואוהין עם גיסט זיך ניט אריין
קיין פרישע לופט, קיין העלער שיין.
קיין ליעבע ואירימקיט פון האמעל,
קיין פונגעל-לייעד דאמ האָרֶן דערפֿרעהַת,
קיין פרישען ווינדטעל ניט בעוועהַת,
ניט לופטערט אוים דעם אלטען שומעַל;
אין יענער ענגשאָפט, יענען שמויין.
וואו נעהמְט צוֹנוֹף דאמ גאנצע גוטְט —
אייז ניט אַגְּרָאַשְׁעָן צוּ בעצְאַהְלָעַן;
וואו סְאִיז ניטאָ קיין יונגעַר דור
דעַר מענש וווערט גרוּי צוּ דרייסְיג יאהָר,
פון שטְוִיב דערשטייקט, פון נעַן געַשְׂוָאַלְעַן;
וואו ווי אַוְאָרים שטְוָם אָן בְּלִינְד,
פֿערְשְׂוָאַרְצָט, פֿערְצִיטְעָרט יעדַע אַבָּר,
וואַקְסְּטְּ-אוּם אין נוּט דאמ יודִיש קִינְד,
און וואו פון ווינגעַל בֵּיזְזָן קְבָּר
לעַבְטָ אָב זִין נָאָרִישׁ ווּעַלְטָ דָעַר יְיָד,
פֿערְדָּאָרט, פֿערְטְּרִיקְעָנט ווי דָעַר דָּאָרָעַן,
און פֿהְלָט ניט אַיְבִּיגְן ווי עַם גְּלִיהַת
בֵּים פֿרְיִיעַן מעַנְשָׁעַן, בְּרַעַנְט אָן זִידָט

דער היילגען, דער פרייער צארען!...
 ער שטעהט, ער ציטערט, בוינט דעם קאָרָק,
 אַהֲן פִּים, אַהֲן הָעֵנֶד, וְוִי פָּוֹן סַוחַאָטָעַ,
 פָּאָר יַעֲדָעַן הוֹנֶה, וְוָאָם בִּלְתַּ אַזְּ מַאֲרָק,
 פָּאָר יַעֲדָעַן חֹוֵר אַזְּ דַעַר בְּלָאָטָעַ...
 דַעַר שָׁטָן פְּלִיקָט אִיהם אַוִּים דֵי בָּאָרֶד,
 דֵי קְלִיפָּה שְׁפִּיט אִיהם אַזְּ דֵי אַוְיָגָעַן,
 אָוָן ער בְּלִיבְטַשׁ שְׁטָעָהָעַן אוֹפִּין אָרָט —
 דֵי לִפְעָן שְׁטָנוֹם, דַעַר קָאָפַגְעָן גַּעֲבָוִינָעַן.
 דָּאָם פְּנִים פִּינְמְטָעַר וְוִי דֵי עָרֶד,
 אַזְּ אַיְזַן גַּעֲדָאָנָק פָּעָרְקָלָעָמֶט, פָּעָרְפְּרוּידָעָן:
 — אַזְּוִי מַסְתָּמָא אַזְּ בְּעַשְׂרָעַט,
 אַיְזַד אַזְּ דָאָךְ דַעְרָצָו גַּעֲבָוִירָעָן!...

אָט, אַטְזָוָאָו, רְבִי, אַזְּ דַעַר אָרָט
 פָּוֹן אָוְנוּעָר אָוְמָגְלִיךְ פָּוֹן פָּאַרְצִיְּטָעַן...
 שְׁטָעָהָט אַוִּיפָּ, שְׁטָעָהָט אַוִּיפָּ, מִיטְ קְרָאָפְט אָוָן וּוְאָרָט
 אַנְטְּקָעָגָעָן אָוְנוּעָר שֶׁל אַפְּקִיְּטַשׁ שְׁטָרִיְּטָעַן!
 שְׁטָעָהָט אַוִּיפָּ, שְׁטָעָהָט אַוִּיפָּ, צְוָפְּרָעָכָט, צְוָרִיְּסָט
 דֵי קִיְּטַ, אַזְּ וּוּלְבָעַר אָוְנוּעָר נִיסְט

אייז אײַנגעבעונדען, אײַנגעַשְׁמִיעַדָּען.
אייהר פִּיהַלְתַּט דֵּי שְׂטָאַרְקָעַ, שְׂוֹעֲרַעַ קִיְּטַ?
דעַם שְׁטָןַ, רְבִיַּ, שִׁיםַטַּ אָוָן טְוִיטַ,
דיַ קלִיפַה הַרְגַּעַט צְוַיְישַׁעַן יְזָדָעַן!...

חנבה שפיעל.

— קינדער! הערט, וואם בזועל איזיך פרענען —
האט געואנט אונז נחומ מענדעל
הייס-בערים (— איזנג מיט ביינער
און דערצז א קלונג קאָפּ) :

פֿוֹרִים-שְׁפַיּוּל אֵיז פֿוֹן פֿאָרְצִיְּטְעָנֶם
דאַ בַּי אָונֶז; דָּאַ נָּאָנֶצּ שְׁטָעְדְּטַיל
קָאָבְּטּ אָזְן אַרְבָּעַטּ, בְּרַעַנְטּ אָזְן פֿלְאָקְעַרְטּ,
אַ יְדִידּ, אַ טָּאָרָאָרָם!

קָוְמַטּ אַ חֲנוֹבָה — אֵיז גַּאֲרַ נִיטּ;
אַפְּגַּעַבְּעַנְטְּשַׁטּ דַּי לִיכְטְּלַעַךְ, לְאַטְקֻעַם
אַפְּגַּעַגְּעַסְעַן, מִיטְזּ דְּרִיְדְּעַל
אַפְּגַּעַדְּרִיְדְּעַלְטּ — אָזְן אַ סּוֹףּ.

סְטִיְּטַשׁ, מִיטּ וּוָמּ אֵיז, זָאָגַטּ מִירּ, עַרְגַּנְעַר
נַעֲבִיךּ, חֲנוֹבָה פֿוֹן פֿוֹרִים?
אָזְן פֿאָרוֹאָם נִיטּ מַאְכַעַן טַאָקַע
אוֹרְךּ אַוִּיפּ חֲנוֹבָה אַ שְׁפַיּוּל?

וואם? איהר מינט מען דארפ דא עפעם
גרוייסע חכמאות? גאר ניט! געהמת אוננו
ווי מיר שטעהען דא, אויז האט איהר
גאר אינגעאנצען, ניך און גוט:

“איך וועל זיין דער מלך-זיין,
דו, אברהמייל, שפיעלסט, למשל,
מתתיהם בחונדול,
און יונים וועלען זיין —

“חימ, טאדרעם, איצע, בערכע,
חנה, נחמן, פיצע, שמערקע,
עווז, לייזער, גרשון-בער
ווער עם וויל — אבי וואם מעהר.

“דארפ מען וואם? א פאהן? א קיזור —
צו א לאפטע א פראסטע
בינדט מען צו א טלית-תקטן, —
פאך מיט איהם און שריי: “הווררא!

“הייבט זיך יודען! א מפללה
אויפן זיין! אינגעאונקען
זאל ער ווערען! ... הא? וואם וויטער?
בגדים פרענט איהר? אויך א זאגן!

“איך, למשל... מײַז א פענדעל
דא בּי אונז פון רויטען קויפער
מייט א שפֿיצִיבְּגָען הענדטעל,
כְּתַחֲזֵי אָן, פֿערוֹוַיקָּעַל זֶה

“פֿון דער נאָז אָן בּוּזְדִּי פֿיאַטְעָם
אין אַקָּלְדְּרָע אַרוּטָע
און, פֿערַשְׁתַּעַת אַיהֲר? אַטְ-אָבּין אַיךְ
אנְטִיוֹכוּס אַיסְגַּעַטְאָקָט.

“אַיהֲר, יוֹנִים, סַהיַםְסַטְסַלְדָּאַטְעָם,
טוּהָות זַיְדָאָן אַין קְלִיְדְּלָעָה, קְאַפְּטָעָם,
וּזְדַעְמָה מְנַהְג אַזְזִיבָּן בּיְנַרְעָקָעָן:
שְׁטַעַקְעָנָם, קְאַטְשְׁעָרָעָם אָן הַעֲקָבָה

“וּוְעַלְעַן זַיְן בּי אַיךְ בְּלִיזְיָן.
סְמִירְדְּנָא!... שְׁאָנָם... מַארְשָׁ!... פֿערַשְׁתַּאַנְעָן?
דוֹ אַברְהָמִיל — מַתְהִיחָה —
נְעַם בְּיַם מַאַטְעָן דַעַם חַלְלָאַט

“מַיְיט דִי קוֹטָאַסְעָן, אַבְנָד
פָּאָר אַפְּהָן-גְּדוּלָה — פְּשָׁוֹט
אוַיְסְגַּעַנְאַסְעָן; דָאָרָף מַעַן בעַסְעָרָם?
אַנְאַנְטִיק — אַי בְּרִיאַת, אַי לְאַנְגָּן.

חוֹזִידָעַם, בְּרוֹדֶעֶר, נְעַם אַגְּרִיסָעַן,
לְאַנְגָּעַן, שָׁאָרְפָּעַן מַעֲסָעַר. מַחְמָתַ
וַיְ דַּו וּוַיְסַט דַּאֲךָ, דַּאָרְפָּסְטוֹ דַּאֲרָטָעַ
שְׁטָעַבָּעַן יְוִינָס קַאְמָאנְדָּיר;

שְׁטָעַל דֵּיר פָּאָר: דָּעַר יְלָד אַין גַּרְוִיסָעַ
לְאַנְגָּעַ שְׁטָוּוּעַל, מִיט אַקְעָסָעַל
אוֹיפָּזָן קָאָפָּ, מִיט לְאַנְגָּעַ וּוְאַנְצָעַם,
מִיט אַשְׁפָּזָן אַין הָאָנְדָּ... אַין דַּו —

טְהוֹסָט אַשְׁפָּרָוָנָג, לְיִפְּסָטְצָו — דַּו נְזָלָן! —
שְׁרִיְסָטוֹ — דַּו, רֹזְחָ אַיְנָעָר!
וּוְלָסָט מַעַן זָאָל אוֹיפָּ נְאָטָ פֻּרְגָּעָסָעַן?
אוֹיפָּזָן גַּרְוִיסָעַן, שְׁטָאָרָקָעַן נְאָטָ,

וּוְעַלְכָּעַר הָאָט פָּוָן לְאָנְדָּ מַצְדִּים
אוֹנוֹ דְּעַרְלִיּוֹת, דָּעַם יִם גַּעַשְׁפָּאַלְטָעַן
אוֹן אַרְיִינְגָּעַפִּיהָרָט דָּאָם לִיעְבָּעַ
פָּאַלְקִיְשָׁרָאָל אַין אַלְאָנְדָּ,

וּוְעַלְכָּעַם טְרִיְפָּט מַילְּךָ אַון הָאָנִיגָּן,
בְּלִיחָת מִיט בְּאַקְסָעָרָעַן אַון מַאְנְדָּלָעַן. —
זָאָלָעַן מִיר אוֹיפָּ אַיְהָם פֻּרְגָּעָסָעַן?
צָו דִּין גַּעַטְזִיקָּעַ בְּיַקָּעַ זִיךְ?

„פּוֹרָעִים פְּאַלְעַן פְּאַרְצֵן חַוֵּר,
וּוְאָם דַּו בְּרִינְגְּסֶט אַיְהָם פְּאָר אַקְרָבֵן?
הָא? דָּאָם פְּאַדְעָרְסְּטוֹ, דָּאָם וּוַילְסְטוֹ?
נַיְין, אַמְּפָה דֵּיר אַיְן הָאַלְוֹ!

„נָא דֵיר, נָא, יְמָחָשְׁמוֹנִיק!
אוֹן אַשְׁטָאָךְ אַיְהָם מִיטְזֵן מַעֲסָעָר
גַּלְיִיךְ אַיְן בּוֹיךְ אַרְיִין!... פֻּרְשְׁטְעַהְסְטוֹ?
דיַיְונִים בְּלִיבְעַן שְׁטָעָהָן

„אוֹיפְּ אַרְגָּע וּוּי פֻּרְגְּלִיוּעָרֶט...
נָאָר דְּעַרְזְׁעַהְעַנְדִּינְגּ דַּעַם גַּבּוֹר
מִיטְ דַּי וּוְאַנְצִיעָם, וּוּי עַר אַקְעָרֶט,
נְרַאַבְעַלְטּ מִיטְ דָּעָר נָאָדְיַי עַרְדּ,

„חַאַפְעַן זַי זַיְהָ אוֹיפְּ אַוְן לְוִיְּפָעַן
הַעַנְדוֹמִים-פְּעַנְדוֹמִים... אַבְהָלָה,
אַדְעַרְשְׁטִיקְעַנְיִישְׁ... עַם פְּלִיהָעָן
קְלָעָפּ וּוּי הָאַלְעָן... עַם קָאָכְטּ, עַם זִידְטּ...

„דָּעָר מִוּבָחּ קַעְהָרֶט זַיְהָ אַבְעָר
אוֹיפְּ אַזְיִיט... דָּעָר חַוֵּר חַרְיוֹקָעֶט,
קוֹוִיטְשְׁעַטּ!...
שְׁטָעָהָ נָאָר... וּוְאָרֶט אַבְיַסְעָלֶן!...”

נְחִים מַעַנְדָּעַל שְׁטָעַלְטּ זַיְהָ-אָבּ,

טහוט א ריב דעם שטערן – “הערסטו? –
מאכט ער, – “נאר ניט נאריש, כלעבען,
א מזבח מיט א חזיר...
נוט... נאר... אבער או אוו

“הייסט עם, דארף מען דאך א חזיר?
ווערדזשׁ וועט דעם היזר שפיעלען?...
בערקע! הער, דז בייזט א נפש
מיט א געמאָע, האמת א קויטשׁ

“במתנה פון זיין ליעבען
נאמען, – אי, א קויטשׁ! סאייז ממש
אנאנטיק; דער גראָטער חזיר
אייז א חינד אנטקעגען דיר,

“געעהם זשע בערקע-עלעב, די ראליע,
שעם זיך ניט, פאר א דבר-מצוה
מעג מען, ברודערקע”...
נאר בערקע
ווערט צוקאַט: “אָ, געה אין דרייד!” –

שרייט ער אוים – ווער איינגעזונקע
מיט דעם גאנצען שפיעל אינאיינעם!
הערסט א פלאָן? א שעהנעם פבז'ז
ניט ער מיר – א חזיר זיין!?”

* * *

קורץ דערצעהַלען, וויפיעל יונגעלאַ
ס'יענען דארטען ניט געוועזען,
קיינער האט דעם חזיר שפיעעלען
בשום אופן ניט געוואָלט, —

א טרפניאָק, אַנְאָפִיקּוֹרֶם,
א גלוּת — חאָטֵשׁ דעם גַּרְעַמְטָעַן
הוֹלְטָאי — ווֹאמֶר אַיְהָר ווַיְלָט, אַבְּיָהָר
ניט קַיְןַן חַזִּיר... אַט אָזְוִי

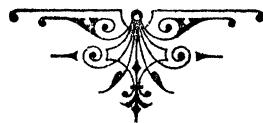
לַעֲבָעַ בְּרִידָעַר, וּוּ בְּכַדְעַצְעַל אַיְיךְ,
אַיְיךְ צוֹ נִישְׁתַּת גַּעֲוָאָרָעַן אָנוּנָעַר
שְׁפִיעָל אַיְצָף חַנְבָּה, פַּעֲרָפָאָלָעַן
נַחַם־מְעַנְּדָעַלִים גַּאנְצָעַר פְּלָאן.

אַיְיךְ דַּעֲרָמָהָן מִיהָ אַיְיףְּ דִי אַלְטָע
יַאֲהָרָעַן, אָוָן אַיְיךְ טְרָאָכְטָן: בָּאָמָת
וּוְאַלְטָן אַיְשָׁר זַיְן צוֹ מַאֲכָעַן
אוֹיְיךְ אַיְוףְּ חַנְבָּה «אַ שְׁפִיעָלָן».

אי מְחַבְּרִים, אי אַקְטִיאָרָעַן,
קַיְיַן עַיְן הַרְעַזְאָל נִיט שַׁאֲדָעַן,
הַאָבָעַן מִיד; וּוֹאמֶר קָאָן זַיְן גַּרְגְּנָעַר?
אוֹן בְּפַרְטַּנָּאָךְ אַיְצָטָעַר, וּוֹעַן, —

* * *

וואַיָּה אִידָּר וְוַיַּסֶּת אֶלְיָהּ מִסְתְּמָא,
צְוֹוִישׁעַן יְדֵעָן, לְיעַבָּע בְּרִידָעָר,
אַין אַחֲיר אַמְנִיעָה
וְוַאלְט אָודָאי נִיט גַּעֲוָעָן . . .

חמשה-עשר.

(שטייקלעך עריאנע רונגען).

א גרים דיר, אלטער, דונגעלער וואלד!
א גרים דיר, גראינער פירוזת-גארטען!
אין וויטען לאנד, אויף יענער זיט
פון בערג און ים, ערגעץ דארטען.

פון וואן סגעט-אויף צו אונז די זון
און שמעלצט אין גאלד דעם הייטען זומער,
אייז זומטזוב – נײַ-אָהֶד היינט בֵּי אַיְיךְ ...
אוועק פון מיר, מײַן פִּין, מײַן קומער!

א פרישער לופט-שטראם ציהט אויף מיר ...
עם בלעהן אויף די וויטע יאהרען.
און סטראטען-ארזים אַלייעַב געשטאלט
אין קלאהדען שפיעגעל – אין זפרזן:

עם ברענט דער פראמט, די גאנצע נאם
אייז בייז די קנייע מיט שניע פערשאטען;
און ספיהלט זיך דאך א זימע שיין,
וואם ניסט זיך דורך דעם ווינטער-שאטען ...

א זיסע וווארעמקייט פילטַן
די יונגע הערצליך ... מיד לײַפֿעַן,
מיר פְּלִיהָעַן, פּוֹל מִיט זָאָרֶן אָזֶן פְּרִידַן,
חַמְשָׁה-עֲשָׂרַ-פְּבּוֹד קַוְּיִפֿעַן.

א זיסע מצוה ... געלַד – ווי מיסט;
וואָן אַנְאָזֵר שַׁעַפְתָּ דָּאָם קְלִיְּטָעַל;
די בעטטע סְחוֹרָה אָזֶן דָּאָרֶט הַיִּינְטַן
אַ פִּיגַן, אַ בָּאָקְסָעַר אָזֶן אַ טִּיטָּעַל –

די פרוכט פּוֹן אלטַעַן פָּאַטְעָרְלָאנְדַן,
פּוֹן הַר לְבָנוֹן, עַמְקַ שְׁרוֹן.
אַ מִילְּגָנוֹרִים אָזֶן אַ וְלַטְעָנָהִיט
גַּעוּעַן בַּיִּ אָנוֹן אַיְנָעַן יַאֲהָרָעַן.

נָאָר דָּאָם אָזֶן דָּאָךְ דָּעַר נָאַנְצָעַר וּוּלְעַט
בְּעוּאוֹסְטַן. אֹזֶן אַיְבָּס דָּעַם לִיעַבְּעַן
אָזֶן וּוּפִיעַל קְעַרְעַנְדְּלִיךְ פָּאַרְהָאָן?
תְּרִיְּגַן! – ווי אַיְינָס צַוְּ אַיְינָס גַּעַלְעַבְּעַן.

פְּעַרְשְׁטָעַהְט אַיְהָר, שְׁקַצִּים, וּוּאָם עַם קָאָן
אַ בּוֹרָאָ-עוֹלָם? – פְּלַעַגְתָּ רַב חַיִּים –
מַלְמָד טֻעַנְהָאָן – אַקְּדָרָאָט
תְּרִיְּגַן! ... הַיִּינְטַן גַּעַה זַיִּה נִיְּתַמְּדַמְּרַתְּ מַקְיִים?!

„געעה, מהה וואמ אױיף אנטקעגען „אי הָם“! ? ? ...

הא, חכט-עטיק מײַנער? קענסטּוֹ —

פרוצּ דרְשָׁוֹת, פְּשֵׁטוֹלָה מאכען: געהם
פֿערְבּוֹגּ, זַיְמַתִּיר זַיְךְ דָּם קְלֻעַנְסְּטוֹ,

אוֹ אַטְ-אַ האַסְטּוֹ קוֹרֶץ אָזְן קְלָאָהָר
דַּעַם בְּעַסְטְּעַן סִימָן פָּאָר דִּי אַזְיִינְעַן! ...

עם זענען לאָנְגָּעַ יַאֲחָרָעַ שְׂוִין
וַיִּ בְּלִיכְעַ שָׁאָטָעַן דָּוְרְכְּגַעְפְּלוֹיְגַעַן.

און נאָךְ בַּיּוֹ אַיצְטָעַר שְׁטָעַהָט פָּאָר מִיר
מִיט אַזְיִינְעַן וּוַיְכָעַ וַיִּ אַסְמָעַט,
בַּיּ אַלְעַ זַיְנָעַ וּוַיְלָדָעַ גַּעַגְגַּן,
דָּעַר לַיְעַבָּר אַלְטִיטְשָׁקָעַר מַלְמָד:

אַ צָּהָן אַין מַזְיָּיל שְׂזַיְן נִיט גַּעַהָאַט,
צְוּיִידְרִי פָּעַנְיאַקְלָעַךְ נָאָר אַינְגָּאנְצָעַן;
אַ מַצְוָה דָּאָרָף מַעַן אַבְּעָר טְהָוָן
בְּשִׁמְחָתְ-לָבְ — דָּם הָאָרֶץ זַאֲלַטְאָנְצָעַן ...

„חַמְשָׁה-עָשָׂר — זָאָנְטַ אַוְהָר? — גַּוְטַ;
צַוְוַיְזַשְׁעַ טְוִיזְגַּזְגַּעַ זַיְךְ אַבְּעָר נָאָרָעַן?
אַ פִּינְגַּ, אַ טִּיטְעַלְ ... נִיְּזַן, צְוִידָים, —
אַ בָּאַקְסָעַר דּוֹקָאַ, אַין אַ דָּאָרָעַן! ...“

ער געהמת די "פרַיִ", זעט זיך ברײַט,
געהזיבען ווי דער גרענטער פרײַז;
און בײַסטע און טשמאקעט... איהר פערשטעהט —
ער פיהלט דעם טעם פון "פרַיִ האַרְץ"!...

"תענוהטים — פֿלעגט ער זאגען — ווֹהַיִסְט
נֵיט קָעָנָן פָּאַסְטָעָן? לְעַבָּע בְּרִידָעָר,
עם קְמַט דָּאָךְ מִמְּשָׁחָן זֶיךְ פָּוֹן זַיִן
אֲשְׁטִיק גַּעֲזָנְד אָוֹן אַלְעָ גַּלְיְּדָעָר!"...

כְּגַעַדְעַנְקָ דָּאָם מַעֲנַשְׂעָלָ: וּוֹגַעַטְעַרְ-צַיִּיט
שְׁוִין הַזִּיט אָוֹן בִּינָעָר, אֹוֹפָ דָּעָר עַלְטָעָר, —
אֲהַיְּסָעָר מַרְחִץ — אֵי, סִידְעַרְקוּקָטָ!
אוֹן טְבִילָה — אֲדָרְבָּה וּוֹאָם קָעַלְטָעָר!...

אוֹן פְּלָאוֹנוֹיַע שְׁנַיְידָעָן גְּרִינְס אֹוֹפָ סְכָּה
(אלְיִזְן, פֻּרְשְׁטָעָהט זַיִךְ); פָּוֹנָם וּוּאַסְעָר
בְּלָאוֹת, פִּיְּפָט דָּעָר וּוַיְנָד... מַעַן קוּמָט אַהֲיָם
אֲהַלְבָה פֻּרְפְּרָאַרְאַנָּעָר, אֲנַאַסְעָר...

בַּיִ שְׁמוֹרָה דָּרְעַשְׁעָן — סִיאָגָט אֲשְׁוּוֹיִם,
אֲרַגְעַן זַיִךְ נֵיט אַבְצַוְיכְּהַלְעָן...
אוֹן זָאָל דָּעָר רַיְקָעָן טְעַנְהָן זַיְינְס!
אוֹן זָאָל דָּעָר קְרִיְישׁ אַיִיךְ טַאַקָּעָ פִּיהְלָעָן...

ישורי אהבה – קאן דען זיין
א תענג טיעפער, זיסער, גראמער? ...
אנן אט אויז א לעבען לאנגן:
דען "חומר" אונטער זיעבען שלמעער

געהאלטען שטענדיג... רײַיך געווען
אויז, או, אויזער אלע זאבען.
אויף יעדען זאטען ביסען ברזיט
געדיארפט "שהחיניג" מאבען ...

און אלע אויז גוט און ליעב. דאמ האָרֶץ –
עם ליעבט, עם וואקסט ווי ני געבאָרען;
עם שעפעט זיך אי ליבט, אי קראָפט,
אלֵין אַ קוּוֹאַל פֿוּן טְרִיאָסְט גְּעוּוֹאָרָעָן ...

איין רצון האט ער נאָר געהאת
און פֿלְעָגָט עַמ אָפָט אַין חַלּוֹם זַעֲהָעָן:
וועַסְפְּלָעָגָט אַיִּהְם דָּעַר פֿרָאָסְט דָּזְרָקְ-אַיְּ-דָּזְרָקְ
דעַרְנַעַתְמָעַן אַין דָּעַר שְׁנָעַע פֿעָרוּוּהָעָן

די אלטען אוַיְגָעַן זַיְגָעַן: אַיִּי,
אַטְוַילְעַפְּעַל! ... אַיְּ-אַיִּי, מַחְיָה-
נְפָשָׁות! ... וּוְאָרָעָם, וּוְיַיְךְ ... וּוְעַרְעַדְתְּ
פֿוּן וּוְעַלְפְּ, – אַהֲזָ אַיִּז אַיִּיךְ אַחְיָה ...

ער האט אין אלט בורנישעל זיין
געשמאק געפרארען א יהדר דרייסיג,
אין נאך בי איזטער שפֿרײַנט אָרום
זיין האו אין גראנען וועלדעל פְּלייסיג..

דעָרלעַבֶּט בְּיוֹ שְׁמוֹנוֹם. קִינְמָאֵל נִיט
געַוּוֹסֶט פָּוּן אָוּמֶט, קְנָהָה-שְׁנָאָה,
און אַיְינְגָּעַדְרָעַמְּגַלְטָ שְׂטִיל אָון זִים,
אט וַיְיָ אַפְּרוּבָּ בָּצָל הַשְּׁבִנָּה...

בְּדַעֲרָמָהָן זַיְהָ אַיצְטָ אַיְיף אַיְהָם אָון פִּיחָל,
מִיר דָאַכְטָ זַיְהָ, יְעַנְעָם לְיעַפְעָן, זִיסְעָן
חַמְשָׁה-עָשָׁר-אַרְאָמָּאָט,
וּוְאָם פְּלָעַנְטָ זַיְהָ אָין דָעָר לְוַפְטָעָן נִיסְעָן

און צִיהָעָן בִּישְׁוֹפְּדִינְגָּ צַי זַיְהָ
די יְוָנָגָעָ הַעַרְצָעְלִיךְ, זַי גַּעַפְעָן
געַנְיָסָעָן חָאַטְשָׁ אַיְינְמָאֵל אָין יְאַהְדָּר
אנַעַבְטָ גַּעַשְׁמָאַקְעָן, זַיְסָעָן לְעַפְעָן...
*

בֵּית-מְדִרְשָׁה-הַעֲלָדָעָן! וּוְיָם אַיְיךְ, וּוְאוֹ,
און שְׁטוֹיבָּ, אָין שְׁמָאַטָּעָם – אַיְדָעָל-שְׁטִיְינָעָר!
מִיר הַאַבָּעָן אַלְעָ אַיְיךְ גַּעַקְעָנָט
און נִיט פֻּרְשָׁתָאָנָעָן אַיְיךְ נִיט אַיְינָעָר...

וואם איז די מאכט וואם האט איז
 בעלעבענד איער ניסט געהזיבען?
 וואו געהמת מען – ניט די קראפט, אה, ניין –
 די טיעפּע פרײַד פָּונְ איער גלויזיבען? . . .

פערשויאנדען איז דער איביגקֿיט –
 א זיסע רוח זאל זיין איז דארטען . . .

• . . . • . . . • . . .

א גרום דיר, אלטעד דונגקלעֶר וואלד!
 א גרום דיר פרישער, גראנער גארטען! . . .

צוווי בילדער.

— זאג מיר, זיידע, זאג, פאר וואם
פורהם פרעהט מען זיך — א מורה,
זודען הוליין אהן אמאם,
ס איז במעט ווי שמחת-תורה.
אייז דען חנופה ניט וויכטינגע?
יענעער נס ניט העבער, ליכטינגע
און ניט גראמעער אהן אמאם?
דאך קיין סעודה דעםאלט גרייט מען ניט,
קײַן מנילָה הערען געהט מען ניט...
זאג מיר, זיידענו, פאר וואם?...
*

— פון אווענד שלאפט די גאנצע נאם.
די נאכט אויז קאלט, די ערֶד אויז נאם
און פינסטער אויז אין הימעל...
ווער געהט אהער?... ווער קלאפט אין מהיר? —
צוווי בילדער שטעהען אויף פאר מיר

אין שטילען, לייכטען דריימעל:
 אין בילד... דאם אלטע גריבען-לאנד
 האט איהם געשיקט ער זאל צו שאנד
 דאם פאלק-ישראל שטומען,
 זיין גלייבען ווארפען טיעפ אין מיסט,
 זיין בית-המקדש מאכען וויסט.
 צו שפאת זיין גאט דעם נרויסען...
 ניט ציטער, קינד מיינס, און ניט וויזן:
 אכט לייכטלאך ברענען העל און ריין –
 די חנובהה-מןזה...
 ניט שרעק זיך מעהר פאר ליאד און נויט,
 קינד! אנטיאטום איז שיין טוידט,
 דו האב פאר איהם קיין מורה...
 דער צויזיטער... פורדים איז אצונד:
 פערהיילט אַנוּסָע, טיעפֿע ווֹאנְד...
 מליענט די מנילה!
 דער גראגער מיטן המ-קלאָפּ
 ווי האגעל שיטען אויף זיין קאָפּ...
 מליענט די מנילה!...
 אַתְּלִיה פֿופֿצִין אַיְלַה די הוֹזֶה...
 פֿערְשׁוֹאָונְדָען אַיז ווי ווינְד אַון רוֹזֶה

דער שונא... זימע, שטילע
 געפיהלען ווארמען מרדכאים האָרֶץ...
 אוים אימתדרות, לֵיד אָן שמאָרֶץ...
 מליענט די מגילה!...
 איי, נײַן, מײַן קינד, ער לעבעט, ער לעבעט,
 דער אלטער פײַנד... ער פלייהט, ער שועבעט
 צוּשְׁפְּרִיטֿ דַּי שְׂוֹאָרְצָעֿ פְּלִיעְגָּעַל
 אוֹיפֿ אָנוֹנָעַר טִישׁ, צוֹנִיסְטֿ דָּעַם וּוַיַּן,
 פָּעָרְלָעְשָׂטֿ דַּי לִיכְטֿ אָן וּוְעַתֿ מִיטֿ פִּין
 אָן אֲתָה עַמְּטֿ אוֹיפֿ דִּין וּוַיְעַגְּלַל...
 צוֹ טְרָעְהָרָעַן בְּלִינְדֿ, צוֹ זִיפְּצָעַן טּוֹיבֿ —
 פָּעָרְשְׁטָעַלְטֿ ערֿ פָּאָר דִּין אַיְינְצִיגֿ שְׁוַיְבֿ
 די שִׁין, די לַופְּטֿ אֲפִילּוּ...
 אָן חָשַׁךְ פָּאָלְטֿ אוֹיפֿ בָּאָרְגֿ אָן טְהָאָל...
 אָן נָאָךְ אַמְּאָלֿ, אָן נָאָךְ אַמְּאָלֿ
 פָּוּן אַנְהָרוֹיבֿ די מגילה!...

די מלכה.

„והימים האלה נוכרים
ונעשים בכל דור ודור.“

פערוועהט מיט שניי, אין איזו פערשמדט
א פריהלנגס-שטראהל, א זומער-לייעד...
אין צייבער-ווארט — און סיוערט צופאלען
די ווינטער-פאסטונג... סרוישען קוואלען
און שפראצען גראזען, סקלינגט און גליהט
דעך פריהלנגס שטראהל, דאמ זומער לייעד...
און ווינטער בליהט די מלידע, שטילע
שושנת-יעקב, לייבט און שיינט
אין פריד און גליק: סאייז פורים היינט,
מען ליענט ווינטער די מגילה....

* * *

ויהי... דאמ אלטע צייבער-ווארט —
קאים שאלאט עם אוים — און אויף דעם ארט,
וואו בייז בענינען פֿלעגּען שוועבען

נאר בליעכ קברים-שאטענען, דארט
שטראהלט-אויף און זידט מיט פרײַד און לעבען,
ווײַ א בעשיימטער, פילער בום
דאָם פראכט-בעצירטעם קייזער שלאמ...
די אלטע קריינען גלענצען וויעדעַר
און וויעדעַר קלנגען מאלצייטס-לייעדר...
די פוריים-קעניגן שטעהַט אויף
פֿון קאלטען קבר... טרעַהרען פֿליסען
פֿון איהָרַע אַרְגַּען אָן בעניינען
דעַם קאלטען, וויסען מאַרְמָאַרְדוֹף,
די טרעַפּ פֿון פֿינְסְטַעַר פֿערעלמוֹטוּר...
זִי פֿאַלְטַע דַעַם קענֵנִי צַו די פִּים,
זִי קְלָאנְטַס, זִי בְּעַט – די טְרִיעַיַּע מוֹטוּר
פֿון פֿאַלְק... אָן גְּרוּיִים אָן ווֹאנְדְּעֶרְזִים
אוֹז אַודָּר נְצָחָן... אַלְעַ גְּלִיעַדְעַר
זְאַפְּטַע אָן אַטְיַעַפּ הַיְמָעַלְסְ-פֿרְײַד :
זִי האַט דְּעַרְשְׁתִּיקְטַע דַעַם פֿיַּינְד, דַעַם שְׂטַן,
איָהָר אַרְיִים פֿאַלְק בעשְׁצִטְמַיט מאַכְטַע,
זִי האַט די בִּיְזַע שְׁלָאָנְג צוֹטְרָאָטְעַן,
איָהָר גַּיְפַּט אָן קְרָאַפְּטַע צַו שְׁטוּבַע גַּעַמְאַכְט...
.

און בליך און דונקעל וווערען וויעדרע
דאם צויבער-ביבלד, די חלום-שיין ...
אין אלטען קבר דריימעלט-איין
די פורם-מלפה ...

* * *

לייעבע ברידער !
פלעכט-אוים, אלס לוייב און אכטונגס-לויזן,
אל ארבער-קראנז, א רוזענ-קרויז
אויף אסתרים ליבטיגען זפרזן, —
און שיינען לאנגען, לאנגע יאהרען
וואל יונגע מלפה ווועלכע לעבט
בי אונז עד הייז, שפינט און וועבט
אלין, פון איינגען הארין און זינען.
איידר פורפוד-קליד, איידר טרויער-קליד,
וואם אייז ניט-זעלטען אויסגענט
מייט טרעהרען-פערעל, בלוט-זרוביינען ...
די מלפה אונזערע, דער קוואל
פון אונזער האפנונג און נחמה ...
דער אייביג-העלער פריהלינגס-שטראהל,
די אייביג-יונגנע פאלקס-נשמה !

די איביג יונגע... יא, עם ליגט
אויף איהר בי איצט און קלעהמת און דרייקט
א שאטיען נאר, א שטוויב א גרויער...
שטעה-אויף, מײַן פאלק! בלוא אָפ, וועה אָפ
פֿון אונזער ליעבער מלפֿחָם קאָפּ
די אש פֿון אָיהר אלמְנָה-טרויער,
און זעה, ווי גְּרִינְג זַי ווועט אלֵין
איידר הַעלְדָּעָן-מאכְט אָוִיף אָנוֹן פֿערְשְׁפְּרִיטָן,
אָהָן רְחַמִּים-בְּעַטָּעָן, אָהָן גְּעוּווִין,
אָהָן פֿרְעַמְדָּע הַילְּפָאַזְזָן שְׂוִין; אלֵין,
אלֵין צְרוּיְסָעָן הַמְּנָסָקִיטָן
און מאכָעָן פֿרִי פֿאָר אָנוֹן אָן דִּין
דָּעָם ווועג דָּעָם לִיכְטִינְגָּעָן אָן בְּרִיאָטָן,
מיר זאלֵין גְּהָן גְּרוּיָם אָן קְלִין,
די פֿאָהָן פֿון פֿרִיְהִיט אָוִיפְּגָעָה-וִיבָּעָן,
און שעפָעָן יְוָגָעָנד, קְרָאָפְט אָן גְּלוּיָבָע
אין זַיְךְ אלֵין, אין זַיְךְ אלֵין!...

„שְׁלַח־מִנוֹת“.

(א פורום-ליידעל).

נומט יומ-טזב, יודען! מול-טזב!...
א שמחה, א נחמה:
מיר האבען היינט אין המצען
דערזעהען א נקמה!...

געקריצט פאר חרפה מיט די ציון
האט זרש די מרשות —
א סוף געהאט א ביטערען,
געלאפעט זיך פאר בעם!...

און אסתר — הא?... אין פעריל, גאלד
אין פאלאץ זיך געוועסן,
פלאדען, פיש מיט ראיונקען,
מאהן מיט נים געגעסן!...

און מרדכי, מרדכי... נאמניין!
אין יענעראל געווארען,
אין אחשוריישס מונדייר
רייטענדיג געפאהרען!...

און אלע שונאים אונזערע
(אויף אייך געזאגט, טרייפניאקען
און אפיקודטים היינטיגע!)
אי, קלעפ געהאפט, אי, מבוֹז!

* * *

נאָר שטעהַט, רבּוֹתִים, וואָרטִ נאָר אוֹים:
די מעָשָׂה איּ געוּזָעָן
דרוּתְהַאלְבָעָן טוֹזָעָנדּ יאָהָרּ צוֹרִיק...
איּ הַאָפּ פּוֹן דָּעַם גַּעֲלָעָעָן
נִיטּ וּוּנִינִיגּ, בְּרִידְעָרּ! אָן אִידָּרּ וּוּיסְטּ?
דאָם אַלְץּ איּ אַמְתּ טַאַקָּעּ,
און הַמְּן הָאָטּ אַודְאֵי דָּאָרָטּ
גַּעַדְהָאָטּ אַנוּרִיסְעָ מְפָהּ.

מיֶטּ אלע זַיְנָעַ בְּנִימְלָךּ —
צַוּ דָּאַנְקָעַן גָּאָטּ דָּעַם לְיעַבְעָן...
עַם זַעַנְעָן אַבְעָרּ דָּאָרָטּ פּוֹן אַיְהָם
פְּלִיעַמְעַנְיקָעָם גַּעַבְלִיבָעָן.

און מְחַזְּפָנִים אַלְעָרְלִיּ,
און פְּשָׁוֹטּ גַּוטְעַ-בְּרִידְעָרּ —
און אַין אַצִּימָטּ אַרוּם אַיּוֹ דָּאָרָטּ
אוּיּ, שְׁלַעַבְטּ גַּעַוְאָרָעּ וּוּיְדָעָרּ!...

ניט איז מאַל האָט מען יודען דארט
געבראכען יעדען אָבר ...
און מרדכי איז שין ניט געווען,
און אַסְטֶר — אויך איז קָבָר! ...

* * *

נאָר שאָ, גענונג! ווֹאמֵט טהו אַיך דָּאמֶם?
גענונג חווּצָּעָם דָּעָם יִסְׂרָאֵל.
היינט איז אַמְצָה פֿרְעָה לִיקְזָּן —
היינט איז בַּי אָונָז דָּאָקְ פֿוֹרָאִים!

גענונג גַּעֲקָרִיעַבָּצֶט, גענונג גַּעֲוַיִּינֶט
מיין אַומְעַטְיִגְעַן פֿיעַדְעַל! ...
אַיך נעהָם די טאָצָעָן מִיטְזָן פֿוַיְקָן,
אַיך זִינְגָן אַפְּרִידִים-לִיעַדְעַל.

שְׁשַׁנְתִּידְעַקְבָּן! יַדְעַלְךָ!
טָאנְצָט, זִינְגָט אָן מַאֲכָט אַפְּזָה
און תִּיפְּחַת טָאָקָעָן נָאָק אַיְנָעָן,
און אַדְרָבָא — אַגְּרוֹיסְעָן! ...

די גְּרָאָנְעָרָם רְוִישָׁעָן אַרְוֹם מַירָּן,
די הַמְּזֻדְקָלָאָפְעָרָם בְּרוּמָעָן! ...
שְׁטַעַתְדִּיאָוִיףָן, נְעַמְתָּ צָו אַלְיָעָבָעָן נְאָסָטָן,
אַוְרָתָ אַיז גַּעֲקָמָעָן:

* * *

איך לוויף, איך פליה פון שטוב צו שטוב,
איך יאנז זיך ווי איעגעער –
איך בין דער יודישער קורייר,
דער שלח-מנות-טרעגער!

דער שלח-מנות-טרעגער געהט...
אי, מאנדליך! המנטאטשען!
אי, טיגליך, פלאדען, קיבעליך!
עם ציהט, עם ווילט זיך נאשען

דאם אויז דאך אבער שווין פון לאנג
קיין חדש ניט בי יודען –
ב.bn אויז האב איך עפעם ניעם,
וואם איהר וועט זיין צופרידען;

פון צוקער-לעקב, נים און מאהן.
פאר איך אויף שלח-מנות,
פינורען אויסנונגאַסענע
נאָר קונציגן, בנאמנות –
אי מענשליך, אי בונימליך –
אי דיננקע, אי גראבע,
נאָר יעדעם ווי עם דארף צו זיין...
צום ביישפיעל אויף אַפראָבע:

* * *

אט איז פון לעקעך-טיג געמאכט
(א נוים פון אלע נויסען)
א גביר. וואם פארן ארימאן
אייז זים און לאזט זיך ב'יסען' ...

ער מאכט זיך ניט ניטויסענדיג
פון דעם עולטס צרות,
ער גארט ניט נאך א חניפחעלע,
דארכ פבוד אויף פפרות ...

אט איז א יודישע "מ אד א ס",
און קוקט, אריסטאקראטקים;
זי קרייט זיך ניט דערהערענדיג
פון קונגעל, טשאלענט, לאטקים!

אט איז א יודישע "מ אמו על",
וואם, או מע רעדט אויף יידיש.
וועט זי ניט קוקען ווילד אויף אייך,
ווי עפים אויף א הודהש.

און קרייכט און קליב ניט איסגעפוצט,
א נחת איז אידער באבע! —
זו הערען דארט א סקאצעל-קומט:
וושידאוקא, ברוך הבא! ...

* * *

אט זענען צוּוַיִּ "ד אַקְטוֹזִירִים לֵיכֶם"
אין אַיְדִּישׁ שְׁטָעַדְטֵיל —
נִיטּ וַיְדַלְעַן זֶה, נִיטּ שְׁלָאַגְעַן זֶה
בַּיְּ דַעַם קְרָאנְקָעַן בַּעֲטַיל! ...

אט אַיז אַיְדָעַל, וּוְעַלְכָעַר וּוְעַט
בַּיְּמִים קְבָצַן פָּאָר אַקְאַפְּקָעַ
די הוֹיַּת נִיטּ שְׁנִידְעַן, חָאַטְשׁ עַר הַאלְטָ
דוֹקָאָ דַי "קָאָרָאַפְּקָעַ"! ...

פָּוּן צָוקָעַרְגָּלָאוֹ*) אַ וּוּאַכְעַרְנִיקָּ
פָּאָר אַרְיָמָעּ אַלְמָנוֹת
וּוְאָם אֹז עַם טְרִיפְטָ אַהֲיָסָעּ טְרַעְהָר
צָוְגַּעַתְטָ" עַר — פָּאָר רְחַמְנָוֹת! ?! ...

אט זענען צוּוַיִּ "מְחַבְּרִים לֵיכֶם"
אַלְטָעַר אָונָן אַיְנָגָעַר. —
דַעַר קוֹנְץ אַין זַיְ אַיז, וּוְיִיסְטָ אַיְהָר וּוְאָם? —
זַיְ שְׁטָאַרְבָּעַן נִיטּ פָּאָר הַוְנָגָעָר!!

*) לערניעץ.

* * *

*

אט נאט איז אט מל מ ד'יזל –
איידר נעהמת אקארשט דאם שטיקל
פון האניג-לעכעך אויסגעטמאקט,
א צאצקה, אַנְאַנְטִיכָּל:

ניט קיין טשאחאטע ערט ניט
און איז ניט קיין הארבאטע,
זאאייקעט זיך ניט, איז ניט בלינד,
ניט קרום און ניט פאנפאטע!!...

א צעהנדליך המן-טיעשליך – קווקט,
זוי בליהען ווי די רוווען, –
א מנין תלמוד-תור ה'ג'יק עס'
אין שטיוועל און אין הויזען!...

* * *

אונ אט – וווער וויל? א זעלטעןיש!
שרייט העבער, יודען, העבער!
א תלמוד-תורה? מיט א דאך!
אונ מיט א דאך און לעבער?!...!

אט איז א פלאדענדייל – אַיִ, אַיִ!
דער בעסטער און דער שעהנטער, –
אַוְאנְדָעֶרְ-פָּלָאָן, אַדוֹאָרְעֵץ:
אַחֲקְדְשָׁה, אַוְן מִיט פָּעָנְמָטָעָר!!!...

אט איז פון מאנדלען און פון ניס
אַשׁוֹלְגַּעַם גַּעֲמָכְטָמָ, – אַחוֹתָה:
חַאַטְשָׁ צַהָּל אַרְעַנְדִּיל פָּאָר אַפְּאַטְשָׁ
אַיְודָעַן פָּאָר עַלְיוֹתָה?!?...!

אט איז אַבְאָדָה אַקְונְצִינְגָּעַ,
אַגְּרוֹיְסָע אַוְן אַרְיְנָעָ:
אַזְנְבָה אַוְיפָּדִי טַרְעַפְתָּ נִיטָא
אַזְשָׁאָפָעַ חַאַטְשָׁבָי אַיְינָעַ?!?...!

* * *

אט איז אַמְעַנְשָׁעַלְעַ גַּעֲמָכְטָמָ.
וְאַמְאַזְעַדְעַ אַזְעַדְעַ אַזְעַדְעַ שָׁאָלָה –
אַנְלָמָ, גַּאֲרַ אַפְּשָׁוֹטָעָר,
גַּאֲרַ עַר הַאַט אַמְעָלָה:

עד קְרִיבַת נִיט וּוְעָרָעַן וְוְאוֹ נִיט אַז
אַהַיְנְטִיגְעַר רַאֲבַיְנְעַר,
וְאַמְוּיְסָט אַוְיפָּלְשָׁוֹן-קְרָדְשָׁ נָוָר
אַשְׁקָלָה אַוְן אַדִּינָר... .

אט איז אַאנטִיצְיוֹנִים ט", –
פָּון צָוקָעֶר אַוִיסְגָּעָנָאַסְעָן, –
אַק אַוּוֹנָעֶר" דּוֹקָא אָוּן – אַיהֲרַ הַעֲרָת? –
עָרְ שְׁרֵיְבָט נִיטְ קַיְן דָּאַנָּאַסְעָן?!... .

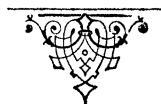
אוּן נָאָךְ פִּינְגוּרָעָן הַאָפְּ אַיְיךְ – אַלְעַזְן
אַרְוִיסְגָּעָהָאַפְּטָ פָּון לְעַבְעָן,
אַוִיסְגָּעָנָאַסְעָן, אַוִיסְגָּעָטָאַקְטָ
גָּאָר נִיטְ נָאָרִישָׁ, חַלְעָבָעָן;
זַיְ עַרְגָּעָץ קַוְיְפָעָן קָעָן מַעַן נִיטְ,
חַאָטָשְׁ פָּאָהָרָט אַיְיףְּ צָעָהָן יְרִידָעָן;
זַיְ בְּרִיְנָגָט דּוּעָרְ יְדִישָׁעָרְ פָּאָטָם
אַיְיךְ שְׁלַחְמָנוֹתְ אִידָּעָן!... .

גַּעַתְּ בְּכָבְעַטְ אַיְיךְ, גַּעַתְּמַטְ, אַיְיךְ שְׁעַנְקָזְיַיְ אַיְיךְ,
אַטְ דִּיְ פִּינְגוּרָעָן מִינְעָן.
אוּן וּוַיְסָטְ אַיהֲרַ, וּוְאָם אַיְיךְ וּוְילְ פָּאָר זַיְ?
אַנָּאָרִישְׁקִיָּטָ – דְּהִיְינָו:

אוּ אַיְיךְ וּוְעַלְ אַיהֲרַשְׁ
אַיְיףְּ פּוֹרִיםְ קּוֹמָעָן וּוְיִדְעָרְ.
זַאל אַיְיךְ זַיְ לְעַבְעַדְיְגָעָן שְׂוִין
בַּיְ אַיְיךְ דּוּרְזָעָהָעָן, בְּרִידָעָר!... .

קיין אסתטראט האבען מיר שווין ניט
און מרדיינס היינט בעגעעהערען
נור צו בעקומען א „ונגדיין“
און „אחסתרנים“ וווערען ...

בן אייז מזען מיר אלֵין
זיך העלפען זיין צופרייעדען ...
א פוריים אייך א פרעהיליבען!
א גוטען יומטוב, יודען! ...

שֶׁלַח־מְנוֹת.

(א גראם-ליידעל)

אי פארפעלעה, מהנדעלעה, טיגעלעה, קישעלעה,
אי טארטען, מארגזען, מיט רואזקען, פישעלעה
א בארג פון האנדטאשען –
עם צידט, עם ווילטיזיך נאשען !

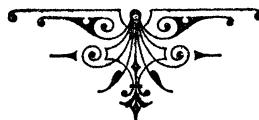
פון גרוינעוקע, שמונעוקע, פון מרה-שחורה-זוקע
פון שחינ'עוקע, בנהזוקע און מפתח-בכורה-זוקע
פליהט אויפין אלטען שטיגנער
דער שלח-מנות-טרענער !

– אנו, באוייז אקארשט, מיין פרײַנד,
וואס טראגטו שלח-מנות היינט ?
– אט איז אָאנגעָר צעטעל
פון יעדע שטאָרט און שטעדטיל –

פָּנוֹן שְׁמוּנָעַוּקָעַ,
פָּנוֹן גְּרוּינָעַוּקָעַ
פָּנוֹן בִּידְנוּוּקָעַ,
פָּנוֹן לוּדְיְנוּוּקָעַ
פָּנוֹן נְשָׁן, חֻזְנְתָנוּיְוּקָעַ,
פָּנוֹן אַתְּהָדְבָּחָרְתָנוּיְוּקָעַ . . .
נָאָר וּוְעָה ! אֵין יְעָדָר קְהָלָה
דיַּ אַלְטָעַ, אַלְטָעַ מְגִילָה :
אֵין תַּלְמֹוד־תָּזְרָה־לָעַ
אֲמְרָה־שְׁחוּרָה־לָעַ,
אוֹן פָּאָרֶן עַזְלָמָל
אֲבִיקָּוְר־חִזְוִילִים־לָעַ
מִיט וּוּנְדָן אוֹן דַּעֲכָעַלְעַ
פָּנוֹן נָאָלָעַ לְעַבְעָלָעַ . . .
אוֹן אֲקָאָרָאָבְקָעַלְעַ —
זָאָל אֲחוֹוָאָרָאָבְקָעַלְעַ
אֵין בּוֹיָה, אֵין אַקְסָעַלְעַ
זַיְן דָּעַם בָּעַל־טָאַקְסָעַלְעַ
פָּאָר דְּוַיְלָעַ בִּינְדָעַלְעַ

דעם קבצ'ס ציינדעלאה...
מע ווארט פון יק"אלע
א פעטען שטייקעלע...
דערויל געה דלפונזעל,
און טראג צום חלפונזעל,
די באנק, דאם טישעלע,
דאם לעצטע קישעלע...
און רב עקיבאילע
זיצט שריבט א בריוועלע.
א מין פאפירעלע
מיט א מסירהילע
אויפֿן מנונ-דודיל...
אי, אי, א סתורהילע,
א שענער פבודיל
דעם פתרה-תורהילע!...
אי, לייעבע המונ-טאשען!
עם ציהט, עם ווילט זיך נאשען!...
ניטה קיין העמד,
ניטה קיין ברויט!

עם דרייקט און קליעמט
די שוועדע נוימט ...
עם שוויינט דער האהן
די נאבט איז שטומט ...
און שווארכער מאהן -
א באָרג אַרום ! ...
איי, זיסע המנ-טאשען !
עם ציחט, עם ווילט זיך נאשען ! ...

דער פוריים-טאפט.

אודד הערטו? פון יעדער זויט
קלינגט „ארור המן“ וויידער.
עם איז נאך אבער ווית
צ' אונזער „סעודה“, ברידער!
ניט אלץ נאך צונגנרייט,
ניט אלץ נאך צינגעקליבען;
נאך פיעל ארום צישפרײַט
אי שטזיב אי שמוץ געליבען.
פיעל ארבײַט שטערט נאך פאר,
צ'ו פריה נאך זיך צו פרעהן...
און דאך זאל הועל און קלאדר
פאר אוננו די ציקניפט שטעהען,
און ליעב זאל זיין דער וועג:
דורך ווילדער, זומפען, שטראמען...
און היינט, און אלע טאג

וזל קלינגען אַרְוֹר הַמָּן!
און אלע גוטע פרײַנד
אט פון דעם רוח דעם שׂוֹאַרְצָעַן.
וואָם זיַּגְעַן נאָה בֵּיז היַּינְט
דעם בלֶוֶט פון אָונְזָעַר האַרְצָעַן
און פִּינְגָּעַן אָונָזְפְּרִיְּן,
אהָן שאָנְד אָונָן אהָן רַחֲמָנוֹת,
וזל שִׁקְעַן אַשְׁמָדִי
פָּוֹן נִיהָנוֹת שלְהַדְמָנוֹת:
פֻּרְפָּלָאמְט פָּוֹן הַעֲלִיש גְּלָאנֵץ,
און שְׁוּעַבָּעַל דָּזְרָכְנָעַוָּדָעַן –
מיַט טְשֻׁוּעָקָעָם אַמְּרָאָנִיךְ,
מיַט קְרַעְמָעְנִים אַפְּלָאָדָעַן!....

זִים!

(א ליעדעל צום פוריים-שפיעל.)

צוקאכט, פערמאטערט און צוהיצט...
דאם ניעזעל גלענצעט, דער שטערען שויזט...
עד לוייפט דער פוריים-יעגער –
דער שלח-מנות טרעגער!
עד האלט אטעלערל און האנד.
איך שריי איהם: "שטעה!" – ווי צו דער וואנד.
עד לוייפט, עד פליית אלץ וויטער –
חאטש יאנג איהס-נאך א רייטער.
ניתא קיין צייט, ניטה קיין צייט,
דער טאג איז קורץ, דער וועג איז וויט.
או, שלח-מנות טראגען –
א שפיעלעבל צו זאנען!
מען זעהט ניט ווי עם פליית די צייט.
די שטאדט איז גרויס, דער וועג איז וויט;
בערעבענט, אדרבא:
צום קאונאטשיי, צום גבאי,

און צום בעל-טאקסע, און צום רב?
 און וואם? אויהר מיינט, סייז שווין אסוף?
 היינט וואו-זושע אויז דاكتאר?
 — צו שלח-דמנות — זאנט ער —
 לאוּט מיך! אין מאנדלעה און אין טארט
 בין איך אבקי פערוּוִיסארט,
 מזוֹנֶזֶת מאכען ברכה —
 אַנְאָמָת' ער, מזרחי!...
 און דער אפטײַקער טאקי אויך
 האט ליעב אַפְּלָאָדָעָן דיק און דיזק
 און המַנְ-טַאָשָׁעָן עַסְטָט ער
 דעם גאנצען תענית-אסתָר...

* * *

נאר, ליעבע לעוזער, ליעבע פרײַנד!
 איך מיין קיין שלעכט, חיליה...
 רכילות רידען האָפָּיַךְ פֿײַנד;
 נישט מעהר, איך וויל נאר זאגען היינט;
 זאל ליעבען די מגילה!
 זאל פורים שיינען ווי דער מאָי

אָזִן פַּיְכְּטָעַן, גְּרִינְגָּם נָאָרְטָעַן
אוֹן זָאָלָעַן פְּרֻעָהָלֶךָ, פְּרִישָׁ אָוֹן פְּרִיִּי,
די בְּעַלִּי-בֵּיתְתָּעַם פָּוֹן דָּאָם נִי
אוֹנוֹ בָּאָקָעַן זִיסְעַ טָאָרְטָעַן
פָּוֹן פֶּלְּ הַמְּנִי סָאָרְטָעַן.
מִיטָּ מָאָנְדָּלָעַן, רָאוּינְקָעַם אָוֹן נִים,
וּוְאָסָטָעַם נְנָדָעַן יְעָדָעַר בִּים, —
אוֹן לְאָמִיר זַיִן צְוָפְּרִיעָדָעַן.
וּוְאָסָטָעַם חָאָטָשָׁ אַיִּין טָאָג אָזִן יְאָהָר אַיִּז זִיסָּ
פְּמָעַט בַּיִּ אלָעַ יְוָדָעַן!...

לעגענדען

דער הויפען ערָד.

(א לעגענדע פון תלטער וועגען אלכסנדר מוקדוֹן.)

פר אל אַגְּ.

אלטע בלעטער פונם תלמוד,
אלטע זאגען און לעגענדען!
און מײַן טרויעַריגען לעבען
אָפֶט טהו אַיךְ צו אַיךְ מִיךְ ווענדען.

בֵּי דער נאכט, ווען אַין דער פִּינְסְטְּעֵר
לויפט דער שלאָפּ פון מיינע אוינגען.
און אַיךְ זײַן אלײַן אַון עַלְעַנְד
צַו דער ברוסט דעם קאָפּ גַּעֲפּוּינְעַן.

און די טרויעַריגע שטונדען,
וּי אַשְׁטְּעַרְעַן אַין דער בלויַעַר
זומער-נאכט, הויבט אַן צו שיינען
דער זְפּרַזְן אַין מִײַן טרויעַר.

איך דערמאחן זיך אויף די ליעבע,
אויף די זיסע קינדהייטס-יאחרען,
ווען איך בין נאך פרײַ געוועזען
פֿון מײַן קומער, לֵיד און צארן.

איך דערמאחן זיך אויף די צייטען,
ווען איך פֿלעג דעם ערשותען, זיסע
בענטען כוּם פֿון ליעבען, פרײַהיט,
פרײַד און לומטיגקייט גענישען.

איך דערמאחן זיך אויף די אלטע,
אויף די זיסע, ליעבע יאחרען;
און די בלעטער פֿונִים תלמוד
שטעעהן אויף און מײַן זפּרֶז.

אָח די אלטע, אלטע, בילדער!
וַיְיִפְעַל לִכְתָּ אָן וַיְיִפְעַל שְׁטָעָרָן
ברענען, שיינען אָן זַי קָאנָעָן
אייבִּיג נִימְט פֻּרְלָאָשָׁעָן וּוּרְעָן?

טויזענד שטראָמָעָן, טויזענד טַיְבָעָן
הָאָבָעָן זַי גַּעֲתָהָן פֻּרְפָּלִיסָעָן;
זָאָמָד הָאָט זַי אוֹפְּף זַי גַּעַשָּׂאָטָעָן,
שְׁטוּרָעָםְ הָאָבָעָן זַי גַּעַרְיִסָּעָן,

און די אלטער, אלטער בלעטער
לעבען נאָך... זיַּי זענען טאָקע
געַל, פער'חַשְׁבַּת, אַפְגַּנְעִירַבַּען,
דאָרט אַלְאָך אָונָה דָא אַמְּפָה,

דאָ אַשְׁטִיקָעַל אַבְגַּעַסְמַאלְיַעַט,
דאָרט אַשְׂוָרָה טוֹיג אַוִּיפְט צְרוֹזֶת,
און אַינְגַּאנְצָעַן הַאֲט אַפְּנִים
פָּוֹן אַנְאַלְטָעַן בֵּיתְדַּקְבָּרוֹת...

מִילָּא — וּוְאָם ? נָוָה, אַיז דָּאמָט טַאָקָע
אַבְּיַתְעַולָּם, וּוְאוֹ בְּעַנְרָאַבָּעַן
לִיעַנְטָן אַין קָבָר אַלְעַן, וּוְאָם אַיְבָּגַן
וּוְעַלְעַן מִיר שְׁוִין מַעַהַר נִיטָּהָבָעַן;

און אַיךְ אַלְטָעַר, קְרָאַנְקָעַר יְתָוָם,
פּוֹל מִיט לִיְדָ, מִיט אִימְתָּמוֹת,
שְׁטָעָה, מִין גְּרוּיָעַן קָאָפְט גְּעַבְּוִינָעַן —
שְׁטָעָה אָונָה וּוְיַיְן אַוִּיפְט «קָבְרָאַבָּוֹת»...

פָּוֹן לְאַנְד צָו לְאַנְד, בְּעוֹוָאָפָעַנְט, בְּיוֹז אָונָ שְׁטָאַרָּק,
טְהֻוָּת גְּעַהָן דָעַר גְּרוּיָסָעַר הַעַלְד אָונָ קְעַנְג.
עַם אַיז נִימָא קִיְּן רֹוח פָּאָר אַיְהָם, — זַיְן קְרָאַפָּט,
זַיְן דִּיבְּכָהָוָם, הַעֲרִישָׁאָפָט — אַלְעַן נָאָך וּוְעַנְג.

אלץ וויטער ציהט און רײַסט זיך איהם דאס האָרֶן;
פאראָים, דורך ווילדער, גרויסע וועלדער,
דורך היילען, פעלזען, איבער איז און שניי,
דורך בערג און מהאלען, שטערט און פעלדער.

פייעל פעלקער זענען אונטערטה הענין איהם,
פייעל לענדער האט ער איינגענומען;
און – געהנדיג אלץ וויטער איז דער וועלט,
אייז אין אַמְדֵבָר ער נעקומען.

לאנג זענען דורך דעם הייסען, וויסטען פעלד
גענאנגען זיינע מהנטודרייעזען,
ביז פון דערויזטען האט זיך זי זום סָטָף
אַגְּרִינְעָם וועלדעלע בעוויזען.

דאָם חיל האט זיך אַפְּרוּהָען געלענט.
דער קעניג – אָום זיינ דורך צו שטילען –
אייז צוֹגְעַנְגָּעַן צו דעם שטראמ, וואָם אייז
געפלאָסָען אַין דעם וואָלְד, אַין קוֹהָלָען.

און באָלְד נאָר, אוֹ דער קעניג האט פון שטראמ
דעם ערשותען קאלטען טרונק גענאָסָען,
האָט עפָעָם זיך בּי איהם אַין יעדען גלייד
אַזְיסָע וואַרְיכְּמִיקְּיָיט צוֹגָאָסָען;

א טיעפער חייזט אויז זיך איזן זיין ברומט
צונאנגען. ניעע, יונגען קראפעטן
און ניעער פרישער מוטה האט אויהם געתהון
זיין הארץ בעשפינגען און בעהעפטן.

וואם קען דאמ זיין? – האט ער געטראכט – דער שטראם
מווע פון א גליקליך ארט טהון פלייסען...
שטעהט אויף, איהר ליעבע העלדען מיינע! קומט
איך וויל, און מווע דאמ גליק דערויסען.

אהין, אהין! זאל זיין דארט ווער עם אויז –
ער מווע מיר אונטערטהונג ווערען,
פון מיר אלין ערווארטען גליק און פריד
און מיך אלם העלד און קעניג עהרען.

און אויב עם וועט דארט זיין ווער געגען מיר.
אָ, טויט וועט פון מײַן שוווערד ער פאלען...
שטעהט אויף, איהר ליעבע העלדען מיינע, קומט!
עם קלאפט דער פוייך, די שופרות שאלען,

די פאהנען טהווען פלאטערן; עם געהט
א קלנגערריי, א טומעל – הונדרט
חילזות געהען נאָך דעם גרויסען העלד...
דער מדבר ליענט אַרום פערוואונדרט:

וואם טהוט זיך דאמ? וווער האט זיין רוח, זיין שלאָפ.
זיין טיעפען שלאָפ געשטערט?... די רײַטער,
די פאהנען ציהען זיך פאראוים, פאראוים,
דעָר קעניג געהט אלֶץ וווײַטער, וווײַטער ...

פיעל טעג איז ער גענאנגען אלֶץ פאראוים
פיעל אויסגעשטיינען שמערטען, ליידען;
און איז ליטוף געקומען מיטן שטראמ —
וואוֹהן? — צום טויער פון נן עדן!

בעפלאָכטען מיט גריינע,
מיט בליהענדע בלעטער,
מיט פרישע, מיט שמעקענדע
בלומען בעקרענצעט.

טהוט לייבטען און שיינען
דעָר היילגעָר טויער;
מיט טויזענדער שטראהַלעַן
גליהט ער און גלענצעט.

עם שלאגען די קוואָלעַן,
עם רוישען די שטראמען.
עם געהט ווי פון זילבערנע
גָּלְעָכָעָר אַ קְלָאנְגָּן;

עם הערען זיך שטימען
פון טויזענדער פוינעל,
עם נימט זיך א ליעבעם,
זיסעם נזאנג.

נאר דארט בײַ דעם טויער,
זעהט שטעהן דער קענינג
א מלאָק מיט פלאָמענדען
שוויערד אין די הענד:

ער שטעהט צו בעשיצען
דעם הייליגען טויער –
די הויבע, די שטארקע,
הייליגע ווענד.

וואָר ביזטו? – טהוּט פרעגען
דער מלאָק בײַם קענינג –
דו ביזט אל פסנدر?
שטעהדוושע! פאָר "די"

וועט בליבען אויף אייביג
פארמאכט צום גִּידען
די ליבטינע, רײַנע,
הייליגע טהור.

נור די, וועלכע לעבען
אין פרײַנדשאפט, אין פריעדען,
וואם טהווען און ברײַנגען
נותם אויפֿ דער וועלט;

נאָר זי קענען קומען
אין היילגען גארטען,
אין ליכטינען, אייביגען
בזּראָס געצעלט.

און דו, וואָם פֿערנְגָּמָּען
האט טִיכְבָּעַן פֿון טְרָעְדְּרָעַן
דיין אַיזּוּרְנָעַן, בִּיזּ,
בלוטִינָעַן האָנד —

דיַךְ האט דער בעשעפֿעד
בענְגְּלִיקְט אַין דיַין לעבען
מיט הערשאָפְט, מיט רִיכְתָּהָם,
מוֹתָה אַון פֿערשְׁטָאנְד;

בִּיזּ אַפְּעַר פֿערנְגָּנְגָּעַן
אויפֿ זִינְדִּינָעַן וּוּגְעַן,
פֿערדרעהַט זֶיךְ אַין שְׂרָעְקְלִיבְעַן
שְׁטוֹרָם אַון וּוִינְד;

דו פַּלענְסָט נִיט בְּעַשׂוֹנְגָן
קיין יונגענד, קיון עלטער ...
זו גרוים זענען דיינע
שרעקליבע זינד!

אָמוֹיסָט אֵיז גַּעֲוֹזָעַן
דיין מיה, אלפְּסָנְדָר
דו קָאנְסָט אֵין גַּעֲדָן
נִיט קּוֹמָעַן! פָּאָר דֵּיר

וּוְעַט בְּלִיְבָעַן אוֹיפְּ אַיְבָּיגֶן
פָּעַרְמָאָכָט פָּוּן גַּעֲדָן
די לִיכְטִינְגָּעַ, רִיְנָעַ,
הַיְלִינְגָּעַ טַהְוִיד ...

* * *

— אה, דו גרויסער ענגעל!
האט מיט הייסע טרעחרען
שטייל געזאנט דער קעניג —
שרעקליך איז דיין שטראָף:

שְׁטוּחָעַן נָאָהָעַט נָעָבָעַן
טוּיעָר פָּוּן גַּעֲדָן .
פִּיהְלָעַן שְׁוִין דָּעַם זִיסְעַן
רִיחַ ... אָוָן לְסֹזָף ...

נייעב-זשע, נייעב האטש עפיט
מיר אנאזות-זופרין,

או איזה בין געועזען
דא, בי' דיעזער טהיר;

מענשען זאלען זעהען.
מענשען זאלען גלויבען,
או דאם האט געטראפען
אייפין וואחר מיט מיר.

— נא, — האט דא דער מלֿאָך
אייהם געוזאנט — אט האטטו...
געה צוריק — און שטארקען
זאל דיר גאט דיין הארץ,

זאלסט פערבריגגען דיינע
איבעריגע יאהרען,
נטט צו וויסען אייביג
פּוֹן קִין נוּיתָה אָן שְׁמַאֲרֵן...

* * *

דער קעניג אויז געקומען אין א שטאדט
און האט געישקט צוּנוּיפּרוּפּעַן די זקנִים,
די פִּינְסְטָע אָן די קלִינְסְטָע פּוֹן דעם פָּאלְק.
איידער זעהט? — האט ער געוזאנט — דעם שעהנען

דעם ליעבען אָזֶת-זָפְרֹן, וואם פון דארט
איך האב געבראכט? ווי זאל איך מיך ניט שעמען!
א שטיקעל ביין! א שטיקעל פוילען ביין!
איך, אלפנסנדער מוקדן; איך – פאר וועמען

עם האט אַגְנְצָע וועלט געKENיעט,
געציטערט נאר פאר מיר אלין, פאר איינעם...
– אָ, שטראָפּ מיך ניט, מײַן קענעג, פאר די רײַיד –
האט אַיהם געענטפערט אַיִינְעֶר פון די זקנִים:

פערדהאם ניט די מתחה, וואם דער גיסט
האט דיר געגעבען, אין דעם טויטען
און פוילען בײַינְדָל ליענט אַטְיעָפּער זין,
וואם קאן דיר אָפְשָׁר נוצען אין פֿעל נויטען

עם טראָפּטּ ניט זעלטען, או די קלענסטע זאָךְ
ווערט זעהָר וויכטִיג אָון דעם מענישען ליעבען.
ערלייב, איך וועל דיר דאמ בעוויזען באָלֵד,
בעפֿעהָל דו נאר, מען זאל אַוָּאג מיר געבען.

מען האט געבראכט. דער זקן האט געלענט
דאָם בײַינְדָל אַזְיָיף אַיִן וואנְ-שָׁאָל, אַזְיָיף די צוּוִיטָע –
צווּי הוייפען נאָלֵד. די וואנְ-שָׁאָל מיטן ביין
האט גְּלִיָּךְ געטהָן זַיִן אַיבְּרוּעָגָן בִּידָע.

“וואם איז דאם? — פרענט דער קעניג — שיט ארויף
נאך זילבער, גאלד!...” מען האט פון אלע זייטען
געשאטען, — עם האט אבער ניט געווירקט...
— וואם קען דאם זייז? וואם זאל די זאך בעדייטען?...”

דער קעניג האט זיין שוערעד, גרויסען שוערעד.
זיין קריין, זיין פאנצער — אלץ אראבגעריסען
און אויפֿ די צוויטען שאל געווארטען — נין!
דער בײַן האט ניט געוואלט פון גאר ניט וויסען,

ער האט זיך ניט גערידרט ניט אויפֿ א האר
און אויפֿ זיין וואנד-שאל רוחיג זיך געלעגן.
דער קעניג האט געצייטערט, ווי א בלאט:
— “א, זאנגיזשׂ מיר! איך ניעב מיין נאנץ פערמעגן.”

אלץ, וואם איך האב, — צו וויסען, וואם בעדייט
דאם שטיקעל ביין... עט ברענט מיר אין מיין מה!
מייט וואם קען אבענווטען זיין פון דעם
דער וואנדערבאָרעד, צייפערליךער פֿח?

מייט וואם-זושע?...”
“מייט א קליניגקייט — האט איהם
געזאנט דער זקן. האט זיך אַנגעבויגען
און אויפֿ דאם שטיקעל ביין א הוייפֿן ערְד
אויפֿגעשאטען פֿאָר דעם קענינְס אַיגען.

און וואנדערליך! – די וואנדשאָל מיטן נאלד
האט טאָקע באָלד אָפָּל געטהָוּן פון אויבען
און געגענפֿאָלט די צוֹיִיטַע מיטן בֵּין
האט ווי אָפְּעדֶר שְׁנָעַל זַיְךְ אָוּפְּגַעַזְבָּעַן!...

און דער גְּרוּיעָר וּקְן
האט גְּזוֹאנְט צָוּם קְעִינְגָּ:
אט דָּם דָּאָרָע בִּינְדָּעַל,
וּוְאָס דָּו הָאָסְט גַּעֲבָרָאָכְט.

אייז ניט מעחד – אַשְׁטִיקְעַל
פָּוּן אַמְּעַנְשָׁעַנְסָ שָׁאָרְבָּעָן;
זְעוּהָמְט אַיְן דָּעַם אַלְעַבְּיל?
קוֹק זַיְךְ אַיְזָן, בַּעֲטְרָאָכְט...

יא, מײַן הָעָרָדו! אַשְׁטִיקְעַל
פָּוּן אַמְּעַנְשָׁעַנְסָ שָׁאָרְבָּעָן;
אייז דָּעַם קְלִינְגָּעָם לְעַבְּיל
יַאֲהָרָעָן פִּיעָל צְרוּיקָ

אייז אַנְאָוִיג גַּעֲזַעַסְעַן...
אוּי, ווי נָאָרִיש, נָאָרִיש
אייז דָּעַר מְעַנְשָׁן צְוֹאָמָעָן
מִיט זַיְן גָּאנְצָעָן גְּלִיק!

קלין און שלאָפּ אוֹ אונוער
אוֹיגן: און ווַיְפִיעַל אַבָּעַר
איַן דַּעַם מענשעַנְס לְעַבְּעַן
גְּלוֹסֶט עַם אָוּן בענעהַערט,

רייסט זיך, ברענט מיט תאהָ?
ווענְגַן! אייבִּיגּן ווענְגַן!
עם פֿערחהַפְּט אלְץ ווַיְטַעַר...
ניַעַב די גָּאנְצָע ערְדּ,

הימעל, זוּ אָוּן שְׁטָעַרְן
ניַעַב אוּוּקָ – אלְץ ווענְגַן!
יאָג זיך, מענְשֵׁיל, אַרְבִּיטּ,
קלְעַטְעַר, שְׁפְּרִינְג אָוּן לוֹיפּ

וַיְטַעַר, מענְשֵׁיל, ווַיְטַעַר!...
נוּ, אָוּן פֿאַרט בִּיז ווְאנְגַן?
– בִּיז מַעַן שִׁיט דַעַם עַרְשַׁטְעַן
היַפְּעַן ערְד אַרְיוֹפּ...

אט, גַּעֲנָג, נִיט ווַיְטַעַר;
נִיט איַין טְרִיטּ, איַין דְּגַע!...
נאָט איַיךְ, גַּאֲרַדְעַם גָּאנְצָעַן
חַשְׁבּוֹן אַבְּגַעַמְעַקְטּ...

אָחָה, אַ בִּיסְעֵל קַאלְטָעַם
קַבְּרַ-עֲדָד — אָוֹן זַעַחַט נָוֶר,
זַעַחַט, אַקָּאָרְשָׁט, אַיְיךְ בָּעַט אַיְיךְ,
הָא ? — וּוֹי שָׁוּעָר דָּאָם וּוֹעֲגַט ! . . .

דען שמש'ם מאכטער.

(א פאלקם=לעגענדע).

1.

שטייל און פינטער איז געוועזען
אין דעם אלטען איינגען שטיבעל,
וואר געלעגען און געללאפען
אייז דער אלטען גרויער שמש.

שטייל און רוחיג שלאפט דער שמש,
און אין שלאף דערהערט ער עפעם
שוווערע טרייט ווי פון א קרוםען,
וועלכער געהט ארום אויפֿ קוליעם.

און דערשראקען און פערוואונדערט
חאפט זיך אויפֿ פון שלאף דער שמש;
ער צינדט אן דאם אלטען לעמאפֿיל –
און וואם זעהט ער? – גאט, דו ליעבר!

ער דערזעהט: פון וואנד צו וואנד
געהט ארום אלין זיין שטיעקען...
או, דאם אייז א שלעכטער סמן –
או א גומס אייז אין שטעדטיל...

אין דעם אויגענבליך דערהערט ער
שרײַיט זיין טאכטער: ניכער, טאטער,
וועק דעם עולם! אונזער רבּי,
אונזער רבּי איז פֿאַרְבּי!...

2.

נאָך בּי נאָכְט פֿון שְׁטוּב צוֹ שְׁטוּב
געַחַט אָן קְלָאָפְט דָּעַר אלְטָעַר שְׁמַשׁ...
אָפְעַר ווֹאָס אִיז דָּאָם מִיט דְּבוֹרָהּ
מִיט דֻּעַם אַלְטָעַן שְׁמַשׁ טְאַכְטָעַר?

דְּבוֹרָה זִיצְט בְּיִם טִישׁ, אָן הַיְסָע
טְרַעְדְּרָעַן קְאָפְעַן פֿון דֵי אוּגְּנָעַן;
בִּיטָּע ווֹינְגַּט זַי, ווֹינְגַּט אָן שְׁעַפְטְּשָׁעַט;
„אָה, דָּעַר רבּי אִיז פֿאַרְבּי!...

הייל אִיהם, הַעַלְפּ אִיהם, נאָט דַּז לְיעַפְעַר!...
היים אָן עַרְנְסָט ווֹי אַטְאַכְטָעַר
הָאָט פֿון קִינְדָהִיט לְיעַפּ דֻּעַם אַלְטָעַן,
קְרַאָנְקָעַן רַבּ דֵי יְוָנָגָע דְּבוֹרָהּ;

וַיְיַל דָּעַר אלְטָעַר מַזְרַחְצָדָק
הָאָט דָּאָם קִינְד אַוְיךְ לְיעַפּ נַעַהָאָט
וֹי אַנְאַיְגְּנָעַן: פְּלַעַגְתּוּ רַוְפָעַן
אַלְעַ שְׁבַת זַי אַנְאַיְגְּנָעַם

מייטן שטמש ברכה מאבעז.

האט זי אויסגעלערגנט דאוונען,
אויך געלערגנט שרייבען, לעזען;
לייעבליך זאגענדיג דערביי:

לען, דבזוקע, לען, טאכטער.
און דו וועסט איה"ש
ווערען גרים און קלוג בי' זידען,
גלאיך מיט דבורה די נביאה"...

און זי זיצט ביימס טיש, און הייסע
טראערךן טרייפען פון די אויגען;
ביטער ווינט זי, ווינט און שעפטעשט:
הייל איהם, העלף איהם, לייעבער נאט!...

3.

אין ביה"דמדרש שטעהת דער עזלם.
גרים און קלין געקומען אלע
תהלים זאגען; ווינען, בעטען
צו דעם פורא... נאר עם העלפת נישט.

שווין פון וואקס א ליכט א גריםע,
אקריאט די מאם פון קראאנקען,
אויסגענגאמען. אין תבריבים
אנגעהטען און, ווי דער מנוג

איז בי יודען פון פארצ'יטען.
ז' בענדאבען אין א קבר
ווי א ברדמן... עם העלפט ניט,
אלץ געפרובט און אלץ אומוייסט...

אמת, איינס נור איז געליבען,
איינס נור: יעדער פון דעם עולם
וזאל אוועקשענ侃ן א חלק
פון זיין לעבען פאר דעם חולה —

מענער, וויבער, קינדרער, זקנים,
ווער א מאג און ווער א חזדש —
לאם פערשרייפט מען אויף א צעטעל
און פערשליסט און ארזונ-קוזדש...

4.

או צום אלטען שטיחס שטיבעל
איו מען מיט דעם פתב געקטען.
האט זיין טابتער די גבאים
אונגשטעט, און שטיל און רוהיג

ז'י געזאנט: **פערשרייפט, איך בעט איך?**
וויפיעל, דבורה, שענקטו? — **וויפיעל?**
את, מיין גאנצעם, גאנצעם לעבען!...
יא, פערשרייפט — איך שענק אוועק

איהם מײַן גאנצעム לֻעְבָּעָן! – דִּבּוֹרָה,
האבען זַי זַי אַנְגַּעַתְּיוֹבָעָן
אַבְּצַוְּרִידָעָן: נַאֲרִישׁ קִינְדֶּרֶ,

זַי גַּעַשְׂקַט זַיְךְ?... אַבְּעָרָ אלְעָ

טענּוֹת האבען נִיט גַּעַהְאַלְפָעָן.

נִיט גַּעַהְאַלְפָעָן האבען דָּא
אוּיךְ דַּעַם אַלְמָעָן טַאַטְעָנִים בַּעַטְעָן.
זַיְנָעַ רַיְדַּ אָוָן זַיְנָעַ טַרְעַהְרָעַן.

אוֹן פַּעַרְשְׁרִיבָעָן האבען זַי
מִיט אַיְהָרָ חַתִּימָה אֵין דַּעַם צַעַטָּלָן.
וַיְיָ זַי הַאֲטָפָן זַי גַּעַפְּאַדְעָרְטָן:
"דִּבּוֹרָה שַׁעַנְקַט אַיְהָרָ גַּאנְצָעָם לֻעְבָּעָן."

אוֹן בְּשַׁעַת דָּעַר שְׁלִיחָה
הַאֲטָדַעָם בְּתַבְּ אֵין שַׁוְּהָל נַעֲפְרָאַכְטָן
אוֹן פַּעַרְשְׁלָאַסְעָן אַיְהָם אֵין אַרְזָן.
אֵין דַּעַם זַעַלְפָעָן אוֹיגַעַנְבָּלִיק

אֵיזְ דָּעַר חַזְלָה אוֹיפְּגַעַשְׁתָּאַנְגָּעָן
וַיְיַעַדְעָרָ פְּרִישָׁה, גַּעַוּנְדָן אָוָן יוֹנָגָן;
אוֹן דַּי אַוְמְגַלְיכְּלִיבָּעָן דִּבּוֹרָה
– דָּאָם אַונְשְׁוֹלְדִּינָן רַיְנָעָם קִינְדֶּן –

אי דעם זעלבען טאג געקומען
אין אידער רוח... דער אלטער טאטער
האט זי ערנטט, הים בעוינט
און געזאנט דעם ערשותען קדיש.

אויף אידער הערליךע ליה
איו געווען דער גאנצער עולם
און געוונשט פון פולען הארצען
אידער א ליכטיגען גנדען...

5.

שטייל און רזהיג געהט די צייט
אין דעם קליגעם, שטיילען שטעדטיל;
מענשען לעבען, האבען קינדרער,
קינדרער – וווערען יונגען לייט,

וואקסען, וווערען אלט און שטארבען.
אויף דעם אלטער בית-הקבורות
זענען דא פיעל ניע קברים...
וואס-זשע מאכט דער אלטער רב?

דאנקען גאט, ער ליעבט אין פריעדען
ליידרגנט תורה, פסקנש' שאלות,
און געדענקט דאמ ליעבען קינד.
ער געדענקט די מoitטע דבורה,

ער פערגעסט ניט יעדען יאחד-צ'יט
קוייפען ליכט און זאגען קדייש,
און אזי געהט שטיל און דוחהנ
טאנג נאך טאנג און יאחד נאך יאדר.

6.

טאנג נאך טאנג און יאחד נאך יאחד
געהען פאר, ער וווערט ניט עלטער,
אבער טרויערין ניט זעלטען
זעהט ער אויס; דערצעעהלט ניט קיינעם
וואם ער פיהלט און וואם ער טראקט.
און עס וויסט פון דעם נישט קיינער,
או בי נאכט בשעת ער
זיצט און לרנט, ווי געוועהנלייך,

הערט זיך איהם א פרוייען-שטיינע.
זיסע ליעדר, ליעבע ליעדר
קלינגען, פלייסען פון דערווויטען,
און פאר זינע אלטע אויגען

שטעהט א בילד ... אה, ער דערקענט.
ער דערקענט דאס זיסע פנים
פון זיין תלמידקע — פון דבורהhn,
און ער בעט זי: ווי מיר מוזחל!

ז"י מיר מזחל, ליעבע טאכטער,
וואם דורך מיר ביזטו גענאנגען
פונ דער וועלט... ווען דו וואלסטט ליעבען.
וואלסטט איצט געוווען א פלה"...

7.

טאג נאך טאג און יאהר נאך יאהר
געהען פאר, און איינמאָל הערט ער
א געשרי פון א זילדת...
און ער ווינט, בעניטט מיט טראָערן

די גمرا... -- ז"י מיר מזחל! --
בעט דער זקן -- ליעבע דבורה,
או דו וואלסטט געבליבען ליעבען.
וואלסטט איצט געוווען א מוטער..."

און אווי אויך יעדע נאכט
הערט זיך איהם איהר יונגע שטימע --
זיסע, ליעבע ווינגע-לייעדר
זיננט בי נאכט די טויטע מוטער..."

8.

דרײַצעהן יאהר געהט פאר... ער הערט
ווי איהר זohan, שוין א בר-מצוה,
זאנט א גרויסע, שעהנע דרשא...
-- ער וואלט זיין א גרויסער למדן.

— טראכט דער رب — און וויפיעל פרײַד
וואלט געהאט פון איהם די מאמע!。
ווײַיטער הערט ער — פְּלִיזֶׂמֶר שְׁפִיעָלָעָן:
פְּיעָלָעָן, טאצעָן און קלְֿאַרְנְּעָטָעָן

קלְֿינְגָּעָן, זינגען פון דערוווֹיטָעָן...
זַיְּ מאָכָט חַתּוֹנָה אַטְאַכְּטָעָר —
טראכט דער אלטער — צַוְּ דָעֵר חֻפָּה
פִּיהָרֶט זַי אַיצְּטָדִי טַוְּיטָעָ מאָמָע!...

9.

און פון דעםאלט אַן טַאַנְ-טַעַנְלִיךְ
הערט און פִּיהָלָט אַן זַעַהַט דָעֵר זָקָן
יעַדְעָן צַוְּשַׁטָּאנְדָן פָּוּן אַיְהָרָ לְעַבְעָן.
און ער ווַיְגַּט מִיטְּ הַיִּסְעָן טַרְעָהָרָעָן

און ער בעט דעם בּוֹרָאַ-עוֹלָם:
— נַיְּבָ מִיר, נָאָט, אַיְּךְ זָאָל דַּעַרְהָעָרָעָן
איְהָרָ גַּעֲוַיָּין, אַיְהָרָ בִּיטָּעָר זַיפְּצָעָן,
איְהָרָעָ טַרְעָהָרָעָן זָאָל אַיְּךְ זַעְעָעָן —

חַאַטְשָׁ דִי אַיְנְצִיגָּעָ נַחְמָה
זָאָל אַיְּךְ הַאַבָּעָן, אוֹ אַיְּן לְעַבְעָן
וואָלָט זַי אַיְּךְ גַּעַלְטָעָן צְרוֹתָן,
וואָלָט זַי אַוְמְגָלִיךְ אַיְּךְ גַּעַפְּהָלָט

אָוֹן עַם וּוְאַלְמָט בֵּי אִיחֶד גַּעֲוֹעַזָּעַן
חָאַטְשׁ אַיִינְ-אַיִינְצִיגְעַן מִינּוֹת,
וּזְעַן זַי וּוְאַלְמָט דֵי וּוְעַלְמָט פֻּרְשָׁאַלְטָעַן
אָוֹן גַּעֲוֹאָנְשָׁעַן זַיְךְ דָּעַם טְוִיטְ!...
10.

נוֹר אָוְמוֹיסְטָט אַיְזָן זַיְן בְּקַשְׁהָ:
זִיסְעַ לִיעַדְעַר, לִיעַבְעַר לִיעַדְעַר,
הָעַרְטָעַר זִינְגְּנָעַן אַיְזָן דָּעַר פִּינְסְטָעַר,
גְּלִיקְלִיךְ וּוְאַלְמָט גַּעֲוֹעַן אִידְרָעַר לִעַבְעַן –

יְעַנְעַם שְׂטִילְעַם פְּרוֹיְעַן-לִעַבְעַן,
וּוְעַלְכְּבָעַם גַּלְעַנְצָט נִיט וּזְיַי דֵי זָוָן,
נָאַר עַם שִׁינְטָט אַהֲן וּוַיְנְדָט אָוֹן וּוְאַלְקָעַן
וּזְיַי דָּעַר הָעַלְעָר מַאֲרְגָּנְעַן-שְׁטָעַרְעַן...
אָוֹן עַם נִסְעַן זַיְךְ אָוֹן גַּסְעַן

זִינְגְּנָעַ טְרַעְהָרָעַן טְעַג אָוֹן יְאַהְרָעַן.
– לִיעַבְעַר גָּטָט! – אַיְזָן עַר מַחְפָּלָל –
תְּהַווּ מִיטָּמִיד דִּין גְּרוּסָם גַּעֲנָאָד.

אָה, בְּעַפְרֵי, בְּעַפְרֵי מִיְּן אַלְטָעַן,
מִיְּן פֻּרְיָאַמְעַרְטָע נְשָׁמָה;
שְׁטָמָרְבָּעַן, שְׁטָמָרְבָּעַן הָעַלְפָט מִיר נִכְבָּעַר,
לִיעַבְעַר פָּאַטְעָר, גְּרוּסָעַר נָאָטָט!...
233

טאג נאָך טאג אָוּן יַאֲהֶר
געעהָן פָּאָר. דָּאָם קְלִינְעַ שְׁטַעְדְּטֵיל
איַז שְׂוִין לְאַנְגַּן אַשְׁטָּאָדָט גַּעֲוֹאָרְעַן,
אַ בְּעַקְאַנְטָעַ, רַיְכָעַ שְׁטָאָדָט.

הַונְּדָעַת מַעֲנְשָׁעַן, צְעַהְנְדִילְג זְקִנִּים,
וּעַלְבָעַ עַר גַּעַדְעַקְטַּאַלְסְ קִינְדָעַר,
ליַעַן שְׂוִין אוֹיפְ דָעַם בֵּית־עַלְמִין;
עַר נָוֶר אַיְגָעַר לְעַבְטַאַן לְעַבְטַ.

נִיעַ צִיְּתָעַן, נִיעַ מַעֲנְשָׁעַן,
נִיעַם לְעַבְעַן אָוּן מְנַהְגִים;
פְּרַעְמָד אָוּן אַיְבָרִיג, וּוַיְלָד אָוּן עַלְעַנד
איַז דָעַר זְקוּן צְוַיְשָׁעַן זַיִ.

דוֹנְקָעַל זְעַנְעַן זְיַינְעַן אוֹיְגָעַן,
אוֹיְסְגַעְדָאָרַט דָעַר גַּאנְצָעַר קַעְרְפָעַר,
אוּן עַר קְלָאנְטַ צָוָם בּוֹרָא־עוֹלָם,
וּוַיְינְטַ אָוּן בְּעַט אוֹיפְ זַיִךְ דָעַם טְוִיט... .

12.

איין געדאנק און איין געפיהל
 אייז דעם ז肯 נור געליעבען:
 שטארבען! שטארבען!... און צילעצעט
 האט זיך נאט אויפֿ איהם דערפאריםט.

פינסטער אייז געווען די נאכט.
 שרעקליך האט גערויישט דער שטויטרמַן:
 ווי א קינד, געקלאנט, געיאמערט
 האט די קאלטַע, שוואָרטַע נאכט.

אַבְגַּ�וּוּהַנְּטַ שְׁוִין לְאָנֵג פָּוּן אַלְעַ
 לְעַבְעַנְסַ-פְּרִידְעַן, לְעַבְעַנְסַ-שְׁמֻרְצַעַן –
 וַיַּצְטֵט דָּעַר זָ肯 אַין בֵּית-מְדֶרֶשׁ...
 מִיטַּ אַמְּאַל דַּעֲרָהָעַט זִיךְ אֵיהם –

א געוויין, א קלָאג פָּוּן קִינְדָּעַר...
 פּוֹשְׁקָעַם קָלָאָפָעַן אַין די נַאֲסַעַן
 אָוּן מַעַן זַוְּגַטַּ “אַל מְלָא רְחִמָּם”...
 דָּאָם וּוֹאַלְטַ זַי גַּעַשְׁטָאָרְבָּעַן אַיְצַטְוּ!

האט מיט פריד געזאנט דער זקן –
– אויָם, א סוף צו מײַנע שטערצען!...
געهم מיך מיט, מײַן ליעבע דבורה,
אויף די רײַגע וואָהרע וועלט!...

* * *

שטייל און רוהיג האט בעפּרייט זיך
פֿון דעם קערפּער זיין נשמה...
און אויף מאָרגען האט דער עולם
הײַם און ערנְסְט אִיהם בעווינְט

חַתּוֹן־תּוֹרָה.

(„שאלוי שׁוֹפָה...“)

I.

מהאט א ניע ספר-תורה
איינגעבען. איןם אלטען
ארון שטעט זי ווי א פלה;
ווי א שענהו, ליעבע פלה
זו דער חופה אנטאגאנ.

די געטאקטע עיזהחים'ס
זענען פריש און ריין. מיט נאלד
און מיט זולבער אויסגעניעתע
אויפֿן דונקעל-גרינעם סאמעט
שטעעהן דארט צוועי שטארקע לייבען.
מיט א הויבע, שטאלצע פאהן

שטעעהן זי ווי צוועי גבוזים
זו בעשייען די צוועי לוחות —
אונזער אלטען אדעל-צייכען,
אונזער גערב און אונזער שילד.

פְּרִישׁ אָוֹן בְּלִיהָעֵנֶד וּוֹי אַ בְּלָה
אַיְן אַיְהָר לַיְעַבְּעַן חַופְּה־אַוְעֵנֶד,
קָוְקָט זַיְךְ דָּא אַרוּם דִּי נַיְעַ
סְפָרְדָּתָזָה, אָוֹן אַיְהָר דַּאֲכְטִיזַּיךְ
עַפְעָם וּוְאַונְדָּעֵרְלִיךְ אָוֹן וּוְילָד –

וּוְאָם דִּי גְּרוּמָע, אַלְטָע „סְפָרִים“
אַיְן צְוְבִּיגְנָעֵנֶע, צְזִקְרִיכְטָע,
שְׂעוּדָע קְרוּינָען – אַבְעָר טָאָקָע
אַמְתָּה־קָעְנִיגְלִיבָע קְרוּינָען –
שְׁטָעָהָעַן אַומְעָטִינְג אָוֹן שְׁטוּם.

פִּינְסְטָעָר, שְׁטוּם אַיְזָ אַינְסָ אַרְזָן,
זְעַלְטָעַן הַעַרְטִיזַּיךְ נָאָר אַשְׁטִילָעָר
זַיְפַּץ; אַ בִּיטְעָרְעָר אָוֹן טִיעַפְעָר
קְרַעְבָּץ פָּוֹן גְּרוּיסָעָן, שְׂעוּרָעָן וּוְעַהְתָּאָג,
אָוֹן עַם גִּיסְטִיזַּיךְ־אָוִים אַרוּם

גְּרַעְסָעָר נַאֲךְ דָּעָר שְׁוֹאַרְצָעָר אַומְעָט...
וּוְאָם בְּעַטְיִיט עַמְּ ? – טְרָאָכְטָדָם נַיְעַ
יַנְגָּעַ סְפָרִיל – בְּפַעַרְשָׁטָעה נִיט
כְּלַעַבְעַן, הַיְגָּט אַיְזָ דַּאֲךְ בַּי יַדְעַן
יְזָם־טָזָב, – פְּרַעְהָלִיךְ דַּאֲרָף מַעַן זַיְן !

שטעהט דען ניט און אונז געשריבען:
ו שמחת ב חנַק ?
פרעה זיך, יודישע נשמה,
פרעה זיך, שעפ מיט פולען הארץע
פריד און פרײַהייט, לופט און שיין ! ...

ז' פערשטעהט ניט, וואם בעטיט עס
און ז' קאן דאמ ניט פערשטעהען :
אָך, דאמ ערשות מאָל אין לעבען
האט מען ז' דאָך אויסגענו מען –
וּוי אַלעבען, שעהנע כלַה
פָאָר דעם "חתן-תּוֹרָה" היינט !

און ווי פרעה ליך און ווי גלייליך
אי געווען איזה אוף דער בימה!
יעדר אָזט האט ווי אַדימענט
אוף דעם פארמעט אויסגעזעהען ,
יעדעם ווארט האט ווי געפונקעלט,
יעדע שורה האט געשיגט .

און נאָך איזט – ז' לעפט, ז' קווקט זיך ;
סיזולט זיך פשוט שירה זינגען ...
וּוי צוּוִי שעהנע בלומען-שטאָקען

גלאנצען איהרע עז-החימס
און די שבינה רוחת אויף זי' ...

וואס-יזשע זענען את די אלטע
ספר-תורה'ם אין'ם ארוץ
אווי אומעטיג? א טיעפער
מרה-שחורה ליענט אויף זי' ...

II.

און די אלטע ספר-תורה'ם
און די دونקעלע און שווערעד
קרוינען - קעניג'יבע קריינען -
הייבער-אן דרכעהלען ... ביטער
וואי א קוואל פון מס'דים
גיסט זיך זיער שטימע דארט :

— שוועטער ליעפער! ווית פון דאנש.
ווית פון אונזער אלטען ארון,
איינגעוויקעלט אין תכרים,
אין א טיעפער, קאלטען קבר
אויפץ וויסטען הייליג-ארט

„לעגען אונזערע פערברענטע
און צוריסגען אויף שטיקער
לייעבען חברטעם און שעועטער ...
אויך א מאָל ווי דו געוועזען
זעגען זיַי אַיְ פֿרִישַׁ, אַיְ רִין;

„אויך געשײַנט און אויך געפּונקעלט
מייט די הויכע, שעהנע קריינען,
מייט די עזֿהַחִיםְסָ; אַבער
אוימנענָאַסָּען האט זיך זיַעַר
לייעבען שירָה, זיסע שירָה
אין אַ בִּיטְעָדָעָן גַּעוּזָן ...

„אויפּּן וויסטָען בֵּית־הַקְּרֹזֶת,
און אַנְיִינְגָּעָן, קַאלְטָעָן קָבָר
לייענט אַנְיַאלְטָעָר גַּרוּעָר שְׁמָשָׁ;
זִים אָוָן רָוְהָגָן שְׁלָאָפְּטָעָר דָּארְטָעָ
אַינְסָ קַאלְטָעָן, אַיְינְגָּעָן קָבָר.
וּיְ אַ גַּרוּעָר, שְׁטָאַרְקָעָר הַעַלְדָּ

„אויפּּן שְׁלָאָפְּטָעָר ... נָאָר עַמְּ שְׁלָאָפְּטָעָר נִיט
די נִשְׁמָה זַיְנָע ... זַעֲהַסְטוֹ
דָּארְטָעָן פִּיעָרְילָעָן אַ בְּלִיכָּעָם —

וואַי עַמּ ווַיְעַנֵּט זָהָךְ, ווַיּ עַמּ צִיטָעָרֶת
אוֹיפּ דַעַם ווַיְסְטַעַן, טַוִיטַעַן פַעַלְדַ ?
דַאַם שַׁטְעַהַטְאָוִיפּ דַעַר אַלְטַעַר שַׁמְשַׁ
פָוּן זַיִן אַיְינְגַעַן, קַאַלְטַעַן קַבָּר.

עַר שַׁטְעַהַטְאָוִיפּ, צִינְדַט ווַיְעַדְעַרְאַן
דַעַם פַעַרְלָאַשְׁעַנְעַם נַרְתַּמְדַיד
אוֹן עַר נַעֲמַט אַרוֹם דַי שַׁטְיקַעַר
פַאַרְמַעַט, עַר צְעוֹוִיקַעַלְטַ זַי

אוֹן עַר לַיְעַנְטַ ... ווַיּ רַוְבִּינְגַעַן
צְוַיְשַׁעַן שְׁנוֹרַעַן שְׁוֹוָאַרְצַעַ פַעַרְלַ,
גַלְאַנְצַעַן טַרְאַפְעַנְסַ-בְּלוֹטַ אַוּן גַלְיהַעַן,
ברַעַנְעַזְדַוְרַקְ דַי שְׁוֹוָאַרְצַעַ שַׁהְזַוְתַ ...
אַזְ תְּכַרְיוֹכִים, ווַיִּסְמַיְסַמְיַי

שַׁטְעַהַט אַרוֹם אַנְעַזְוָלָם-זְקָנִים,
וַיְיַבְעַר, קִינְדַעַר ... זַעַהַסְטַ ? — דַאַם זַעַנְעַן
אלְצַעַן הַרְוִינִים. אוֹן זַי שַׁטְעַהַעַן
אוֹן זַי הַעַרְעַן וַוְאַרְטַ נַאַךְ וַוְאַרְטַ
וַיּ דַעַר טַוִיטַעַר חַתְנַהַתּוֹרָה
לַיְעַנְטַ ... שְׁטַיְלַ, נַאַר זִים אוֹן רַיְזַן

הילכט א פסוק נאך א פסוק ...
אויף די קברים און מצbowת
zieht זיך איבער און בליבט העגען
א געדיבטער, גרויער וואלקען,
ווײ א הייליגער פרזכת,
פונס הימעל ... און די מותם,
אלטע, יונגע, גראיס און קלין

הויבענדאן צו זאגען קדיש ...
פרענסט: «נאך וועמען? ווער קאן וויסען,
שווועסטער ליעבע? אפשר טאקו
נאך די לעבעדיגע ... מותם
זאגען קדיש, און עם צאנקען
נרדנשמהס אין די בליבע,
אין די אוינגעדרטע הענד ..

גרידנשמהס לייכטן, צאנקען
געעהן אויס ווי בי א גומס
די פערבלענדטע לעצעט בליקען
דורבן גרויען וואלקען ציטערט
נאר דאמ פײַעריל דאמ בליבע;
ווײ א יהרכיזיט לייכט ביים עמוד,
ציטערט, ווינטזיך, ברענט און ברענט ...

“און פון איבען, דורך די בויטער,
וואס בעשיטען מיט די געלע,
פוייעל בעטער די מצבות
אין דער קאלטער אסיען-נאכט.

וועהט א ווינטעלע א שטילען
וואו פון וויכע, מלידע פליינגעל:
און דאמ ווינטעלע דאמ שטילע
וואוינט און זינגט: “אל מלא רחמים”
און דער קאלטער אסיען-נאכט”...

III.

איןט אלטען, אינגען ארדזֿ
שטעהט די נײַע ספר-תורה,
וואו א קינד זיך צונגעטולעט
צו די גרויסע, אלטע ספרים
און פערוואנדערט און דערשראקען
וואו א טייפעלע, וואם הערט

א גערוייש פון שטארקע פליינגעל
אויף אידר געסטעלע, און פיהָלט שוין,
או דאמ אומגליק אויז געקומען,
או דער טויט אויז אידר בעשרט ...

אינַם אלטען, אײַנגגען אָרֶזֶן,
אנגעטעהָן אין זיינָר צִיעָרָונֶן.
שטעהָן גְּרַיִיט די אלטָע סְפָרִים,
גְּרַיִיט צוֹ אַלְזֶן... אָוּן טִיעָפֶן פֿערְטְּרָאָכֶט

הערָעָן זַי זַיְקָ-צַו וּבִיטָעָר
וּוַיְגַת אָוּן קְלָאנָט, אָוּן אָהָן אֲנַיאַוְיפָּעָר
וַיְגַת דָּעָר וּוַיְנַד: “אֵל מְלָא רְחָמִים”
אֵין דָעָר קְאַלְטָעָר אַסְיְוַידְנָאָכֶט...”

דער גאלדענער שליסעל.

(אלטמוריישע לעגענדע).

I.

האָסְטִינְג, שַׁרְעַקְלִיךְ רֹויֶשֶׁת דָּעֵר שְׁטוּרָם,
בְּוִינְגְט אָוּן בְּרַעֲכְט דֵּי אַלְטָע בְּוִימְעָר...
וּוַיְפִיעַל צְוַיְינְגָּן שְׂוִין צְוַבְּרָאָכָּעַן!
וּוַיְפִיעַל בְּלַעֲטָעָר אַבְגָּנְדִּירִיסְעָן!...

אָזְנְג דָּעֵם רֹויֶשֶׁן, אָזְנְג דָּעֵם בְּרוֹמְעָן
זַיְפְּצַעַן, וּוַיְיַגְּעַן טַוְיזְעַנְד קְזִילּוֹת...
אָקְ, מִין פָּאַלְקָ, מִין פָּאַלְקָ, וּוְ שַׁרְעַקְלִיךְ
אַיְינְג אָוּן פִּינְסְטָעָר אַיז דֵּיְן וּוֹעֲגָן!

האָסְטִינְג, שַׁרְעַקְלִיךְ רֹויֶשֶׁת דָּעֵר שְׁטוּרָם,
אוּן וּוּאָם וּוַיְיַטְעָר – הַעֲכָעָר, שְׁטַאַרְקָעָר
הַעֲרָט זַיְה מִיד אַקְלָאָנְג פָּוּן קִיְּטָעָן...
וּוּאָם בְּעַטְיִיט דָּעֵר וּוַיְלָדְעָר קַלְאָנְג?

טוייענד קולות הער אוּך ווַיְגַע
אין דעם רויישען, אין דעם ברומע
און אַנְאַלְטָעַם, זִסְעַם לֵידָעַל
וַיְגַעַת דָעַר שְׁטוֹרִים דִינָעַר ווַיְנַדֶּה:

II.

— אין די אלטע, אלטע צייטען
אייז געווען אַנְאַלְטָעַר קעניג:
גרויסע אַזְצָרוֹת, פִיעַל עַשְׂרָיוֹת
האט געהאט דער אלטער קעניג.

געאנצע בערג פון גאלד און זילבער,
הייפען דימאנטען און פערל
זענען שיין פון לאנג. געלעגען
אין זיין גרויסען, שטארקען פאלאץ.

מיט א שטארקען שלאמ פערשלאלסען
אייז געווען די טהיר פון פאלאץ;
מיט א שליסעלע א קלינגעם
פלענט זיך עפנען דער שלאמ.

פָּנוֹ דַעַם בְּעַסְטָעַן, רַיִנְסְטָעַן גָּאַלְדַּן^{גָּאַלְדַּן}
אֵיזֶנְגָּוּעַן גַּעֲמָאַכְטַן דָּאַם קְלִינְגַּעַן,
שְׁלִיםְעַלְעַן, אָוָן זְעוֹהָרַ לְיִכְטַן
אֵיזֶנְגָּוּעַן עַמְּצָו פָּעַרְלִידְרָעַן;

אָוָן פְּדִי צָו זִיכְעָר זַיִן
פָּאָר דִּי אֹזְרוֹת — הָאָטַם דַעַר קָעְנִינַג
צָנוּנְעַפְאַסְטַן דַעַם קְלִינְגַּעַם שְׁלִיםְעַלְעַן
צָו אַגְּרִוִּיסְעַר, שְׁוּעַרְעַר קִיְּטַ...”

אָחַ, טָא זָאַלְזָשָׁע רְוִישָׁעַן, בְּרוּמְעַן
אַרְוָם דִיר דַעַר וַיְינַד, דַעַר שְׁטוּרָם, —
לְעֵבָר, מַיִן פָּאָלָק! דַזְוּ בִּיסְטַן דַעַר שְׁלִיםְעַלְעַן
צָו דַעַר אַלְטָעַר קָעְנִינְגְּסְטָהָרָוּ:

צָו דַעַר טְהִיר, פָּנוֹ יְעַנְעַן גְּרִוִיסְעַן,
גְּרִוִיסְעַן אֹזְרוֹת, וּוּלְבָעַן זְעַנְעַן
בְּעַסְעַר, טְיִיעַרְעַר פָּנוֹ זְלִבְעַר,
פָּנוֹ בְּרִילְאַנְטָעַן אָוָן פָּנוֹ פָּעַרְלַן —

צָו דַעַר טְהִיר, פָּנוֹ יְעַנְעַן גְּרִוִיסְעַן
לְיִיעַבָּע אֹזְרוֹת, וּוּלְבָעַן הַיִּסְעַן:
תְּזַרְהָ, צְדַקָּה אָוָן אַמְוֹנָה...”,
גָּאָר פְּדִי דַזְוּ זָאַלְמָטַן, מַיִן פָּאָלָק,

אייביג ניט פערלאָרען ווּרְעַן
אויף דער וועלט – האט דיַךְ דער בּוֹרָא
צונעפּוּנְדָּעַן, צונעקּאוּוּט
צָו אַגְּרִיסָע, שׁוּעָרָע קִיְּטָ...

צָו אַשׁוּעָרָע קִיְּטָ פָּן צְרוֹת
הָאַטְּ דֵּיְךְ צְנוּעָפָמֶטְּ דָּעָרְ בּוֹרָא:
– גַּעַת, מַיְן פָּאַלְקָן – הָאַטְּ עָרְ גַּעֲזָגָטְן,
לָאוּ דָּעָרְ שְׁטוּרָםְ רְוִישָׁעָן, בּוּרְמָעָן,

דוּ וּוּסְטָ לְעֵבָעַן דוּ מַזּוֹּטְ לְעֵבָעַן!...
נָגְ טָא גַּעַדְזָשָׁע, גַּעַת, יִשְׂרָאֵלִיקְ,
בוּינְ דָּעָם אַלְטָעָן, קְרוּמָעָן רְוַקָּעָן,
שְׁלַעַףְ דֵּי גַּרְוִיסָע, שׁוּעָרָע קִיְּטָ!...

דעָר פֿרּוֹמַעַר שֶׁד.

(א באנגע מעשה פֿאָר יְהִוְשָׁע קִינְדְּרָע).

I.

ניט פון שטורות חוותאליעם רויישען,
ניט פון הונגער לייבען ברומען;
זו דעם גרויסען שר פון ניגנוּס
אייז א ראפארט אングעקומען,

און דאם וואיעט ער, דאם קרייצט ער
מייט די שרעקליך-שרפֿען ציידגער ! ...
איינְס ראפארט שטעהַט בעשייעבען,
וואַי אַשְׁר, אַוְן דוקא איינְגעַר

פֿון די בעטטע, טריי אַוְן ערענסט
אַבְגַּעֲדִיעַנְט שׂוֹין בְּמֵה יְאַהֲרֹעַן,
אייז אַמְוֹרֶד בְּפְרָהַתְּהִיה
גַּאֲר אַפְּאַרְמַעְנָעַר גַּעֲוֹוָאַרְעַן :

ניט גענונג, וואָם קִיּוֹן נְשָׁמוֹת
פֿרּוֹמַע, פְּשָׁרְע אַוְן קלארע
פֿאַנְגַּט ער ניט אוֹי ווֹי פְּרִיהֻר
מייטַז נְעַז פֿון יְצָרְדְּרָע,

העלפת ער נאָה, ווי אויפּ צו להבעים,
די פערבלאנדזעטע צו ווערטע
וויידער פרום און אויפּ רעכטען,
גִּלְיָכָען וועג זיך אומצוקעהרען.

— אַ, דוֹ, גרויסער הערדּ! פֿון אלע
nidgnom-kעסלאָען, ריטער, צוֹאנְגָּעָן!
שיך אַרְוִים פֿון הַעלְישָׁ פֿיעָר
אלע עקיישען און שלְאַנְגָּעָן.

וָשָׁבָעָם, שפֿינָעָן, סָאַלְאַמְּאַנְדְּרָעָם —
מִיט אַרוֹשָׁעָן פָּלָאַמְּעָן-וּוּחוּרָעָן,
מִיט אַגְּרִינָעָם שׂוּעָבָעָלְדָהָגָעָל
ברִינְגָּעָן אַיְהָם צוֹ דֵיר ווָאָם גִּבְעָרָן ...

• • • • •
• • • • •
— שְׁשָׁאָ! מִפְּהִרְתָּ אַיְהָם! ...
פָּאָרֶן קָאַלְנָעָר
הָאַלְטָ אַיְהָם שְׁטִיףָ אַפְּיַפְּרָנָאַטָּעָר;
בִּיְיָ דִי זַיְתָּעָן טָאַנְצָטָ אַפְּאַרְלָ
פָּוֹנָטָ מִין הָאַלְבָּ-צִיעָן, הָאַלְבָּ-קָאַטָּעָר ...

הערנער שטוייסען זיך אן הערנער...
צ'יינער קרייצען... סטידהמות
שפריצט אויף איהם פון אלע זיטען...
און באמת — אַקטאָוועם?!...

— לײַען! — זאנט דער שֶׁר, און זיגע
גרינע אוינען ברענען, גלאנצען...
וואַס-זְשָׁע ענטפערט יונער? — בְּדָאָרְךָ נִיט
כְּזֹוִים עַמְּ אַרְיָסּוּינְג אַינְגָּאנְצָעַן...

חוֹזְ דָּעַם — זאנט ער — אַיז אַין דָּאָפָּארָט
נאָר בְּקִיצָּוֹר אַלְץ בְּעַשְׂרִיעָבָן,
טָאָ עַרְלָוֵב מִיד פָּאָרָן עַזְלָם,
פָּאָרָן פְּרִינְדְּלִיכָּעַן אַוְן לְיעָפָעַן.

אַין רַעַלְעַע, קָלָאָרָע בִּילְדָּעַר,
סְזָאָל אַין זַיְקִין שְׁטוּרִיךְ נִיט פֻּהָלָעַן,
אוֹ צְוּיִידְרִיךְ פָּוּן מִינְעַ מעַשִּׁים
פְּרִיְיָ אַוְן רֹוְהִינְג פָּאַרְצְיוּשְׁטָעַלְעַן...
—————

II.

ס'איז געוווען א בלאהער,
זיסער זומער-אווענד;
אין א שטיל, גריין ווועלדייל,
פון א וואויננגן וויתט

האבען זיך בעגעגענטט
ער" מיט "איהר" — א פאר'ל
בלוט מיט מלך, צוויי בלומען
פון דער יונגענד-צ'יט,

פון דער צ'יט, וווען צוויישע
צוווי פאר הייסע ליפען
ווערטן ערעד און הימעל
אין אין אוינגענבליך.

ווען א גריינגן און שניר-וואויז
וואאלקענדיל, פער'שוואונדען
און ניט זעלטנע קומען
זוי צוד-שפטעט צורייך . . .

און אנ'אלטער סאמגען
אנגגע'שפארט, בין רוחיג
אייך געשטאנען . . . בידארף אייך
נאך בעמערקען דא :

ער, דער בחור מײַגעַר,
אייז א יוד געועזען,
ז' – א שיקסָע. דוכט זיך,
גאָר ניט שלעכט, אַיא ?

פֿאָר אַשְׁד, אַנְעַבְּטָעַן,
טְרִיעַן נִיהְנוֹסֶדֶי עַנְעָר,
אייז דָאָקָה דָאָם אַסְחָוָה!
שְׂטָעָה אָוָן קֵיק, אָוָן שְׂוִיְינָג . . .

ניין, רבּוֹתִים! כִּיהְאָבָּדָם
נִיט דָעָרְלָאוֹט – הָאָבָּהָסְטִינָג
אַנְגָּעָחָאָפְטָא דָאָרָעָ
אוּן אַדִּיקָע צְוִיְינָג –

קרְדְּרְדְּרָאָה !! . . . דָאָם לִיעְבָּעָ פֿאָרָיל
אייז דָא אוּיפָּא רְגָעָ
וּוִי פְּרַשְׁטִיְינְגָּעָרט גְּעוּאוֹרָעָן.
וּוִי פְּעַרְגְּלִיוּוּעָרט . . . בָּאָלָד

אַפְּעָר אַוְיְגָעָשְׁפְּרוֹנְגָּעָן
אוּן גְּעַלְאָוֹט זִיךְ לְוִיפָּעָן.
וּוִי צְוַיְיָ הָאוֹעָן גְּעַבְּיָךְ
פָּוֹנָם גְּרִינָעָם וּבָאָלָד ! . . .

ב'האָב זיך פֿאָר די זַיְטָעַן
אנגעחאָפְט ... אַיך זָאג אַיך,
פֿוֹן גַּעֲלַעַטְמָעַר פֿשְׁוֹט
שְׁיעָור זיך נִיט דַעֲרַשְׁטִיקְט

און מיט פְּרִיד אָוֹן לַיְעַבְעַ
— לַעֲבָעַן זָאֵל די אָונְשָׁולְד!
הָאָב אַיך פֿוֹן דַעֲרַזְוַיְתָעַן
זַי מַיְין וּוָאָגְנָשׁ גַעַשְׁקְט ...

III.

ס'האָט שְׁרַעַקְלָה גַעַוְוַיְאַעַט
דַעַר שְׁנַיְיַ-שְׁטוֹרָם; פֿינְסְטָעַר
און קָאַלְט אַיז גַעַוְוַעַן די נַאֲכָט,
אַיך בֵין דַוְרָה אַגְּסְטִיל
אַנְאַיְינְגָע אָוֹן קְרוּמָע
גַעַנְאַגְעַן פְּאַמְעַלְיכָה, פְּעַרְטְּרָאַכְט.

און פְּלוֹצִים דַעַרְהָעֶרט זיך
אַקְרַעַכְץ מִיר אַטְיעַפְעָר,
אַשְׁוּעַרְעַר ... אַיך קוֹק זיך אַרְוָם:
עַם לַיְעַנְט בֵּי אַפְּאַרְקָאַן

אין שניי, האלב פערנראבען
א מענשיל... דאמ געסיל אוּ שטומ

און פומט... ערגען דארטען,
אין קלוב נאר, אוּ ליכטיניג:
א מאנצ'אבענד געהט דארטען היינט,
די יונגערע טאנצען,
די עלטערע שפיעעלען
און קארטען. דער זאל גלאנטט און שיינט...

און דא צאנקט און ציטערט,
געהטדאום א נשמה...
ב'האָב נאהענט בעטראכט דעם פארשווין:
אנ'אלטער, א גראהער
אנ'וף הויט און ביינער.
און קבר צו ליינען אידם שיין:

וֹי ב'שטעה און בעטראכט איהם
מייט גרים פערגענינגען,
דערזעה איך — עם הויבט זיך שיין און
די גטסה... נײַן! — טראכט איך —
דאמ טוינ ניט", — און האסטיניג
א קלאָפ אין א פענסטער געטהָן!...

* * *

עם זענען באָלד מענשען
געקומען צוֹליַּפְעַן
און, אַיבְּעָרִיגּ דָא נִיט גַּעֲטָרָכְט
צָוָם וּוְאַרְיְמָעַן אַיְוּעַן
אין *לִינְתָּהֶצְדָּקָה*
דַּעַם האַלְבָּ-טוֹיְטָעַן נְפֵשׁ גַּעֲבָרָכְט . . .

— — —
IV.

אַ דַּעֲפּוֹתָאַט האַט שְׁמוֹנָעָוּקָע
גַּעֲקְלִיבְּעַן . . . לִיעְבָּרַ נָאַט !
אַ וּאֲכַעַן דָּרְיִי האַט טָאגּ אָוֹן נָאַכְט
גַּעֲטָאָרָאָרָאַט דִּי שְׁמָאַדְט .

שְׁוֹוֹאַרְץ-מְאַהְגְּנִיקָעַם, אַנְגְּנוּגְרוֹת
דִּי לְעַנְדָּעַן, הַאֲבָעַן פְּרִי
גַּעֲתְּהִילְלַט דִּי סְפִּיסְקָעַם זַיְעַרְעַ
מִיטּ הַיִּסְעַן קְלֻפְּ דָעַרְבִּי . . .

גַּעֲשְׁטָאַנְעַן פָּעַט אָוּן זַיְעַרְעַ
אַ יְאָלְדָ, גַּעֲזָונְד אָוּן הוֹקָ
און שִׁבְּוָר זַיְעַבְעַן מַאְלָ אַ וּוֹאָךְ
חוֹץ חָנָא . . . סְחָאָבָעַן אוֹיְךְ

דאָרט אַקטִיאָברִיסְטֶלְעָךְ עַטְלִיבָע
גַעֲרְבִּיט פָאָר זַיְקָ ... נַיְן ! —
הַאָב אֵיךְ מִיד דָא אַטְראָכְט גַעְתָּהָן —
פָוָן שְׁמוֹינְגָעָוקָע מוֹ גַעַהַן

אַיְוד ! ... בְּהַאָב אָוְנָס אַקטִיאָברִיסְט
צָעְרִיכְט דָעַם בִּיּוֹעַן הַאָהָן
אוֹן דָעַם שְׁוֹוָאַרְץ־מַאְהָנִיק צַו אַהֲם
מִיט פָעַטְש אַלְאָ גַעְתָּהָן ...

צַוּוִי פָאַטְרִיאָטִיעַן הַאָבָעַן זַיְקָ
קוּיִם אַנְגַעַה אַמְפְעָרֶט וָאָטָם,
דָעְרוֹוִיל אִיז דָאָרט דָאָם יַודְעַלְעָ
גַעְוָאָרָעַן דָעְפּוֹטָט ! ...

V.

אַיְצְטָעַרְלְוִיפְט בְּקִיצְוָר
אֵיךְ עַרְקְלַעַהָרָעַן, לִיעַפְעָ
פְּרִינְד, דָאָם עַכְטָע, טִיעַפְעָ
צִיעַל פָוָן אַלְעַ דְּרַי

וילדע מעשים. ערשותען,
נעחמת דעם בחור מיינען:
ווען איך וואלט געלאות איהם
מייט דער שיקסע פרי... .

וואלט געווען. וואם מיינט אידער?
וואלט ער – די עברה
אכצעוואהשען – טאקו
אפשר זיך געשמדט

און מייט מול-ברכה
מייט זיין הייס-געלייעבטעד
פראסנקע, זאל לעבען
חרונה געהאט,

וואלט מייט איין משומד
מעהדר בי אונז געווארען.
א מツיהה, כלעבען!
ס'אר א גרויסען וווערטה

האט איצט א משומד! ...
ניין, אנאנדער לעבען
מייט אנאנדער נורל
האָפ איך איהם בעשרט:

זאל א יוד ער בליעבען
און א יידיש מידעל
געהמען, קינדר-יודען
האבען — און דערבי"

זאל קין פונק אפילו
פונם עכטען, רײַנעט
יודישקייט חאטש זעלטען
ניט א בלישטש טהון פרײַ! ...

יאַלְקָעַם ווּלְעַן שִׁינְגַּן,
מַאֲסֵלְעַנְיַע ווּעַט בְּלִינְעַם
בְּאַקְעַן צֹ דָעַר סְעוֹדָה ...
און מען ווּעַט דָּרְטָם אַלְצַן

טהון, אַבִּי בְּעַהְאַלְטָעַן
דַּעַם פֻּרְהָאַסְטָעַן גַּעֲמַעַן
יְהָדָה, וּוֹאַם ווּעַט זַיִּ שְׂטָעַהַעַן
וּוי אַבְּיַן אַיִּן הַאַלְזַן,

פָּאַר אַנוּ זַיִּ שְׂטָעַלְעַן
אוּיפַּדִּי הַינְּטָעַרְפִּיסְלַעַךְ,
צִיטָעַרְעַן פָּאַר יְעַדְעַן
שְׁאַטְעַן וּוי אַהֲזַן

אָוֹן דָּאַם גָּאנְצָע לְעֶפֶן
טְרִינְקָעַן גָּאל אָוֹן וּוּהַטָּאג
פּוֹנִים קְרוּמָעַן רָוקָעַן
אָוֹן הַאֲרְבָּאַטָּע נָאו ! ...

VI.

דָּעַר אַלְטָעַר וּוְאַלְטָ, אַמְּתָ,
פֿערְפֿרְוִירְעַן גַּעֲוָאַרְעַן :
גַּעֲרָאַטְעָוָעַט הַאָב אַיְיךְ
אֵיכֶם דָּאַסְמָאַל פּוֹן טְוִיטָ,

כְּדַי עַר זָאַל מַאֲרְגָּעַן
דָּעַרְפֿהְהַלְעַן נָאַךְ טִיעַפְעַר
זַיְין שְׁרַעְקְלִיבָּעַ דָּאַלְיָעַ
זַיְין בִּיטְעַרְעַן נְוִיטָ :

מַעַן הַאָט אֵיכֶם דָּעַרְוָאַרְיִמְטָ
אָוֹן פְּרָאַשְׁקָעַם גַּעֲגַעְבָּעַן –
אַסְנוֹלָה נְפָלָה
צַו שְׁלָאָף, אַפְעַטִּיט, –

די בלאטערען אלע
פערהיילט פדבע
(מיישאלעוויט דארטען
קיין גענוונ-שפאלץ ניט) –

און תיפֿ, פערשטעהט אידער,
פֿון „לִנְתַּהְצְדָקָה“
מחילה געבעטען, –
געה, אלטיטשקר, געה,

העיר וויעדר ווי פרעהליך
עם וואיען די ווינדען,
פערזוק ווי עם וואריםט
די גלייעדר דער שניי,

וואער צעהנדיגער מאל נאך
פערפרויידען, שלט-מול,
דערשלאנען פֿון עלענד.
פֿון הוונגער פערשמאכט ...

און צעהנדיגער מאל נאך
וועט הערען דיין וידי
און זעהען דיין גטסה
די פֿינְסְטְּעֶרֶעֶן נאכט! ...

VII.

מיטן דעפומאטעל
אוֹזַיְ אָזַיְ דִּיְ מַעֲשָׂהָ:
וַדְעַן דָּאָרְפָּעָן בְּבּוֹדָה:
וְוַהְלָדְעַכְתָּ האָטְמָעָן דָּאָהָ

זַיְ גַּעֲנַבָּעָן, לַיְעַגְעָן
וּוְעַט אָוִיךְ זַיְעַד נַאֲקָעָן
וּוְבֵין אִצְטָדָעָר אַלְטָעָר,
שְׁוּעוּרָעָר שְׁקָלָאָפָעָן-יָאָה

אוֹן דָּעַם קָאָפְּ זַיְ בּוֹגָעָן
טוֹזְיעַנְדָּ מַאְלָ נַאֲהָ שְׁוּעוּרָעָר,
עַרְגָּעָר וּוְיִפְאָרְ-צִיְּתָעָן
צַו דָּעָר שְׁוֹאָרָצָעָר עָרָד.

וּעַגָּעָן „פְּרִיהִיט“, „פְּרָאוּום“
מִיטְ דִּיְ אַלְעָ זַיְעַבָּעָן
זַאֲכָעָן בֵּין אַיְךְ רֹהִיג ...
הָאָבָ אַיְךְ מִיקְ בַּעֲקָלָעָרָט

נוֹיִים-יוֹדָעָנֶפְּרָעָסָעָר
וּעַגָּעָן קִיּוֹן עַזְדָּהָר
דָּא גַּעַנְגָּן; זַאֲלָ זַיְצָעָן
דָּאָרָט אַיְודָעָל אַיְיךְ ...

זאל ער דארט בעקען.
זאל ער דארט מעקען
און א ווארט ניט סמייען
זאגען פרײַ און הויך ...

וועט עם זיין א בבוד
פארץ פאלק ישראל,
און זאל פרײַד און גדולה
קליבען גאט אלײַן ? ...

• • • • • • • • • •

VIII.

ניט קיין הוואליים רויישען, ברומען, —
ס'ר'יסט זיך ווילד בי' קליעין און גרויס
פונ מליאגען שדים-גאנרגלאען
א געלעכטער-קויאל אראים ...

און עס דונערט דרכץ ניגנום
פוניט טיוועעלשען באנקעט :
— לעבען זאל די קלונגע קליפפה!
לעבען זאל דער פרומער שדו' ...

בילדער פון פאַרצייטען

בילדער פון פארציזיטען.

I.

מחוז למחנה.

אויסגעציגרט זיך פראכטיניג
אין די בנדישרט,
ברײַט צוקעטט די לאנגע.
שעהגע, גרויעַ באָרֶד,
געהט דער פָּהָנְדָּזָל
צָרָם מִוְּבָחַ. בָּהָנִים
און לְיֵוִים שְׁטַעַהָעַן
יעַדְעַר אַיְף זַיְן אָרֶט.

אין די הענד-גענילדטע
וּוַיְרַעַךְ-לְעַמְפָלָעָה, בעקענען.
האנדעפאָסָען: די קלִיידָעַר
וּוַיְסַ אָונָן רַיְין וּוַיְשַׁנְּיַי.
שיר-המעלות זינגען

זימע, רײַנע שטימען;
פִידְלָעַן, האַדְפָעַן, טאַצְעַן
העלפָעַן-אָונְטָעַר זַיִ

מייט די פָעַטְמָטָעַ רִינְדָעַר.
מייטן בעטְמָעַן בוּרְמָאֵיל,
זעמעלמאַהָל, גַעֲוִירְצָעַן
האַבָעַן הַעַל גַעְפָלאַקְעָרֶט
די מַזְבָחָות הַיַּינְטָן:
פָוָן אָרָם, פָוָן צָוָן,
בְּשָׂדִים אָוָן מַצְרָיִם
זענָעַן גַעַסְטָן גַעַקְוָמָעַן—
פרִיהָעַרְדִינָעַ שְׁוֹנוֹנָיִם,
איַצְטָעַרְדִינָעַ פרִיאַינָד;
אָוָן דָעַר פָזְעַן-גְדוֹלָה
הָאָט זַיִן בְּרָכָה לַיעֲבָלִיךְ
יעַדְרָעַן גַעַנְעָבָעַן.
שְׁעַהָן אָוָן שְׁטָאַלָן אָוָן חַיָּה
שְׁטָעַתָּה עַר בִּיִּים מַזְבָח
איַן די בְּגָדִי קְדָשָׁן,
שְׁיַינָטָן אָוָן גַלְאַנְצָט פָוָן גַדְולָה

אין די רויטע פלאמען,
אינס בלויין רויך ...

• • • • •

ווערדזשע שטופטזיז דארטען
דורך די אויסגעפוצטע
שולים, אנטשייל
צרים מזבח? ... ווער? ...
אונגעריסען, בארכוועם,
איינגעחויקערט ... יעדער
אבר אין איזם ציטערט,
יעדען טרייט איז שווער ...

ווער איז ער, דער אלטער,
און וואם וויל ער? — זעהט נאר:
מיט א קרבונני
אין דער דארער האנד
קריכט ער צרים מזבח,
און די בליבע ליפען
בעטען: «ហונ-גדול!
ברײַנג אויך מײַן מהנה
צו דעם גאט דעם ליעבען

פָאָר מַיִין פָאָטְעָרְלָאָנד ! ...

אָז דַעַם בְּהֵקָם אֹוִינְגָעַן
צִינְדֶט זַיְה אָז אַפְּיִיעַר :
(סְטִיְיטְשׁ, אָזָא מִן הַעוֹזָה . . .)
“דו, מַצּוֹרָע ! — שְׁרִיִּיט עָר —
וֹי דָעֲרוֹוּנְסְטוֹ זַיְה
צָרָם מַזְבָּחַ נָאָהָעַנְתַּ
צּוֹטְרָעַטְעַן ? ! . . . אַיִי ! גַעַמְתַ אַיְהַם,
חַאְפְט אַיְהַם, דַעַם מַצּוֹרָע,
אוֹן מַחְווֵץ לְמַחְנָה
וּוְאַרְפְט אֲרוֹיִים אַיְהַם נִיק ! !
• • • • •

שִׁירְדְ-הַמְּעוֹלָות יַיְנְגַעַן
רַיְנַע זִיסְעַ שְׁטִימָעַן ;
פִּיעַדְלָעַן, צִימְבָלָעַן, טַאַצְעַן
הַעַלְפָעַן-אָונְטָעַר זַי . . .
אוֹן דַעַם בְּהֵן הַעֲרַט נִיט
נִיט דַעַם עַזְלָמָס שְׁטִימָעַן,
נִיט דַעַם זְקוּם נְרוּיסָעַן
בִּיטָעָרָעַן גַעַשְׂרִי :

— איך ? איך בין מצורע ?!
מיך — מהווים למחנה ? ! ...
ניין ! טהור־אורים דעם אפזד,
רייס־ארaab די אורדים
וותמים פון דיין ברומט ! ...
אין די אויגען דיינע
ברענט א העלייש פיעער ...
קרען איז אויף „דײַן“ שטערען
און „דײַן“ האָרץ איז פומט —
פומט פון עכטען גלייבען ...
ניט דעם גאט דעם גראיסען.
אייביגען און שטארקען
דיינסטע, פּהּן־גְּדוֹל !
פייניגט, שטראָפְּסְט און יאנטט מיך
ניט פֿאָר מיינע זונד,
נאָר בְּדֵי דָּעָר עַזְלָם,
דָּעָר הַמּוֹן דָּעָר וּוְילְדָּעָר,
נאָרִישׁעָר אָוֹן נְרָאֶבָּעָר,
זָאָל אָוֹן דֵּיר וּוְיִפְרִיחָעָר
גלייבען שְׂטוּם אָוֹן בְּלִינְד ! ...
• • • • •

פיעדלען, צימבלען, טאצען
קלינגען פון דערוייטענס ...
און מהיז למחנה,
עלענד בי א וואנד
פון א וויסטער חורבה
שטעהט און קלאנט דער אלטער
מיט דעם קרבונען
אין דער דארער האנד ...

II.

איוב.

אין ווינקעל הויף, אויף שטוויב און קויט,
 בעדעקט מיט קרען אין בלוט, אין אייטער,
 לענט איז דער טויט,
 נאר, ווי א הונגעינגער — ברויט,
 בי' גאט די רוח פון קבר בעט ער.
 אלץ, אלען פערפאלאען: פומט און וויסט
 זיין הויז, זיין שייער און זיין קעלטער;
 זיין טיש איז אש, זיין בעט איז מיסט —
 און עלענד, איז ער אויף דער עלטער ...
 דארט, וואו עם פלעגן סעודות זיין
 מיט פעטען פלייש מיט אלטען וויזן,
 מיט פיעדלען, צימבלען, פוקען, טאצען,
 דארט לענט ער, שטומ, אין שטומ און שאנד,
 פון ארט זיך ריחרען ניט אומשטינד,
 און האלט אשערבייל אין דער האנד —

די הוילע, טיעפַע וואונדען קראצען ...
שטייל איז ארום, דער גרויסער שלאך
איז אויפַט דעם גאנצען ארט געפָלען,
ווײַ אויפַט דאם בוימעלע די האק.
פערטראיקענט זענען אלע קוואלען
פֿון טרייסט און האפּנוונג ... קלאג און פֿיין
זעהט יעדער אויג, הערט יעדער אויער,
נאָר ... הערט זיך-צּוֹ ... וואָם זאל עס זײַן?
וואָם מהווט זיך דארט בִּי דעם טויער?
די הינד, די אלטְע, בִּיּוּז הינד,
די שומרים איזבְּסַ ... אַ, זַי ווילען
פֿון נאָר ניט וויסען ... טויב און בלינד —
זַי מהווען זײַערם נאָר — זַי בִּילען!
זַי אַבענְעַיסען פֿון דער קִיט,
פִּיהְלַט יעדער הוינד זַי פָּאָר אַ נְפּוֹז ...
זַי שְׁפְּרִינְגָּן, לויְפָעַן דּוֹלְעֶרְהִיד
און האפּען יעדערען וואָם געהט
פארביַיַּה דער חורבה ...
נאָט, דו לֵיעֶבעַר!
אַ בִּילְעַרְיַיַּה, אַ מִין גַּעֲשַׂרְיַיַּה,
אַ דּוֹלְעַן, ווילְדַע ווועלְט! ... אַ פְּנִים,

גְּנָבִים חַלּוּמָעַן זַיְקָזַי,

גְּנָבִים, רַזְצָהִים, בִּיזָּע שׁוֹנָאִים ...

דו שְׁטַעַהַסְטַ דָּעֵרְשָׁרָאָקָעַן, אֲרִים קִינְד!

דָּעֵרְשָׁטִיקָט דִּין קְרָאָפֶט, פָּעֵרְשָׁטִיְינָט דִּין וּוְילָעַן ...

וּוְאָסְ קָאָן מַעַן טְהָוָן? זַי זַעַנָּעַן הִינְד —

זַי זַעַנָּעַן הִינְד אָוָן מַזְעָן בְּילָעַן ...

III

נְבוֹזָרָאָדָן.

עם רויישט דער ווינד... עם דונערט... בלעציגן רייסען
די וואלקענדעך ווי פיערדיגע שלענג...
מצבות פלאצען... פונס נהנומ-אונגראונד
שטעהט-אויף א פילד — א פילד פון האם און פיין...

אין שווארצען רוייך און נעהבעל איינגעוויקעלט,
וויי איין מובה פלאמת די גאנצע שטאדט;
און גרים און שרעקליך זענען די קרבנות:
דער העכטער און דער פינטער שאץ פון קונסט
און וויסענשאפט; די אידעלסטע קלינגןאדען
פון גלייבען און פון גאטעס-דיינסט; די קריין
פון תורה און פון בוחנה, און אינאיינעם
מיט זי דאמ האב און גוטס, די מיה און ארבייט
פון טויזענדער פעריאטערטע נשומות,
דאמ לעצעט בעסל אריםקייט" — פון אלץ.

פָּוֹן אַלְץ אִיז דָּאַרְטָעַן אַש אָוּן שְׁטוּב גַּעֲוָאַרְעַן;
נִיטָּא נִיט יְוָנָג, נִיט אַלְט, נִיט וּוַיְבָ, נִיט קִינְד, —
אַלְץ הָאָט צְוַשְׁטוּסָען וּוְיָא רִיעֻזָּעַן-הָאָמָעַר
נְבוּכְדָּנָאַצְּרָס מְעַרְדָּעַרְיְשָׁע הָאָנְד ! . . .

אוּן, פּוֹל מִיט הָאָם, נְקָמָה אוּן נְצָחָן,
אַיְן טֻעַמְפָעַל קוּמֶט אַרְיֵין נְבוּרָאָדָן,
דָעַר פְּלִיְיסְגָּעַר גַּעַהְלָף פָּוֹן דָעַם טִירָאָן,
דָעַר אַוְיבָּעַרְדָּהָאָר פָּוֹן זִינָע הַיְּפִידָרָאָבָאָנְטָעַן,
פָּוֹן יְעַנָּע שְׁזָמְרִים, וּוּלְכָע הַיְּתָעַן אָב
אי טָאג, אי נְאַכְתָּז זִין שְׁלָאָפָ, זִין רָוה, זִין אַטְהָעָם,
בְּעַנְלִיְתָעַן אִיהָם אוֹף יְעַדְעַן שְׁרִיט אָוּן טְרִיט . . .
אַיְן טֻעַמְפָעַל קוּמֶט אַרְיֵין נְבוּרָאָדָן,
אַבְּיוּע פְּרִיְיד, אַפְּנָק פָּוֹן הַעַלְישָׁ-פְּיִיעָר
גַּלְוַהְתָּ-אוֹיפָ אָוּן בְּלִיצָט אַיְן זִינָע טִיעָפָע אוּגָנָע,
דָעַרְהָעַרְעַנְדִּיג דָעַם וּוּלְדָעַן קְלָאָנָג פָּוֹן הַעַק
אוּן הָאָמָעָרָם אַיְן דִי הָעָנָד פָּוֹן דִי סָאַלְדָאָטָעַן,
וּוָאָם הָאָקָעָן אָוִים דִי שְׁוּעָרָע כּוּפְעָרְ-זַיְלָעָן,
דָעַם פְּרָאַכְטָ-בְּעַצְיוֹרָטָעַן קוּפְעָרָנוּם בָּאַסְיָין,
סָאָם גָּאָלָד אָוּן זַיְלָבָעָר פָּוֹן דִי אַפְּפָעָר-טִישָׁע . . .
אוּן קָאָרָאָוָאָגָעָן צִיהָעָן זִיךְ צַו בְּבָל

בעל-אדען פול מיט אונ-שעטב-אַרְעָן רוייב ...

אין טעם-פעל געהט ארום נבוואראן –
און פלאזים בלײַבט ער שטעהן טיעפּ פערוואונגערט:
דאָרט, אויףּ די מאָרמאָר-שטיינער בײַם מזבח
דעיזעהט ער... ווֹאָרט! וואָס איז דאס? – פרײַשעם בלוט
בעדעקט די קאלטּע, די געשלִייפּטּע שטיינער...
און שְׁרֶעֱקְלִיךְ קאָכְט אָון זִידְט אָון שְׁפְּרִיצְט אויףּ זַיִ
דאָס בְּלַטּ וַיֵּאוּפּ אַהֲלַצְוְנִילְהַטּען אַיְזְעַן...
– וואָס איז דאס? – פרענט נבוואראן – וועמעס
בלוט זעה אַיךְ דָא? אָון וואָס לְיעַנטּ פָּאָר אַכְחַ
אין דעם, וואָס לְעַבְט אָון הַעֲרַתְּ-נִימְטְּ-אוּפּ צַוְּזִידְעַן?...

– עַם אַיז גְּעוּזָן אַנְבַּיא – עַנְטְּפָעַרְט אַהֲם
אַצְּיַעַרְדִּינְעָר קָוְל – אָון הוֹיךְ אָון מעַבְטִיגַן,
וַיֵּאוּפּ צַוְּדַע פְּרִיעַר יַם דָּעַר פְּרִיעַר וַיְינַהּ,
פְּלַעַגְתּ צַוְּדַע פָּאָלָק דָּעַמּ נְבִיאָס שְׁטִימָע שָׁאָלָעָן;
און וַיֵּאוּפּ די כּוֹאָלָעָם פְּלַעַגְנָע זִידְעַן הַעֲרַצְעַר
פָּוּן זַיְנָע פִּיְּעַרְ-פְּלִיסְעַנְדִּינָע רַיְד...
דאָס אַיז גְּעוּזָן אַשְׁטְּרָאָס פָּוּן נִיפְטָאָן צַארָעָן;
פָּאָר די גַּעֲקְרוּנְטָעָם קָעָפּ פָּוּן די טִירָאָנָע;

דאָם איז געווען א זיסער קווואָל פון טרייסט,
פון וואַרְימָען, מַהְוָה/דִּינָעַן בּוֹמָאיַיל
פֿאָר אלָעַ נוֹיטְגָּעֵדְרוֹנְגָּעֵן, פֿאָר אלָעַ
פֿערְיאָמְעֶרְטָעַ אָן עַלְעַנְדָּע נְשָׁמוֹת...
אָן, זְעַחַטָּ, אַט דָּא אַז עַר גַּעֲפָאַלְעַן טְוִיט
פָּוָן דִּי, פֿאָר וּמְעָמָן סְאַיְזָ זְיַין קְזָל גַּעֲוָעָעַן
אַנְאַיְבִּינְגָּעַר, גַּעֲפָעְהָרְלִיבָּעַר קְשִׁינְזָר,
אַנְאַיְבִּינְגָּעַר אָן שְׁרָעְקָלְיבָּעַר גּוֹדְדָּן...
דאָם איז זְיַין בְּלוֹט: עַם זְעַנְעַן טָעַג אָן וּמְאַכְעַן
פֿערְגָּאַנְגָּעַן, אָן... דָו זְעַחַטָּ? עַם זִידְט אָן שְׁפִּידְצָט,
עַם קָאַן נִיט רְוָהָעַן אָן עַם וּוְיל נִיט רְוָהָעַן
דָעַם נְבִיאָס הַיְּלִגָּן בְּלוֹט"...

— נָו, האָט גַּעְזָאנְט

נוּבּוּרָאָדָן מִיט אַבְּיַזְעַן שְׁמִיכְעַל —
שְׁוִיָּן טָעַג אָן וּמְאַכְעַן זִידְט דָאָם בְּלוֹט אָן קָאַן נִיט
אָן וּוְיל נִיט רְוָהָעַן!... בֵּין אַבְּלָן פּוּבּוּן
עַם אַיְנְצּוּשְׁטִילְעַן!... קֻומָּ אַהֲרָן, מִין פְּרִינְד
גַּעֲטְרִיעְרָ פְּרִינְד, מִין גּוֹטָעָר, אַלְטָעָר תְּלִין!
בְּעוּווּזָ דִין אַרְבִּיּוּט!..."

אונָ ערָ קוֹלְעַט אוִים

אויף יענען ארט די זקנין פון סנהדרין –
 פון גרויסען און פון קלינגען – די פערצייהרטע
 מיט כתריה-תורה לעהדרער פונם פאלק...
 נאר מאיז אומוייסט: עם קאכט און זידט ווי פריהער
 דעם נבייאס בלוט... נבוואראין הייסט
 פערנעהמען אלע שעהנטטען, פײַנטטען מעכטער
 פון ציון און די איידעלסטען בחורים –
 די איידעלסטען און פײַנטטען יונגענד-בלומען –
 און שעכטען זי... עם העלפט ניט!... דער טיראן
 בעפעהלט, מען זאל און גאנץ ידושלים
 צוונויפגעהמען די קינדרער פון די שולען,
 די טיבעלעך די אונשולדיגע, רײַנע,
 די טרייסט און האפונגונג פונם פאטערלאנד
 און ברײַנגען זי צום תלין...

און א טייך

פון קינדר-בלוט פערפלֵיכט די קאלטער שטיינער,
 פערשפֿרִיכט, פערפלֵיקט די ווענד, די פענטטען, טהירען...
 עם פְּליַסְעָן שטראָמָען פון די טרַעַפְּ אֶרְאָב
 אין הויף, אין פֿאָרְדְּהַיְּף; פְּליַסְעָן און פערפלֵיכְעָן
 די גַּאֲסָעָן, מַאֲרָקָעָן...

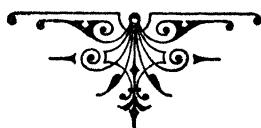
און א רויַטְעָ חַמָּאָרָע

פערשפּרייט, פערבלענדט נבוואראדים אוינגען...
 ער וווערט פערציטערט... האפט זיך פארץ קאָפּ...
 אַוילְד געַשְׂרִי, אַ קוֹל פֿון אִמְתְּדוֹת
 מיט וועחתאג רײַסְט זַיְקָ-אוּם בֵּי אַיהם פֿון האָרְצָען...
 ער לויפּט אַרוּם פֿון טעַמְפּעַל... שְׁפְּרִינְגְּט אַריַין
 אַין רַיְתְּדוֹאָגָעָן אָוָן יַאנְט דֵּי פֻּעַרְד... זַיְן לאָגָעָן.
 מיט נַאלְד אָוָן פֻּרְעָל אַוְיסְגָּעָנִיהָטָען מַאנְטָעָל
 צְעוֹדָהָט דָּעָר וּוְינְד וּוּ פְּלִיעְנְגָּל, רַיְסְט אָוָן פְּלָאנְטָעָרְט
 דֵּי לַאֲקָעָן דֵּי גַּעֲקָרְיוֹזְעַלְטָע אָוָן שְׁוֹאָרְצָע
 אָוָן פְּיִיפּט אָוָן זַוְמָט אַין פְּנִים... אָוָן עַם וּוְאַקְסָט
 אָוָן וּוְאַקְסָט אַרוּם דֵּי שְׁוֹועְרָעָרְטָע חַמְאָרָע,
 אָוָן בְּלִיצְט, אָוָן פְּלָאַקְעָרְטָמְט... אָוָן עַם וּוְיִינְט אָוָן קְלָאָנְט
 דָּעָר שְׁטוּרָעָמוֹינְד... אָוָן קְלוֹזָת אַין דָּעָר לוֹפְטָעָן
 צְוִינְסָעָן זַיך וּוּ חַווֹּאַלְיָעָם, אָוָן זַיְן שְׁלָאָגָעָן
 אַין פְּנִים אַיהם מִיט צָאָרָן אָוָן מִיט הָאָם:

“— אָהָא! דוּ פְּרוּבָטְט דֵּי גַּטְמָע אַלְטָע תְּרוּפָה
 פֿון טִירָאָנִי: בְּלָוֶט אַבְּשָׁוּעָנְקָעָן מִיט בְּלָוֶט,
 מִיט בּוּמְאַיְל פִּיעָר לְעַשְׁעָן? אָוָן עַם הַעַלְפָט נִיט, —
 אַיְאָ? עַם הַעַלְפָט נִיט?... אָוָן עַם וּוּעַט נִיט הַעַלְפָעָן!
 דָּעָם נְבִיאָם בְּלָוֶט וּוּעַט אַיְבָּגָן, אַיְבָּגָן לְעַבְעָן

און זידען, און מיט ברענענדיגע טראפען
 דיר שפֿרִיצָען איזן די אויגען... לויַף, טיראן,
 בעהאלט זיך איזן די פֿאַלאָצָען פֿוֹן בּבל
 ווי איזן דער שטארקְסְטָעָר פֿעַמְטוֹנָג... צִוְימְסָרוֹם
 די ווענד פֿוֹן זי מיט פֿעַלְזָעָן בּײַזְן הַימְעָל,
 דריַיְ-פֿאַבְּינְגְן רִינְגְּעָל זי אַרוֹם מיט שׁוֹמְרִים,
 בעוֹאָפְעָנֶט פֿוֹן קָאָפְן אָזְן בּײַזְן די פֿים
 מיט שְׁפִיזָעָן, שְׁילְדָעָן, פֿוֹיקָעָן אָזְן טְרָאָמִיְיטָעָן,
 זי זָאָלָעָן שְׁטָעָהָעָן וּוואָך אֵי טָאנְג אֵי נָאָכְטָן,
 עַם זָאָל אַהֲרָן אַנְיַיְנִצְיָנָעָם, חַלְלָה,
 נִיט פֿאָלָעָן פֿוֹן דִּין קָאָפְן, עַם זָאָל אַפְּלִינְג
 דִּין שְׁטִילָעָן שְׁלָאָפְן, דִּין זִיסְעָ רֹוָה נִיט שְׁטָעָרָעָן:
 פֿעַרְשָׁלִים אַוִיפְן זַיְעַפְעָן שְׁלָעַמְעָר יַעֲדָע טַהְוָר,
 בּעַשְׁלָאָג מיט שְׁטָאָהָל אָזְן אַיְזָעָן יַעֲדָע פֿעַנְסְטָעָר, —
 אָזְן אַלְץ וּוּעָט זִין אַוְמִזְסָט!... די רְוִוְתָע חַמְאָרָע
 וּוּעָט גַּעַנְעָן נָאָה דִּיר, וּוּעָט שְׁטָעָהָן פֿאָר דִּינָע אַוְיָגָעָן:
 דָּעָר בּוֹלְטִינְגָּר, דָּעָר שְׁוּעָרָר, בִּיּוּעָר שְׁאָטָעָן
 וּוּעָט עַטְעַמְעָן אָזְן פְּנִים דִּיר מִיט גִּפְטָן
 פֿוֹן הָאָם אָזְן פְּלוֹהָ, פֿוֹן צָאָרָעָן אָזְן נְקָמָה,
 בּײַזְן וּוּאָן דָו וּוּסְטָט אָזְן אַונְשָׁולְדִינְגָעָן בּוֹלָטָן
 אַלְיָין דָעַרְשְׁטִיקָט, אַלְיָין דָעַרְטְּרוֹנוֹקָעָן וּוּרְעָעָן!...

עם ווינט און קלאנט דער ווינד... עם ריסען בליעזען
די וואלקען-דעך ווי פיערדיגע שלענונג...
מצבות פלאזען, פאלען... פונם אונגראונד
שטעהטה-אויף דאם בילד...

.IV.

המן.

ימודדי יושב בשער המלך.
(אסתהר, ב' כ"א).

עם זיננט און קלינגנט, עם פינקעלט און עם שיינט
דער קארנאוואל, די זיטע פוריס-סעה...
די גליקלבע שיזנט-יעקב זיצט
ביים טיש און טהילט די קינדרער המן-טאשען...
דער המן-קלאפעער רייסט זיך פון דער הויט
דער גראגער דרעחת זיך אין אוילדען וויהאר...
עם זיננט און קלינגנט, עם צאפעטלט און עם קנאקט,
און ערעד מיט הימעל שרייען: « – אָרוֹדַהּ המן!
פערשאלאטען זאל ער זיין, דער בייזער פײַנד,
ימח שםז, דער צורר היהודים !!! »

און פון דעם גיגנום-אַנגִרְוָנד שווימט אַרוֹדים
די טיעפֿערְהָאַסְטָע, פֿינְסְטָעְרָע נְשָׁמָה...
דעם פֿהְקָלְעִינְקָעָם בֵּילְד שְׂטָעָהָט אוֹפּ פָּאָר מִיר

אין אויאטיש-העל פערציז-הרטען אנטזון:
 אין א חאלאט פון בלאהען סאממעט-שטייך,
 א גראינעם טורבן אויפֿ די שווארכע לְאַקָּעַן,
 פאנטאפעל געלע, קונציג אוייסגעניעת
 מיט גאלדבאו-רטען, מיט פערעל און סאפא-פֿרְעָן –
 און נור דאמ תליה-שטייקעל אוייפֿן האלְּוֹ
 עראיינערט אויפֿ זיין ביטערע מפלָה ...

ער שטעהט פאר מיר... א שמייבעל, דוכט זיך, צאנקט
 און שלענגעלט זיך אויפֿ זיינע בליבע ליפען ...
 און האמן רעדט:

...הקייזר – זאנט ער – איצט
 איז שפעת צו קרייטיקו-יען די מנילה...
 מיט ווילד-גראו איז בעוואקסען יענעדר דזר,
 מיט גראהען מאך און שימעל זיין מצבה...
 א ווילדע צייט איז אונזער צייט געווען.
 דאמ לאנד א ווילדעם און די מענשען ווילדע.
 איך, האמן, בין געווען גרוים און שטארק,
 פון אלע שדים מעכטיגער און העבר;
 און אלע פלעגען קניהען דארט פאר מיר.
 היינט זאג אלין, בערעבען על פי יושר,

האָב אַיך געָקאנט קאלטבלוּטִיג זַיְן צֹ דֻעַם,
וְואָמָרְדְּכַי הָאָט זַיְך נִיט גַעֲוָאלְטַ מֵיר בּוּקָעַן?
אוֹן וּוּרְדְּזָשָׁע אַיז גַעֲוָעַן אַטְ דָאָם יַודְעַל,
וְואָמָרְפְּלַעַגְטַ בְּיִם טַוְיעַר זַיְצָעַן נַאֲנְצָעַ טַעַג?
אַנְאַיְינְגַעַהָעֶר בְּיִי הַנִּי סְרִים הַמֶּלֶךְ:
אַנְאַיְינְגַעַהָעֶר... אַיך זָאג, פַעֲרַשְׁתַעַהַסְטַר מַיְיך,
חַלְילָה נִיט אַמְעַקְלָעֶר בְּיִי דֻעַם פִינְגָעַם
סַאַנְאַוְונִיק פָוָן הַאֲרָעָם, נָור גַלְאָטַ אַזְוַי –
אַפְסַטְאָוּסְטַשְׁיק פָוָן בְּשָׁמִים, פַאֲרָבָעַן, זַאֲלְפָעַן
אַהַעַנְדָלָעֶר מִטְ גַּאַלְאַנְטָעֶרְיָה אוֹן גַּאַלְדוֹוָאָרָן,
אוֹן אַפְשָׁר אַהְלוֹאַהְלָעֶר אַמְאָל
אוֹיפַ וּוְאַכְעָר מִטְ אַגְטָעַן מַשְׁפָוָן פַלְעָגָעַן
בְּיִם יַודְעַל נַעֲמָעַן בְּגַתָּא מִטְ חַרְבּוֹנָהָן...
(אוֹן, דַזְכַט זַיְך מֵיר, חַרְבּוֹנָה טַאֲקָע אַפְטָה...
קַיְין גַּרְוִימָעַר יְחִטָּן, סַהְיִיסְטַ, אַיז נִיט גַעֲוָועָעַן
דָאָם יַודְעַל... נָור דָאָם אַלְעַן בִּין אַיך דִיר מַוחָל
גַיְין, וּוְיכְטִיגָעֶר אַיז אַט וְואָמָ: אַט דַעַר מַרְדְּכַי
פַלְעָגַט זַיְצָעַן דַאֲרַט בְּיִם טַוְיעַר; אוֹן אַיְוד,
וְואָמָזִיצָט בְּיִם טַוְיעַר, דַאֲרַפַ אַוְן מַוְזָזָה זַיְך בּוּקָעַן
מוֹ קַנְיהָעַן פַאֲרַזְן פְרִיאַן, קַושְׁעַן אִיהם
די הַעַנד, די פִים, די פַאֲלָעַם, די פַאֲנְטַאֲפָעַל,

דעם שטוויב פון זיינע טרייט, דעם שאטטען זיינעם,
אין מרייל איהם קווקען, שלינגגען יעדעם וווארט
און חאפען יעדען וווארק פון זיינע ברעמען.
אווייז איז שוין דער מנגה – און א פֿשִׁיטה
אין אונזער צייט, אין אונזער ווילדער צייט!
און או דאם יודעל האט געהאט די העזה
דעם קאפ צו האלטען הויך און שטאלאץ פאר מיר,
נאטירליך, האט געדארפטט בי מיר אין הארץען
א העלייש פיער פלאקערען און קאכען
ביז וואן איך וועל פון איהם נקמה געהמען,
ניט ריבטיג אבער שטעהט איז דער מגילה:
ויבז' – כהאב געמאומט זיך טויטען נאר
איין מרדביין: גלאט ויבז – אהן א פירוש;
ניין, כהאב צו דעם געהאט א טיעפען טעם –
איך האב פערשטאנען, או דער שטאלאץ, דאם גדלות
מוו ליינען אין נאמור בי יעדען יודען.
מוו זיין אנטיגענשאפט פון גאנצען פאלק
טא זאל-זשע אויף דאם גאנצע פאלק ישראל
זיך אויסנישע מײַן האס, מײַן ניפט, מײַן צארען!...
דו וויסט, ניט נאריש איז מײַן פלאן געווען
און שרעקליך וואלט געוועזען מײַן נקמה!

עם טהות זיך אבער אומגערכט א דראעת
דאם רעדעל – אייעד מרדבי וווערט א גדוול,
און איז... איז פליה צו אלדי שווארצע יאחד,
אין ניחנום, אין דעם טיעפען, וויסטען ניחנום!...
דער צורד לאזט אראב דעם קאָפ... ער שטעהט
אוויילע שטייל, פערטראכט... און וויעדר הערט זיך
זין שטיט פערשטייקט פון טרויער און פון ווועטהָגָן:

– נו, מילא, פֿעַך און שוועבעל, שרופען, צוואָנגָען –
דעם טעם פון דעם פערשטעהן איז ניט שווער.
ניין, ניין, דעם גרעיסטען ווועטהָגָן פֿלְעֵג איז פֿיהָלְעֵן
איין מאָל איין יאָחָר, איז אַינְצִיגֶם מאָל, בשעת
מען פֿלְעֵגט מײַן שווארצע, זונדייגע נשמה
ארויסלאֹען פון ניחנום אויף דער וועלט:
געַה! – פֿלְעֵגָען די מַחְבָּלִים מיט די ריטער
אונ צוָאָנְגָען שרייען מיט אַבְּיוֹן געלעכטער –
געַה, המנְקָע, און קִיך און האָפָהָה
וַיְיָדְעַן פֿרָאוּעָן פּוֹרִים! הָעָר זיך צו,
ימַחְשְׁמוֹזִיק, צו די מַיְשְׁבִּירְקִים,
וְאַסְטְּלָגְעָן דַּאֲרָטָעָן פֿאָר דיין בְּבוֹז ווּעַגָּעָן!
קרִיז מיט די צִיָּהָן, דוֹ אַלְטָעָר ווְאַלְפָ! צוֹפְלָאָץ

דעם שלאנגענד-קאפ! אויפֿ הוילע, וויסען שטײַגען
ニסָאָוִים דֵין נִיפְטָן! ...
אוֹי, בִּיטָעֶר, הַעֲרָסְטוֹ, בִּיטָעֶר
אוֹזָהָם גַּעוּעָן! ... אָוֹן דָּאָק אַגְּרוּסָעֶר טָעוֹת
אוֹזָהָמִינָעֶן, אוֹ אָוֹן נִיהָנוֹם אוֹזָהָמָן שְׁוִין גָּאָר
אַסְׂופּ צָוּ טְרִיאִיסְטָן אָוֹן האַפְּנָנוֹן; אַדְרָבָא,
דָּעֶר נִיהָנוֹם לִיְתְּעַרְתָּאִים דָּהָם הָאָרֶץ, דָּהָם בִּיזְעָן
אוֹן פִּינְסְטָעֶרֶעֶן, בְּלָאוֹטָאָוִיפּ, צִינְדְּטָאָן, צּוֹנוֹיסְטָן
אַלְכְּטִינְגִּיטָּפָאָר דִּי פֻּרְבְּלָעַנְדְּטָעָ אָוַיְנָעֶן,
אוֹן קּוֹמְעַנְדִּיגָּ אַוְיָפּ אַיְיָרָן נָאָרִישׁ וּוּעַלְטִילָּ
הָאָבָּאָנְגָּעָהוּבְּפָעָן אַיְיךְ צָוּ זַעַחַן עָפִים
אוּלְכְּבָעָם, וּוְאָם מִיטָּ וִיסְעָן טְרִיאִיסְטָן דָּעַרְפִּילְטָן
מִין עַלְעַנְדָּ, בִּיטָעֶר הָאָרֶץ ... יְאָ, אַיְצָטָן, דָוְרָהָ לְאַנְגָּעָן
צְוּוִי טְוִיזְעַנְדָּ מִיטָּ דָרְיָי הַגְּנָדָעָרטָן יְאָהָרָ אַנְעָרָךְ,
וּוְאָם זַעַחַן אַיְיךְ אוֹיְפּ דָעֶר וּוּלְטָן? – אַיְיךְ זַעַחַן אַלְאָנְדָן,
וּוְאָ יְדָעָן חַאְבָעָן מִיטָּן נַאֲנְצָעָן חַאְרְצָעָן
גַּעַנְגָּעָן זַיְיכְּ צָוּ בִּילְדוֹנָגָן, צָוּ קּוֹלְטוֹרָן;
זַיְיכְּ נָאָרָעָן, צָאָפְלָעָן, קְרִיבָעָן פָּוּן דִּי בְּלִים,
דָעֶם לְעַצְטָעָן גְּרָאַשְׁעָן נִיבָעָן זַיְיכְּ אַוּוּקָן,
דָעֶם לְעַצְטָעָן מָאָרָךְ, דָהָם לְעַצְטָעָן בִּיסְעָלָן חַיוֹת
אוֹיְפּ "לְעַרְנָעָן"; אָוֹן עַמְּ זַעַנְעָן, דָאַנְקָעָן גָּאָטָן.

שווין טויווענדער דיפלאמען דא בי' יודען.
און יודען זענען אומעטום, וואו נאר
עם שפראצט א זאנג פון וויסענסאפט, עם שימערט
א פונק פון ואהרהיט, אפפערען מיט ליעבע
דאם נאנצע לעבען איןס גרויסען כאמאפֿט
פאר ואהרהיט, ליבט, גערעטעןקייט און פריהיט –
און לעבען... לעבען ערנער ווי די הינד!...
און וואס-זישע טהווען מרדכיים יורשים, יענע,
ויאט האבען בזואה פון דעם זיידען
די נאלדענען, די גרויסע יהס-פאהן,
דעם הויכען טיטול: "גָדוֹל לְיְהִידִים?"
ויאט טהווען זי? אַח, זי געבענשט, געליבט,
דו, גיהנום, פאר דעם זיסען טאג, אין וועלכען
די אויגען מיינע זעהן דאם: די מרדכיים –
די אלטע קנעכט, די אלטע טויער-זיצער –
זי זענען זיך משטדל פארן פלא!
זי זענען זיך משטדל – ס'הימט: זי קרייבען
זו מײַן "מֶמְלָא-מְקוּמִי", בוקען זיך
און קנייען, פוייזען פאר די פִּים און קוושען
און לעקען יענע הענד, ויאט שלאנען זי.
און קווקען מיט א זים חניפה-הנידיל

אין יענעט מוייל, וואם שפיט אין פנים זי!...
און נאך א חליך פון די אלטער יאהרען
בעמערך איך דא, געדענקסטו, ליעבער פריינד,
מיין ראנפארט אחשורוזשן פארצ'יטען?
דארט וויז איך אן, ווי אויפֿ דעם גראנטען חטא
אויף "ודתיהם שונזות". אין מיין גראבער
און ווילדער צייט איז דאם געווען א זונד
פאר וועלבען סאייז "אין שוה להניחם":
און פאלק, וואם לעבט נאר פאר זיך, וויל ניט וויסען
פון אלגעמיינעם לעבען אינט לאנד,
פון אלגעמיינעם האפנוןגען און נויטען;
און פאלק איז א געפאהר צו האלטען
פאר וואסער-טרענער, האלץ-העקער אפילו.
אווי האב איך אין מיין דאקלאָד געשריבען.
און איצט, ווען יודען האבען טיבען בלוט
פערנאמען, אויפֿ רוטשען מובהח
געבראכט קרבנות און א צאַהָל — איצט ניט
דעָר גוטער, באָרעה-הערצינער מיניסטער
אניעצה זי להופֿ אקוראָט:
— וואם טויג איך — זאנט ער — מיינע ליעבע יודען.
בעמיהען זיך און זאגען פאר דער וועלט?

מיט פרעמדע ליט זיך מישען מיט די לעפעל?
פאר איז גלייבער בליבען פרעמד צו זי...
פערקיינט אין אייער אלטען; פינסטער ווינקעל;
זיצט רוחיג; א שטיל-שוויינען זאל הערשען
אוף איז. קיין אטחעם זאל פון איז ניט גען;
זיט. יודען. שטומ און בלינד און זיט מקבל
פון מיר באהבה יעדען שפֿי אין פנים.
און געהט אוועק און טראנט איהם-אָפּ גאנץ פנסת
ישראל, וואם האט איז געשיקט צו מיד,
צו אייער בעסטען, אמתן בעל-טובה!...
אָח, זי געבענשט און געלוייבט אויפּ אײַפּיג
דו, שוואָרצער גיהנום, פאר דעם טיעפּען טרייסט,
וואם געהט אָראָב פון מיר די שׂווערדע קייטען,
וועאָשט אָב פון מיר דעם אלטען צוֹרְדֵּשָׁאנְד,
גיטסְדָּאן מיט פרײַד מיין זינדיגע נשמה...
וואם קאן זיינ זיסער פון אָזָא נקמה?!"...

אואן המנס בייז געלעכטער שאלאט אונ קלינגט
אואן גיטט זיך ווי א שטראם פון סטידמות,

פערפלוייצט, פערטראינקט די זיסע פורימס-סעה... .

און הייסע רוייטע טריינטונגס פאלען, פאלען
אין פוריימ-פּוּס... דאמ טרייפט דאמ בלוט פון הארכען...
און ווי א שמייבעל פון א טויטען שארבען
זעהט-אוים דאמ ווילדע פוריימ-שפּיעל! ...

v.

די שְׁרֵפָה.

דער אווענד-שטערין גלאנצט און שיינט...
 א הייסער מאג געוועזען היינט,
 געברענט, געבראטען אהן רחמנות,
 א מאג אiahר — א שועערע תענית!...
 דער אווענד-שטערין לייבט און שיינט...
 עם געהט אין נאם דער לאםפע-צינדעך —
 שוין צייט זיך אבצופאסטען, קינדר!

איך זיך ביימ פענסטער. שטומ און שווארץ
 בעדעקט דער שאטען בערג און טהאלען...
 וואם ציטערסטו, מײַן קראנקעם הארץ?...
 איך, די געדאנקען וויעדעך מאלען
 אנאלטעם בילד, א שרעקליך בילד:

רוים קלאנט און שרײַט פון וועהטאָג ווילד...
 רוים ברענט, רוים פלאקערט... ס'פֿלאָצּען, פֿאָלען

געועעלבען, זילען און פארטאלען ...
עם איז אין דורך דער פאנטיעאן
ווײ אין א וואלקען אונגעטההן ...
אין קאליזי און אויפֿן פארום
הערשת אימת-מות ... עלענד, ארום
ליינט רוים ... זיין יומ-טוב איז פערשטערט ..
פֿן צוּיִיטָעַן "מְגַדֵּלֶןְמַרְודָה" ווערט
א הייפֿעַן אַש און מיסט און שטיינער ...
און דארטען ... זעהסט, מיין קינד? שטעהט אײַגעַר
פֿן די, וואם טיטום האט מיט מאכט
אהער, און שטאלצען רויַם, געבראכט
פארשטיינעט איז קייטען. אט דער גרויעַר
און בליכער מאן, איז שוואָרצעַן טרויעַר,
בײַם ברען פֿן טיבַר ... דו זעהסט, מיין קינד:
ניט אַבְגַּעַשׂוֹאכַט אָוָן ניט דער שְׁרָאָקָעַן —
עד שטעהט אַי הַוַּיַּךְ, אַי שְׁטָאָלַץ ... דער ווינַד
צְעוֹדִיהַת די לאָגַעַן, וויסע לאָקָעַן:
דער פְּלָאָמָעַן-אַפְּגָלָאָן גְּלִיהַת אָוָן שִׁינַּט
אויף אַיָּהַם ווַיְהִי הַעֲלִישָׁדְוִיטָע בְּלוֹמָעַן
און שְׁרָעַקְלִיךְ קְלִינְגַּט זִין שְׁטִימַע:
— דַּיְינַט,

אָ רֹויָם! אָ, רֹויָם, מַיְן בִּיזָּעֶר פִּינְד,
הַיֵּנְט אָז דִּין טָאג, דִּין טָאג גַּעֲקוּמָן! ...
אָ, טִיטוּם! דָו גַּעֲדַעַנְקָסְט דִּי טָעַן,
וּוֹעַן, נַאֲכַז בְּלוֹטִיגָּעַן גַּעֲשָׁלָעַן.
בִּיזָּט דָו גַּעֲשְׁטָאנָעַן אוֹיפָךְ דִּי גַּאֲסָעַן
פָּנוּ צִוְּן? דַּעֲמָאלָט גַּרוֹסָעַר הָעָלָד,
הָאָפְּ אַיךְ זִיךְ אָוִיסְגָּעַלְעָרָעַנְט! ... הַאֲסָעַן!
נִיט דִּין נַצְחָוָן אוֹיפָנְץ פָּעָלָד,
נַאֲר דִּין גַּעֲשְׁפָעַט פָּנוּ אָוְנוּעָר שָׁאָדָעָן
אוֹן אָוְנוּעָר שְׁוֹאָכְקִיטָה הָאָטָם דָּאָם בְּלוֹט
אַז מִיר וּוּי פִּיעָר אָוְיפָגְנוּזָאָדָעָן! ...
נַאֲר גַּאֲטָה הָאָט וּוּיְעָדָעָר קְרָאָפְט אוֹן מוֹתָה
אַזְנָהָאָרְצָעָן מִרְאִיְינְגָעָנָאָסָעַן, —
אַיךְ הָאָפְּ דָּאָם גַּרְעַמְטָעָר פְּרִיאַיד גַּעֲנָאָסָעַן:
נְקָמָה! ... אַיִּי, וּוּי שְׁוֹאָהָאָדָעָן קְלִין
אָז אַיְצָטָה דִּין זָאָל פָּנוּ מִירְמָעָלְ-שְׁטָמִין,
דִּין שְׁוֹעָרָדָה אָזְנָהָשְׁלִידָה! וּוּאָמָה אַזְנָהָדִי פָּעוֹלָה
פָּנוּ זַיִּי? נִטְרָוִים — נַיְן טִיטוּם, נַיְן;
דָּאָם בְּרַעַנְטָה דִּין בְּבּוֹדָה אָזְנָהָדִי גַּדוֹלָה!
דָּאָם בְּעַמְטָעָה, גַּרְעַמְטָעָה גַּוְטָה אָזְנָהָאָפְּ,
וּוּאָמָה הָאָסָט גַּעֲקְלִיעָבָעָן לְאַנְגָּעָן יָאָהָרָעָן,

פָּנוּ אַלְצֵן אִיז אַש אָוֹן מִיסְטַּן גַּעֲוָאָרָעַן ! . . .
אַיְהָ הַאָבָּן גַּעֲזָהָעָן דִּיקְּה אִין שָׁאנְדָּן .
דִּין קָאָפְּ גַּעֲבָוִינְגָּן, שְׁוֹאָהָךְ דִּין הַאָנְדָּן,
דִּין פּוֹרֶפְּוֹרֶ-קְלִיְּדָן צְוֹפְּלִיקְטָן אוֹיפְּ שְׁטִיקָעָרָן .
אַיְהָ הַאָבָּן גַּעֲזָהָעָן, אָ, בְּעַדְרִיקָּעָר,
וּוְ דֹו בִּיסְטַּן הַונְּגָעָרִיגָּן אָוֹן מַאטָּן —
אָוֹן בֵּין אַחֲן בְּרִוִּיתָן גַּעֲוָאָרָעַן זָאת
אָוֹן בֵּין אַחֲן וּוַיְן גַּעֲוָאָרָעַן שִׁיבָּרָן ! . . .
אָוֹן לְכָתִינָן אִיז מִיד אַיְצָט מִין נַאֲכָטָן !
די יְוָנָגָעָן אַדְלָעָר דִּינָעָן פְּלִיהָעָן,
די יְוָנָגָעָן לִיְבָעָן דִּינָעָן, צִוְּן,
זַי וּוְאַקְסָעָן, וּוְאַקְסָעָן ! . . . מוֹתָה אָוֹן מַאֲכָט
אִין זַיְעָר הַיִּסְעָן הָאַרְצָעָן בְּלִיהָעָן,
עַם זִידָתָ דָּאָם בְּלוֹטָן, די אוֹגָעָן גַּלְיהָעָן . . .
אַנְיָעָר מֻול שְׁפְּרִיצָטָן אָוֹן פְּלִיסְטָן
אִין אַונְזָעָר לְעַבְעָן אָוֹן בְּעַנִּיסְטָן
מִיטָּ פְּרִיאָד אָוֹן קְרָאָפְּטָן די אַלְטָעָן גַּלְיָעָדָר
אָוֹן מַאֲכָט אֵי יְוָנָגָן, אֵי שְׁטָאָרָק זַי וּוְיָעָדָר
מִיטָּ צִוְּנָסָ פָּהָדָן אָוֹן צִוְּנָסָ שִׁילְדָן ! . . .

*

* * *

און עם פערשוויעבט דאמ אלטע בילד...
 און ווי א רויך צונגעהט מיין דריימעל...
 א שאטען ליענט אויף ער און הימעל...
 דער אווענד-שטעדען לייבט און שײַנט...
 א הייסער טאג געוועזען היינט,
 געפֿרָעַנְט, געפֿרָאַטְעַן אַהֲן רַחֲמָנוֹת...
 געווען אַלְאָגָנָעָר, שׁוּעָלָעָר תַּעֲנִית...
 און צו בענינען אויז נאָך ווַיִּיט,
 ווַיִּיט בֵּיז עַמְּקָמָעָן ווַיַּעֲדָעָר
 די אלטע בּוֹחֶזֶת...

אָך, שׁוֹין צִיִּיט —

שׁוֹין צִיִּיט זַיְה אַבְצּוֹפָאַסְטָעָן. בְּרִידָעָר!...

VI.

פרק ה.

(טדרש ורבת, שמות א')

וואווע? – פרענסטו, עלענדע פיגעלע – אן ערַך
 דריי טוייענד מיט דריי הונדערט יהאָר צורייך
 האט דאם פאסטרט – דערצעעהלט אונז די לעגענדע.

קיין גבור אייז ער קיין מאָל ניט געווען
 דער פרעה, און קיין גרויסער חכם אויך ניט.
 די "פרעהאנען" זינגען אבער שווין
 פון אייביג'אן פעררעהבענט און מצרים
 פאר כשרע און היילגע נשמות,
 די געטער היטען און בעשיצען זי
 אויף יעדען טרייט; די שטערן-זעהער קוּקען
 אין הימעל-בוקה – אין העלען גאלדענ-שריפט
 פון די מולות, און די פרומען פריסטער
 אין טעטפעל שחטען שעפסען, בעק און רינדער

און קליגען זיך – בעטראכטענדיג די פטע
און וואדעמע געדערים – אלץ כדי
סزال פרעה'ם מינדסטער נאנעל זיין בעווארענט
פון אלדאס בייז, קיין טראפען טהויף איהם,
קיין שטויבעלע זאל אויף איהם ניט פאלען.
און וויזשע גרוים, ווי גרוים האט דארט געדארפט
דאם וואנדער זיין דערהערענדיג או פרעה'
האט מיט א מאל פערחאפט א מין חלאת
וואם מיט איהר נאמען מאומט זיך אפילו
דער גראטען קנעט, דער לעצטער בעטלער –
קרען!
און וואם פאר קרען! עם האט זיך אויסגעשאטען
און אויסגעשפּרייט פון דעם גערוינטערן קאָפּ
און סאמע בייז די פיאטעם – בייז די פיאטעם
די איידעלטער און פײַנטער אין מצרים...
אה! סדאָרפען דאָך פאר צער, שאָנד און וועהטאג
זיך איבערקערעהן אין די טיעפּע קברים
די זידעם און עלטער זידעם זינע.
סתייטש, פרעה א מצורע!! וואיזשע זינען
די בהנים און, حرטומים, שטערונזעהער,
די שפּרֶעֶבְּרָם, די דאָקְטוּרִים, די מכשפים?

זוי זיינען אלֶּין שווין געווען דארט
און אלֶּין געפֿרַפְּט: מען האט איהם שווין בערויבערט
מית הייליגע געווירצען, גראווען, ווארכְּלען,
געריבען איהם מיט פעל פון קעָץ און מאלפֿעַם,
געשמירט איהם מיט גאל פון שווארצען ענֵל אַפְּים
מית פריש און ווארים בלוט פון פוינעל ינשוף,
געשפֿראָכְּעַן און געבלאָעַן און געפֿאָכְּט
אויף איהם מיט די פרוכתְּן פון טעטפֿעל
און הוֹנדְּעַרטְּעַרְּ קְרַבְּנוֹתְּ שווין געפֿראָכְּט —
און אלֶּין אומזיסט!

איין האפֿנוֹנְג איז געבלְּבַעַן:
מען האט געשיקט צום גרעסטען בעלְּאָזְבָּן,
צום פהן פון דעם נידנומִ-גָּאָט אַנוּבִּים
די מתים צו בעשׂוּעָרְעַן און בי זוי
א מיטעל צו בעקומען פאָר דעם חולָה.
און פון די קְבִּרְיַמְּדִיחְיַעַן, פון די טיעפֿע
און פִּינְסְטְּרַעַן, בעוואָקְסְעַן מיט שימעל —
פון דארטְעַן וואָו עם זיצען גאנցַע טעַן
בעהָאַלְטַעַן פון דעם הימעל-שיין, די סָאוּעָם
און פְּלָעַדְעַרְמִיּוֹן, דערהָעַרט ויך אַדערְשְׁטִיקְטַעַר
און הייזערְגַּנְעַר קָוֵל:

אַ וְאָנָע פּוֹלֵל
מִיט בְּלוֹט, מִיט בְּלוֹט – מִיט פְּרִישׁוּ מַעֲנְשָׁעַן-בְּלוֹט!

אַ דּוֹנוּ רְשָׁלָק אַיז פּוֹן קְלָהָרָעַן הִימָעַל
אַרְאָבְגָעָפְאָלָעַן אוֹיפְטְדַי שְׁטוּדַט אַזְנְבָעַר
אוֹן אַיְבָעַר נָגָעַן מְצָרִים הָאַטְזָהָגָג
אַגְּמָס גַּעַתְהָאָן אַחִימָעַר רְוִיטָעַ בּוֹאַלְיָעַ.
פְּעַרְפְּלִיְצָט דִי וּוּנְגָעַן, נָאָסָעַן, הַוִּיפְעָן, הַיּוֹעָר;
פְּעַרְטְּרוֹנָקָעַן אוֹן דְּעַרְשְׁתִּיקָט דַעַם לְעַצְטָעַן פּוֹנָק
פּוֹן לְעַבְעַנְסְדִשְׁיָן, פּוֹן לְעַבְעַנְסְפְּרִיד אַזְנְגָנָג –
דָעַר קְרִיעְצִינָעַר טְרִיאָן אַיז בִּיזְן הַאַלְדוֹן
גְּעוֹזָסָעַן אוֹן גְּעוֹזְיִקְטַזְזָהָגָג בְּלוֹטְבָאָד ...
עַמְהָאַט גַּעַשְׁפְּרִיצָט פּוֹן דָאָרֶט אַזְנָעַ זַיְטָעַן.
דִי מַאְרָמָאַרְדוּעָנד אַזְנָעַן דִי גַעַטְאַקְטָע זַיְלָעַן
פּוֹן מַאְלָהִיט, פּוֹן קוֹפְעָר אַזְנָעַן לְאַזְוּרְדְשָׁטִיָּן,
דִי פְּאַרְהָאָנָגָעַן פּוֹן גַּאֲלָד אַזְנָעַן זַיְבָעַרְשְׁתָאָף
דִי זַיְגָעַנְדִיְגָע שְׁפְרִינְגְנְבָרְגָעָם אַזְנָעַן גַּאֲרָטָעַן,
דִי זַאֲפְטִינָעַן אַזְנָעַן פְּרִישׁוּ בְּלוֹמְעַנְשָׁטָאָקָעַן –
אַלְזָ אַיז גַּעַוּעַן בְּעַדְעַקְט מִיטָרְוִיטָעַ פְּלָעָקָעַן
פּוֹן בְּלוֹט – פּוֹן וּוֹאָרִים, פְּרִישׁוּ מַעֲנְשָׁעַן-בְּלוֹט!

אָה, צִיטָעָר נַיְט אָוּן וּוַיְן נַיְט, אַרְים קִינְד,
מֵיַּן פּוֹינְגָּלֶעָ, מֵיַּן עַלְעַנְדָּעָם אָוּן קְרָאנְקָעָם!
דָּרְיַי טּוֹזָעָנֶד מִיט דָּרְיַי הַונְדָעָט יַאֲהָר צּוּרִיק
הָאָט דָּאָם פָּאָסִירָט — דָּעַרְצָעַהָלֶט אָוּנוּ דִּי לְעַגְעַנְדָּע.

.VII.

מ תתי הו.

בימטַה
בומן הוֹתָה.

עם שטעחת פאר מיר דאמ אלטע לעמפעל ווידער.
דאמ לעצטע, וואם בי אונז איז נאך בי איצט
פוןanganzen בעל-הבטישקייט געלביבען –
א זבר או מיר האבען אויך אמאָל
צו ל'יטען גלייך געלעבט, געפיהלט, געטראונקען
דעַם זיסען גייפט פון צאָרָן און נקמה,
די פרײַשׁע לוּפְטַ פון פרײַהִיט, קראָפְט און פרײַד ...

עם שטעחת פאר מיר דאמ אלטע לעמפעל ווידער.
דאמ ל'יבטעל צאנקט און אטעהט ווי א קינד
אין טיעפֿעַן שלאָף, אין שטילען, בלײַכְעַן חלום ...
און חלום-בילדער שוועבען איבער מיר
און וויקלען מיך אַרְוָם מיט א וויבען
און קלארען וואַלקען ... פון די גריינע בערג
און פון די בלאהָע טהאלען ציהָט אַוְיגְטֶעל –

א גרים, א זיפז פון אלטען פאטערלאנד...
עם שיינט די זון פון נברוה און נצחן,
פון שלאכט-פעלד געהט דער העלדר העלדענ-צוג...
עם קלינגען ליעדר פון די בלאהע טהאלען,
טראמייטען שאלען פון די גריינע בערגן:
געלייבט איז גאט! גבעגענט איז מתרהו!...
• • • • •
אונ שטיילער, שטיילער ווערען יענע שטימען
אונ אויסגעלאשען יענע שיין און פריד...
א שטורות רויישט... עם יאנט א שווארצע חמארע...
פון קאלטען, טויטען אבגרונד הויבט זיך אויף
א בילד... א בילד איז רוייטען פלאם און גבעעל...
אונ, וויעדר פריש און מותהיג שטעהט פאר מיר
דער שנאה-הנישט, דער בייזער, שווארצע שטן
פון יענער צייט... זיין הייזער, פערשטיקט
געלבטעריל צושיט זיך און דער פינסטער
אונ קרייצט און סקריפט ווי א טומפע זונג...
אונ ווי א ניפט-שטראמ ניסען זיך איז הארץ
מיר זיינע ווערטער:
— אמת טאכע, אמת
דאם איז געווען צו ווילד, צו מיאום: גלאט

א פְּשׁוֹטַעַן, א גְּרָאָבָעַן דֶּבֶר־אָחָר,
 דָּאָם נִידְרִינְגְּסְטָעַן, דָּאָם שְׁמוֹצֵיְגְּסְטָעַן פֿוֹן אַלְץַן,
 דָּאָם טְרָפְּהַסְטָעַן פָּאָר אַיְדִּישָׂעַר נְשָׁמָה,
 צֹ בְּרִיְגְּנְגָעַן פָּאָר אַקְרָבָן! מִיטַּ זַיְן בְּלָוט
 מְטֻמָּא זַיְן דָּעַם נַאֲלְדָעְנוּם מְזֻבָּחַ,
 דָּאָם הַיְלִינַג הוֹיזַן פֿוֹן אַיְיָרַד גְּרוֹסְעַן נָאָט!
 יָא, אַיְךְ פֻּרְשְׁטָעַה, וּוּ שְׁטָאָרָק אָוֹן טִיעָף אָוֹן בְּרִיחָעָנד
 דָּאָם חָאָט פֻּרְכָּאָפְטַן, פֻּרְקָלְעָמַט דָּאָם הַיִּסְעַהַאָרִיךְ
 פֿוֹן מַתְהִידַוַּן. שְׁרָעְקָלְיךְ אַיְזְ גְּעוּוּזָעַן
 דָעַר גְּרוֹיהָעַר מָאָן! זַיְן חַלְפַּה הָאָט גַּעֲפָלָאָמַט,
 גַּעֲפָנְקָעַלְטַן וּוּ דָאָם שְׁוֹעָרְדַן בַּיִּים מְלָאָקִים־מְשָׁחִית...
 דָעַר אַלְטָעַר לִיבַּן, דָעַר לִיבַּן פֿוֹן בָּאָרְגָּנְלָבָנָן
 אַיְזְ אוֹפְּגָנוֹוָאָכְטַן אָוֹן... טִיעָרַד, אַיְזְ צְוָדְטִיעָרַד
 הָאָט מִיר גַּעֲקָאָמַט דָעַר דֶּבֶר־אָחָר מִינְגָּרַע!...
 גַּעֲדִיְנְקָסְטִידָאָךְ?... צִינְדְּזָשָׁעַן אָן. צִינְדְּ אָן דִי לִבְטָלָאָךְ
 זָאָל בָּאָדָעַן זַיְךְ אַיְזְ זְיָעָר לִיעַבָּר שִׁין
 אָוֹן קוֹיְקָעַן זַיְךְ דִּין עַלְעַנְדָעַ נְשָׁמָה!...
 הָעָר אַבְּעָר וּוֹיְטָעַר, אַלְטָעַר, גַּוְטָעַר פְּרִיְינְד:
 בְּשַׁעַת אַוְיפַּת מִין בְּרוּסָט, וּוּאָם אַיְזְ גְּעוּוּזָעַן
 פֻּרְצְזָוִינְגַן אָוֹן פֻּרְשְׁמִיעָדָעַן אַיְזְ שְׁטָאָהַל אָוֹן קוֹפָעַר,
 אַיְזְ פְּרִיְיָ גְּעַשְׁטָאָגָעַן מַתְהִיחָוָם פּוֹם

בשעת מיטן חויר-בלוט אינאיינעם
 אויז אויסגעמעישט געווארען און פערטראטען
 אין מיסט און שאנדע מיין פברד און מיין קראפט,
 האב איך א קול דערהערט... א טרייסט א טיעפע
 האט ווי א בויאיל, ווי א זסער וויז
 אויף מיין פערבייטערט הארץ זיך אויסגענאמען:
 "שוויגן, ברודעה, לייג און שוויגן... סזועט זיין א צייט
 סזועט זיין א צייט – מזועט דעם קדייש דיינעם –
 דעם דבר-אחד – אנטהון אין די שעהנטטע,
 די אידעלסטע און רײנסטע בנדיע-פבוד,
 מיט לאַרבער-בלעטער און מיט פרישע רוייזע
 בעקרענצען איהם און מיט א ריטטער-באנד
 איהם אונגרטען די לענדען... און א קול
 וועט געהן און גראנגען איבער בערג און מהאלען:
 מאכט א פאראד! שטעהט אויף, שטעהט אויף! עם געהט
 דאם בעסטע, דאם בעריה-המטעסטע, דאם פײנסטע,
 עכט-ניציגע, עכט-פשערע, עכט-ריינע
 בעשעפנעיש פון גאנץ מדינתיין,
 דער שורש פון איזה גבורה, גדולה, כבוד,
 די קריין פון דער יאנישער נאטור!...
 און ברײט און פרי, און הויז דעם קאָפ פערדיםען.

אֵין פָּרְעֹל אָנוּ אֵין סָאמַעַט אַוִּסְגַּצְיָהֶת,
 וּוּעַט גַּעַן דָּעַר תְּבִשִּׁיט אִיבָּעַר שְׂטָעַדְתָּ אָנוּ שְׂטָעַדְתְּלִיקָה
 אָנוּ פְּרָאָנָק אָנוּ פָּרַי וּוּעַט טְרָעַטְעַן מִיטַּדִּי פִּים
 עַר מַתְּתִּיחָרָם אַיְנִיקְלָעָה; וּוּעַט שְׂטוּיְסָעָן
 זַי מִיטַּדִּעַר טְרָפְּהַעַר מַאֲרָדְעַ אָנוּ דִּי אָוְגָעָן.
 אָנוּ פְּנִים שְׁפִּיעָן, בָּאַדְעַן זַיְךְ אָנוּ שְׁוּוּמָעָן
 אָנוּ קוּוִיקָּעָן זַיְךְ אָנוּ זַיְעַר פִּינָּעָן אָנוּ וּוּהַטָּאָגָן,
 אָנוּ פָּרַי, וּוּי וּוּאָסְעָר, טְרִינְקָעָן זַיְעַר בְּלוֹטָ!...
 אָנוּ וּוּאָסְ-זָשָׁע וּוּלְעָן זַיְיָ, דָעַם אַלְטָעַן גְּבוֹרָם,
 דָעַם לִיְּבָעַן דָעַם אַלְטָעַנְסָם יְוִרְשָׁים דַעְמָאַלְטָטָהָן?
 אָהָה, שְׁרָעַקְלִיקָה וּוּעַט אֵין זַיְיַעַר צָאָרָן בְּרָעַנְעָן!...
 עַם וּוּלְעָן פְּיעַלְעָן זַיְיָ דִּי אַלְטָעַן פָּאָהָן.
 דִּי גְּרוּיָסָע פָּאָהָן פָּוּן מַתְּתִּיחָה פְּרוּבָעָן
 מִיטַּמּוֹתָה אָנוּ גְּלוּבָעָן אַוִּיפָּהָוִבָּעָן אָנוּ טְרָאָגָעָן
 אֵין קָאָמְפָּה אֵין שְׁוּוּרָעָן אוּפְּפָן פָּרִיעָן פָּעָלָד...
 עַם פָּאָלְעָן טְוּזְעַנְדָּעָר קְרַבְנָוֹת
 אוּפְּפָעָן יְעַדְעַן שְׁרִיטָה אָנוּ טְרִיטָה... דָּאָם גָּאנְצָעָן לְאָנְדָּה
 וּוּעַט וּוּי אָפְעָלָד פָּעָרְזִיתָה מִיטַּקְבָּרִים וּוּעַרְעָן...
 עַם וּוּלְעָן הַילְכָעָן, קְלִינְגָעָן טָאגָן אָנוּ נָאָכָט
 נְקָמָה-שְׁבֻועָהָם אָנוּ נְצָחָונְ-לִיעַדָּר...
 עַם וּוּלְעָן פְּלִיהָעָן, שְׁטָעָן זַיְךְ אָרוּם

פָּוּן אַלְעַ זִיְטָעַן, קְלִינְגְּעַנְדִּיגַן אָוּן רְוִישָׁעֵנדַ,
גְּבוֹרִיםְלֶעָה, גְּבוֹרִיםְלֶעָה וְוי בָּאָבַּ...
אוּן אַיִינְעַר וּוּעַט בַּי זַי נָאָר פָּעַחְלָעַן דֻּעְמָאַלְט...
נָאָר אַיִינְעַר... אַיִינְעַר — מַתְתִּיחָהוּוּוּ...
• • • • •

אַ וּ פּוֹחַ.

(פָּנְמַזְיוּעַ)

אין די פִּינְסְטָדְרָע אָוָן לְאַגְּנָע
וַיְינְטָעַרְאָוּעַנְדָּעַן, אָין יְעַנְעַ
טוֹיְתָעַ שְׁטָנוֹנְדָּעַן, וַיְוַעַן דָּאָם גָּאנְצָע
שְׁטָעַדְטִיל לְעַנְטָט אָין שְׁנֵי פָּעָרְנָרָאָבָעַן
אָוָן דָּעַר וַוְינְד צּוֹשְׁפְּרִיטִיט די בְּרִיטָע
קָאַלְטָע פְּלִיעְנָגָל אַוִּיפּ די דָּעַבָּעַר,
קָלְאָגָט אָוָן יָמְעָרָט וּוּ אַתְּזָם —
אָין די נָעַכְתָּ שְׁטָעוֹתָהָטָאַוִּיפּ אֲנָאַלְטָעַם
לְיעַבָּעַם בִּילְד פָּאָר מִינְעַ אַוְיָגָעַן :

— זִיְדָעַנְיַי, דָּעַרְצָעַהָל אָוָנוּ עַפְּעַם .
— וּוְאַסְ-זָשָׁע זָאַל אַיְיךְ אַיְיךְ דָּעַרְצָעַהָלָעַן,
קִינְדָּעַרְלָעַד ? ...

אָוָן שְׁטָיְל אָוָן רֹהִינְג
איְזָ אָין צִימְעָרָעַל. דָּעַר זִיְדָע
לְאוֹטָ אַרְאָב דָּעַם קָאָפּ דָּעַם גְּרוֹיָעַן.

טהורט א זיפז, א טיעפען זיפז,
און אויף זינע בליבע ליפען
שועבט ארום א מלידער, ליעבער,
זימער שמיכעל... בּי דעם אלטען
זענען זי צונזענאנטען.
אט דער הועלער, זימער שמיכעל
מייטן ביטערען און שוערטען
זיפז אינאיינעם: ווי די שיין
פּון די שטערען מיט די שאטען
אין א שטילער זומער נאכט...

— וואמ-זשע זאל איך איך דערצעהלען?
און דעם זידענע שוואכע שטימע
ווערט מיט יעדעם ווארט אלץ שטארקער,
ריינער, יונגער...
— אויב אידער ווילט,
לייעבע קינדער מײַנע, וויטען,
וואם עם הייסט די גרענטע שנאה,
שנאת-מות; מא ערלויבט מיר
איך צוויי שכנים פֿאָרצּוּשְׁטָעָלָעָן:
פרא-דיינה, א קאטויליך,

און רב יוסף פון נאווארה
האבען צוואנציג יאהר אין שבנות
אונגעלעבט. אין פרקי-אבות
שטעהט געשעריבען, או דאם בעסטע
פאר דעם מענשען אין זיין לעבען
אייז א שבן טזב. רב יוסף
אייז געווען א גוטער שבן,
פרא-דיינא - אויך נישקעה.

בידע האבען זיך גאנץ רוהיג
צווואנציג יאהר געפֿסְקַנְט' שאלוות,
יעדרער פון זי גאר פאר-זיך -
פון אניאנדער יורה-דעה.

ניט געמיישט זיך מיט די ספרים,
ניט געתהון זיך איבערוואראפֿען
מיט האזאהלעה, מיט פשטלעה,
מיט פירזישמלעה, מיט ווערטלעה,
וויי דער מניג אויז בי ידען.

יעדרער פון זי האט פאר-זיך
צווואנציג יאהר געפֿסְקַנְט' שאלוות.
פאר זיך ביסלעכובייז געקליעבען
מעשים טובים, עולם הבא -

און געלעבט זיך שטיל און רוהיג
וوى די בעסטע, ליעבסטע פרײַנד.

יא, אוזי האט אויסגעזען,
פאר א פרעםדען על-בל-פנימ,
ווען ער וואלט אמאָל געוועהן,
וوى عم פֿלעגֿען זיך בעגעגען
אפט פֿאָרְנָאָכְטּ דִּי בִּידְעַ זְקוּנִים:
— אַ גּוֹטְדָּנָאָוּעָנֶד, פֿרְאָדְיָעָנָא!
— אַ גּוֹטְדָּנָאָוּעָנֶד, רבִּי יוֹמָף!...
— נו, ווי פֿיהְלָט אַיְהָר זיך? — גּוֹשְׁקָשָׁה
דאָנקען גָּאת. אָוּן אַיְהָר? — אַ דָּאנָק אַיְךְ.
עֲפָעַם קָאָלְט אַיז הַיְגַּט גּוֹוֹאָרָעָן...
יא, אַ פֿרְעָמְטָעֵל... אָוּן אַזְוִי
גּוֹהַת בַּי זַי דָּעַר שְׁמוּעַם רְוִהָּג
וועגֿעַן דָּעַם אָוּן וועגֿעַן יְעַנְעַם.
בִּידְעַ זְעַנְעַן זַי גּוֹוֹעָזָן
גּוֹטָע, עֲבָטָע בְּעַלְיְבָתִים:
יעַדְעַרְעַד גּוֹהַת אַ גָּארְטָעַן
איַלְבְּעַרְטִיבְּוִימָעַר, אוֹיךְ אַ שְׂטִיקָעַל
פֿעַלְדּ צָוָם אַקְעָר. אָוּן נִיט זְעַלְטָעַן

פלעגען זי זיך האלטען עצאות
וועגען ווירטשאפט-זאכען. רוחיגן,
שטייל און פרײַנְדְּלִיךְ זיצען בײַדָּע
אויף אַ בִּינְקָעֵלֶן גַּעֲבָעָן טְוִיעָר...
פִּיןְ? אַ יָּאָ?... אַיךְ מֹז אַיךְ אַבעָר
אלֶן עַנְטְּפָלָעָעָן בִּיזְן סְוָף.

פרַאַדְּדִיעָנָא אָוָן רֶפֶּאָן יוֹסָפָט...
איַהֲרָ פֻּרְשְׁטָעָהָט דָּאָךְ. לְעַבָּע קִינְדָּעָר.
פִּיהְלָט דָּאָךְ גָּוֹט, וּוְאָס פָּאָר אַטְיְעָפָר,
גְּרוֹיסָעָר חִילּוֹק אִיז גַּעֲוָעָזָעָן
צְוִיְּשָׁעָן זַי אִין תָּזָךְ. אִין מְקוֹד...
נוּ, אִיז וּוְאָלָט אַיְהָר נָאָר גַּעֲוָהָעָן,
וּי אָזְוִי אַטְ דִּי צְוּוֹי גְּרָאָהָעָ,
פִּינְעָ, גָּוֹטָעָ, פְּרוֹמָע שְׁבָנִים
פלעגען זַיְהָ אַמְּאָל צְוָקָאָבָעָן
אָוָן צְוִידָעָן — גַּאֲטָ דַּו מִינְעָר!
עַם אִיז נָאָר נִיטְ צַוְּ בְּעַשְׂרִיבָעָן:
פְּוֹנְקָעָן פְּלִיהָעָן פָּוָן דִּי אוּגָעָן
וּי בִּי וּוְילְדָעָ, בִּיזְעָ חִזְתָּ
יְעַדְעָר אַבְּרָ צִיטָעָרָט מְמַשְׁ

וּז אַז פִּיעָבָעַ ... קְלֹת גַּעַהַע
טָאַקָּעַ וּזְמַעַן וּזְאַלְטַן זַי שְׁנִידַעַן,
שְׁטַעַבַעַן. בּוּעַרְעַן מִתְּעַגְבָּרַם ...
פְּרָאַדְיַעַנָּא אַזְן רְבָּיְסָף,
דָּאַרְפָּט אַיְהָר וּזְיַסְעַן. זַעַנְעַן בִּיְדַע
נִיטַּנְאַר פְּרוּמַע מַעַנְשַׁעַן. אַבְעַר
אוֹיךְ פָּאַלִּיטִיקָעַר גַּעַוּעוֹעַן;
אַזְן דַּעֲרַצְנוֹ אַוְיךְ פִּילְאַזְאָפָעַן.
שָׁאַרְפָּעַ מַזְחֹות גַּאַר פֻּרְשְׁפִּיצְטָעַן
הַאַבְעַן לִיעַב גַּעַהַט גַּאַר צַו שְׁמַיְסָעַן
וּזְעַנְעַן יַעַנְעַ נְרוּסָעַ שְׁאַלְוָתַן,
אַיְבָעַר וּזְעַלְכָעַ נְאַנְצָעַ פֻּלְקָעַר
הַאַבְעַן טִיבָּעַן בְּלָוטַן פֻּרְגָּאַסְעַן.
יַעַנְעַ שְׁאַלְוָתַן, יַעַנְעַ חִידַׂזְחַן,
וּזְעַלְכָעַר וּזְעַלְעַן פָּאַר דַּעַם מַעַנְשַׁעַן
אַיְבָגַן בְּלִיְבָעַן אַונְפָּעַרְשְׁטָעַנְדָלִיךְ ...

אַה, גַּעַנְג אַוְיךְ, אַלְטָעַן, גַּוְטָעַן,
לִיעַבָּע לִיְטַן! אַיְהָר וּזְיַסְעַט, פֻּרְשְׁטָעַת דַּאַז
נִיטַּפָּן הַיְגַט אַזְן נִיטַּפָּן נַעַבְטָעַן,
אַז אַוְמִיסָט אַז אַיְיָעַר טְרַחָה:

שרייט און שרייט פון היינט ביז מארגען,
וועט דאך פארט ניט וועדרען גארניט,
פשוט גארניט אט פון אלע,
אלע אייערעד ופוחים;
ויל דעם ריינעם, רעכטען אמת
ווײַסְטָ דאך נאר איין נאט אין הימעל.
וואם קאן וויסען פראַדיינא?
וואם קאן וויסען רב יומספ?
יעדרער פון אייך איז זיבער
או דער ריינער, רעכטער אמת
אייז ב"י איהם אלין פארהאנען.
נאָר פאָר איהם אייז דער גנֿעַן
מיינֿן גאנצען עולמדהָבָא;
ער אלין אייז דער בנִיחֵיד
און דער יתמן ב"י דעם בורא.
אַהֲם געהערט אלע, ביז אַברעקלעַל,
און דעם אנדעַרְעַן – אַלעַק ניט...
אַך, די אלטע, אלטע שאַלּוֹת! –
לאֹט זיַּיְהָעָן: – ניט מיט צארעַן
און מחלוקות קען מען קומען
זיַּיְהָעָן רעכטען, ריינעם אמת...

נין, אומוסט. – די פילאואפיע
האט אין זיך אווא מין קליפה –
ניט פאר אייך געדאכט – עם קארטשעט,
ברענט און שטעכט; עם ציהט, עם ווילט זיך
אבערדיידען, איבערשריען ...
צוואנציג יהדר האט זיך געציגגען
דעך ופוח, די מחלקה,
ביז דער טוידט אייז אングעקומען
און געואגט: גענוג, רבותים! –
צוואנציג יהדר האט אויהר געשריין,
צייט שעון אייך זיך אבעזרותהען ...
קומט מיט מיר אייך וועל אייך פיהדען
און אנארט וואו אויהר וועט אפשר
מיט אמאל דערגען, דערוויסען.
וואו עם ליענט דער רעכטער אמת ...

II.

אויפֿ דער קירבע אין נאווארָא
קלינגען טרויעריג די גלעקדָר;
אין אַדִּיבָּעָר, שעהנער טרונע
ליינט דער אלטער פראָ-דיינָא.
אין בְּיתַ-מְדֻרֶשׁ אין נאווארָא

זאנט דער גאנצער עזלט תהליים,
ווײינט און קלאנט... אומזיסט – עם העלפט ניט:
רב יוסף איז געשטארבען.

ווײיט פון אונזער נאריש וועטלטיל
און דער לופט אלץ העבר, העבר
צו דעם ווײיטען בליען הימעל
פליהען – שווועבען צוויי נשמות:
פרא-דיינא און רב יוסף...
(סטעיטש! ווי הייסט? ווי איז עם מענלאיך?
– פרענט איזדר – הא? איזד אלמדן
און אינאיינעם אויפֿן הימעל
מית א... אמת, קינדרע! אבער
וואנדערת זיך ניט: איך דערצעהָל דאך
איך א מעשה של א היה,
א געשיבט, ווי די וועלט זאנט,
ניט געשטוייגען, ניט געלפֿויגען.
פרענט-זשע, ב'בעט איך, ניט קיין קשיות,
זוכט ניט, ב'בעט איך, דא קיין חידות,
און הערט בעמער אוים מײַן מעשה.)
פרא-דיינא און, להבדיל,

רבי יוסף, זענען בידע,
ווײַ מען זאגט, שווין אַבעגעקּומען
דאָם פֿערפֿינְסְטֶערט, נָאָרִישׁ וּוּעלְטֵיל –
און צום ווּוִיטָעָן, בְּלִיעָן הִימָּעָל
שְׁוּעָבָעָן, פְּלִיהָעָן צְוַיִּי נְשָׂמוֹת
פָּנוֹן צְוַיִּי גּוֹטוּעַ, פֿרוֹמָעַ שְׁבָנִים,
פָּנוֹן צְוַיִּי גְּרוֹיסָעַ, בִּיזּוּעַ שְׁוֹנוֹאִים.
נוֹן, אַצְוָנד – מַיְן לִיעְבָּר שְׁבָן –
טְרָאָכְטַ דָּעַר אַלְטָעַר פֿרָאָדְיָעָנאָ :
גְּרִיאַת זִיךְּ נָאָר, אַקָּאָרְשָׁט, מַיְן לִיעְבָּר!
אַיךְ וּוּלְ דִיר שְׁוַיִּן גּוֹטַ אַוִּיכְזָוָאנָן.
אָ, וּוֹאָרט אַוִּים, וּוֹאָרט אַוִּים אַבְּיסְעָל,
וּוֹעַסְטַ שְׁוַיִּן וּוִיסָּעַן, וּוֹעַסְטַ שְׁוַיִּן פְּיהָלָעַן,
וּוֹעַר עַם אַיזְּ גַּעֲרַעַטְ גַּעֲוֹזָעַן...
גְּרִיאַת זִיךְּ, גְּרִיאַת זִיךְּ, רַבִּי יּוֹסְפַּן!
און דָּעַר אַלְטָעַר פֿרָאָדְיָעָנאָ :
שְׁטָעַלְטַ צְוַנוּיָּפַ אַין קָאָפַ אַלְאָנְגָּעָן,
גְּרוֹיסָעַ, שְׁרַעְקְלִיקְ-גְּרוֹיסָעַ רַעַדְעַ
פוֹל מִיטַּ לְמִדּוֹת אַון מִיטַּ חַכְמָה.
דיַ הַקְּרָמָה צַוְּ דָעַר רַעַדְעַ
וּוֹאָלְטַ אַלְיַין בְּמַעַט פֿערְנַעַמְעָן

א מסכתא באָקמא . . .

א, דער אלטער פראַדיינָא
אייז ניט פויל – זיין גאנצע למדות,
די פִּירְזְּשִׁים־לְעֵךְ אָוֹן פְּשַׂטְלְעֵךְ,
אלע מלצ'ות, אלע גראָמען,
גִּמְתְּרִיאֹות אָוֹן גִּטְרִיקָן –
אלֶין פֻּרְמִישֶׁט עַר אלֶין פֻּרְקְנִיֶּט עַר
איין דער לאָנגָנָען שאָרְפָּעָר דְּרָשָׁה,
אוֹן די דְּרָשָׁה ווּרְטָם אלֶין גְּרָעָסָעָר,
טִיעָפָעָר, שאָרְפָּעָר . . . נו, רב יוסף –
טראָכָט דער אלטער פראַדיינָא:
אי, א באָד ווּסְטוֹן דָּאָם האָבָעָן,
אי, א צוֹואָן! – דעם גְּרָעָסָעָן שׁוֹנוֹא
וּוְאלְטָאֵיךְ, בְּלָעָפָעָן, נִיט גְּנוּוֹאָונְשָׁעָן
אוֹרֵף דיין אָרטָם צוֹ זַיְן, מַיְן לְיעָבָעָר,
טְרִיעָר שְׁבָן, רבִי יוֹסֵף!
טִיעָר, טִיעָר ווּעַט דִּיר קָאָסְטָעָן
וּוְאַסְטָאֵיךְ בֵּין פָּוֹן דִּיר איַן לְעָבָעָן
אוֹסְגָּעַשְׁתָּאָגָעָן? . . .

אטְ-אָזְוֵי

טראָכָט זַיְךְ, שְׁוּעָבָעָנְדִּינְגָּן צְוָם הִימָּעָל,

פראַדיינאָ. און רב יוסף?
א, רב יוסף איז פערנומען
גאר מיט אנדערע מחשבות,
פאלטיך און פילאֹזאָפֿיעּ
האט ער גאר אין גאנץ פערגעסען;
איין געדאנק און איין געפֿיהָל
ויצט בּי איהם און קאָפּ, און האָצְעָן:
היינט וועט דאָךְ מקִים ווערָעָן
די מהשְׁבָה פֿוֹן זַיְן גאנצְעָן,
גאנצְעָן לעבעָן... אָךְ, דָּאמֶם בעסטע
און דָּאמֶם טִיעָרֶסטע, דָּאמֶם לִיעָבֶסטע,
וואָס ער האָט גענָארָט פֿוֹן קִינְדָּהִיט
מעהָרָ פֿוֹן אַלְעָ פֻּרְגָּעָנִיגָּעָן,
דָּאמֶם ווועט ער לְסֹזֶףּ בעקּומָעָן:
איין גַּנְדָּעָן איין גַּנְדָּעָן
פלִיחָת אַצְוָנָד דָּאָךְ רְבִּי יוֹסֵף!!!...

קִינְדָּעָר מִינְגָּעָ, לִיעָבָעָ קִינְדָּעָר!
אָךְ, ווֹי גּוֹט אַיז דָּארָט, ווֹי לִיעָבְּלִיךְ,
וֹי גַּעֲשָׂמָאָק אַיז אַין גַּנְדָּעָן!...
וואָס? אַיהֲרָ מִינְטָ, ווֹיְלָ דָּארָט אַיז לִיכְטִינְ,

וואראען, פרייש, עס פליהען פוינעל;
פליהען, שוועבען, זינגען שרה;
וואונדער-שעהנע בוימער ואקסען,
וואונדער-שעהנע בלומען בליהען,
פון קרייסטאל, פון גאלד און זילבער
שטעעהן פאלאצען און שליעמער –
אונגעשפיענעלט אין די רײַגען,
זילבער-קלאהרע קוואלען, שטראמען.
אייביג ואקסען יענע בוימער,
אייביג בליהען יענע בלומען,
און די פוינעל מיט די שטראמען
און די בלומען מיט די שטעדען
ניסען דארט צונויַּף די שטימען
מיט די שטראההלוּן, מיט די ריתות
אין א ליעבען שיר-המעלות –
אין א זיסען לויב-געזאנג.
און די גליקליכע נשות
טהוען אייביג דארט גענסען
פרײַיד און פרײַהייט, רוח און פרײַעדען?
אט מיט דעם איז דער גנדען
א גנדען? ... קינדר, קינדר!

בוימער, פוינגעלעך און בלומען –
נאָריישקייט!... צו וואָם? וווערדארף עס?
וועמען קעהרט דאמ אָן, אַיך בעט אַיך?!
אַין גַּדְעָן, מײַנע לִיעְבעַן,
אוֹז פַּאֲרָהָאנָן עַפְעָם אַנדְעָרֶשׁ,
עַפְעָם בַּעֲמָרָם פָּוּן די אלְעַ
פּוֹסְטָעַ זַאֲכָעַן... וואָם? אַיְהָרַ פֿרְעָגַט נַאֲחָ?
סְטִיטִישׁ! אַט דָּאָרָט אוֹז דָּאָקָה דָּעַרְעָמָן
פָּוּן דָּעַרְעָמָן תּוֹרָה. אלְעַ גַּרְעַסְטָעַ
אלְעַ טַיְעַסְטָעַ, שַׁאֲרַפְסָטָעַ מַזְחָותַ,
וְוָאָם די וּוּלְטַהַאָט נָאָר גַּעַזְעָהָעַן.
זַעַנְעַן אלְעַ דָּאָרָט בְּכָנוֹפְיָאַ:
אַין אַ גַּרְוִיסָּעַן, שַׁעַנְגָּעָם נַאֲרַטָּעַן
שַׁטְּעַהְתָּאַ גַּרְוִיסָּעַר, שַׁעַנְגָּעָר פַּאֲלָאָצַ
אַין דָּעַם גַּרְוִיסָּעַן, שַׁעַנְגָּעָם פַּאֲלָאָצַ
שַׁטְּעַהְתָּאַ לְאַגְּנָעַ בְּעַנְקָ אַין טִישָׁעַן;
גַּרְוִיסָּעַ שַׁאֲפָעַם פּוֹל מִיטַּ סְפָרִים
בֵּי די וּוּנְדַּ, אַין יַעֲדַן וּוַיְנְקָעַל.
אַין אַרוֹם די לְאַגְּנָעַ טִישָׁעַן
זַיְצָעַן זַיְדַּי גַּרְעַסְטָעַ לּוּמְדִים
אַין נָאָוִינִים... בְּעַרְעַן! לִיבָּעַן!...

אלע קשיות, אלע תיקום,
 אלע חידות און פלאוליים –
 זענען דארט שווין לאנג פערענטפערט ...
 וואם? עם איז איז עפעם קשה
 איזם תוספות? – געהט צום תוספות!
 דער מהרישיא ניט גלאט א ביסעל?
 פרענט, זויט מזחל, געהט, אן זיצט ער;
 פרענט, ער ווועט איז אלץ בעשידען,
 מאבען אלץ איז קלאהר, פערשטענדליך ...
 אלע ליב מפֿרְשִׁים
 זיען דארטען; אויף די קעפּ
 שיינען, בליען פרטיריהורה,
 און די שכינה רוחט אויף זי ...
 גאט דו מײַגעַר! וואם קאן בעסער,
 ליעבער זיין פון דיין נַדְעָדָן?! ...
 פראָדיינא ... ע., אַגְּעַסְקָה,
 געה און האב מיט איהם ופּוחים! ...
 קומ אהער, דו גראָבער יורך,
 וויז זיך גאר אַרוֹים מיט דיינע
 ווילדע פֿשְׂטְלָעַךְ, וויסטע דרייזות;
 קומ, מזועט דיר דא אַזְעַלְכָע

תרוצים געפנען, או דו וועט שווין
אייביג מעהר קיון קשיות פרענצען!...
אט אוי מהות בי זיך טראכטען
רבי יוסף... וויתט פון אונזער
נארייש וועלטיל, העבר, העבר
זו דעם טיעפנען, בלויין הימעל -
פליהען, שווועבען צוויי נשות,
און אי ניכען וועלען קומען
זוי אהין צום גרויסען בית-דין,
וואו עם וועלען קלאהר, פערשטענדיג
ווערען אלע שאלות, קשיות,
אלע חידות, אלע תיקום,
און זוי וועלען שווין דערוויסען
דארט דעם רעכטען, רײינעם אמת... .

III.

און וואס וויתער, און וואס העבר,
ווערט די לופט אלען קלאהרער, בלוייד
און די שטערען ווערען גרעסער,
שיינען ליבטינער און העלער;
און וואס וויתער און וואס העבר
און וואס געהנטער צום בית-דין.

וווערט רב יומפֿן אלֶז זיסער
 און געשםאקייד אויפֿן הארכיען.
 און דער אלטער פראַדיינא
 וווערט אלֶז מעהָר צוקאָכט, צוּוואָדען:
 ווֹאָרט נאָר, ווֹאָרט, דו ווֹעַסְט שְׁוִין ווֹיסְעַן,
 ווֹעַסְט שְׁוִין פִּיחָלָעַן, ווֹעַר גַּעֲרָבָט אֵיז,
 ווֹעַר פֻּרְשְׁטִיעָהָט...
 נאָר, סְטָאָפּ! אַט אֵיז שְׁוִין
 זְיַעַר צְיַעַל — גַּעַנְגָּזָה פְּלִיהָעָן...

פראַדיינא און רב יומֶף...
 אָך, ווי באָלָד עַמְּה האָט זְיַיְה שְׂטִיל
 אַגְּנָעָהָיְבָעַן אוּפְּצָוְמָאָכָעַן
 דָּעַר בְּעָקְרוּינְטָעַר, ווֹאנְדָעַר-שְׁעהָנָעַר,
 גְּרוֹיְסָעַר טְוִיעָר פָּוָן גְּנוּדָעַן:
 האָט אוּפּ בַּיְדָעַן אֵיז אֵיז רְגָע
 אַמְּנַיְּבָעַן גַּעַתְּהָוָן פָּוָן דָּאָרְטָעַן,
 או זְיַי זְעַנְעַן באָלָד פֻּרְטָוּמָעַלְט
 אַוְן פֻּרְבְּלָעַנְדָט גַּעַוְאָרָעַן בַּיְדָעַ!
 אַלְעַ ווֹעַרְטָלָעַה, אַלְעַ פְּשָׁטְלָעַה,
 גְּמַטְּרִיאָות אַוְן נְזָטְרִיקָן

זענען באָלד בֵּי פֿרַאָדְיַעַנָּא
 פֿוֹנוֹס קָאָפּ אַרוֹיסְגַּעֲפַלוֹיגַעַן.
 רַבִּי יוֹסָף אִיז גַּעֲפְּלִיבָעַן
 וּוֹי פֿערְגְּלִיוּוּעֶרט, וּוֹי פֿערְפְּרוּירֶעֶן.
 האָט אַפְּלָו נִיט פֿערְשְׁטַאנַעַן
 וּוֹאָס עַמְּ רַעַדְתָּ צָו אַהֲם דָּעַר בְּתִקְזָל
 דָּאָרֶט פֿוֹן אַוְיבָעַן, פֿוֹן דָּעַם נְרוֹיסָעַן,
 בְּלִיּוֹעַן וּוְאַלְקָעַן מִיטּ דֵּי לְאַנְגָּעַ
 הָעַלְעַ שְׁטְרָאַהְלָעַן האָט גַּעַצְיַעַטְרָעַט
 אַזְּנַעַרְהִידְתָּ וּוֹי אַזְּנַקְּדָחָת...

אַזְּנַעַרְהִידְתָּ זִיךְ אַיז צְרַעַתְּשַׁטְּ גַּעַקְוּמָעַן
 פֿרַאָדְיַעַנָּא, דָּעַר קָאָטוּלִיקָן:
 האָט זִיךְ אַוְינְגְּעוּוַיְשָׁטְטָ דֵּי אַוְינְגָּעַן,
 האָט זִיךְ אַוְיסְגַּעַהְוָסְטָ גַּאנְצָ רְוּהִיגָּן,
 דָּעַם גַּעַנְאַלְטָעַן קָאָפּ אַבְּיַסְעָל
 אַוְיפְּגַּעַהְוִיבָעַן. אַזְּנַעַרְהִידְתָּ זִיךְ פֿוֹן זִיךְ
 דִּיקָע, פֿעַטָע, רְוִיטָע לְיִפְּשָׁע
 האָט זִיךְ אַנְגַּעַהְוִיבָעַן גַּיְסָע

די בעריה מטע לאנגע דרשה.
האלפ פון איזה איז איהם אפילו
פונס קאָפּ אוֹויסגעפלוייגען;
צעהנדליך פסוקים, גראמען, מליצות
האבען זיך ווי באָבּ צושאטען,
עם איז אבער אוֹיך ניט וועניג,
דאָנקען גאט, בי איהם געליבען.
„אָ, דו הָאָרְ פָּוּן אַלְעָהָרְעָן!
האָט עָרְ האָסְטִיג אֹוִיסְגַּעַשְׁרִיעָן –
טָהָר אֶצְוֹנֵד דיַיָּן אוֹוִיהָעָרְ נוֹגָעָן
צָו דיַיָּן קְנֻכְּטָן. פָּעָרְנְעָהָם מִין תְּפָלָה –
גְּרוֹיסְעָרְ לְיַעֲבָרְ גָּאָטָן! אַיְּךְ בְּעַטְּ דִּיְּהָ:
לָאוּ דיַיָּן גְּרִימְצָאָרְעָן טָהָרְ פָּאָלָעָן
אָט אוֹיפּ דָּעָם פָּעָרְפְּלוֹכְטָעָן יוֹדָעָן,
וּוְעַלְכָּעָרְ שְׂטָעָהָטְ פָּאָרְ דִּיְּנָעְ אֹוִיגָּעָן!
לָאוּ דיַיָּן שְׁטָרָאָפּ אֹוִיפּ אִיהם טָהָרְ פָּאָלָעָן
פָּאָרְ דָּעָרְ חַזְּפָהְ, פָּאָרְ דָּעָם עֹזָות
וּוְאָמְרָעְ טְרָאָגְטָן אַיְּן זַיָּן פָּעָרְגְּרָאָבְטָעָן.
בִּיְּזָעָן הָאָרְצָעָן!... לְיַעֲבָרְ פָּאָטָעָר,
מִין בָּעַשְׁעָפָעָרְ, מִין בָּעַשְׁצָעָרְ!
טָהָר מִיטְ מִיר דיַיָּן גְּרוֹיסְעָן חַסְדָּן

און בעשטראָפּ איהם ווי עם קומט איהם
פאר זיין חיצפה!... הערטט אַבִּיסעַל:
איך בין, זאנט ער, בי דעם בּוֹרָא
אַבְּנִיחֵיד, אַמְיוֹתָם,
וּוַיְלַאֲכֵךְ בֵּין גַּעֲוֹעָזָן דָּעַר עַרְשְׁטוּר,
וּוְעַר עַמְּהָטָט דִּי לַיְעַפֵּעַ תּוֹרָה
און דעם עכטען, רַיְנָעָם גַּלוֹבָעָן
אוֹיפּ דָּעַר וּוּלְטַט גַּעֲבָרָכְטַט פָּארְצִיְּטַע...
נו, בְּקִיזֶּר, בְּזַוְּעַל נִיטַּס פְּאָרָעַן,
אָפְּשָׁר אֵיזְדָּמְטָאָקָע אַמְּתָה...
וּוַיְסַמֵּךְ... זָאֵל זַיְן יַא...נו, מִילָּא,
און אוֹיא, אוֹיא וּוְאָס גַּעֲוֹאָרָעַן? —
איך וּוַיְסַמֵּךְ אָנוֹן אַגְּנַצְעַ
וּוּלְטַט קָאָן זַיְן אוֹיפּ דעם אַנְעָדוֹת —
אוֹדָם עַרְגְּמַטְעַ אָנוֹן דָּמַן שְׁלַעַבְטַסְטַע
פָּאַלְקַ פָּוּן אַלְעַ זַעַנְעַן זַיְ —
די פָּעָרְשָׁאַלְטָעַנְעַ אוֹיפּ אַיְבָּגַן,
בְּיַזְעַ יַודְעַן! אַהֲ, עַמְּ אֵיזְדָּקָה
פְּשָׁוֹט גַּאֲרַנִּיט צָו בְּעַשְׂרִיְּבָעָן
וּוְאָס מַעַן הָאָטָט פָּוּן זַיְ גַּעֲלִיטַע
זַיְנַד זַיְ זַעַנְעַן פָּוּן מַצְרִים

אָרוֹיִסְגַּעַנְגַּעַן אָנוּ אָנוּ בֵּין אִיצְטָעַר . . .
אֲבָעַר מַעֲהָר וּוּ אַלְעַ פַּעֲלָקָעַר
הָאָבָעַן מִיר פָּנוּ זַיִ נְגַלְּיטָעַן .
מִיר דַּי שְׁפָאַנְיָעַר ! . . . לִיעַבָּעַר גַּאַטְ! . . .
(פְּרָאַדְיַעַנָּא הָאָט אַטְיַעַפְעַן .
טַיְעַפְעַן זַיְפַּן גַּעַתְהָוּן ; צַוְּוִי נְרוֹיסָעַ,
הַיְסָע טְרַעַהָרָעַן . וּוּ צַוְּוִי פַּעַרְעָלָל,
הָאָבָעַן זַיִהְ אַרְאָב גַּעַקְיַקְעַלְטָן .
אַיְבָעַר זַיִנְעַ דִּיקָעַ בָּאַקְעַן .

— גַּאַט דַּו מִינְגָּעַר ! — הָאָט עַר וּוּיְדָעַר
אַנְגַּעַהוַיְבָעַן — לִיעַבָּעַר פָּאַטָּעַר !
וּוַיְפִיעַל שְׁלָעַק אָנוּ וּוַיְפִיעַל צְרוֹת
אַז אַוִּיפְ אָנוֹזָעַר קָאָפְ גַּעַפְאַלְעַן !
וּוַיְפִיעַל גַּעַלְד אָנוּ צִיְתָאָן טְרַחָה
הָאָט גַּעַקָּאַסְט אָנוּ אָט דָאָם קְלִינְעַן .
שְׁוֹאַבָּע אָוְמַהְלָעַן ! בְּעַרְעַבְעַנְט .
אַלְעַן , וּוְאָמָ אָנוֹזָעַר לְאַנְד אַז גַּעַבְעַקְ
אוֹיְסָגַעַשְׁטָאַגְעַן פָּנוּ דַּי יְדָעַן . . .
גַּוְואַלְד ! עַם אַז דַּאְקָה אַרְצִיחָה !
וּוַיְפִיעַל הַאַלְעַן אָנוּ וּוַיְפִיעַל קוֹלְעַן

איז אויפֿ איזהם פערברענט געווארען
 אויפֿ דעם קרבן ביגז'עלל.
 אויפֿ די היילגע מובהות
 פון די אאטאָדָּפְעָ!
 וויפֿעל שטראַיק און וויפֿעל בײַיטשען
 האבען מיר אויפֿ איהם צוירען!
 וויפֿעל טורמעס און אַסְטְּרָאָגָעָן
 האבען מיר פֿאָר איהם געטראֹיעָט!
 וויפֿעל מוסרים און דִּינִים
 וויפֿעל שׂומרים, וויפֿעל פְּלִינִים
 האבען מיר פֿאָר איהם געהאלטען.
 שכירות זי געצאהלט, געשעריבען
 און געדראָקָט פֿאָר זי די דִּינִים.
 די מנהנים און די סדרים . . .
 וויפֿעל וואָקָם און וויפֿעל ווירעך
 האט מען אויסגעבראָכָט אין שפָּאנְיָע
 אויפֿ די יודען: שרעקליך, פְּשָׁוֶת!
 און דָּאָם אלְּזָן – אי געלְּדָן, אי טרחה –
 נאָר פָּון עַולְּסַדְּבָּא ווועגען . . .
 און דָּרְבָּי – ווי פרײַנְדְּלִיךְ, לִיעְבְּלִיךְ
 פְּלָעָגָעָן מֵיד זִיכְּרָהָן בְּעַגְעָהָן

אַט מִיט דֵי פָּעָרְפָּלְכְּטָע יְוָדָען! –
קִין גַּעֲצָהְלָט פָּונְזִי גַּעֲפָאַרְעָט
ニִיט פָּאָר וְדוֹי, נִיט פָּאָר קְבּוֹרָה;
די אלמנזות אָן יְתּוּמִים
פְּלָעָגָן טַוְר פָּעָרְזָאָרְגָּעָן פְּרִיְנְדָלִיךְ
מִיט אָבְגָּד, מִיט אָדִירָה
אַין דֵי רַוְהִינָּגָע אָן שְׁטִילָע
קְלוּיסְטָעֶרֶדְהיְזָעָר, מְאַנְאַסְטִירָעָן.
וְוִי מַעַן זָאנְטַ – פָּאָר לִיְּטַ גַּעֲמָאָכְט זִי...
נו, אָן דָּאָם אַיז אַלְץ נַאֲך וּוּנְגָן,
נַאֲך עַדְזָיוּמָן קָעָנְט אַיְהָר הַעֲרָעָן
פָּונְזִי יְוָדָעָן קְלָלוֹת, חַרְמוֹת
אוֹיפְּ דָּאָם אַרְיָם פָּאָלָק פָּונְשְׁפָאַנְיָעָן.
סְפָאַיְזָן נִיט אוֹיסְצָהְאַלְטָעָן פְּשָׁוֹטָן!...
וּוָאָם? פָּאָר וּוָאָם? דָּאָם אַיז דַּאֲך מַמְשָׁ
אַרְצִיְּהָ! אַרְצִיְּהָ!...”

אַט אַזְוִי הָאָט פְּרָאַדְיְעָנָא
לְאַנְגָּן אָן לְאַנְגָּן גַּעֲרָעָט, גַּעֲדָרְשָׁנָט
פָּאָר דַּעַם בִּיתְדִּין. וְוִי אַלְעַמְפָעָט
הָאָט גַּעֲבָרוּמָט עַר אָן גַּעֲדָנוּגָט.
יְעַדְעָם וּוּאָרְטָהָאָט וְוִי אַהֲמָעָר

אין רב יוסף קאָפ געשלאגען,
 האט איהם דורך און דורך געשטאבען
 און געשניטען ווי א מעמער.
 א רחמנות איז געוועזען
 אויפ דעם אלטען מאן צו קווקען:
 יעדעם גלייעד און יעדער אדרער
 האט געצייטערט ווי פון פיעבער.
 און בשעת פראַדיינגעא
 האט גענדיגט, און דער בתיקול
 האט געוונדעט זיך צום דיין
 רבּי יוסף פון נאווארא
 מיט די ווערטער: «נו, רבּ יוד,
 וואט האט איהם אויפ דעם צו זאגען?»
 איז דער אלטען רבּי יוסף
 אויפגעשפֿרְונְגָעָן, לאָעליכם,
 ווי אַנְעַבְטָעַר חסְרַדְעָה
 און משונחידיג דערישראָקען
 האט ער אַרְזִיסְגָּלָאָזֶט אַ ווילְדָעָם,
 גְּרוֹזִים גַּעֲשֵׂרִי פָּנָן טַעַפְעָן הַארְצָעָן:

— שמע ישראל! שמע ישראל!
איןער גאט איז איןער! ... איןער!!!!

— נו, און דאם איז נאר איננאנצען
— האט געפֿרָעַנט בּי איהם דער בת-קּוֹל —
האסט מעהר גאר ניט וואם צו זאגען?
נו, בקיזור... ארט מיר איז ניט...
הערט-זושע אוים אצונד, רבותים,
דעם גורדין וואם וועט אויפּ בידען
טאקוּ באָלֶד מקוּים ווערען:
דער קאַטוּילִיק פראַדיינָא
קלאנט אויפּ דעם פֿאַרוֹאָס די שפֿאנְיעָר
האבען פֿיעָל געהאט הּזְצָאוֹת
אויפּ דעם פֿאָלָק יִשְׂרָאֵל, היינו —
האלֶיך און קוּילָעָן, שטריך און בייטשען
דוֹואַנְגָּעָן, מעסער, ריטער, קִיטָעָן ...
יא, ער איז גערעכט, — מען מוֹ אַיהם
געבען שבר דערפֿאָר ... נו, זאל אַיהם
ווערען אומגעקעחרט מיט רוח
טאקוּ דָא אַין הִימָעָל אלָע

צואנןן, מעסער, קייטען, ריטער
האלץ און קילען, שטrik און בייטשען
נאָר אַינְגָאנְצָעַן בֵּיז אַברְעָקָעַל...
און דעם יודען רבִי יוסֶף,
וועלבער ברויכט שוין צופיעל גאָוה –
מאָכָט זֶיךְ גְּרוּים מִיט דֻּעַם וּזְאָמַן זַיְגָע
עלטער-זְיִדָּעָם, עלטער-באָבָעָם
האָבָעָן גּוֹטָם גַּעֲתָהָן פָּאָר לִיְּטָעָן.
און בְּכָן מַעַג עַר שְׁוִין זַיְצָעָן
וּויְ אַפְּרִיאַן אָוֹן גַּעֲנִיסָּעָן
אלְדָאָם גּוֹטָם נָאָר פָּוּן זְבוֹתָאָבָּאָז –
איָהָם דָּעָר פְּסָק אַיוֹ: עַר וְאַל וּיְעַדְעָר
נָאָר פָּוּן נִיְּ גַּעֲבָאָרָעַן וּוּדְרָעַן –
וּיְעַדְעָר אַנְטָהָן זֶיךְ אַקְרָבָעָר
אוֹיפְּ דָּעָר זִינְדִּיגָּר נִשְׁמָה .
וּיְעַדְעָר וּוּאַקְסָעָן, וּיְעַדְעָר לְעַבָּעָן...
גַּעֲהַטְּדוֹשָׁע, גַּעֲהַט, רְבִּיזָּד, זִיְּטָ מְזָהָל,
וּיְעַדְעָר אוֹיפְּ דָּאָם נָאָרִישׁ וּוּלְטָיל,
גַּעֲהַט אַהֲן אָוֹן אַיךְ בַּעֲפָעָהָל אַיךְ

אייביג ווAngelען זיך און בלאנזען,
געען און קרייבען אהן אנאיפהער
איבער פעלדער, איבער טיבען,
בערג און מהאלען, שטעהט און דערפער
אונ ניט אויפהערען צו שרייען,
אייביג שרייען :

„שְׁמַע יִשְׂרָאֵל!
אוֹנוֹעֶר גָּתָּא אֹז אַיִנָּעֶר, אַיִנָּעֶר,
אַיִן־אוֹן־אַיִנְצִינֶר אַרְופַּת אַיִבְּגַן!...
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל! שְׁמַע יִשְׂרָאֵל!...”

